Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Ilse van Leiden
Henk Ferwerda

Beke reeks

Bont en Blauw

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Ilse van Leiden
Henk Ferwerda

Beke reeks

In opdracht van
Ministerie van Justitie, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Extern Wetenschappelijke Betrekkingen

Omslagfoto en vormgeving
Marcel Grotens
Omslag: detail van 'De blauwe diender' (2000) van kunstenaar Ronald Tolman

Vertaling samenvatting
InkWell Texts & Translations

Ilse van Leiden en Henk Ferwerda

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

ISBN 978-90-75116-46-5

© 2008 – WODC, ministerie van Justitie, Den Haag. Auteursrechten voorbehouden

Disclaimer
De gegevens uit OM-data (Compas) zijn aan Advies- en Onderzoeksgroep Beke verstrekt door het WODC. Het WODC kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor de volledigheid, correctheid en het gebruik van de verstrekte gegevens.

Inhoud

Voorwoord		7
1	Geweld tegen politieambtenaren	9
1.1	Aandacht voor geweld tegen politieambtenaren	10
1.2	Leeswijzer	11
2	Het behandelingsproces van geweld tegen de politie in onderzoek	13
2.1	Probleemstelling en onderzoeksvragen	13
2.2	Methoden van onderzoek	14
2.2.1	Documentenstudie	15
2.2.2	Dossieranalyse bij de politie	15
2.2.3	Dossieranalyse bij het openbaar ministerie	17
2.2.4	Interviews met de politie	19
2.2.5	Interviews met het openbaar ministerie	20
3	De praktijk bij de politie in beeld	23
3.1	Afspraken en normen volgens het geweldsprotocol	24
3.2	Het behandelingsproces in de praktijk bij de politiekorpsen	27
3.2.1	Het geweldsprotocol	27
3.2.2	Organisatie en borging	29
3.2.3	Procesmatige stappen	34
3.2.4	Slachtofferzorg	38
3.2.5	Schadeafhandeling	40
3.2.6	Afspraken met het openbaar ministerie	42
3.3	Het behandelingsproces in de praktijk op casusniveau	46
3.3.1	Misdrijfkenmerken	46
3.3.2	Schade en letsel	53
3.3.3	Politieproces	56
3.3.4	Vervolgproces	61
3.3.5	Proces van schadevergoeding	63
3.3.6	Slachtofferbegeleiding en –zorg	65
3.3.7	Doorlooptijden	67
3.3.8	Status van de geweldszaken tegen de politie	73
3.4	Resumé	74
3.4.1	De werking van het geweldsprotocol	75
3.4.2	Een beeld op basis van casuïstiek	
4	De praktijk bij het openbaar ministerie in beeld	79
4.1	Richtlijnen voor het openbaar ministerie	79
4.2	Visie op de praktische toepassing van de beleidslijnen	80

4.2.1	Het vervolgingsbeleid	81
4.3	De praktijk bij het openbaar ministerie op casusniveau	82
4.3.1	Misdrijfkenmerken	82
4.3.2	Vervolgingsbeleid	84
4.3.3	Strafeisen	87
4.3.4	Rechterlijke uitspraak	93
4.3.5	De strafeis versus het vonnis	95
4.3.6	Doorlooptijden	96
4.4	Resumé	100
4.4.1	Aandachtspunten	100
4.4.2	Een beeld van de praktijk op basis van casuïstiek	101
5	De onderzoeksvragen beantwoord	105
5.1	Hoe worden de zaken bij de politie behandeld en wat zijn de resultaten?	105
5.2	Worden de minimumnormen bij de politie gehaald?	106
5.3	Hoe worden de zaken door het OM behandeld en wat zijn de resultaten?	110
5.4	Worden de richtlijnen door het OM gevolgd?	110
5.5	Doorlooptijden	111
5.6	Verbeterpunten	112
Nawoord		117
Samenvatting		119
Summary		123
Geraadpleegde bronnen		127
Bijlagen		
1.	Instructie steekproef en samenstelling politiedossiers	129
2.	Screeningslijst politiedossiers	131
3.	Screeningslijst strafdossiers openbaar ministerie	139
4.	Toelichtingenformulier dossieranalyse	147
5.	Overzicht wetsartikelen geweld tegen politieambtenaren	159
6.	Namenlijst van respondenten	167
7.	Topiclijst interviews politie	169
8.	Topiclijst interviews openbaar ministerie	177
9.	Afdoeningen in relatie tot de geweldsvormen tegen de politie	179
10.	Tabellen bij hoofdstuk 4	182

Voorwoord

Geweld tegen de politie is een actueel, veelbesproken onderwerp. De politieke aandacht voor het fenomeen is al jaren geleden ontstaan. Zowel de politiekorpsen als de arrondissementsparketten kregen richtlijnen en handreikingen om de aanpak van geweld tegen de politie beter te stroomlijnen en te versterken. Het speerpunt van het ingezette beleid is uitdragen dat geweld tegen politieambtenaren niet getolereerd wordt. Agressie- en geweldsincidenten waarmee politieambtenaren in hun taak worden geconfronteerd, moeten effectief, eenduidig en snel worden afgehandeld. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar het slachtoffer. Deze moet ondersteuning en hulp krijgen en de schade die hij of zij bij het incident heeft opgelopen, moet op de dader worden verhaald. Om dit proces te laten slagen, worden de politiekorpsen en het openbaar ministerie geacht goede werkafspraken te maken.

Om zicht te krijgen op de werking van de verscherpte aandacht voor het behandelproces van geweldszaken tegen de politie hebben de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een onderzoek aangevraagd. Advies- en Onderzoeksgroep Beke heeft in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Justitie uitvoering aan dit onderzoek gegeven. Voor u ligt de rapportage van de landelijke studie naar het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie.

Het onderzoek heeft in een kort tijdsbestek in de zomermaanden van 2008 plaatsgevonden. In die periode zijn gedurende zes weken alle 26 politiekorpsen alsook alle 19 arrondissementsparketten bezocht voor dossieranalyse. Voor de uitvoering van deze intensieve veldfase bedanken we in het bijzonder onze onderzoeksassistenten voor hun inzet: Josine Verbrugge, Denise van Tuyn, Robbert Bergsma, Willemijn Barendregt, Beitske Bijleveld en Femke Verhaar. Daarnaast hadden we het onderzoek niet voortvarend kunnen uitvoeren zonder de hulp van onze directe collega's Agnes Cornelissens, Nicole Arts, Jos Kuppens, Antoon Smulders, Annemiek Nieuwenhuis, Karin Tijhof en Marcel Grotens.

Het ministerie van Justitie en het ministerie van Binnenlandse Zaken – in het bijzonder Jan Smit (Programma Veilige Publieke Taak) – zijn we dankbaar voor de praktische ondersteuning in de veldfase en de bemiddeling naar de korpsen en de arrondissementsparketten. Buiten hen zijn we veel dank verschuldigd aan alle politiekorpsen, de arrondissementsparketten en aan het College van procureurs-generaal voor hun medewerking aan het onderzoek. Speciaal zijn dat de politiefunctionarissen en de medewerkers van de arrondissementsparketten die zich hebben ingezet voor het verzamelen van de informatie voor de dossieranalyse en diegenen die ons uitgebreid te woord hebben gestaan in de interviews. Ook dhr. mr. E. Smedema (Rechtbank Arnhem) en dhr. mr. R. Knobbout (Arrondissementsparket Den Haag) die met ons van gedachten hebben gewisseld over de strafrechtelijke aanpak van geweldszaken tegen de politie zijn we zeer erkentelijk. De namen van alle respondenten zijn opgenomen in de bijlage.

Hans Lubbers (regiopolitie Gelderland-Midden) willen we speciaal bedanken voor zijn inzet in de voorfase van het onderzoek waarin we met een experiment de (on)mogelijkheden van het registratiesysteem bij de politie hebben onderzocht.

Daarnaast willen we Peter Paul Groen en Laurens de Jonge van de afdeling Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse (SIBa) van het WODC danken voor hun vlotte medewerking aan de steekproeftrekking en data-analyse.
Ons laatste woord van dank gaat uit naar de leden van de begeleidingscommissie die ons in de diverse fasen van het onderzoek hebben ondersteund.
We zijn dhr. prof. dr. J. Naeyé (Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid) erkentelijk voor zijn voorzitterschap van de commissie, alsmede de leden dhr. dr. J. S. Timmer (Hogeschool Windesheim Zwolle en Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Sociale Wetenschappen), mevr. mr. M. Niessink (ministerie van Justitie, directie Rechtshandhaving en Criminaliteitsbestrijding), mevr. mr. M. R. Basten (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Programma Veilige Publieke Taak) en dhr. dr. F. W. Beijaard (ministerie van Justitie, WODC).

Arnhem, 2008

Ilse van Leiden en Henk Ferwerda
Advies- en Onderzoeksgroep Beke

1 Geweld tegen politieambtenaren

Het werk van politiemensen is niet altijd zonder gevaar. Bij grootschalige rellen loopt de politie het risico klappen te krijgen maar ook bij het aanhouden van verdachten, het uitdelen van bekeuringen en bij het simpelweg aanspreken van het publiek kunnen agenten geconfronteerd worden met soms ernstige geweldsuitingen van burgers. Geweld tegen de politie varieert van scheldpartijen en mishandelingen tot dodelijke incidenten. Jaarlijks raken honderden agenten gewond tijdens hun dienst met soms zelfs de dood tot gevolg. Tussen 1970 en 2005 kwamen dertien agenten om door geweld van burgers (Timmer, 2005). Daarna is er een aantal jaren geen dodelijk slachtoffer gevallen tot de zomer van 2008 waarin een politieagente is omgekomen bij een schietincident.

> Hoofdagente doodgeschoten - Een agente hield op weg naar het politiebureau om haar nachtdienst aan te vangen een auto aan omdat deze slingerend over de weg reed. Zij wilde de bestuurder op zijn rijgedrag aanspreken en heeft zich bij hem gelegitimeerd. Volgens getuigen heeft de bestuurder toen onmiddellijk geschoten waarbij hij de agente in haar bovenlichaam raakte. Later is zij in het ziekenhuis aan haar verwondingen overleden. Bron: ANP, 10 juli 2008

Dodelijke incidenten zijn excessen, maar de politie krijgt vaker te maken met soms grove uitingen van geweld. Onderzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2007) wijst uit dat tweederde van het politiepersoneel in 2006 te maken heeft gehad met verbale agressie en dat vier op de tien politieambtenaren geconfronteerd zijn met fysiek geweld. Een op de tien politiemensen die te maken kreeg met lichamelijk geweld raakte daarbij gewond (Sikkema e.a., 2007).

> Geweld tegen politie: 12 man vast - Toen een agent een man wilde aanhouden nadat deze twee marktkramen omver had getrokken, vluchtte deze weg. Nadat de agent de man had ingehaald, ontstond een worsteling. In een poging de slaande en schoppende verdachte te boeien, bemoeiden diens vrienden zich met de worsteling. Een agente wist de groep van ongeveer tien personen in eerste instantie nog bij haar collega vandaan te houden. Uiteindelijk slaagde de groep erin door te breken, waarop de beide agenten de nodige klappen en schoppen kregen. Toen beiden ontzet werden door toesnellende collega's gingen de aanvallers ervandoor. De agenten hebben de mishandeling als zeer bedreigend ervaren en de politie heeft de zaak dan ook hoog opgenomen. De politie heeft twaalf mannen aangehouden. Met het onderzoek en de aanhoudingen wil zij het signaal afgeven dat geweld tegen de politie niet wordt geaccepteerd. Bron: ANP, 28 maart 2008

In vergelijking met de meeste andere beroepsgroepen is het risico op gewelddadige confrontaties met het publiek voor een deel inherent aan het veld waarin politiemensen werkzaam zijn: openbare orde en veiligheid. In een onderzoek naar politiemensen in gevaarssituaties zijn drie typen gevaarlijke conflictsituaties onderscheiden: omgang met personen met een psychische stoornis, uitgaansgeweld en overlastgevende probleemjongeren (Adang e.a., 2006). Aanhoudingen van verdachten blijken ook een belangrijke bron voor gevaar voor agenten te vormen (Timmer, 2005; Naeyé, 2007). Verondersteld kan worden dat de meeste geweldsincidenten tegen de politie in voornoemde situaties voorvallen. De praktijk getuigt ervan dat het ook in hulpverleningssituaties voor kan komen dat burgers zich tegen de politie en andere diensten keren.

> Politie in het nauw - Een groep van twintig mannen heeft geweld gebruikt tegen ambulancepersoneel en politieagenten toen die iemand wilden helpen; een meisje was onwel geworden. De situatie werd volgens de agenten zo dreigend dat ze de wapenstok moesten gebruiken om de groep van zich af te houden. Een politieman kreeg een glas tegen zijn hoofd. Twee agenten raakten licht gewond bij het incident. Bron: ANP, 23 juni 2008

1.1 Aandacht voor geweld tegen politieambtenaren

Zowel politieambtenaren als andere werknemers en organisaties met een publieke taak krijgen in toenemende mate te maken met agressie van burgers. Dit is ook de politiek niet ontgaan en de laatste jaren is de aandacht voor de problematiek verscherpt. Dit heeft ertoe geleid dat het 'Programma Veilige Publieke Taak' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2006 het Actieprogramma 'Aanpak agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken' heeft gelanceerd. Het programma draagt uit dat 'grensoverschrijdend' gedrag van burgers jegens werknemers met een publieke taak niet meer wordt getolereerd. Agressie en geweld worden door de overheid aangemerkt als ongewenste omgangsvormen. Onderstaande definitie geeft weer wat volgens het actieprogramma onder agressie en geweld wordt verstaan. Daarbij wordt gesteld dat het in het kader van een krachtdadig en geloofwaardig overkomen belangrijk is dat de betrokken organisaties – waaronder de politiekorpsen - zoveel mogelijk dezelfde definitie hanteren en hierover intern en extern communiceren.

> Definitie agressie en geweld: "Het welbewust verbaal uiten, gebruiken van fysieke kracht of macht, dan wel het dreigen daarmee, gericht tegen een werknemer, onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het verrichten van de publieke taak, hetgeen resulteert of waarschijnlijk zal resulteren in een gevoel van bedreiging, materiële schade, letsel, de dood of psychische schade." Bron: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2006

De afbakening die aan de definitie wordt gegeven, is dat het gebruik van agressie en geweld tegen werknemers verband houdt met het verrichten van werkzaamheden in de publieke taak. Daaronder vallen ook werkgerelateerde incidenten in de privé-sfeer, zoals een politieman en zijn gezin die thuis bedreigd worden. De functie noch de taak van de

ambtenaar in kwestie en het moment waarop deze geconfronteerd met een vorm van agressie of geweld zijn niet van belang.

Een impuls aan het actieprogramma
Om het actieprogramma uit 2006 een extra impuls te geven, is dit programma in 2007 aangescherpt in het 'Programma Veilige Publieke Taak 2007-2011' (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2007). Het programma Veilige Publieke Taak richt zich op het voorkomen van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak, het helpen van werkgevers bij het beschermen van de publieke taak én hun werknemers en het aanpakken van daders. Uitgangspunt bij dit laatste is dat er altijd een reactie volgt als een dader een werknemer met een publieke taak agressief bejegent of geweld aandoet. Het programma streeft naar een vermindering van vijftien procent van het aantal agressie- en geweldincidenten tegen werknemers met een publieke taak, waaronder ook politieambtenaren.[1]
Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in 2005 specifiek voor de politieorganisatie de 'Handreiking voor Protocol Geweld tegen de politie' uitgebracht waarin minimumnormen zijn gesteld voor de behandeling van zaken en slachtoffers van geweld tegen politieambtenaren. Per 1 december 2006 is een aantal strafvorderingsrichtlijnen van het openbaar ministerie voor gevallen van geweld aangepast. Meer specifiek voor de groep kwalificerende slachtoffers "beroepsbeoefenaars" (waaronder politieambtenaren) heeft dit geleid tot een verdubbeling van de strafeis. In een begeleidende brief van het College van procureurs-generaal aan alle parketten is tevens vermeld dat de Officier van Justitie in zijn requisitoir dient aan te geven dat een hogere straf wordt geëist wegens het specifieke type slachtoffer, dat - indien mogelijk - voorlopige hechtenis tegen de verdachte dient te worden gevorderd en dat het - in overige gevallen - sterk de aanbeveling verdient om gebruik te maken van de mogelijkheid tot aanhouden en uitreiken.

Anno 2008 is het tijd om na te gaan in hoeverre de initiatieven en maatregelen bij zowel de politiekorpsen als het openbaar ministerie geleid hebben tot een verbetering van het behandelingsproces van zaken van geweld tegen politieambtenaren.

1.2 Leeswijzer

In onderhavige publicatie worden de resultaten beschreven van een landelijk onderzoek naar het strafrechtelijke behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie zoals in de praktijk uitgevoerd door de politie en het openbaar ministerie. In het hiernavolgende hoofdstuk worden de probleemstelling, de onderzoeksvragen en de methoden van onderzoek beschreven. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de wijze waarop de politie in de praktijk uitvoering geeft aan de behandeling van geweldsincidenten waarmee collega's uit het korps zijn geconfronteerd. Het eerste deel van het hoofdstuk gaat uitgebreid in op de behandelingspraktijk bij de politiekorpsen zoals uit de interviews naar voren is gekomen. Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan eventuele knelpunten die in het proces worden ervaren. In het tweede deel van hoofdstuk 3 worden de bevindingen ten aanzien van de behandelingspraktijk beschreven op basis van de analyse van 256 politiedossiers inzake geweld tegen de politie.

Hoofdstuk 4 sluit daarop aan met een beschrijving van hoe het vervolgingsproces van geweldszaken tegen de politie door het openbaar ministerie in de praktijk wordt opgepakt. Ook wordt hier aan de zijde van het openbaar ministerie beschreven waar de processen beter gestroomlijnd kunnen worden en worden de bevindingen uit de analyse van 192 strafdossiers inzake geweld tegen de politie gepresenteerd.
In hoofdstuk 5 worden de bevindingen uit voornoemde hoofdstukken samengenomen en worden de onderzoeksvragen beantwoord, waarbij wordt ingegaan op de verbeterpunten in het behandelingsproces van zowel slachtoffers als zaken van geweld tegen de politie.
De publicatie wordt afgesloten met een samenvatting.

Noten

1. Daarbij richt het programma zich in de kern op agressie en geweld gepleegd door externen tegen werknemers met een publieke taak.

2 Het behandelingsproces van geweld tegen de politie in onderzoek

Naar aanleiding van de ondernomen acties in het kader van het terugdringen van geweld tegen werknemers met een publieke taak in het algemeen en politieambtenaren in het bijzonder rijst de vraag hoe de aanpak verloopt. Een goed beeld van de wijze waarop er in de praktijk met gewelds- en agressie-incidenten jegens politieambtenaren wordt omgegaan, ontbreekt. Wordt er bijvoorbeeld na een gevaarssituatie volgens een stappenplan gewerkt? Hoe worden de zaken door de politie en het openbaar ministerie feitelijk behandeld en welk traject bewandelen de slachtoffers? Hoe wordt er omgegaan met het verhalen van eventuele schade ten gevolge van het geweld? En is er voorzien in een professionele opvang en begeleiding van politiemensen die slachtoffer zijn geworden van een geweldsfeit?
De onduidelijkheid over deze en andere vragen heeft geresulteerd in de roep om een landelijk onderzoek naar de procesmatige behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren door zowel de politiekorpsen als het openbaar ministerie. Een dergelijk onderzoek komt tegemoet aan de eerdere toezegging voor een evaluatie van dit behandelingsproces door de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie (Tweede Kamer, 2006). Advies- en Onderzoeksgroep Beke heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).[1]
In onderhavige publicatie worden de bevindingen uit deze studie beschreven. Alvorens in te gaan op de onderzoeksresultaten besteden we in dit hoofdstuk aandacht aan de probleemstelling, de onderzoeksvragen en de methoden van onderzoek.

2.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het onderzoek heeft tot doel om op landelijk niveau inzicht te bieden in het strafrechtelijke behandelingsproces van geweldszaken tegen politiemensen bij de politiekorpsen en het openbaar ministerie. Daarbij wordt nagegaan of de behandeling van zaken en de bejegening van slachtoffers van geweld tegen de politie verlopen volgens de geldende minimumnormen en richtlijnen. De probleemstelling die aan onderhavig onderzoek ten grondslag ligt, luidt:

> 'In hoeverre verloopt de strafrechtelijke behandeling van zaken van geweld tegen politieambtenaren en de slachtoffers daarvan conform de normen, afspraken en richtlijnen en op welke punten kan het behandelingsproces worden verbeterd?'

Geweld tegen de politie
Waar gesproken wordt van geweld tegen de politie gaat het om agressie- en geweldsincidenten die door burgers tegen politiemensen worden gepleegd. Bij agressie- en geweldsincidenten gaat het om zowel verbaal geweld als fysiek geweld. De geweldsfeiten variëren van belediging en bedreiging tot mishandeling en doodslag van politieambtenaren.

Onderzoeksvragen
Het onderzoek richt zich op de hiernavolgende vijf onderzoeksvragen:

1. Hoe worden zaken met betrekking tot geweld tegen politieambtenaren door de politie behandeld en met welke resultaten?
2. In hoeverre voldoet de behandeling van geweldszaken tegen de politie en de bejegening van de slachtoffers bij de politiekorpsen aan de minimumnormen uit de 'Handreiking voor Protocol geweld tegen de politie' van het ministerie van BZK?
3. Hoe worden zaken met betrekking tot geweld tegen politieambtenaren door het openbaar ministerie behandeld en met welke resultaten?
4. In hoeverre voldoet de behandeling van geweldszaken tegen de politie bij het openbaar ministerie aan de richtlijnen van het College van procureurs-generaal?
5. Wat zijn de doorlooptijden in het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie?
6. Op welke concrete punten kan het behandelingsproces (nog) worden verbeterd?

Afspraken, normen en richtlijnen
In de probleemstelling en de onderzoeksvragen hebben we het in algemene zin over de afspraken, (minimum)normen en richtlijnen die gelden ten aanzien van de behandeling van geweldszaken tegen de politie en de slachtoffers daarvan. Ter concretisering en verheldering van de onderzoeksvragen betreft een eerste belangrijke onderzoeksfase het in kaart brengen van de inhoud van deze afspraken, normen en richtlijnen.

2.2 Methoden van onderzoek

Het onderzoek heeft een landelijke reikwijdte waarbij zowel alle politiekorpsen als alle arrondissementsparketten betrokken zijn. Om de onderzoeksvragen ten aanzien van zowel het zaakgerichte- als het slachtoffergerichte proces te beantwoorden, zijn verschillende onderzoeksmethoden uitgevoerd. Centraal in het onderzoek staat de analyse van bestaande bronnen waaronder registraties, dossiers en documenten. Daarnaast vormden interviews met deskundigen een belangrijke onderzoeksactiviteit. De onderzoeksbronnen en -activiteiten lichten we hierna toe. Het gaat concreet om een documentenstudie, dossieranalyse bij de politie en bij het openbaar ministerie, data-analyse en interviews bij beide partijen.[2]

2.2.1 Documentenstudie

Naast een beknopte literatuurstudie naar het fenomeen van geweld tegen de politie zijn twee documenten van belang voor het onderzoek. De studie heeft tot doel het in kaart brengen in hoeverre de politiekorpsen en de arrondissementsparketten geweldszaken tegen politieambtenaren behandelen volgens de afspraken en richtlijnen die daarvoor gelden. Ten aanzien van de politiekorpsen gaat het daarbij om de normen en afspraken zoals vastgelegd in de 'Handreiking voor Protocol geweld tegen de politie' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2005). Dit document is – in samenwerking tussen de politie, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het openbaar ministerie – ontwikkeld om de korpsen en de parketten handvatten te bieden bij de afhandeling van geweldsincidenten tegen de politie.
Specifiek voor het openbaar ministerie zijn de beleidsregels voor strafvordering inzake geweld tegen 'beroepsbeoefenaren' relevant (Staatscourant nr. 221, 2006). Daarin zijn de richtlijnen voor strafvordering opgenomen ten aanzien van strafbare feiten (geweld) gepleegd tegen onder andere beroepsbeoefenaars, waaronder politieambtenaren. Daarnaast is de brief die het College van procureurs-generaal op 24 november 2006 aan alle arrondissementsparketten heeft gestuurd van belang voor de documentstudie.
De handreiking van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2005) en de strafvorderingsrichtlijnen (alsook de brief) van het College van procureurs-generaal (Staatscourant nr. 221, 2006) vormen de basis – en tevens de kern – van onderhavig onderzoek. De onderzoeksresultaten worden tegen het licht gehouden van wat er in de documenten aan afspraken, normen en richtlijnen wordt beschreven; de praktijk wordt als het ware aan het papier getoetst.
De documentenstudie behelst verder een search naar kamerstukken en brieven die verband houden met het onderwerp van onderzoek. Deze startfase vormt de basis voor de instrumentontwikkeling ten behoeve van de verdere onderzoeksactiviteiten.

2.2.2 Dossieranalyse bij de politie

Door middel van een analyse van concrete casus kan worden nagegaan hoe het behandelingsproces van zaken en slachtoffers van geweld tegen de politie in de praktijk verloopt. Alle zesentwintig politiekorpsen hebben hun medewerking verleend en dossiers ter beschikking van het onderzoek gesteld. Deze dossiers behelzen de politie-informatie die over de betreffende zaak gedocumenteerd is. Aan de hand van een gestructureerde screeningslijst zijn de dossiers inzake geweld tegen politieambtenaren onderzocht. In totaal zijn er uiteindelijk 256 politiedossiers geanalyseerd.[3]

Steekproef

In de bedrijfsprocessensystemen van de politie bestaat in principe geen aparte registratiecode voor geweld tegen politieambtenaren.[4] De registratie van dit soort zaken wordt weggeschreven onder de maatschappelijke klasse of incidentcode die verband houdt met het type feit zoals de onderverdelingen die in de bedrijfsprocessensystemen bestaan bij geweld (zonder letsel, met letsel, dodelijk et cetera).[5]
Omdat het onderzoek een evaluatie van de processen betreft en niet zozeer van de omvang van geweldsincidenten is alle politiekorpsen gevraagd om uit het regionale bedrijfs-

processensysteem een extractie te maken van een tiental zaken van geweld tegen de politie. Omdat niet elke melding uitmondt in een aangifte – en dit een onderzoekswaardig gegeven is – kan de extractie zowel meldingen als aangiften omvatten.
Aan alle korpsen is ten eerste gevraagd om de eerste tien registraties van geweld tegen de politie, zoals die voorkomen in de systemen, vanaf 1 maart 2007 te selecteren. Daarbij wordt onder geweld tegen de politie het hele scala aan agressie en geweldsincidenten verstaan, variërend van belediging tot mishandeling en doodslag. Via deze methode verwachtten we een variatie over type feiten alsook een variatie over zaken waarvan wel of geen aangifte is gedaan. Ten tweede is aan de politiekorpsen het verzoek gedaan om van de geselecteerde zaken de politiedossiers zo volledig mogelijk in papieren vorm samen te stellen en ter beschikking te stellen voor analyse.
Het gaat om alle uitgeprinte stukken omtrent de zaak die aanwezig zijn in systemen en op papier. Denk daarbij aan prints van de processen-verbaal en de eventuele schadeformulieren en letselverklaringen. Zie bijlage 1 voor de instructie voor de steekproef en dossiersamenstelling zoals aan de politiekorpsen is gegeven.

Verloop van de steekproeftrekking
De selectie van zaken is bij de korpsen niet altijd op eenzelfde manier verlopen. Wegens het ontbreken van een aparte registratiecode voor geweldszaken tegen de politie en daarmee het ontbreken van een selectiemogelijkheid in de bedrijfsprocessensystemen was het voor de meeste korpsen geen optie en een te tijdrovende exercitie om handmatig de gevraagde tien geweldsincidenten te ontsluiten.[6] Uiteindelijk is de selectie van zaken daarom vaak gebaseerd op andersoortige registraties. Het betreft doorgaans schaduwsystemen waarin is vastgelegd of er bij het geweld tegen de politie sprake was van letsel of schade. Dergelijke overzichten worden namelijk door de meeste korpsen bijgehouden in het kader van de schadeafhandeling bij dergelijke feiten. Omdat de steekproef van zaken bij de politiekorpsen daarmee niet afkomstig is uit de bronsystemen is het op basis van de selectiezaken evenwel niet mogelijk om uitspraken te doen over het percentage van geweldsincidenten tegen de politie waarbij sprake is van letsel of schade en over het aantal geweldsincidenten waarvan geen melding of aangifte wordt gedaan. De hoofdmoot van de selectiezaken betreft immers incidenten die in elk geval ter kennis zijn gekomen van een functionaris in het korps die zorg heeft gedragen voor de behandeling van de zaak. Gezien de hoofddoelstelling van het onderzoek om het proces na een incident in kaart te brengen en geen uitspraken te doen over aantallen en percentages vormt deze wijze van zaakselectie geen belemmering voor het verdere onderzoek, zo ook is door de opdrachtgever en de begeleidingscommissie onderkend.

Intermezzo - een politiedossier is niet per definitie een onderzoeks(waardig)dossier
De volledigheid en netheid waarmee de onderzoeksdossiers zijn samengesteld, verschillen sterk per korps. Dit lijkt voor een belangrijk deel afhankelijk te zijn van de positie die de contactpersoon voor geweldszaken tegen de politie in het korps heeft, deze positie loopt soms sterk uiteen. Het aanspreekpunt bij deze zaken betreft vaak een medewerker van de juridische afdeling of een functionaris van de korpsleiding. Zo is een medewerker van de dienst Personeel & Organisatie in de regel niet bevoegd om de informatie omtrent een zaak in

alle politiesystemen te bevragen. Een ander punt dat samenhangt met de volledigheid van de dossiers is een artefact van de werkwijze bij het korps. Zo is het bijvoorbeeld niet in alle korpsen gebruikelijk om een archivering bij te houden met alle informatie omtrent een zaak. Het insturen van de originele letselfoto's en medische verklaringen aan het openbaar ministerie betekent dat deze niet meer in het politiedossier aanwezig zijn tenzij het gebruikelijk is om altijd kopieën te bewaren. Een ander voorbeeld dat tevens samenhangt met de inrichting van het korps is de stroomlijning van schadebehandelingen. Wanneer dit via een centraal en vast punt verloopt, zal bij deze dienst of functionaris de meeste informatie over een zaak bekend en gedocumenteerd zijn. Indien de informatie en communicatie echter via het slachtoffer in de betreffende zaak verlopen of wanneer de behandeling van dit soort zaken extern is uitbesteed aan bijvoorbeeld een advocatenbureau, zal het onderzoeksdossier eveneens niet alle informatie kunnen bevatten. De versnippering van informatie over afdelingen en personen in het korps komt daar ook nog bij; voor elke dienst zijn andere documenten van belang. Desalniettemin hebben de korpsen hun best gedaan om in korte tijd de dossiers zo goed mogelijk te completeren en in de meeste gevallen is dit ook voldoende gelukt.

Data-analyse

De steekproef van zaken die bij de politie bekend zijn, is niet gekoppeld aan de steekproef bij het openbaar ministerie (zie 2.2.3). Hiervoor is gekozen omdat de steekproef bij de politie op deze wijze naar verwachting ook zaken zal bevatten die niet verder zijn vervolgd. Daarmee krijgen we ook zicht op zaken die bij de politie worden afgewikkeld of waar geen verder proces op wordt ingezet. Daarmee is bij de screening van politiedossiers het zicht op het proces dat gaat lopen na een geweldsincident tegen een politieambtenaar beperkt tot de handelingen bij de politie. Omdat het vanzelfsprekend wel interessant is om te weten wat er met deze casus in het verdere proces is gebeurd, is aanvullend een data-analyse in het registratiesysteem van het openbaar ministerie (OM-data) gedaan.[7] Door na te gaan welke van de geanalyseerde politie-zaken geregistreerd staan bij het openbaar ministerie kunnen we iets zeggen over welke zaken met welke kenmerken wel of juist niet het openbaar ministerie bereiken en wat er vervolgens mee gedaan wordt.

Screeningslijst

Ten behoeve van de dossieranalyse bij de politie is in het kader van het onderzoek een screeningslijst ontwikkeld om de procesmatige behandeling van zaken en slachtoffers in kaart te brengen. Deze lijst is voor een belangrijk deel een operationalisering van de richtlijnen voor de behandeling van geweldszaken zoals het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2005) voorschrijft. De screeningslijst bevat onder andere elementen over het misdrijf, schade en letsel, begeleiding van het slachtoffer en het politieproces ten aanzien van melding en opsporing. Om tot een goed toepasbare en werkbare lijst te komen, is deze vooraf getest op een aantal politiedossiers.[8] De gebruikte screeningslijst is opgenomen in bijlage 2.

2.2.3 Dossieranalyse bij het openbaar ministerie

Om naast het behandelingsproces bij de politie ook zicht te krijgen op het vervolgingsproces bij het openbaar ministerie in geval van geweldsincidenten waarbij een politiefunctionaris het slachtoffer is, zijn ook strafdossiers geanalyseerd. Ook alle negentien

arrondissementsparketten hebben hun medewerking aan het onderzoek verleend door strafdossiers ter analyse beschikbaar te stellen. Bij de parketten is eveneens een tiental dossiers onderzocht aan de hand van een screeningslijst. De strafdossiers omvatten behalve het politiedossier ook informatie omtrent de strafrechtelijke afhandeling van de zaak alsmede de behandeling van de eventuele schadevergoedingen.

Steekproef

Het registratiesysteem van het openbaar ministerie (Compas) kent sinds eind 2006 een aparte classificatie voor geweld tegen politieambtenaren (onder de noemer 'slachtoffer politieambtenaar').[9] OM-data bevat een extractie van informatie uit Compas met onder andere gegevens over vervolging en berechting van alle strafzaken.

Uit de classificatie voor geweldszaken tegen politieambtenaren in OM-data is een steekproef getrokken van zaken die gepleegd zijn na 1 januari 2007.[10] Een ander gehanteerd criterium is dat de zaken ten tijde van de steekproeftrekking zijn afgedaan door het openbaar ministerie (in de vorm van sepots of transacties) dan wel de rechter. Gevoegde zaken en openstaande zaken zijn daarmee buiten beschouwing gelaten omdat over dergelijke zaken op het moment van onderzoek geen inzicht in het gehele proces tot en met de afhandeling verkregen kan worden.[11] De steekproef betreft verder enkel misdrijven en geen overtredingen. Het gaat om een random steekproef van vijftien zaken per arrondissementsparket.[12] Dit betrof tien zaken en vijf reservezaken per parket.

Voorts zijn bij alle parketten de papieren strafdossiers behorende bij de parketnummers uit de steekproef opgevraagd ten behoeve van de dossieranalyse.

Met vijftien zaken per parket in de steekproef is voorzien in reservezaken indien zou blijken dat dossiers niet op het parket aanwezig zijn of de zaken bij nader inzien niet geschikt zijn. In de praktijk hebben we meerdere malen om een reservedossier bij het parket moeten vragen omdat de zaak bijvoorbeeld geen betrekking bleek te hebben op geweld tegen een politieambtenaar maar op bijvoorbeeld een treinconducteur of een stadswacht. Uiteindelijk is het gestelde aantal van een analyse van 192 strafdossiers behaald.[13]

Screeningslijst

Zoals ook voor de politiedossiers is gedaan, is ten behoeve van de analyse van de strafdossiers een screeningslijst ontwikkeld om de procesmatige behandeling van zaken door het openbaar ministerie in kaart te brengen. Daarmee is nagegaan hoe dit proces in concrete gevallen is verlopen en of dit is verlopen volgens de beleidslijnen die daarvoor gelden. Daarbij gaat het in het bijzonder om de verscherpte strafvorderingsrichtlijnen ten aanzien van geweldsmisdrijven tegen onder andere politieambtenaren (Staatscourant nr. 221, 2006). Voor een deel is deze lijst gelijk aan die voor de politiedossiers maar hij bevat aanvullend elementen over de strafrechtelijke afhandeling van de zaak zoals strafeis en afdoening en het al dan niet (deels) toekennen van schadevergoedingen. De lijst is op haar toepasbaarheid en werkbaarheid gepilot op enkele proefdossiers en vervolgens definitief gemaakt.[14] De ontwikkelde screeningslijst voor de strafdossiers is opgenomen in bijlage 3.

Data-analyse

Het registratiesysteem van het openbaar ministerie herbergt veel informatie over de strafzaken en de feiten. Met een data-analyse van de selectiezaken uit OM-data is aanvullend op de informatie die verzameld is in de dossieranalyse informatie vergaard over de aard van de zaken en over het proces. Daarbij gaat het om gegevens die niet in de dossieranalyse zijn meegenomen omdat deze geautomatiseerd verwerkbaar zijn zoals de doorlooptijden van de strafzaken (de momenten van ontvangen en afdoen).[15]

Intermezzo - uitvoering van de dossieranalyse

Na een pilotperiode van de ontwikkelde screeningslijsten bij een politieregio en een parket zijn de onderzoekers getraind in de analyse van beide typen dossiers: politie- en strafdossiers. Ter verheldering van de vragen en onderwerpen in de screeningslijsten is een toelichtingenformulier ontwikkeld waarin termen en jargon zijn uitgelegd. Deze is opgenomen in bijlage 4. Op basis van het Wetboek van Strafrecht is in het kader van het onderzoek een overzicht van wetsartikelen gemaakt inzake geweldsmisdrijven waarmee politieambtenaren te maken kunnen krijgen. Dit overzicht is in bijlage 5 opgenomen.

De ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hebben middels brieven en emailcontact alle arrondissementsparketten en politiekorpsen attent gemaakt op het onderzoek en op de noodzaak tot een vlotte medewerking. Vervolgens hebben wij met de contactpersonen bij alle korpsen en parketten afspraken gemaakt over de ter beschikking te stellen onderzoeksdossiers en de momenten waarop zij de onderzoekers voor analyse van deze dossiers konden ontvangen. In een periode van vijf weken zijn drieëntwintig politiekorpsen en negentien arrondissementsparketten in het land door de onderzoekers bezocht. De drie overige korpsen hebben kopieën van de dossiers aan de onderzoekers toegestuurd. De analyses van de in totaal 446 dossiers zijn op locatie uitgevoerd, doorgaans door een koppel van twee onderzoekers.

De screeningslijsten zijn met de hand ingevuld op basis van de informatie uit de papieren dossiers. Via het dataprogramma Teleform zijn de verzamelde gegevens ingelezen en omgezet naar het programma SPSS voor nadere analyse.

2.2.4 Interviews met de politie

Door middel van interviews met vertegenwoordigers van de politiekorpsen is inzicht verkregen in zowel het zaakgerichte als het slachtoffergerichte behandelingsproces van politieambtenaren die slachtoffer zijn van politiegeweld. In alle zesentwintig korpsen is face-to-face dan wel telefonisch een interview gehouden met een of meerdere personen die in het korps 'belast' zijn met de behandeling van zaken en/of de begeleiding van collega's die slachtoffer zijn geworden van een geweldsincident. Afhankelijk van de wijze waarop het politiekorps hierop is ingericht, maken de respondenten deel uit van de korpsleiding, juridische zaken, de financiële of juridische afdeling binnen het korps of de afdeling personeel en organisatie. Het gaat dan in de regel om regionale portefeuillehouders geweld, schade- en letselcoördinatoren en juridisch medewerkers. In bijlage 6 is de lijst met respondenten opgenomen. Vaak hebben deze respondenten voorafgaand aan het interview een of meerdere collega's in het korps geraadpleegd om zich voor te bereiden op de vragen.

Topiclijst

Voor de interviews met de politiekorpsen is een semi-gestructureerde topiclijst ontwikkeld die voor een belangrijk deel gebaseerd is op de elementen die opgenomen zijn in de 'Handreiking voor protocol geweld tegen de politie' (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2005). In de interviews komen de diverse onderdelen aan bod ten aanzien van de algemene procedure en het stapsgewijze behandelingsproces van zaken en slachtoffers van geweld tegen de politie, zoals in het regionale geweldsprotocol op papier is gezet. In de topiclijst is tevens aandacht besteed aan de wijze waarop er in de praktijk door het korps wordt omgegaan met zaken en slachtoffers van geweld tegen de politie. Daarbij wordt tevens ingegaan op eventuele verbeterpunten in het proces. In bijlage 7 is de topiclijst opgenomen.

2.2.5 Interviews met het openbaar ministerie

Om buiten de dossieranalyse een meer algemeen beeld te krijgen van de wijze waarop het vervolgproces van geweldszaken tegen de politie wordt uitgevoerd, is een tweetal interviews gehouden. In de interviews is aandacht besteed aan het justitiële behandelingsproces van zaken en slachtoffers. Daarbij is ingegaan op de ervaringen met het reactieproces na geweldsincidenten alsook op eventuele knelpunten en verbeterpunten die wenselijk dan wel noodzakelijk zijn. In de interviews gaat het ondermeer om de wijze waarop er in algemene zin uitvoering wordt gegeven aan de richtlijnen van het College van procureurs-generaal en wat daar eventuele verbeterpunten bij zijn. Een ander belangrijk onderwerp is in hoeverre de afspraken met de politiekorpsen (kunnen) worden nagekomen. Om de visie en ervaringen op het vervolgingsbeleid bij diverse schakels in het proces in kaart te brengen zijn interviews gehouden met een officier van Justitie en met een rechter. Belangrijk om hierbij op te merken, is dat de interviews gezien het kleine aantal slechts een verkennend en illustratief karakter kennen. Daarnaast geldt dat de respondenten niet spreken namens het openbaar ministerie of de rechtsprekende macht. Zie bijlage 6 voor de respondenten en bijlage 8 voor de topiclijst die gehanteerd is bij de interviews.

Noten

1. De aanvragers voor het onderzoek zijn de Directie Rechtshandhaving & Criminaliteitsbestrijding van het ministerie van Justitie en het programma Veilige Publieke Taak van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
2. Het College van procureurs-generaal heeft toestemming verleend tot inzage in registraties en dossiers van de politie en het openbaar ministerie.
3. Het streven was 260 dossiers maar een enkel korps beschikte op het moment van analyse niet over de tien dossiers en in enkele gevallen is een dossier afgevallen omdat het een dubbel dossier bleek te zijn.
4. Ten tijde van de uitvoering van dit onderzoek werken de korpsen nog met drie verschillende bedrijfsprocessensystemen: BPS, Xpol en Genesys. In de nabije toekomst zal er landelijk met eenzelfde systeem (BVH) gewerkt gaan worden.
5. Het verkrijgen van een landelijk dekkend overzicht van zaken vraagt dan ook om een flinke zoektocht in de systemen bij alle korpsen.
6. Een experiment dat wij met een analist in de politieregio Gelderland-Midden hebben gedaan ten

tijde van deze onderzoeksfase wees uit dat een automatische ontsluiting niet mogelijk is.

7. Hieraan heeft de afdeling Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse (SIBa) van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) haar medewerking verleend.
8. De regiopolitie Gelderland Midden heeft hier haar medewerking aan verleend.
9. In feite bestaan er vier landelijke classificaties voor 'slachtoffer politieambtenaar'. Eén onder openlijke geweldpleging (dat onder de hoofdcategorie openbare orde valt). Verder zijn er nog drie in de hoofdcategorie aantasting van de persoonlijke integriteit, namelijk onder moord en doodslag, onder mishandeling en onder overige aantasting van de persoonlijke integriteit. De vier classificaties zijn aldus gekoppeld aan specifieke wetsartikelen.
10. De wijzigingen in de beleidsregels van het openbaar ministerie ten aanzien van de strafmaatrichtlijnen voor geweld tegen de politie zijn op 1 december 2006 in werking getreden en gelden voor alle feiten die zijn gepleegd na de datum van inwerkingtreding.
11. Daarbij is erkend dat de kans aanwezig is dat daarmee de 'lastiger' zaken die meer tijd in beslag nemen buiten de steekproef en daarmee buiten het onderzoek vallen.
12. Voor het trekken van de steekproef is een beroep gedaan op het WODC aangezien de afdeling Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse (SIBa) toegang heeft tot OM-data.
13. Bij een tweetal parketten is er met het oog op reserves een extra dossier geanalyseerd.
14. Het arrondissementsparket Arnhem heeft voor deze pilot enkele strafdossiers ter beschikking gesteld.
15. Voor het aanleveren van de relevante gegevens uit OM-data is een beroep gedaan op de afdeling Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse (SIBa) van het WODC.

3 De praktijk bij de politie in beeld

Zoals in de inleiding geschetst, is de kans dat een politieambtenaar geconfronteerd wordt met een vorm van agressie of geweld redelijk groot. Los van de impact die dergelijke incidenten op slachtoffers kan hebben, kan er sprake zijn van letsel en schade bij het slachtoffer. Gezien de stelselmatigheid waarmee politieambtenaren te maken krijgen met geweld tijdens hun werkzaamheden en gezien de mogelijke gevolgen, is het dan ook van belang dat de politieorganisatie voldoende aandacht heeft voor geweld tegen haar eigen medewerkers. Daarbij gaat het zowel om de investering in de begeleiding van het slachtoffer als om het optreden tegen de geweldsincidenten en de afhandeling van de eventuele geleden schade.

De noodzaak van een systematische en actieve aanpak van geweld tegen politieambtenaren is op landelijk niveau onderkend. Ter stimulering en ondersteuning van de politiekorpsen bij het ontwikkelen van een (regionaal) protocol voor de behandeling van dergelijke geweldszaken, heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2005 een handreiking ontwikkeld. Daarin zijn minimumnormen gesteld waaraan de behandeling van zaken en de bejegening van slachtoffers van geweld tegen de politie moeten voldoen. In de handreiking worden tevens eisen geformuleerd over het vastleggen van afspraken tussen de politie en het openbaar ministerie omtrent de aanpak en behandeling van dergelijke zaken. In onderhavig hoofdstuk worden allereerst de afspraken en normen die aan de korpsen worden gesteld op basis van de bestudering van de handreiking geconcretiseerd.

De vraag is hoe het behandelingsproces ten aanzien van zaken en slachtoffers van geweld tegen politieambtenaren verloopt binnen de politiekorpsen en in hoeverre de korpsen erin slagen dit proces te laten verlopen volgens de geldende minimumnormen uit de handreiking. Hierop is zicht verkregen op basis van de interviews met alle korpsen en op casusniveau aan de hand van de analyse van een steekproef van politiedossiers inzake geweld tegen de politie.

In dit hoofdstuk worden allereerst in paragraaf 3.1 - in de vorm van een toetsingskader - de geldende normen en afspraken ten aanzien van de behandeling van slachtoffers en geweldszaken tegen de politie geschetst. Vervolgens geeft onderhavig hoofdstuk de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het behandelingsproces van zaken en slachtoffers bij de politie in de praktijk weer. In paragraaf 3.2 worden de algemene handelingswijzen van de politie, zoals deze bij de politiekorpsen op papier staan en in de praktijk uitvoering krijgen, beschreven. In paragraaf 3.3 gaan we dieper in op de praktijk aan de hand van concrete casuïstiek zoals die blijkt uit de geanalyseerde politiedossiers. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een resumé (paragraaf 3.4) waarin de belangrijkste bevindingen worden geschetst.[1]

3.1 Afspraken en normen volgens het geweldsprotocol

Het doel van onderhavig onderzoek is te bepalen in hoeverre de behandeling van slachtoffers en zaken van geweld tegen politieambtenaren conform de geldende normen en afspraken verloopt. Om hier inzicht in te krijgen, is het van belang om allereerst vast te stellen wat de concrete inhoud van deze geldende normen en afspraken is. Hiertoe is de 'Handreiking voor protocol geweld tegen de politie' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2005) bestudeerd.

Op basis van dit document kunnen we een concretisering van de normen en afspraken ten aanzien van diverse elementen in het behandelingsproces vaststellen. Volgens de handreiking moeten de maatregelen die het korps dient te nemen in het kader van geweldsincidenten tegen politieambtenaren in samenhang met elkaar zijn. Dat betekent dat maatregelen betrekking dienen te hebben op het voorkomen van, het voorbereiden op, het behandelen van en begeleiden na het geweldsincident (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2005).

Een belangrijke eerste constatering op basis van de bestudering van de handreiking is dat niet elk genoemd aspect een even dwingend karakter kent. Daarbij is het denkbaar dat het voor de politiekorpsen soms lastig te duiden is in hoeverre een maatregel als een 'harde eis' moet worden beschouwd. De handreiking biedt daarmee op diverse onderdelen een handelingsvrijheid ten aanzien van het invullen c.q. toepassen van sommige maatregelen door de politiekorpsen op regionaal niveau. Dit is debet aan de schrijfwijze in de handreiking: termen als 'het verdient aanbeveling', 'dit kan bijvoorbeeld door…' en 'het is raadzaam om…' worden afgewisseld met termen als 'dient' en 'dient te worden overwogen' en 'de minimumnorm is'. Een voorbeeld van een tekstdeel uit de handreiking illustreert de grens tussen eis (norm) en aanbeveling:

> "Ieder korps draagt zorg voor een adequate borging van het geweldsprotocol. Dit kan bijvoorbeeld door het aanstellen van een portefeuillehouder geweld tegen de politie. … Doel van deze norm is het waarborgen van de kwaliteit op strategisch niveau. …"
> *Bron: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2005*

Goedbeschouwd, kunnen alleen de maatregelen ten aanzien van het behandelingsproces, waarbij uit een analyse van de handreiking duidelijk blijkt dat deze vereist zijn, aangemerkt worden als minimumnormen. Deze worden in het hiernavolgende overzicht op een rij gezet, ingedeeld bij diverse te onderscheiden elementen van het behandelingsproces. Dit overzicht vormt het toetsingskader voor de bevindingen uit het verdere onderzoek bij de politiekorpsen (de interviews en de dossieranalyse).[2]

Element	*Inhoud van de minimumnormen*
I Geweldsprotocol	
Doel	Beschrijving van de situaties waarvoor het geldt: zowel verbaal als fysiek geweld en bedreigingen.
Doelgroep	Beschrijving van de medewerkers waarvoor het geldt: alle ambtenaren die zijn aangesteld voor de uitvoering van de politietaak of andere taken ten dienste van de politie.
Procedure	Beschrijving van een stappenplan waarin de procedure na een gewelds-situatie stapsgewijs wordt doorlopen met een duidelijke omschrijving van de taken van de diverse actoren in het kader van het protocol.
II Organisatie en borging	
Communicatie	Iedereen in het korps informeren over het bestaan van het protocol: op intranet en via het introductieprogramma.
Evaluatie	• Evalueren van de bekendheid en kennis van het protocol. • Evalueren van het gebruik van het protocol en daarover rapporteren.
Borging	Als korps zorg dragen voor een adequate borging van het protocol en een professionele aanpak van geweld tegen politieambtenaren.
Schadecoördinator	Aanwezigheid van een herkenbare medewerker die belast is met de afwikkeling van schade en die de nodige kennis heeft om hulp en bijstand te bieden bij het doorlopen van de procedures.
Expertise	• Aanwezigheid van een schade-expert om bewust om te gaan met de risico's van schadevergoeding en de schadeclaims te onderbouwen. • Beschikbaarheid van juridische kennis om de hoogte van een tegemoetkoming in de kosten van de juridische bijstand vast te stellen.
Registratie	• Incidentenregistratie in HKS (aard en omvang) • Verdachtenregistratie (recidive) • Slachtofferregistratie (omvang, herhaald slachtofferschap en het al dan niet hebben doorlopen van de procedure conform het protocol) • Afloop van de schadeafwikkeling
III Procesmatige stappen	
Melding	Meteen in kennis stellen van de direct leidinggevende van de betrokkenheid van een medewerker bij een geweldsincident (ten aanzien van verbaal geweld en bedreigingen dient dit per situatie te worden beoordeeld).
Aangifte	Het (in principe) opmaken van een proces-verbaal van aan-gifte van een geweldsincident in de zin van het geweldsprotocol.

Tabel gaat verder op de volgende pagina

Opsporingsonderzoek	Het onafhankelijk verrichten van het opsporingsonderzoek door functionarissen die niet betrokken zijn bij het geweldsincident en die voldoende ervaring hebben in het behandelen van geweldszaken.
Kwaliteitscontrole	• Toetsing op kwaliteit en volledigheid van het proces-verbaal voor inzending naar het OM. • Controleren of de onderbouwing en de belangen van de politieambtenaar als slachtoffer in het proces-verbaal voldoende uit de verf komen. • Controle op de aanwezigheid van een geneeskundige verklaring en foto's van schade en letsel in het proces-verbaal.
IV Slachtofferzorg	
Bedrijfsopvangteam	Het beschikbaar zijn van een collegiaal opvangteam dat voldoet aan de criteria van systematische opvang, gegarandeerde bereikbaarheid en opkomst en de verplichting om in vastgestelde situaties hulp aan te bieden.
Personeelszorg	• Inschakelen van een arts • Doorverwijzing naar professionals • Reïntegratiebegeleiding • Nazorg
Schadebehandeling	• Verantwoordelijkheden benoemen bij afhandeling van schade • Actieve benadering van slachtoffers op het gebied van hulp en juridische kennis en procedures • Hulp en ondersteuning bij voeging in het strafproces • Civielrechtelijke begeleiding • Begeleiding bij overige vormen van schadeverhalen • Schadeloosstelling • Rechtsbijstand bij procedures
Rechtsbijstand	Vaststellen van criteria aan de hand waarvan moet worden vastgesteld of de politieambtenaar in aanmerking komt voor rechtsbijstand.
V Schadeafhandeling	
Materiële schade	• Het door het korps direct overnemen van de vordering die de ambtenaar ten opzichte van derden heeft. • Het korps vergoedt de voor behandeling noodzakelijke kosten (het aanvullen van de vergoede medische kosten door de geneeskundige verzekering tot honderd procent).
Immateriële schade	• Het door het korps overnemen van de vordering die de ambtenaar ten opzichte van derden heeft zodra er een onherroepelijke uitspraak is waarbij aan een politieambtenaar een geldelijke vergoeding van de immateriële schade wordt toegekend. • De randvoorwaarde hierbij is dat de ambtenaar zijn rechten tegenover derden binnen een half jaar na de definitieve rechterlijke uitspraak heeft overgedragen aan het korps.

VI Afspraken met het OM	
Vervolging	• Altijd vervolgen van de verdachte - mits er voldoende bewijs is - bij zowel fysiek als verbaal geweld en bedreigingen. • Zoveel mogelijk benutten van de schaderegeling.
Contact	• In geval van ernstige vormen van fysiek geweld altijd contact opnemen met het OM voor heenzending van de verdachte. • In geval van lichamelijk letsel van een politieambtenaar altijd contact opnemen met het OM.
Proces-verbaal	• Voegen van foto's van schade en letsel in het proces-verbaal. • Melding maken van eventuele recidive van de verdachte. • Melding maken van eventueel toegepast geweld door politie-ambtenaren in het proces-verbaal. • Beschrijving van de omstandigheden van het voorval in een proces- verbaal van bevindingen. • Vermelding van de duur van eventuele verhindering van de werkzaamheden van de politieambtenaar in het proces-verbaal.
Informatieverstrekking	• Een correcte en persoonlijke bejegening van het slachtoffer. • Snelle en relevante informatieverstrekking aan het slachtoffer (verloop en afloop van de zaak).

3.2 Het behandelingsproces in de praktijk bij de politiekorpsen

Een belangrijke onderzoeksvraag is in hoeverre de politiekorpsen de behandeling van geweldszaken tegen collega's voldoende op de rails hebben staan en in hoeverre de processen en protocollen voldoen aan minimumnormen zoals gepresenteerd in de vorige paragraaf. Onderzoek uit 2007 van Abraham et al. wees uit dat - hoewel de korpsen op papier de werkwijzen geformaliseerd hebben - een goede implementatie van deze werkwijze echter nog te wensen over liet. Niet alleen tussen maar ook binnen de politiekorpsen bestond verschil in het actief en zorgvuldig naleven van het geweldsprotocol. Dit geldt voor het hele proces van het doen van aangifte tot het vervolgen van de dader. In de interviews met vertegenwoordigers van alle politiekorpsen zijn we nagegaan hoe de praktische uitvoering van het geweldsprotocol er anno 2008 uitziet.[3]
Omdat er door ons geen analyse is gedaan van alle regionale geweldsprotocollen, geven we geen vergaande inhoudelijke beschrijving van wat er feitelijk op papier staat bij de korpsen.[4] Het overall beeld van de bevindingen wordt op kwalitatieve wijze beschreven. Waar mogelijk, worden de bevindingen kwantitatief onderbouwd. De opbouw in subparagrafen is conform de indeling in elementen uit het voorgaande overzicht.

3.2.1 Het geweldsprotocol

Alle politiekorpsen beschikken over een geweldsprotocol waarin de procedures en processen ten aanzien van geweld tegen de politie staan beschreven. De korpsen werken vaak al meerdere jaren met een geweldsprotocol, ook al voordat de handreiking verscheen (voor 2005). Uit de interviews is op te maken dat deze protocollen allen een eigen invulling kennen en verschillen in gedetailleerdheid en kwaliteit.

Doel

Norm: In het geweldsprotocol moet een beschrijving zijn opgenomen van de situaties waarvoor het protocol in werking treedt. Het protocol moet gelden voor zowel verbaal als fysiek geweld en bedreigingen jegens politieambtenaren.

De vormen van geweld waarvoor de procedures in het geweldsprotocol gelden, zijn over de politiekorpsen niet op eenduidige wijze benoemd. De meerderheid (22) van de korpsen hanteert wel de drie vormen zoals in de norm is opgenomen (verbaal geweld, fysiek geweld en bedreigingen) maar de wijze waarop deze beschreven zijn, verschilt.

Soms zijn de situaties uitgebreid omschreven met wetsartikelen, een opsomming van misdrijven en voorbeelden. In andere korpsen wordt de reikwijdte van het protocol summier omschreven als van toepassing zijnde op 'alle vormen van agressie en geweld jegens een politieambtenaar' en één korps beperkt zich tot 'serieuze bedreigingen en fysiek geweld'. In enkele gevallen wordt de definitie uit het actieprogramma van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2007) vermeld of wordt er een aparte clausule gehanteerd ten aanzien van bijten, prikken en spugen. Er geldt overigens in algemene zin geen officiële ondergrens in de korpsen voor de ernst van de geweldsvormen waarvoor het protocol in werking moet treden. Door vrijwel alle korpsen wordt aangegeven dat zij in de praktijk per zaak bekijken of het protocol van toepassing is.

Doelgroep

Norm: In het geweldsprotocol moet beschreven zijn op welke medewerkers het van toepassing is. Dit betreft alle ambtenaren die zijn aangesteld voor de uitvoering van de politietaak of andere taken ten dienste van de politie.

Alle korpsen geven aan in het geweldsprotocol de omschrijving te hanteren zoals in de norm staat. Tussen de korpsen bestaat variatie of ze daartoe in de praktijk ook stagiaires en uitzendkrachten rekenen. Dit staat echter niet altijd als zodanig op papier in het protocol vermeld.

> "Het geweldsprotocol geldt voor ambtenaren van de politie die onder verantwoordelijkheid van de korpsbeheerder van de regiopolitie daadwerkelijk dienst doen." *Bron: interview*

Procedure

Norm: In het geweldsprotocol moet een stappenplan zijn beschreven waarin de procedure na een geweldsincident stapsgewijs wordt doorlopen met een duidelijke omschrijving van de taken van de diverse actoren.

Op drie korpsen na hebben alle korpsen op schrift in een stappenplan vastgelegd hoe de procedure na een geweldsmelding moet worden doorlopen. Daarin zijn - op een korps na - de verantwoordelijkheden, werkterreinen en taken van verschillende actoren opgenomen. Sommige korpsen werken daarnaast met een stroomschema waarin de routing wordt weergegeven. Het komt voor dat korpsen in een apart instructieboekje - buiten het protocol om - de uitwerking van het stappenplan en de taken hebben vastgelegd of werken met een checklist waarin de stappen en schakels in het proces kunnen worden afgevinkt.

3.2.2 Organisatie en borging

Bij organisatie en borging gaat het om de wijze waarop de politieorganisatie is ingericht op het behandelen van zaken van geweld tegen de politie en de bejegening van de politiemensen die daarvan het slachtoffer zijn.

Communicatie

Norm: Iedereen in het korps dient te worden geïnformeerd over het bestaan van het geweldsprotocol. Dit moet in elk geval via intranet en via het introductieprogramma voor nieuwe collega's.

Voor een goede werking van de geformaliseerde procedures dient de inhoud van het geweldsprotocol bij de doelgroep bekend te zijn. Niet bij elk korps is de lancering van het geweldsprotocol gepaard gegaan met een actief communicatietraject. De wijze waarop het protocol intern gecommuniceerd wordt, is op hoofdlijnen in de korpsen hetzelfde.

Tabel 3.1 – Communicatievormen over het geweldsprotocol (N=26)[5]

Communicatiewijze	absoluut	procentueel
Intranet	26	100
Introductieprogramma	8	31
Voorlichtingsbijeenkomsten	13	50
Korpskrant	15	58
Informatiefolder	2	8

Bij alle korpsen is het geweldsprotocol op intranet te vinden. Daarbij wordt door sommige korpsen wel aangegeven dat het niet altijd even makkelijk vindbaar is tussen alle andere informatie die op intranet staat. Door een kleiner deel van de korpsen (8) wordt het geweldsprotocol in het introductieprogramma voor nieuwe collega's onder de aandacht gebracht. Verder geeft de helft van de korpsen (13) aan het geweldsprotocol te presenteren in voor-lichtingsbijeenkomsten en zo nu en dan wordt er door een flink aantal korpsen (15) een item aan gewijd in de korpskrant. Van slechts twee korpsen is bekend dat zij werken met een informatiefolder waarin de procedure op hoofdpunten wordt uitgelegd. Dergelijke communicatievormen vinden veelal eenmalig bij de implementatie van het protocol plaats en worden niet met enige regelmaat herhaald.

> "Het geweldsprotocol is enkele jaren geleden ontwikkeld en geïmplementeerd door een collega die nu niet meer werkzaam is in het korps. Daardoor zweeft het protocol nu een beetje door de organisatie en heerst er nu een passief beleid, ook ten aanzien van de communicatie."
> *Bron: interview*

Er zijn ook voorbeelden van korpsen bekend die zeer initiatiefrijk zijn in het benaderen van politiemensen die een belangrijke doelgroep van het protocol vormen, zoals de noodhulp. Vanzelfsprekend moet daarvoor wel capaciteit en kunde aanwezig zijn.

> De afdeling juridische zaken is sinds kort actief in het geven van voorlichtingen over het proces bij geweld tegen de politie en in wat zij als dienst voor de collega's op de werk-vloer kunnen betekenen. Met name de noodhulp heeft te maken met dergelijke vormen van geweld en stelt het ook op prijs dat zij daarover geïnformeerd worden. De keuze om deze voorlichting via de afdeling juridische zaken te doen en niet te laten uitvoeren door bijvoorbeeld communicatie, is omdat juridische zaken er persoonlijk mee bezig is en dus zelf ook uitdraagt wat men van hen kan verwachten. *Bron: interview*

Concluderend kunnen we stellen dat de korpsen hun eigen methoden zoeken om effectief te communiceren richting de medewerkers. Enkele korpsen hebben goede ervaringen met het concreet terugkoppelen van informatie: "als politieambtenaren zien dat hun aangifte een vervolg krijgt, zit de inhoud van het protocol inmiddels goed tussen de oren".

Evaluatie

Norm: De korpsen moeten de bekendheid en kennis van het geweldsprotocol evalueren alsook het gebruik ervan en daarover rapporteren.

In de interviews is niet gevraagd naar in hoeverre de korpsen uitvoering geven aan een periodieke evaluatie van de bekendheid en werking van het geweldsprotocol en wat daarvan de uitkomsten zijn. Wel hebben we aandacht geschonken aan de verwachtingen ten aanzien van de bekendheid van het protocol onder de medewerkers.

Tabel 3.2 – Veronderstelde bekendheid van het geweldsprotocol (N=26)

Bekendheid	absoluut	procentueel
Goed	8	31
Redelijk	13	50
Nauwelijks	5	19
Totaal	26	100

Een achttal korpsen verwacht dat het geweldsprotocol 'goed bekend' is onder de politiemensen in het korps, de helft van de korpsen (13) van mening dat het regionale geweldsprotocol 'redelijk bekend' is. Daarbij wordt aangevuld dat het daarbij vooral gaat om de kennis van het bestaan van een geweldsprotocol; de inhoud ervan en de te volgen routing in geval een collega wordt geconfronteerd met een geweldsincident is soms naar oordeel van de respondenten zelfs nog nauwelijks of slecht bekend: "de meesten hebben wel de klok horen luiden maar weten niet waar de klepel hangt", aldus de ervaring van een van de respondenten. Enkele korpsen (5) durven te stellen dat het protocol nauwelijks bekend is onder de collega's.

> Collega's die ik zelf als coördinator geweldsprotocol actief benader omdat ik op intranet heb gezien dat zij betrokken zijn geweest bij een incident geven soms aan dat ze zelfs nog nooit van een 'geweldsprotocol' gehoord hebben. *Bron: interview*

Door de bank genomen, is in veel korpsen de exacte inhoud van het protocol dus bij veel politiefunctionarissen op de werkvloer onvoldoende bekend.

Borging

Norm: De korpsen dienen zorg te dragen voor een adequate borging van het protocol en een professionele aanpak van geweld tegen de politie.

Driekwart van de korpsen (19) heeft deze borging ingevuld door het aanstellen van een portefeuillehouder geweld tegen de politie. Het benoemen van een portefeuillehouder geweld tegen de politie in het korps kan gezien worden als een formalisering van de aandacht voor geweld tegen politie; het weerspiegelt de visie van de korpsleiding op de serieusheid van het probleem.

Tabel 3.3 – Borging door het aanstellen van een portefeuillehouder (N=26)

Portefeuillehouder	absoluut	procentueel
Ja	19	73
Nee	7	27
Totaal	26	100

De taak van portefeuillehouder is bij de meeste korpsen neergelegd bij een functionaris van de korpsleiding of bij een districtchef of bureauchef van een afdeling. De overige korpsen (7) kunnen echter niet met stelligheid een specifiek persoon noemen die namens het korps is belast met geweld tegen politieambtenaren. In een aantal gevallen houdt dit in dat er feitelijk geen portefeuillehouder is. In andere korpsen is deze – in elk geval bij de respondent – niet bekend. In die korpsen bestaat er aldus onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden en coördinatie van geweldszaken waarmee collega's worden geconfronteerd.

De taken en verantwoordelijkheden van de portefeuillehouder liggen doorgaans op beleidsmatig en strategisch niveau. Hij of zij heeft bijvoorbeeld tot taak erop toe te zien dat het geweldsprotocol wordt geïmplementeerd, doorontwikkeld en geëvalueerd. Daarnaast is de portefeuillehouder in de regel de bemiddelende partij tussen het openbaar ministerie en het politiekorps.

Schadecoördinator

Norm: De korpsen moeten beschikken over een herkenbare medewerker die belast is met de afwikkeling van schade en die de nodige kennis heeft om hulp en bijstand te bieden bij het doorlopen van procedures.

Alle korpsen beschikken over een medewerker of afdeling die verantwoordelijk is gesteld voor de afwikkeling van schade. Daarbij leunen veel korpsen op een enkele politiefunctionaris. Het kan diegene zijn die het geweldsprotocol (mede) heeft ontwikkeld en eventueel ook geïmplementeerd. Dit is vaak een medewerker van de juridische afdeling, personeel en organisatie of bureau financiën. Het verschilt per korps of deze functionaris daar volledig of gedeeltelijk voor is vrijgemaakt.

Verder wordt in veel korpsen de behandeling van de schade gecoördineerd door een functionaris die daarvoor speciaal is aangesteld onder de noemer van een 'casemanager geweldsprotocol', 'casemanager nazorg' of 'riskmanager'.

Deze afdelingen en functionarissen vormen het operationele aanspreekpunt voor collega's

binnen het korps die slachtoffer zijn van een geweldsmisdrijf en daarbij letsel en/of schade hebben ondervonden.

> De casemanager nazorg is de rechterhand van de leidinggevenden ten aanzien van geweld tegen de politie. Hij vormt daarnaast de schakel tussen ontwikkelingen in het korps en de portefeuillehouder. *Bron: interview*

Expertise
<u>Norm:</u> De korpsen moeten beschikken dan wel een beroep kunnen doen op een schade-expert en op juridische expertise.
Omdat de schadeafhandeling vooral een juridische aangelegenheid is, zien we dat de coördinatie van schadezaken vaak is neergelegd bij de afdeling juridische zaken of bij een juridisch medewerker van bijvoorbeeld de afdeling personeel en organisatie. Daar waar de schadeafwikkeling bij een andere functionaris ligt, kan deze doorgaans een beroep doen op de expertise van de juridische afdeling.
Niet elk korps beschikt echter over een juridische afdeling om de afwikkeling van schadezaken neer te leggen. Een viertal korpsen zegt stellig de kennis danwel de capaciteit niet in huis te hebben om uitvoering te geven aan de juridische slachtofferondersteuning.
Er zijn korpsen die er voor hebben gekozen om externe capaciteit in te huren door het inschakelen van een advocatenkantoor.

> Er is geen specifiek juridische afdeling binnen het korps die het slachtoffer juridisch kan ondersteunen. Indien daar wel behoefte aan is, wordt het slachtoffer doorverwezen naar het bureau voor rechtshulp (juridisch loket). *Bron: interview*

Concluderend kunnen we op basis van de interviews stellen dat alle korpsen een mogelijkheid hebben gevonden om de expertise in het korps te borgen dan wel in huis te halen indien daar behoefte aan is.

Registratie
<u>Norm:</u> *De korpsen moeten informatie over de geweldsincidenten tegen politieambtenaren registreren met betrekking tot het incident, de verdachten, de slachtoffers en de afloop van de schadeafwikkeling.*
Om de processen rondom geweldsincidenten tegen politieambtenaren wel te kunnen monitoren en evalueren, wordt van de politiekorpsen verwacht dat zij deze informatie op een eigen wijze registreren. Uit de interviews komt naar voren dat de korpsen hier creatief mee omspringen maar daarbij ook sterk zoekende blijven naar een goede registratiewijze. Een achttal politiekorpsen heeft in het bedrijfsprocessensysteem een aparte code toebedeeld aan geweld tegen politieambtenaren dan wel aan geweld tegen ambtenaren met een publieke taak in bredere zin. Het gaat dan om een projectcode, een incidentcode of een objectcode. In de praktijk betekent dit dat er bijvoorbeeld bij het opmaken van een aangifte een veld verschijnt in het registratiesysteem waarin men kan aangeven of er sprake is van een vorm van geweld tegen de politie. Omdat het systeem niet 'dwingt' tot het op deze wijze labelen van een misdrijf is dit geen waterdicht systeem; het kan omzeild

worden. Een betrouwbare benutting van de codes vraagt om discipline en nauwkeurigheid van politiemensen.

> Bij het opmaken van de aangifte verschijnt er - indien het misdrijf voldoet aan een misdrijf dat opgenomen is in het geweldsprotocol - een keuzemenu met daarin een vakje 'slachtoffer is politieambtenaar', maar ook andere beroepsgroepen. Je krijgt het op je scherm maar je kunt er langs werken. Naar schatting maakt 75 procent deze code niet aan. *Bron: interview*

Enkele korpsen hebben geprobeerd om een aparte registratiecode aan te maken in het bedrijfsprocessensysteem maar zijn daarbij in een conceptstadium blijven steken. Duidelijk is dat de politiekorpsen wel behoefte hebben aan een uniforme registratiemogelijkheid van geweldsincidenten tegen politieambtenaren. Daarbij wordt veelvuldig opgemerkt dat zij in afwachting zijn van betere registratie in het nieuwe landelijk registratiesysteem BVH (Basis Voorziening Handhaving) waarmee alle korpsen op korte termijn zullen gaan werken.

> Het is niet meer de moeite om nog te investeren in het zoeken naar een registratiemogelijkheid in het huidige bedrijfsprocessensysteem met de komst van het nieuwe landelijke registratiesysteem. *Bron: interview*

Omdat het bedrijfsprocessensysteem geen goede mogelijkheid in zich heeft om geweldsincidenten tegen politieambtenaren te monitoren, hebben de korpsen een eigen registratiebestand ontwikkeld. Vaak ligt dit systeem in handen van diegene of die afdeling in het korps die belast is met de behandeling van geweldszaken tegen collega's en dan in het bijzonder de schadeafwikkeling. Systemen als Excel, Access en Word worden benut om gegevens bij te houden over de zaken. Gegevens hebben betrekking op aspecten als pleegdatum, misdrijftype, slachtoffer- en daderinformatie, schade-specificatie, vorderingen en vonnissen. Daarbij hangt de kwaliteit en volledigheid van het bestand voor een deel af van de inventiviteit van de beheerder van het systeem. In de meeste korpsen behelst de informatie enkel die zaken waarbij sprake is geweest van schade of letsel en blijven de overige geweldsincidenten buiten deze registratie. Soms ligt de registratie van verschillende gegevens in een zaak ook verspreid over bestanden, waardoor het zicht op zaken beperkt is.

> Er worden op verschillende afdelingen en voor verschillende doeleinden registraties bijgehouden inzake misdrijven, zoals een registratie in de dienstongevallenregistratie, een Excel-registratie ten aanzien van voegingen door de schadecoördinator en een registratie in het bedrijfsprocessensysteem ten aanzien van aangiftes. *Bron: interview*

Om op een centraal punt een goed beeld te hebben van de aard en het aantal geweldsfeiten waarmee politiemensen worden geconfronteerd, moet het bronsysteem (het bedrijfsprocessensysteem) waarin de meldingen van incidenten worden gemaakt stelselmatig afgespeurd worden. Sommige korpsen zijn echter van mening dat ze zonder actieve registratie ook weten wat er speelt. Zo merkt een respondent op: "we zijn een klein korps en door de onderlinge bekendheid weten we vaak wel van elkaar als er iets heeft gespeeld,

er is veel aandacht voor". Een ander korps zoekt naar gewelds-zaken tegen politiemensen in het bestand van geweldsfeiten gepleegd dóór politiemensen in de wetenschap dat dit vaak samengaat met geweld tegen de politie.
Het aantal politieambtenaren dat slachtoffer is geworden van geweld wordt handmatig dan wel in een eigen ontwikkeld document bijgehouden door de meeste korpsen (20). Recidive van verdachten wordt door een zestal korpsen bijgehouden en herhaald slachtofferschap door zeker de helft (14) van de korpsen. De afloop van de schade-afwikkeling wordt door de overgrote meerderheid (23 korpsen) vastgelegd in een bestand. Het al dan niet hebben doorlopen van de procedure van het geweldsprotocol in geval van een incident wordt niet als dusdanig bijgehouden door de korpsen.

3.2.3 Procesmatige stappen

De routing die in de praktijk gevolgd wordt nadat een politieambtenaar het slachtoffer is van een geweldsincident is vanzelfsprekend voor een belangrijk deel afhankelijk van de mate waarin de procedures zijn ingebed in het korps. Hiermee doelen we op het stuk dat we hiervoor beschreven over de communicatie, de bekendheid en de inhoud van de protocollen. De belangrijkste, eerste procesmatige stappen in geval een politieambtenaar wordt geconfronteerd met geweld zijn het melden van het incident, aangifte doen van het incident en het verrichten van opsporingsonderzoek. Daarnaast is de kwaliteitscontrole op deze aspecten van belang.

Melding

Norm: De direct leidinggevende dient meteen in kennis te worden gesteld van de betrokkenheid van een medewerker bij een geweldsincident. Bij verbaal geweld en bedreigingen dient dit per situatie te worden beoordeeld.

Uit de interviews komt naar voren dat alle korpsen - op twee na - deze norm als zodanig hebben opgenomen in het regionale geweldsprotocol. Op basis van praktijkervaringen hebben diverse korpsen de inhoud van de norm gespecificeerd naar de 'aanwezige' leidinggevende zoals de officier van dienst of de inspecteur van dienst. De formeel leidinggevende is immers niet bij alle diensten aanwezig. Uiteindelijk dient hij of zij wel door de dienstdoende chef op de hoogte te worden gebracht omdat de direct leidinggevende de zorg draagt voor de personele zorg van de politieambtenaren.
Naar inschatting van de respondenten bij de politiekorpsen wordt de direct leidinggevende niet standaard op de hoogte gesteld van een geweldsincident, slechts een viertal korpsen durft te zeggen dat dit altijd gebeurt. Een zevental korpsen denkt dat dit in de helft van de gevallen wordt gemeld, volgens 15 korpsen gebeurt dit in de meerderheid van de geweldsincidenten. Een veel gemaakte opmerking hierbij is dat een logischer eerste aanspreekpunt voor een getroffen politieambtenaar de dienstdoende 'operationele' chef ('chef van dienst', 'inspecteur van dienst' of 'officier van dienst') is. Deze chef van dienst wordt dan verondersteld op zijn beurt de leidinggevende in kennis te stellen. Eén van de korpsen merkt op dat het daar in de praktijk echter nog wel eens wil stagneren; de dienstdoende chef laat het na het incident te melden. Dit kan gelegen zijn in het feit dat dit vaak ook niet expliciet als taak van de dienstleiding wordt benoemd.

Tabel 3.4 – Mate waarin naar inschatting melding en aangifte wordt gedaan (N=26)

Melding	**absoluut**	**procentueel**
Minderheid	-	-
Helft	7	27
Meerderheid	15	58
Alle gevallen	4	15
Totaal	26	100
Aangifte	**absoluut**	**procentueel**
Minderheid	2	8
Helft	2	8
Meerderheid	19	73
Alle gevallen	3	11
Totaal	26	100

De mate waarin chefs en leidinggevenden in kennis worden gesteld van geweldsincidenten die zich voordoen tijdens de uitvoering van de politietaak is een lastig te toetsen gegeven. Wel wordt door politieambtenaren standaard een registratie van de bevindingen en gebeurtenissen tijdens de dienst gemaakt in het bedrijfsprocessensysteem: "ook het registreren van zaken in de politiesystemen is een vorm van melden, de lijnchef leest dagelijks de mutaties en krijgt op deze wijze kennis van de zaak", merkt een respondent op.
De wijze waarop geweldsincidenten gemeld moeten worden, is niet nader gespecificeerd in de handreiking waardoor het niet vreemd is dat er onduidelijkheid bestaat over de wijze waarop de melding moet plaatsvinden.

Aangifte
Norm: Van een geweldsincident in de zin van het geweldsprotocol dient in principe een proces-verbaal van aangifte te worden opgemaakt.
Alle korpsen geven aan dat het lastig is om in de procedure een meldingsplicht op te nemen voor geweldsincidenten waarmee collega's worden geconfronteerd. Hetzelfde geldt voor het doen van aangifte. Wel wordt door sommige korpsen in het protocol het belang van het doen van aangifte benadrukt. Eén van de respondenten zegt daarover: "hoewel er in het korps geen aangifteplicht geldt voor zaken waarin geweld is gebruikt, is er wel een zware morele verplichting binnen het korps om aangifte te doen".
Interessant is in hoeverre politieagenten die melding maken van een geweldsincident waarmee ze geconfronteerd zijn ook daadwerkelijk een aangifte doen. De norm van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties behelst dat er bij een geweldsincident in principe altijd een proces-verbaal van aangifte moet worden opgemaakt. Leidinggevenden hebben een taak dit bij de collega's te stimuleren.
In eerder onderzoek (Sikkema e.a., 2007) is vastgesteld dat één op de drie politiemensen die met een vorm van agressie of geweld geconfronteerd wordt daarvan ook melding maakt bij de eigen organisatie en dat ruim de helft van deze slachtoffers vervolgens ook daadwerkelijk aangifte doet. Dit komt overeen met de beleving van de respondenten in

onderhavig onderzoek dat in de meerderheid van de gevallen waarin een politieambtenaar slachtoffer wordt van een geweldsincident aangifte wordt gedaan. Evenwel wordt na doorvragen onderkend dat er ook sprake is van een bepaalde terughoudendheid bij dienders om aangifte te doen. Allereerst is dat gelegen in de subjectieve beleving van het incident; in de regel beslist het slachtoffer zelf of hij of zij er werk van wil maken. De veronderstelling is dat met name de lichtere feiten, waarbij geen schade is opgelopen, door sommige politiemensen 'in de sfeer van het werk' worden getolereerd.
Een tweede belangrijke reden waarom niet altijd aangifte wordt gedaan, houdt verband met het onvoldoende onderkennen van het belang van een aangifte door politiemensen. In het algemeen geldt dat een proces-verbaal van aangifte een zaak sterker maakt; de politieambtenaar erkent zichzelf daarmee als slachtoffer en zo ook het openbaar ministerie. Het doen van aangifte wordt soms door de slachtoffers echter als een tijdrovende en overbodige actie gezien.

> Agenten hebben doorgaans geen zin om een aangifte te doen. Het staat al in het dossier omdat ze het incident ambtshalve in het bedrijfsprocessensysteem hebben moeten registreren. In hun ogen is het dan alleen maar dubbel werk en ze zien er de meerwaarde niet van in. Bovendien belasten ze met een aangifte ook nog een collega want zelf kunnen ze de aangifte niet opmaken. *Bron: interview*

Verschillende korpsen die zich de drempel om te investeren in een aangifte realiseren, hebben daarvoor een tussenoplossing gecreëerd. In overleg met het openbaar ministerie wordt getolereerd dat een aangifte met een verwijzing naar de inhoud van het proces-verbaal van bevindingen of het ambtelijk verslag volstaat; daarin is het relaas immers al eerder door de agent beschreven. Het opmaken van het proces-verbaal van aangifte levert dan niet te veel extra werk op.
De afspraken die er tussen het openbaar ministerie en het politiekorps zijn gemaakt, spelen daarmee een belangrijke rol in de bereidheid (en de noodzaak) tot het doen van aangifte bij politieambtenaren. Uiteindelijk kan het voorkomen dat er meer op basis van ervaringen dan op basis van afspraken wordt gehandeld.

Opsporingsonderzoek
Norm: Het opsporingsonderzoek naar geweldsmisdrijven jegens politieambtenaren dient uitgevoerd te worden door functionarissen die niet betrokken zijn bij het geweldsincident en die voldoende ervaring hebben in het behandelen van geweldszaken.
Met grote stelligheid wordt door de korpsen aangegeven dat er altijd geïnvesteerd zal worden in het aanpakken van geweldszaken tegen collega's: "je laat je collega niet in de kou staan". Wanneer een politieagent het slachtoffer is van een geweldsmisdrijf wordt daar – indien mogelijk – de hoogste prioriteit aan gegeven. Gezien het verloop van de meeste geweldsincidenten is er echter vaak geen uitgebreid opsporingsonderzoek nodig. De verdachte is meestal bekend en wordt direct – of kort daarna – aangehouden. Het kan in sommige zaken voorkomen dat er wegens gebrek aan capaciteit op het moment dat de melding of aangifte wordt gedaan niet direct een opsporing start. Een aparte categorie waarbij een opsporingsonderzoek achterwege wordt gelaten, is de zaak waarbij de

verdachte ontoerekeningsvatbaar is. Het gaat dan om bijvoorbeeld psychisch gestoorden die een agent aanvallen. "Bij dit soort geweldszaken is de kans op een strafrechtelijke veroordeling van de verdachte dermate klein dat er vaak ook wordt afgezien van het doen van aangifte", aldus een respondent.
Zoals de norm voorschrijft, mag het slachtoffer geen deel uitmaken van het verdere opsporingsonderzoek (zoals het horen van verdachten) en is het van belang dat deze onafhankelijkheid gewaarborgd wordt. De wijze waarop hier door de korpsen mee wordt omgegaan, verschilt. In het algemeen blijken er in de korpsen – al dan niet formele – afspraken te gelden dat een onafhankelijke derde (een functionaris die geen betrokkenheid heeft bij het incident) het opsporingsonderzoek verricht.

Kwaliteitscontrole
Norm: Het korps dient toe te zien op het verrichten van onafhankelijk opsporingsonderzoek en het proces-verbaal dient voor inzending aan het openbaar ministerie gecontroleerd te worden op kwaliteit en volledigheid.
De meeste politiekorpsen (22) geven in de interviews aan dat de teamchef of de bureauchef en bij zwaardere zaken de districtschef verantwoordelijk wordt gehouden voor het toezien op het onafhankelijk verrichten van opsporingsonderzoek. In de overige (4) korpsen is deze controle volgens de respondenten niet geformaliseerd. Daarbij wordt wel aangegeven dat geweldszaken tegen politieambtenaren veelal opgepakt worden als een 'gewone zaak', waarbij geen speciale handelingen gelden.

> Er zijn wel afspraken dat het slachtoffer zelf niet betrokken mag zijn bij het opsporingsonderzoek en dat dit door een onafhankelijke derde wordt uitgevoerd. Er is binnen het korps echter niemand verantwoordelijk om erop toe te zien dat dit ook daadwerkelijk gebeurt.
> *Bron: interview*

De kwaliteit van het proces-verbaal is (naast de bewijskracht) in een zaak een belangrijke bepalende factor voor een succesvolle vervolging. De kwaliteit van de dossiers verschilt en dossiers zijn soms van onvoldoende kwaliteit. Het is daarom – conform de norm – belangrijk dat er gecontroleerd wordt of de relevante informatie in een proces-verbaal aanwezig is. Het gaat daarbij om aspecten die van belang zijn voor een rechter om een oordeel te kunnen vormen. Door 23 korpsen wordt aangegeven dat de kwaliteitscontrole van processen-verbaal wordt uitgevoerd. De drie overige korpsen geven aan dat de kwaliteit van dossiers niet stelselmatig en volgens een gestructureerd plan getoetst wordt.
Bij die korpsen waar volgens de respondenten wel een kwaliteitscontrole plaatsvindt, is de grote variatie daarbij tussen de korpsen opvallend. Genoemd worden recherchechefs, kwaliteitscontroleurs, correctors, chefs van dienst, de politieparketsecretaris of de hopper[6], de administratie, wijkteamchefs en leidinggevenden.

> Wij kennen in het korps twee momenten in het interne proces waarop het proces-verbaal wordt beoordeeld. Allereerst de correctors (coördinatoren of seniormedewerkers van surveillance of recherchediensten) die het proces-verbaal zuiveren en een eerste beoordeling maken. Daarna scannen parketsecretarissen de dossiers op het bureau. *Bron: interview*

Enkel op basis van de interviews is het lastig te beoordelen in hoeverre de controle op het onafhankelijk verrichten van opsporingsonderzoek en de toetsing van de kwaliteit van de processen-verbaal in de praktijk feitelijk plaatsvinden.

3.2.4 Slachtofferzorg

Behalve een adequate behandeling van de geweldszaken tegen politieambtenaren heeft het korps ook een belangrijke verantwoordelijkheid in de begeleiding en ondersteuning van collega's die slachtoffer zijn geworden van een geweldsmisdrijf. Het gaat daarbij om de algemene personeelszorg maar ook om de behandeling van eventueel opgelopen schade en letsel ten gevolge van het incident: "de politie moet oog hebben voor slachtoffers in eigen kring", aldus Timmer die in zijn onderzoek in 2005 constateerde dat dit te weinig het geval is, mede vanwege de sterk hiërarchische inrichting van de korpsen. In de interviews is nagegaan hoe de politie de slachtofferzorg heeft ingebed en hoe de praktijk zich verhoudt tot de normen die daarvoor zijn gesteld.

Bedrijfsopvangteam

Norm: De korpsen moeten beschikken over een collegiaal opvangteam waarop een beroep kan worden gedaan in geval van geweld tegen de politie.

Alle politiekorpsen beschikken over een collegiaal bedrijfsopvangteam voor zorg aan politieambtenaren die tijdens hun werk iets ernstigs of traumatisch hebben meegemaakt. Deze teams kennen verschillende benamingen (BOT, TCO, TBO et cetera).

> Het bedrijfsopvangteam werkt in ons korps outreachend. Zij bieden actieve hulp aan collega's die slachtoffer zijn geworden van een incident of op andere wijze bij een ernstig incident betrokken zijn geweest. Er is een protocol voor de meldkamers dat zij altijd het piket van het BOT informeren en in wijkteams geeft het BOT voorlichting over de werkwijze. *Bron: interview*

Door het bedrijfsopvangteam kan eventueel worden doorverwezen naar verdere zorg zoals maatschappelijk werk, een bedrijfsarts en juridische ondersteuning. De bedrijfsopvangteams van de korpsen lijken op basis van de interviews allen te voldoen aan de criteria van systematische opvang, gegarandeerde bereikbaarheid en opkomst en de verplichting tot het bieden van hulp in vastgestelde situaties.

Personeelszorg

Norm: De verantwoordelijkheden voor de eerste opvang van slachtoffers moeten zijn benoemd en het korps moet zorg dragen voor de nodige vervolgacties (inschakelen arts, doorverwijzing, reïntegratiebegeleiding en nazorg).

Alle korpsen geven aan dat de teamchefs en leidinggevenden de zorg dragen voor politieambtenaren die slachtoffer zijn van geweldsfeiten. Zij worden verantwoordelijk gehouden voor de eerste opvang van slachtoffers en de begeleiding in het verdere traject. Zij behoren het proces te bewaken en te stroomlijnen langs de juiste schakels. De leidinggevenden en teamchefs vormen ook de schakel in het verdere traject ten aanzien van doorverwijzing en het inschakelen van het opvangteam. Ook doorverwijzing voor de afhandeling van vorderingen in geval van schade en letsel behoort in de meeste korpsen tot de

taken van de leidinggevende. Los van de mate waarin politieambtenaren melding maken van geweldsincidenten waarmee ze geconfronteerd worden, kunnen we op basis van de interviews concluderen dat de personeelszorg binnen alle korpsen in elk geval in personen gewaarborgd is.

Schadebehandeling
Norm: De korpsen dienen de nodige inspanningen te plegen om de schade vergoed te krijgen, dienen verantwoordelijkheden te benoemen bij het afhandelen van de schade, de slachtoffers actief te benaderen op het gebied van hulp en juridische kennis en procedures en hulp en ondersteuning te bieden bij het verhalen van de schade en rechtsbijstand bij procedures.
Alle korpsen hebben een mogelijkheid gecreëerd om aan de gestelde norm te voldoen. De praktische uitvoering van de behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren inzake eventueel letsel en/of schade ten gevolge van het geweldsmisdrijf is bij de korpsen niet op een eenduidige manier geregeld. Afhankelijk van de formatieplekken die er door het politiemanagement worden vrijgemaakt en de inrichting van de organisatie ligt deze taak in handen van een enkele functionaris, een afdeling of is deze extern uitbesteed. In dat laatste geval gaat het om een verzekeringsbureau of een advocatenkantoor. Ook kan het zijn dat diverse aspecten van de afhandeling van schadezaken verspreid liggen over meerdere personen of afdelingen. In dat geval wordt bijvoorbeeld de immateriële schade (letsel of emotionele schade) behandeld door een juridisch medewerker terwijl de materiële schade (bijvoorbeeld schade aan een dienstauto) door de regionale schadedesk of de afdeling personeel en organisatie in behandeling wordt genomen.
De meer gespecialiseerde hulpverlening aan het slachtoffer vraagt extra aandacht. Daarbij doelen we vooral op juridische bijstand en ondersteuning in geval van schade en letsel bij een politiefunctionaris. Het slachtoffer heeft in veel gevallen van schade en letsel de mogelijkheid zich te voegen in het strafproces om de schade te verhalen. In de praktijk constateren we dat het van belang is dat er een goede inschatting wordt gemaakt of deze mogelijkheid er in de betreffende zaak is. Ten eerste is het dan zaak dat het korps beschikt over een persoon of een afdeling die juridische deskundigheid maar ook ervaring in huis heeft en ten tweede over voldoende capaciteit en middelen beschikt om collega's te kunnen bijstaan.
Gezien de diversiteit in de organisatie van de politiekorpsen is er geen eenduidige werkwijze vast te stellen op dit vlak. Wel kunnen we concluderen dat de korpsen daarvoor bepaalde personen of afdelingen verantwoordelijk hebben gesteld. Deze 'schadebehandelaars' binnen de korpsen hebben tot taak de getroffen collega's bij te staan bij het indienen van schadevorderingen in het kader van de Wet Terwee: het voegen in het strafproces (het verhalen van schade op de verdachte in de rechtszitting) en eventueel ook in civielrechtelijke procedures. Ook fungeren zij in de regel als 'vraagbaak' voor politiemensen die te maken hebben met geweldsfeiten. In sommige korpsen is het gebruikelijk dat de functionaris die de schade behandelt, optreedt als gemachtigde van het slachtoffer in de strafzaak en de zitting namens (of met) het slachtoffer bijwoont. Bij de ondersteuning en hulp in geval van schade gaat het ook om behandelen van alle administratieve zaken waarmee het slachtoffer te maken krijgt.

We kunnen concluderen dat elk korps zijn eigen weg heeft gevonden in het begeleiden van slachtoffers van geweldsincidenten door het procedurele schadetraject. Veelal begeleidt de daartoe aangestelde persoon of afdeling het slachtoffer op alle fronten of heeft een mogelijkheid ter beschikking om een beroep te doen op de nodige kennis of informatie, zoals juridische kennis.
De praktische werking van de slachtofferzorg met betrekking tot het afwikkelen van de schade verschilt tussen de korpsen ook voor wat betreft de intensiteit. Bij korpsen die een persoon met alle relevante kennis daarvoor volledig hebben vrijgemaakt, zien we een meer outreachende werkwijze waarmee slachtoffers actief worden benaderd door de 'schadebehandelaar'. In korpsen waar het is neergelegd bij een afdeling die een schakel vormt in de afhandeling zien we een meer passieve benadering; er wordt dan alleen gereageerd op aangiften en meldingen die hen ter ore komen.

3.2.5 Schadeafhandeling

Bij de afwikkeling van de opgelopen schade ten gevolge van een geweldsincident is er een onderscheid tussen materiële schade en immateriële schade. Materiële schade betreft de schade aan goederen van de politieambtenaar (anders dan normale slijtage). Immateriële schade behelst lichamelijk letsel en psychische schade die de politieambtenaar ten gevolge van de uitoefening van zijn dienst heeft opgelopen.

Materiële schade
Norm: Het korps dient de schadevordering direct over te nemen en de voor behandeling noodzakelijke kosten direct te vergoeden.
Om de door de politieambtenaar geleden schade te verhalen, hebben de korpsen de mogelijkheid tot voeging als benadeelde partij in het strafproces (op grond van de Wet Terwee) en een civielrechtelijke actie tot schadevergoeding (op grond van het burgerlijk recht). Korpsen kunnen het slachtoffer schadeloos stellen door onder voorwaarde een voorschot te verstrekken in afwachting van de vergoeding voor de geleden schade via het strafproces of het civiele proces. Zou het korps op voorhand overgaan tot schadeloosstelling dan is voeging in de strafzaak als benadeelde partij door het slachtoffer niet meer mogelijk omdat deze dan al schadeloos gesteld zou zijn. Door vergoeding onder voorwaarde wordt dit formeel voorkomen en blijft voeging mogelijk.
Aan de korpsen is gevraagd hoe zij in de praktijk doorgaans te werk gaan in geval een politieambtenaar materiële schade oploopt tijdens zijn dienst. Daaruit blijkt dat de meeste korpsen (14) gebruik maken van ofwel de voegingsprocedure ofwel het civielrechtelijke traject ingaan met in beide gevallen daarnaast een schadeloosstelling van het slachtoffer. Voor een achttal korpsen is de gebruikelijke combinatie een voeging en schadeloosstelling. Een enkel korps handelt in de regel de schade af via een verzekeringsmaatschappij. Op vier korpsen na is de schadeloosstelling van het slachtoffer een gebruikelijke procedure. De schadeloosstelling betreft vaak een 'voorwaardelijke schadeloosstelling' in de vorm van een voorschot. Eén van de korpsen doet dit door het verstrekken van een renteloze lening aan het slachtoffer in afwachting van de vergoeding voor de geleden schade via het strafproces of het civiele proces. Korpsen hebben vaak – al dan niet op papier – criteria vastgesteld voor goederen die wel of niet vallen onder de vergoedingsprocedure.

Dure, persoonlijke eigendommen die niet tijdens de dienst gedragen hoeven worden (zoals dure horloges en sieraden) worden in de regel niet vergoed door het korps.
Op basis van de interviews kan geconcludeerd worden dat de korpsen inmiddels ervaring hebben in het afhandelen van de schade en lijken te werken volgens de norm maar dat het daarnaast lastig is een goed oordeel te geven over de mate waarin de korpsen in individuele gevallen feitelijk voldoen aan de norm van schadeloosstelling.

Immateriële schade
Norm: Het korps dient de schadevordering over te nemen zodra er een onherroepelijke uitspraak is van toekenning van een geldelijke vergoeding mits de ambtenaar zijn rechten binnen een half jaar over heeft gedragen aan het korps.
Doorgaans biedt immateriële schade goede mogelijkheden om te voegen in het strafproces mits de schade niet van ingewikkelde aard is. Voeging in het strafproces is bovendien kosteloos en zal daarom boven een civielrechtelijke weg geprefereerd worden. Alle korpsen geven aan in het merendeel van de geweldsincidenten waarbij sprake is van immateriële schade te kiezen voor de voegingsprocedure. Een belangrijk deel van de korpsen (18) geeft aan in een aantal gevallen ook de civielrechtelijke weg in te slaan om de schade vergoed te krijgen. Schadeloosstelling van het slachtoffer werd door 14 korpsen als handelingswijze genoemd in geval van immateriële schade.
Overigens gelden er - veelal niet geformaliseerd in het geweldsprotocol, maar juist in de praktijk - bij de meeste korpsen criteria voor de mogelijkheid tot voeging in het strafproces ter vergoeding van de schade. Daarbij worden de situationele context en de ervaringen die het korps heeft met de behandeling van geweldszaken tegen politiemensen meegenomen.

> In de praktijk geldt dat het geweldsprotocol in werking treedt wanneer een diender zich persoonlijk beledigd voelt, dat het dus niet in algemene zin om geweld 'tegen de pet' gaat. *Bron: interview*

Eén van de korpsen geeft aan dat er geen criteria zijn voor de ernst van de schade om te kunnen voegen maar dat er bij belediging in principe niet wordt gevoegd: "op dat vlak verwachten we een dikkere huid, een rotgevoel is niet voldoende om een schadevergoeding te eisen", aldus de respondent. De reikwijdte van het geweldsprotocol is met andere woorden op papier allesomvattend – er zijn in de meeste korpsen geen uitgeschreven richtlijnen – maar wordt in de praktijk op casusniveau bepaald. Eén van de korpsen geeft aan een clausule in het protocol op te hebben genomen die naar onze mening getuigt van het zoeken naar grenzen wanneer het legitiem is om tot een schadevordering over te gaan. Uiteindelijk wordt de beslissing bij de korpschef gelegd.

> De korpschef behoudt zich het recht voor de bijstand te weigeren in die gevallen waarin de aard en ernst van het feit zodanig zijn dat, naar het oordeel van de korpschef, de vordering tot schadevergoeding, naast de in gang gezette vervolging, niet opportuun is en zou kunnen leiden tot beschadiging van het imago van de politie(regio). *Bron: interview*

Zoals ook bij de behandeling van de materiële schade geldt, hebben we op basis van de interviews een redelijk beeld gekregen van de wijze waarop er met de immateriële schade wordt omgegaan door de korpsen, maar kunnen er geen harde conclusies worden getrokken over de mate waarin in de praktijk feitelijk aan de norm wordt voldaan.

Tabel 3.5 – Toegepaste vormen van schadeafwikkeling (N=26) [7]

Materiële schade	**absoluut**	**procentueel**
Voeging	23	88
Civielrechtelijk	14	54
Schadeloosstelling	24	92
Immateriële schade	**absoluut**	**procentueel**
Voeging	25	96
Civielrechtelijk	18	69
Schadeloosstelling	14	54

3.2.6 Afspraken met het openbaar ministerie

Het geweldsprotocol is niet alleen een belangrijk handelingsdocument voor de politie maar ook voor het openbaar ministerie. Er gelden vooralsnog geen landelijke afspraken tussen het openbaar ministerie en de politie over de behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren. De korpsen worden geacht met de arrondissementsparketten op lokaal niveau (werk)afspraken te maken over de aanpak en het vervolgingsbeleid van geweldszaken tegen politieambtenaren.
De strafvorderingsrichtlijn voor geweld tegen werknemers met een publieke taak en de brief van het College van procureurs-generaal aan alle parketten waarin het beleid is uiteengezet, vormen de basis voor het maken van (werk)afspraken tussen politie en het openbaar ministerie op lokaal niveau. Deze afspraken dienen vastgelegd te worden in het regionale geweldsprotocol en moeten in de kern betrekking hebben op het vervolgingsbeleid, de wijze van contactlegging, de kwaliteit en inhoud van het proces-verbaal en de wijze van informatieverstrekking.
Uit de interviews komt naar voren dat alle korpsen op het merendeel van de genoemde punten afspraken hebben gemaakt met het arrondissementsparket. Enkel op basis van de interviews is de exacte inhoud van deze afspraken niet te benoemen.
In algemene zin kunnen we allereerst stellen dat de kracht en werkzaamheid van de afspraken omtrent de behandeling van geweldszaken verschillen tussen de korpsen. Als er afspraken zijn gemaakt tussen het korps en het openbaar ministerie dan zijn deze veelal – meer of minder gedetailleerd – vastgelegd in het geweldsprotocol. Onderhavig onderzoek behelst geen analyse van de regionale geweldsprotocollen, dus een toetsing van de feitelijk vastgelegde afspraken is niet mogelijk. Wel kunnen we hiervan op basis van de interviews een globaal beeld geven.
Hoewel de meeste korpsen de afspraken geformaliseerd en inmiddels soms ook alweer herzien hebben, zijn er echter nog korpsen waar de afspraken met het openbaar ministerie nog van de grond moeten komen.

In onze politieregio staat het hele behandelingsproces van geweldszaken tegen collega's nog in de kinderschoenen. Er zijn nog nauwelijks afspraken met het openbaar ministerie tot stand gekomen. Ik laat me als schadebemiddelaar van het korps leiden door het openbaar ministerie. *Bron: interview*

Tabel 3.6 – Het bestaan van afspraken tussen het korps en het OM (N=26) [8]

Afspraken	absoluut	procentueel
Vervolging	21	81
Contact	16	61
Proces-verbaal	21	81
Informatieverstrekking	20	77

De in het protocol vastgelegde afspraken zijn in samenspraak met het openbaar ministerie gemaakt, maar dit gebeurt voornamelijk met de hoofdofficier van Justitie op beleidsniveau. Uiteindelijk zullen de betrokken parketsecretarissen en officieren van Justitie die de zaken voorgelegd krijgen door het politiekorps ernaar moeten handelen.
De respondenten van de politiekorpsen geven aan dat de kennis van de inhoud van het geweldsprotocol en de gemaakte afspraken bij het openbaar ministerie nog te wensen overlaat. Korpsen die werken met een vast aanspreekpunt bij het openbaar ministerie zijn doorgaans tevreden over de werking van het geweldsprotocol. Korpsen die moeten werken met wisselende contacten (verschillende officieren van Justitie) in geval van geweldszaken tegen dienders zijn er minder over te spreken: "sommige officieren van Justitie zijn niet op de hoogte van de afspraken of kennen het gewelds-protocol in zijn geheel niet".

Vervolging
Norm: Het openbaar ministerie dient altijd de verdachte te vervolgen – mits er voldoende bewijs is – bij zowel fysiek als verbaal geweld en bedreigingen en de schaderegeling dient daarbij zoveel mogelijk benut te worden.
In 21 korpsen gelden er afspraken met het arrondissementsparket ten aanzien van de vervolging van geweldszaken tegen politieambtenaren. Deze houden in de kern in dat – indien mogelijk – geweldsfeiten tegen politieambtenaren altijd strafrechtelijk worden vervolgd. 'Indien mogelijk' wil zeggen dat er een verdachte moet zijn en dat de zaak qua bewijskracht voldoende hard moet zijn om te kunnen vervolgen. Sommige korpsen hebben deze afspraak expliciet uitgebreid met de zinsnede dat alle geweldszaken tegen politieambtenaren op zitting moeten komen en dat er in principe geen transactie wordt aangeboden. Dit geldt dan vaak overigens alleen voor die zaken waaraan een schadevergoedingstraject gekoppeld is (voegen in het strafproces).
Buiten de norm om gelden in een paar politiekorpsen afspraken over prioritering van geweldszaken tegen politieambtenaren. Eén van de korpsen geeft aan dat zij voornemens is om tot afspraken met het openbaar ministerie te komen over het verlenen van voorrang van incidenten waarvan politiemensen het slachtoffer zijn.
Sommige korpsen hebben afspraken gemaakt over een zo snel mogelijke afhandeling van de zaak in geval van geweld tegen de politie. Waar het ene korps wat meer algemenere

afspraken overeengekomen is het met openbaar ministerie betreft het bij een aantal korpsen soms ook een heel specifieke invulling van de afspraken rond de afhandeling, zoals het niet-opleggen van bepaalde sancties.

> Er is met het openbaar ministerie afgesproken dat de verdachte altijd in persoon wordt gedagvaard. Daarnaast bestaat de afspraak dat er bij fysiek geweld geen taakstraf wordt gevorderd en dat er voor het slachtoffer altijd de mogelijkheid bestaat een gesprek met de officier van Justitie te hebben. *Bron: interview*

Het maken van een melding en aangifte leidt er volgens de respondenten in de meeste gevallen ook toe dat de zaak voor vervolging wordt ingezonden naar het openbaar ministerie: "als we verbaal opmaken, gaan we ook niet meer seponeren; we zitten als politie immers aan de initiatiefkant". Dat geldt ten minste voor die zaken die naar inschatting voldoende kans maken om succesvol vervolgd te kunnen worden. Zaken waarbij onvoldoende wettig bewijs is vergaard, worden – in overleg met het openbaar ministerie – niet ingestuurd.
De inschatting van de haalbaarheid van een voeging in het strafproces in een zaak is daarbij cruciaal. Deze beoordeling wordt door de korpsen op verschillende wijzen gemaakt. Waar het ene korps dit weglegt bij de juridische afdeling, leunt een ander korps in dat proces sterk op de 'hopper' (de tussenpersoon tussen politie en justitie ofwel de politieparketsecretaris).

Contact
Norm: In geval van ernstige vormen van fysiek geweld en lichamelijk letsel dient er altijd contact te worden opgenomen met het openbaar ministerie.
Van alle korpsen zeggen er 16 expliciet afspraken met het openbaar ministerie gemaakt te hebben over de contactlegging in geval een politieambtenaar geconfronteerd wordt met geweld. Op basis van de interviews is echter niet goed te beoordelen in hoeverre er in de praktijk altijd voldaan wordt aan de norm om contact op te nemen met het openbaar ministerie in geval van fysiek geweld en letsel.
De samenwerking tussen korpsen en parketten kan in de praktijk via vaste of wisselende contactpersonen verlopen. Van de politiekorpsen hebben er 21 aangegeven dat zij (soms heel recent) een korte lijn hebben in geval van geweld tegen de politie met een vaste officier van Justitie, een beleidsmedewerker op het arrondissementsparket of een medewerker bij het Slachtofferinformatiepunt. De overige vijf korpsen geven aan met wisselende personen te maken te hebben. Zij geven daarbij overigens wel aan behoefte te hebben aan een vaste contactpersoon.

Tabel 3.7 – Vast contact bij het openbaar ministerie (N=26)

Vast contact	absoluut	procentueel
Ja	21	81
Nee	5	19
Totaal	26	100

Proces-verbaal

Norm: Het proces-verbaal moet foto's van schade en letsel bevatten, een proces-verbaal van bevindingen waarin de situatie beschreven wordt en in het proces-verbaal moet melding gemaakt worden van recidive van de verdachte, toegepast geweld door de politieambtenaar en de duur van verhindering van de werkzaamheden.

Zoals de norm stelt, is het belangrijk dat er afspraken bestaan omtrent de kwaliteit en volledigheid van de zaaksdossiers die de politie ter vervolging instuurt aan het openbaar ministerie.

Volgens de meeste korpsen (21) wordt er in de regionale geweldsprotocollen wel aandacht besteed aan de verwachtingen die gesteld worden aan een politiedossier. In het algemeen geldt dan dat er verwezen wordt naar de standaard kwaliteitseisen die gelden voor elk strafrechtdossier bij elk type zaak. Soms wordt vermeld dat er foto's van letsel aanwezig moeten zijn indien daar sprake van is. Verder lopen de vastgelegde criteria over de korpsen uiteen. Waar in het ene korps een proces-verbaal van bevindingen voor het openbaar ministerie volstaat, geldt in het andere korps dat er een proces-verbaal van aangifte bij moet zitten. Daarnaast is er door sommige korpsen met het openbaar ministerie een tussenvariant overeengekomen: in het proces-verbaal van aangifte kan volstaan worden met een verwijzing naar de inhoud van het proces-verbaal van bevindingen. Overigens zijn deze afspraken niet altijd op papier vastgelegd. Over de aspecten die in de norm zijn opgenomen ten aanzien van vermelding van recidive van de verdachte, eventueel toegepast geweld door de politieambtenaar en de mogelijke duur van verhindering van de werkzaamheden is het op basis van de interviews onduidelijk of daarvoor afspraken gelden.

Informatieverstrekking

Norm: Het openbaar ministerie moet zorg dragen voor een correcte en persoonlijke bejegening van slachtoffers en voor een snelle en relevante informatieverstrekking.

Voor een adequate, snelle en eenduidige behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren is het zaak dat de lijnen tussen het politiekorps en het openbaar ministerie geformaliseerd zijn. De meeste korpsen (20) hebben afspraken met het openbaar ministerie gemaakt over de informatieverstrekking.

Daarbij is van belang dat de korpsen een vast aanspreekpunt hebben bij het openbaar ministerie. Zoals ook de eerder aan bod gekomen aspecten van de zaaksbehandeling bij de korpsen kent ook de informatiestroom over het verloop van de zaken een couleur locale. De ervaringen met de informatievoorziening vanuit het openbaar ministerie naar het korps en het slachtoffer zijn wisselend. De meeste korpsen (17) zijn er erg over te spreken terwijl er ook korpsen zijn (9) die minder te spreken zijn over de terugkoppeling van informatie over het verloop en de afloop van de zaak. Slechte beoordelingen houden veelvuldig verband met een te lange periode wachten op voegingsformulieren en de wijze waarop de zaken zijn afgedaan. Over de wijze waarop de slachtoffers door het openbaar ministerie in de praktijk worden bejegend, bestaat op basis van onderhavig onderzoek geen helderheid.

3.3 Het behandelingsproces in de praktijk op casusniveau

Op basis van een analyse van 256 concrete zaken van geweld tegen politieambtenaren is met informatie uit politiedossiers diepgaander en feitelijk zicht gekregen op de behandelingspraktijk bij de politie. Het verloop en de duur van het proces van incident tot het opsporen en aanhouden van de verdachte - en waar mogelijk ook het vervolgen van de verdachte - is aan de hand van de politiedossiers bekeken. Daarnaast bieden de dossieranalyses kennis over de situatie en context waarin de politie in de praktijk geconfronteerd wordt met agressie- en geweldsuitingen van burgers. De mate waarin er sprake is van schade en letsel en de wijze waarop er door het korps mee wordt omgegaan, is nagegaan in de dossiers. wen deze paragraaf beschrijven we de bevindingen uit de dossieranalyse.

Selectiviteit van de casuïstiek

Een kanttekening die bij de onderzochte politiedossiers geplaatst moet worden, is dat zij een verschillende 'vindplaats' en daarmee een verschillende aard kennen. Eerder is daaraan in hoofdstuk 2 (§2.2.2) ook aandacht besteed.

De meerderheid van de tien gevraagde registraties van geweldszaken tegen de politie komt via een alternatieve selectiemethode uit het registratiesysteem van de regionale letsel- of schadecoördinator van het korps of uit 'schaduwsystemen' die door de korpsleiding of een afdeling personeel & organisatie worden bijgehouden. Wanneer zaken in dergelijke overzichten zijn opgenomen, betekent het dat deze in elk geval bekend zijn bij bepaalde personen in het korps en doorgaans ook in behandeling zijn genomen. In veel gevallen zal daaraan ook (een aanbod tot) een procedure voor een schadevergoeding gekoppeld zijn. Dit betekent dat de geanalyseerde politiedossiers vooral zaken betreffen die het behandelingsproces - in elk geval deels - hebben doorlopen. Deze zaken vormen een goede basis om het proces in kaart te brengen. Evenwel geldt dat er via deze selectiemethode geen zicht is verkregen op de aard en het aantal zaken die al in eerste aanleg (bij de melding) 'blijven steken' in het proces.

Een andere opmerking die hier op zijn plaats is, houdt verband met de interpretatie van bevindingen uit de dossieranalyse. De mate waarin we inzicht hebben gekregen in de behandelingsprocessen bij de politie is vanzelfsprekend afhankelijk van de volledigheid van de informatie en de mate waarin bepaalde elementen en processen worden gedocumenteerd. Daarbij is het van belang te onderkennen dat het ontbreken van informatie over bepaalde processen of acties in een dossier niet hoeft te betekenen dat die processen of acties niet hebben plaatsgevonden. De bevindingen uit de dossieranalyses moeten in het licht van voornoemde opmerkingen worden beschouwd.

3.3.1 Misdrijfkenmerken

Allereerst schetsen we op basis van de politie-informatie een beeld van de aard van de geregistreerde geweldsfeiten tegen de politie en van de context en situatie waarin deze in de praktijk plaatsvinden.

Geweldsvormen

Een eerste belangrijke constatering is dat het bij de onderzochte geweldszaken tegen de politie meestal niet om een enkel feit gaat maar dat de verdachte zich schuldig maakt aan

gemiddeld twee vormen van geweld. Tabel 3.8 geeft een overzicht van het totale aantal geconstateerde geweldsfeiten tegen politieambtenaren in de dossiers.

Tabel 3.8 – Typen en aantal strafbare feiten gericht tegen de politie (N=476)

Geweldsvorm	absoluut	procentueel
Belediging	114	23,9
Eenvoudige mishandeling	103	21,6
Wederspannigheid/ambtsdwang	90	18,9
Bedreiging	76	16,0
Zware mishandeling	29	6,1
Niet voldoen ambtelijk bevel	23	4,8
(Poging) doodslag	13	2,7
Belemmeren politieoptreden	10	2,1
Smaad/laster	2	0,4
Openlijke geweldpleging	2	0,4
Anders	14	2,9
Totaal	476	100

In de 256 politiedossiers werden 476 feiten van geweld tegen de politie aangetroffen, dat wil zeggen 1,85 feiten per dossier. Deze geweldsfeiten jegens politieambtenaren betreffen in de meeste gevallen beledigingen (23,9%), lichte mishandelingen (21,6%), wederspannigheid (18,9%) en bedreigingen (16,0%). De ernstiger vormen zoals (poging) doodslag en zware mishandeling komen minder vaak voor (respectievelijk 2,7% en 6,1%).

> Politieagenten gaan ter plaatse na melding van een verkeersongeluk. Nadat een automobilist is ingereden op een andere automobilist, ontstaat een ruzie. Een van de automobilisten wil daarbij de andere slaan en wil vluchten als de politie arriveert. Wanneer de agenten de agressieve man willen aanhouden, verzet hij zich hevig en beledigt de agenten. Vervolgens neemt de man een agent in de wurggreep, bijt hem in zijn hand en oor en geeft de agent een kopstoot. *Bron: politiedossier*

Tabel 3.9 geeft op basis van de 256 politiedossiers het voorkomen van combinaties van feiten weer. De meest voorkomende combinaties zijn gespecificeerd.
Uit de tabel is te herleiden dat ruim vier op de tien politiedossiers (42,2%) betrekking hebben op een enkelvoudig geweldsfeit tegen de politie. Dat betekent dat de overige dossiers (57,8%) gaan over combinaties van geweldsvormen.
Ruim één op de zeven dossiers (15,2%) heeft enkel betrekking op een belediging van een politieambtenaar. In ruim een tiende van de zaken (11,7%) gaat het geweld tegen de politie enkel om eenvoudige mishandeling van een politieagent.
Belediging is het meest voorkomende geweldsfeit in de dossiers (zie tabel 3.8) en komt dan ook in vele combinaties met andere geweldsfeiten tegen politieambtenaren voor. Met name bedreiging van een politieambtenaar gaat vaak gepaard met belediging (7,4%). Eenvoudige mishandeling is de tweede meest voorkomende geweldsvorm in de dossiers

(zie tabel 3.8). Eenvoudige mishandeling van een politieagent zien we - behalve in combinatie met belediging - vooral voorkomen in combinatie met wederspannigheid of ambtsdwang.

Tabel 3.9 – Combinaties van geweldsfeiten tegen de politie (N=256)

Enkel geweldsfeit	**absoluut**	**procentueel**
Belediging	39	15,2
Eenvoudige mishandeling	30	11,7
Bedreiging	19	7,4
Wederspannigheid/ambtsdwang	13	5,1
Zware mishandeling	7	2,7
Combinaties van feiten		
Bedreiging + belediging	19	7,4
Eenvoudige mishandeling + wederspannigheid	17	6,6
Eenvoudige mishandeling + belediging + wederspannigheid	12	4,7
Eenvoudige mishandeling + belediging	10	3,9
Wederspannigheid + belediging	7	2,7
Eenvoudige mishandeling + bedreiging + wederspannigheid	6	2,3
Overige combinaties	77	30,1
Totaal	256	100

Wapens

Uit de overgrote meerderheid van de 256 politiedossiers (85,2%) kwam naar voren dat er bij het geweld tegen de politie geen sprake was van wapengebruik door de verdachten. Bij de 33 incidenten waarbij bekend is dat er wel wapens werden gebruikt door de verdachten (12,9%) ging het vooral om gelegenheidswapens[9] (19 keer) - zoals stenen of andere voorliggende voorwerpen - en om steekwapens (10 keer). Slechts een enkele keer is bekend dat er een vuurwapen is gebruikt.

> De politie wil een man aanhouden voor het mishandelen van zijn vrouw. De verdachte verzet zich bij de aanhouding en dreigt de agenten met een stoelframe en een keukenmes. Uit zelfbescherming wordt de verdachte uiteindelijk door de politie in het been geschoten.
> *Bron: politiedossier*

Situatie

Ruim een kwart van de 256 onderzochte geregistreerde gevallen van geweld tegen de politieambtenaren (27,0%) lijkt 'spontaan' plaats te vinden. Dat wil zeggen dat uit de informatie in het politiedossier niet is af te leiden dat er een incident aan vooraf is gegaan. In die gevallen worden agenten ogenschijnlijk 'out of the blue' beledigend toegesproken of aangevallen zonder dat een situatie daar direct aanleiding toe gaf.

Een jongen en een meisje fietsen van school naar huis. Ze komen onderweg een motoragent tegen en het meisje steekt zonder verdere aanleiding haar middelvinger naar de agent op. Hierop werd zij aangehouden voor belediging. *Bron: politiedossier*

Daartegenover staat dat van bijna driekwart van de 256 geweldsfeiten tegen de politie (73,0%) bekend is dat zij volgen op een of soms meerdere andersoortig strafbare gedragingen. Agenten worden dan tijdens of volgend op de uitvoering van bepaalde politietaken geconfronteerd met agressie en geweld jegens hen. Zoals bij aanhouding van een verdachte van inbraak, identiteitscontrole en het afgaan op een melding van een vechtpartij.

Twee buren hebben ruzie waarbij één man dreigt de ander dood te schieten. Agenten komen ertussen en geven aan dat de man zich rustig moet houden en dat de politie dit soort dingen afhandelt. De verdachte dreigt hierop iedereen "af te knallen" en zegt dat er op de politie geschoten zal worden als ze achter hem aankomen. Hierop wordt de verdachte aangehouden wegens bedreiging. De verdachte zegt de agent en zijn collega "af te schieten" en het te menen. *Bron: politiedossier*

In tabel 3.10 geven we een overzicht van de typen strafbare gedragingen die vooraf zijn gegaan aan het geweld tegen de politie. In de meerderheid van de zaken waarin de aanloop van het geweld tegen de politie gelegen is in het optreden tegen een ander strafbaar feit gaat het om een ruzie of vechtpartij tussen twee of meer personen (20,3%). Relationeel geweld en huiselijk geweld zijn daarbij veelvoorkomende situaties. De betrokkenen zijn al heetgebakerd op het moment dat de politie tijdens surveillance of na een melding verschijnt wat het risico op een onheuse bejegening van de agenten vergroot.

Twee politieagenten staan naar aanleiding van een melding van huiselijk geweld in een trappenhuis voor een deur waarachter de verdachte staat. De man bedreigt de agenten: "De eerste die door deze deur komt, is voor mij… Jullie komen mij maar halen, als ik weer vrij kom, schiet ik jullie door je hart… Ik heb zin om te vechten…". *Bron: politiedossier*

Verkeersdelicten vormen een goede tweede aanleiding waarbij het politieoptreden uitmondt in geweld tegen de agenten (16,0%). Bij verkeersdelicten gaat het in 39% van de gevallen om rijden onder invloed.

Een dronken automobilist wordt bij een controle aangehouden. Hij daagt de agent uit en trekt aan zijn jas en pet. Vervolgens beledigt hij de agent, waarop hij wordt aangehouden. Hij verzet zich en spuugt de agent in het gezicht. Tijdens het transport pleegt hij vernielingen aan de politiebus en bedreigt de agenten. *Bron: politiedossier*

De tabel laat tot slot zien dat ook overlastsituaties relatief vaak een voedingsbodem zijn voor geweldsuitingen jegens de politieambtenaren die ter plaatse komen (8,2%).

Een dronken man valt in de trein vrouwen lastig. Hij wordt daarvoor door de spoorwegpolitie op het station aangehouden. Daarbij wordt de man agressief en verzet zich door te schoppen en beledigende opmerkingen naar de agenten te roepen: ``kankerzwarten", ``klootzakken", "kankerpoten". *Bron: politiedossier*

Tabel 3.10 – Strafbaar gedrag voorafgaand aan geweld tegen de politie (N=256)

Strafbaar gedrag	**absoluut**	**procentueel**
Geweld/ruzie/mishandeling	52	20,3
Verkeersdelict	41	16,0
Overlast	21	8,2
Bedreiging	13	5,1
Vernieling	13	5,1
Diefstal/heling	12	4,7
Openbare dronkenschap[10]	11	4,3
Inbraak/huisvredebreuk	9	3,5
Wildplassen	5	2,0
Overig [11]	10	3,9
Onbekend/niet van toepassing	69	27,0
Totaal	256	100

Een opvallend – niet te kwantificeren – beeld dat ten tijde van de analyse uit de dossiers ontstaat, is dat politieagenten in burger of politie in burgerauto's te maken krijgen met geweld. Een veel gelezen excuus van de verdachten na aanhouding voor het plegen van geweld tegen deze politieambtenaren in burger is dat men niet wist dat diegenen waar zij het geweld tegen richtten politiemensen waren.

Context

Voortbordurend op voorgaande bevindingen over de situatie waarin geweld tegen de politie zich voordoet, kunnen we voor de zaken ook uitgebreider iets zeggen over de context waarbinnen de incidenten zich afspeelden.

Tabel 3.11 geeft een overzicht van de contexten die het meest naar voren kwamen in een handmatige analyse van de data.[12]

Tabel 3.11 – Context waarbinnen geweld tegen de politie zich voordoet (N=256)

Context	**absoluut**	**procentueel**
Uitgaanswereld	33	12,9
Politiebureau/cellencomplex	26	10,1
Evenement	12	4,7
Wijk	5	2,0
Anders/onbekend	180	70,3
Totaal	256	100

Zoals ook bekend uit eerdere onderzoeken[13] lopen politieambtenaren met name in de uitgaanswereld – tijdens bijvoorbeeld surveillances in het uitgaansgebied – het risico geconfronteerd te worden met geweldsuitingen; dit is in 12,9% van de bekeken zaken het geval. Overigens vond slechts een klein deel van de incidenten in de context van een evenement zoals een voetbalwedstrijd of een dance- of stadsfeest plaats (4,7%).

> Een dronken man wordt de toegang tot een café geweigerd. De man ziet een agent en beledigt hem door 'fuck you' te roepen en zijn geslachtsdeel uit zijn broek te nemen. Hierop wordt de verdachte aangehouden. Omdat de verdachte agressiever werd, besloot de agent hem te boeien. Daarbij probeerde de verdachte de duim van de agent te breken. *Bron: politiedossier*

Een ander noemenswaardig – maar niet verrassend – gegeven is dat ook het politiebureau een risicoplek is waar een agent te maken kan krijgen met gewelddadig gedrag; dit komt in een tiende van alle zaken voor (10,1%). Vaak gaat het dan om incidenten die zich voordoen in de arrestantencomplexen maar ook tijdens verhoren kunnen verdachten zich agressief manifesteren.

> Twee agenten willen een man horen in het arrestantencomplex vanwege de mishandeling van zijn vrouw. Zonder aanleiding slaat de verdachte een van de agenten in het gezicht. *Bron: politiedossier*

Een ander gegeven in relatie tot de context is dat het in ruim één op de tien gevallen van geweld tegen politieambtenaren (11,7%) blijkt te gaan om een gewelddadige of agressieve bemoeienis van een derde om een politieoptreden tegen diens relatie te frustreren. Bij een relatie kan het gaan om een partner, familielid of vriend. Met name familieleden komen voor elkaar op en beschermen elkaar. Veelvoorkomend is het verzet tegen de aanhouding van een relatie door verbaal en fysiek agressief gedrag jegens de politie te uiten.

> Agenten vragen een man zich te legitimeren. Hij kan geen legitimatie overleggen en moet daarom mee naar het bureau. De broer van de man reageert agressief op de aanhouding van zijn broer. Hij toont de agenten een mes dat hij dreigend open en dicht klapt. De agenten bevelen hem om te vertrekken maar de broer van de aangehouden man weigert weg te gaan. Vervolgens beledigt hij de agenten met de woorden "kankerlijers en teringmongolen" en bedreigt hen. *Bron: politiedossier*

Discriminatie

Discriminatie kent vele verschijningsvormen. In het Wetboek van Strafrecht zijn de grondvormen van discriminatie strafbaar gesteld waaronder het bij de uitoefening van een beroep discrimineren van personen wegens ras, godsdienst, levensovertuiging, geslacht, seksuele gerichtheid of handicap. Op basis van de 'platte' informatie uit de politiedossiers is het soms lastig te beoordelen of er sprake is geweest van discriminerend gedrag van de verdachten ten opzichte van de politieambtenaren.

Aan de hand van de informatie uit slechts zestien politiedossiers (6,3%) hebben we kunnen bepalen dat er sprake was van discriminerend gedrag van de verdachten.

> Een verdachte moet zijn identiteitsbewijs tonen maar wil dit niet en beledigt hierop de agenten. De verdachte gedraagt zich steeds agressiever en wordt meegenomen naar het bureau. Tijdens het transport werden de agenten bedreigd en gediscrimineerd met de woorden: ``vuile zwarte klootzak", ``vuile nikker", ``vieze neger". *Bron: politiedossier*

Daders

Hoewel in veel situaties waarin het geweld tegen de politie plaatsvindt meerdere mensen aanwezig zijn, is het ruime merendeel van het agressieve gedrag jegens politieambtenaren toe te schijven aan een enkeling. In driekwart van de onderzochte zaken (75,8%) is het geweldsfeit solo gepleegd terwijl er bij het overige deel van de incidenten (22,7%) meerdere personen actief betrokken waren. Zie tabel 3.12.

Tabel 3.12 – Daderkenmerken van geweld tegen de politie (N=256)

Solo of groepsverband	absoluut	procentueel
Solo	194	75,8
Groep	58	22,7
Onbekend	4	1,6
Totaal	256	100

Vanuit de analyse van de context en situatie waarin geweldsincidenten tegen politieambtenaren zich voordoen, weten we dat de plegers van dit geweld zich veelal ook schuldig maken aan - of betrokken zijn bij - andere typen misdrijven en overtredingen. Eerder zagen we immers dat het agressieve gedrag jegens de politie in bijna driekwart van de gevallen volgt op andere strafbare gedragingen, zoals verkeersdelicten.
Omdat gegevens over recidive van verdachten niet standaard in de politiedossiers is opgenomen, is het in driekwart van de zaken (75,0%) onbekend of hier sprake van is. In onderhavig onderzoek is geen systematisch onderzoek gedaan naar de antecedenten van verdachten. Wel is bekend dat in elk geval twee op de tien daders van het geweld tegen de politie (21,1%) eerdere politiecontacten hebben wegens het plegen van misdrijven (in algemene zin) en daarmee te kenmerken zijn als recidivisten; een duidelijke ondergrens gezien het hoge percentage waarover we geen informatie hebben.[14] In de politiedossiers is soms te lezen dat de verdachten beroepshalve bekenden zijn van de politie of gesignaleerd staan. Daarnaast bestaat op basis van de dossiers het beeld dat verdachten vaak onder invloed van alcohol zijn waardoor incidenten kunnen escaleren.

> Twee agenten houden een bestuurder van een auto aan wegens te hard rijden. De eigenaar van de auto staat bij de politie bekend als vuurwapengevaarlijk. Nadat de politieagenten de man willen fouilleren, bedreigt hij hen. Hij zegt wapens te hebben en te onthouden wie de agenten zijn. *Bron: politiedossier*

Slachtoffers
Een uitgebreide analyse van de kenmerken van de slachtoffers van het geweld tegen de politie vormde geen onderdeel van het onderzoek. Wel is uit de dossiers geprobeerd op te maken of de politieambtenaar die slachtoffer was van het geweldsmisdrijf al eerder slachtoffer is geweest van een soortgelijk misdrijf. Dit gegeven wordt echter niet standaard geregistreerd waardoor deze informatie bijna altijd onbekend blijft (96,0%). Evenwel is uit tien dossiers (4,0%) bekend dat de politieambtenaar in kwestie al eerder geconfronteerd is geweest met geweld tijdens de uitoefening van de politietaak. Aangezien dit niet doorgaans gedocumenteerd wordt, kunnen we spreken van een ondergrens.

3.3.2 Schade en letsel
Politieagenten die tijdens de uitvoering van hun taak geconfronteerd worden met geweldsuitingen zoals in voorgaande paragraaf geschetst, kunnen tengevolge daarvan schade en letsel ondervinden. Bij schade kan het zowel om immateriële als materiële schade gaan. De toegebrachte schade kent vanzelfsprekend - afhankelijk van het gebruikte geweld maar ook afhankelijk van de persoon van het slachtoffer - verschillende gradaties. Een politieambtenaar kan immateriële schade of letsel lijden als hij of zij ten gevolge van het geweldsfeit psychische, emotionele schade ondervindt of aan lichamelijk letsel lijdt. Het gaat dan om emotionele problemen zoals het ervaren van angst en het zich gekwetst voelen bij psychische schade en het oplopen van een wond, breuk of blauw oog in geval van letsel.
Bij materiële schade moet gedacht worden aan schade aan goederen zoals het uniform, de eigendommen van de politieambtenaar of de dienstauto. Verder is er sprake van materiële schade wanneer een politieambtenaar vanwege het letsel tijdelijk uitvalt en in het geval er proceskosten zijn voor het verhalen van de schade. Behalve de politieambtenaar kan ook het politiekorps dus schade ondervinden van een geweldsmisdrijf jegens een medewerker.

Schade
In de politiedossiers is achterhaald of en in hoeverre het geweldsincident schade tot gevolg heeft gehad voor de betrokken politieambtenaar, het korps en eventuele andere betrokkenen. Uit de analyse blijkt allereerst dat de meerderheid van de incidenten (70,3%) een vorm van schade (immaterieel en/of materieel) heeft berokkend bij de politieagent die met het geweld geconfronteerd werd. In ruim een kwart van de gevallen (27,3%) heeft het geweldsincident niet herleidbaar tot schade geleid.
Immateriële schade komt het meest voor bij de slachtoffers van de onderzochte geweldszaken. Ruim de helft van de politieambtenaren die geconfronteerd zijn met geweld (57,0%) heeft daarbij een vorm van psychische schade of letsel opgelopen. Bij een op de acht politieagenten (12,1%) heeft het geweld zowel immateriële als materiële schade tot gevolg gehad. Slechts in drie van de bekeken gevallen (1,2%) betreft het enkel materiële schade. In tabel 3.13 worden deze bevindingen weergegeven.
Gezien het feit dat de politie meestal in koppels werkt, kunnen geweldsfeiten ook gevolgen hebben voor betrokken collega's. Deze informatie is niet altijd goed uit de politiedossiers op te maken. In elk geval blijkt dat in ruim twee op de tien geweldszaken (22,7%) een tweede agent persoonlijk schade heeft ondervonden van het geweldsincident.

Ook in deze gevallen gaat het voornamelijk om puur immateriële schade (86,2%) ten gevolge van het geweld dat kennelijk tegen beide agenten was gericht.

> Twee politieambtenaren van de spoorwegpolitie vorderen een man de trein te verlaten omdat hij niet beschikt over een geldig vervoersbewijs. De verdachte weigert het bevel en wordt daarop aangehouden. De man verzet zich tegen zijn aanhouding en trapt één van de agenten tegen de benen. De collega van de agent wordt door de verdachte gestompt en in de vinger gebeten. *Bron: politiedossier*

Tabel 3.13 – Schade voor het slachtoffer (N=256)

Schade	absoluut	procentueel
Geen schade	70	27,3
Materiële schade	3	1,2
Immateriële schade	146	57,0
Materiële en immateriële schade	31	12,1
Onbekend	6	2,4
Totaal	256	100

Bij het politiekorps kan er sprake zijn van materiële schade wegens het geweldsincident. Hiervan bleek in twee op de tien geweldszaken sprake van te zijn (21,1%). Bij die zaken waarbij sprake was van materiële schade voor het politiekorps blijkt dat deze schade voornamelijk bestaat uit financiële kosten wegens schade aan goederen en wegens tijdelijke uitval van de betrokken politieambtenaar.

> Vanwege een vechtpartij wordt een jongen aangehouden door twee agenten. De jongen verzet zich, scheldt de agenten uit en bedreigt hen. Wanneer hij in de dienstauto zit, trapt hij de ruit uit de deur. Hierdoor krijgt een agent glas in zijn gezicht. *Bron: politiedossier*

Tabel 3.14 vat de bevindingen met betrekking tot de schade samen.

Tabel 3.14 – Overzicht van het aantal schadegevallen bij de verschillende partijen (N=256)[15]

Schade	absoluut	procentueel
Slachtoffer heeft schade	180	70,3
Collega slachtoffer heeft schade	58	22,7
Politiekorps heeft schade	54	21,1

Letsel

Hiervoor zagen we dat politieambtenaren in de meerderheid van de geweldszaken een vorm van immateriële schade oplopen. Letsel is een specifieke vorm van immateriële schade die een politieagent bij een incident kan oplopen. Daarbij kan het gaan om lichte of ernstige vormen van letsel.

In een relatief groot deel van de 256 onderzochte zaken, in ruim vier op de tien onderzochte geweldsincidenten (42,2%), heeft de betrokken politieambtenaar letsel opgelopen

bij het geweldsmisdrijf. Aan de andere kant blijkt meer dan de helft van de geweldsuitingen (54,7%) geen lichamelijke impact op de politie te hebben gehad, voor een achttal zaken (3,1%) is dit niet uit het dossier op te maken.

> Een automobilist krijgt een stopteken vanwege een verkeerscontrole, hij reed te hard. De man stopt, wordt door de agent gevraagd uit te stappen maar rijdt vervolgens weg. Omdat de agent nog met zijn arm in de auto van de verdachte hing, werd hij tientallen meters meegesleurd door de auto. Ten gevolge daarvan had de agent verwondingen aan zijn handen, arm, gelaat en benen. *Bron: politiedossier*.

In tabel 3.15 geven we een nadere verdeling naar de typen letsel weer.[16]

Tabel 3.15 – Letsel ten gevolge van geweld tegen de politie (N=256)

Letsel	**absoluut**	**procentueel**
Geen letsel	140	54,7
Licht letsel	61	23,8
Letsel	42	16,4
Zwaar letsel	5	2,0
Onbekend	8	3,1
Totaal	256	100

In de tabel is te zien dat de meest voorkomende vorm van letsel (23,8%) licht letsel betreft. Dit zijn vormen van letsel waarvoor niet direct medische hulp vereist is. Denk daarbij aan een blauw oog, bloedneus, tand door de lip en kneuzingen.
In een eveneens redelijk groot deel van de letselschade betreft het lichamelijke verwondingen waarvoor wel medische hulp nodig is zoals een wond die gehecht moet worden, een lichte hersenschudding, zware kneuzingen en ontvellingen. Dergelijke vormen van letsel werden in 16,4% van de geweldsdossiers teruggevonden. Slechts in een vijftal gevallen is het letsel ernstiger van aard (2,0%). Het kan dan gaan om bijvoorbeeld gebitsschade, een gebroken neus of sleutelbeen en een zware hersenschudding. Dergelijke verwondingen vragen om medische zorg. In geen enkel onderzocht politiedossier is het letsel dermate ernstig dat er sprake is van blijvend letsel.

> Een man wordt aangehouden wegens wildplassen. Hij is dronken en wil zich niet identificeren waarop de agenten hem fouilleren. Tijdens de fouillering slaat de man een van de agenten met de vuist in zijn gezicht. Het slachtoffer heeft een gat in zijn lip en schade aan zijn tanden waarvoor hij voor behandeling naar het ziekenhuis moet. *Bron: politiedossier*

Indien er sprake is van letsel dienen er volgens de geldende richtlijnen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2006) ook foto's van het letsel te worden gemaakt. In het merendeel van de bekeken politiedossiers van zaken waarin sprake was van letsel ontbraken de foto's echter in het dossier (87,0%). Slechts één op de acht dossiers waarin sprake was van letselschade bevat wel de originele foto's (13,0%). In ruim

een kwart van de dossiers over de geweldszaken waarbij sprake was van letsel was een geneeskundige verklaring van de arts terug te vinden (27,8%).
Daarbij is van belang om op te merken dat wanneer bepaalde informatie niet in een dossier is aangetroffen dit niet vanzelfsprekend betekent dat deze informatie niet bestaat. De informatie die is opgeslagen in de politiesystemen (processen-verbaal en dergelijke) is gemakkelijk toe te voegen aan het onderzoeksdossier.
Documenten zoals originele foto's en rapporten van artsen worden echter doorgaans meegezonden in het dossier aan het openbaar ministerie. Wanneer het in een korps niet gebruikelijk is om van dergelijke stukken kopieën te bewaren voor de eigen archivering, zullen wij als onderzoekers deze stukken ook niet altijd aantreffen.

3.3.3 Politieproces

Wanneer een politieambtenaar het slachtoffer is geworden van een geweldsincident hoort er volgens de geldende richtlijnen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2005) een proces in gang te worden gezet. Ten eerste is het zaak dat de betrokken politieambtenaar bij zijn leidinggevende of chef van dienst melding maakt van het incident en de eventuele consequenties. Verder dienen de gebeurtenissen op papier te worden vastgelegd door een ambtshalve verslag op te maken en eventueel een aangifte te doen van het geweldsmisdrijf. In het kader van de afhandeling van het incident kunnen er - afhankelijk van de status van de zaak - opsporingsactiviteiten in gang worden gezet.
Het verloop van dergelijke processen bij geweldsfeiten tegen de politie is - waar vastgelegd en voorhanden - uit de politiedossiers gedestilleerd. We beschrijven hierna de verschillende elementen van het traject. Daarbij merken we vooraf op dat er doorgaans door de politie niet geregistreerd wordt welke exacte handelingen er volgen na een incident. In de documentatie en registratie gaat het vooral om het incident en de betrokkenen en niet zozeer om het procesmatige traject dat door de politieambtenaren wordt bewandeld.

Melding en registratie

Volgens de richtlijnen van de handreiking voor het geweldsprotocol dienen slachtoffers van geweld tegen de politie de leidinggevende altijd in kennis te stellen van het incident en de eventuele consequenties daarvan. Omdat ook deze handeling niet altijd vastgelegd wordt, is hierover in bijna driekwart van de geweldszaken (73,8%) niets bekend. Uit het overige kwart van de politiedossiers (26,2%) is wel te herleiden of de politieambtenaar hieraan voldaan heeft.
In een op de tien gevallen (9,8%) heeft het slachtoffer de direct leidinggevende op de hoogte gebracht, in overige gevallen (16,4%) werd een ander type politiefunctionaris in kennis gesteld. Veelal gaat het dan om directe collega's, de officier van dienst, de adjunct teamchef, de hulpofficier van justitie maar ook de casemanager geweldsprotocol binnen het korps. In tabel 3.16 worden deze gegevens weergegeven.

Tabel 3.16 – In kennis stellen van het geweldsincident (N=256)

Functionaris	absoluut	procentueel
Direct leidinggevende	25	9,8
Andere functionaris	42	16,4
Onbekend	189	73,8
Totaal	256	100

Een tweede stap voor de politieambtenaar in het proces na het incident is het maken van een schriftelijke vastlegging ofwel een mutatie in het bedrijfsprocessensysteem en het eventueel doen van een aangifte. Het geweldsincident kan op diverse wijzen in het bedrijfsprocessensysteem gemuteerd worden. Allereerst kan dat door het aanmaken van een 'vrije mutatie' door politiefunctionarissen. Dit is een vrij tekstveld in het bedrijfsprocessensysteem waarin waarnemingen en gebeurtenissen die ter kennis komen, beschreven worden. Een meer officiële vorm van het registreren van een incident is het aanmaken van een 'melding' in het systeem. Meldingen kunnen telefonisch (via de meldkamer van de politie) of op het politiebureau worden gedaan. De inhoud van de melding behelst een verslag van het incident dat ter ore van de politie komt.
Een andere mogelijkheid is het opstellen van een 'proces-verbaal van bevindingen' door de politieambtenaar. Hierin wordt ambtshalve het relaas van het incident vanuit het perspectief van de politieambtenaar beschreven. Tot slot kan het incident vastgelegd worden in een 'proces-verbaal van aangifte'. Een proces-verbaal van aangifte is een schriftelijk verslag van een officiële verklaring over een incident van een slachtoffer of een ander met het verzoek tot vervolging. In tegenstelling tot de andere registratievormen mag een aangifte enkel door een andere politiefunctionaris dan het slachtoffer worden opgenomen. Overigens worden incidenten doorgaans op verschillende wijzen geregistreerd.
In de politiedossiers is nagegaan op welke wijze het geweldsincident bij de politie in het bedrijfsprocessensysteem is geregistreerd aan de hand van de aangetroffen formulieren. Op grond van de inhoud van de bekeken politiedossiers constateren we allereerst dat de geweldsincidenten in elk geval op gemiddeld twee van de genoemde wijzen zijn geregistreerd c.q. gemuteerd; de 256 politiedossiers bevatten totaal 503 documenten waarop het geweldsincident is geregistreerd.
In de handreiking van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt aangemoedigd om van een geweldsincident tegen een politieambtenaar in principe altijd een proces-verbaal van aangifte op te maken. Eventueel kan deze aangifte ook door een ander die kennis draagt van het misdrijf worden gedaan. We zien dat er in elk geval van tweederde van de 256 geweldsfeiten tegen de politie (67,2%) aangifte is gedaan, getuige het feit dat er in de politiedossiers een proces-verbaal van aangifte aanwezig was.
In zestig procent van de geweldsdossiers (59,8%) is er een proces-verbaal van bevindingen aangetroffen. In een derde van alle dossiers was een melding opgenomen (36,3%) en/of in ongeveer eenzelfde deel (33,2%) een vrije of andersoortige mutatie. Tabel 3.17 geeft deze gegevens weer.

Tabel 3.17 – Aangetroffen registraties in de politiedossiers (N=256)[17]

Registratiewijze	absoluut	procentueel
Proces-verbaal van aangifte	172	67,2
Proces-verbaal van bevindingen	153	59,8
Melding	93	36,3
Vrije en overige mutatie	85	33,2

Kijken we naar de combinaties waarin de registratievormen in de dossiers voorkomen dan ontstaat het beeld zoals weergegeven in tabel 3.18. Daaruit is te herleiden dat in een derde van de dossiers (33,2%) een enkele registratie is aangetroffen, met name de aangiftes (16,4%) vormen dan de enige registratie in de dossiers. Een tiende van de dossiers (10,2%) bevatte enkel een proces-verbaal van bevindingen.
In de meerderheid van de dossiers (66,8%) gaat het om meerdere registratievormen. Ruim een kwart van de politiedossiers (27,3%) bevatte naast een proces-verbaal van aangifte een proces-verbaal van bevindingen. De combinatie van een melding en een proces-verbaal van aangifte zien we in bijna twee op de tien dossiers (18,0%) en in een tiende van de dossiers (9,8%) hebben de registraties betrekking op een melding in combinatie met een proces-verbaal van bevindingen.

Tabel 3.18 – Combinaties van registraties in de politiedossiers (N=256)

Enkele registratie	absoluut	procentueel
Proces-verbaal van aangifte	42	16,4
Proces-verbaal van bevindingen	26	10,2
Melding	10	3,9
Vrije en overige mutatie	7	2,7
Combinatie van registraties		
Pv van aangifte + pv van bevindingen	70	27,3
Melding + pv van aangifte	46	18,0
Melding + pv van bevindingen	25	9,8
Aangifte + vrije of overige mutatie	14	5,5
Melding + vrije of overige mutatie	12	4,7
Pv van bevindingen + vrije of overige mutatie	4	1,6
Totaal	256	100

Objectiviteit en kwaliteit
De registraties zoals hiervoor beschreven, zijn vooral door het slachtoffer zelf al dan niet samen met een betrokken collega opgemaakt (94,9%). Bij een aangifte van een misdrijf is het vanwege de objectiviteit echter van belang dat deze door een andere politiefunctionaris dan het slachtoffer zelf of een andere betrokken politieambtenaar wordt opgemaakt. In de processen-verbaal van aangifte is geprobeerd na te gaan of er aan deze regel is voldaan. Dit blijkt in de ruime meerderheid het geval: in 88,4 procent van de aangiften is deze opgemaakt door een politiefunctionaris die geen betrokkenheid bij het incident heeft

gehad. In een klein aantal van de zaken waarin een aangifte is gedaan, is de onafhankelijkheid niet gewaarborgd; een tiental processen-verbaal van aangifte (5,8%) is opgemaakt door een politieambtenaar die als collega van het slachtoffer (de aangever) betrokken was bij het geweldsincident.
Een kwalitatief goed proces-verbaal van aangifte moet voldoen aan een aantal eisen. Daarbij gaat het er onder andere om dat er in elk geval bepaalde informatie ten aanzien van eventuele consequenties van het misdrijf voor het slachtoffer zijn opgenomen.
In tabel 3.19 staan deze elementen genoemd waarbij is aangegeven in welk percentage van de processen-verbaal van aangiften deze elementen terug te vinden zijn. Uit de tabel is op te maken dat de elementen ten aanzien van – al dan niet geleden – schade en letsel in het merendeel van de aangiften zijn opgenomen. Informatie over het al dan niet hebben ingeschakeld van een arts is slechts in een klein deel van de aangiften terug te vinden (28,5%). Een logische verklaring hiervoor is dat wanneer er geen sprake is van letsel dat medische zorg vraagt dit element ook niet zinvol is om op te nemen.
Tenslotte is het element ten aanzien van voeging in het strafproces alleen van belang wanneer er sprake is van schade. Eerder zagen we evenwel dat dit in de meerderheid van alle bekeken geweldszaken het geval is (70,3%). Ervan uitgaande dat deze schadegevallen grotendeels vertegenwoordigd zijn in de aangifteregistraties en gezien het feit dat er in minder dan de helft van de aangiften aandacht is besteed aan de wens om al dan niet te voegen in het strafproces (44,8%) lijkt dit element in relatief weinig zaken te zijn vermeld.

Tabel 3.19 – Elementen in de processen-verbaal van aangifte (N=172) [18]

Element	absoluut	procentueel
Of er sprake is van schade	144	83,7
Het schadebedrag	118	68,6
Of er sprake is van letsel	150	87,2
Of er een arts is ingeschakeld	49	28,5
Of het slachtoffer zich wil voegen	77	44,8
Of het slachtoffer op de hoogte wil worden gehouden	143	83,1

Om de kwaliteit van de processen-verbaal te waarborgen ten behoeve van een vlot en sterk vervolgingsproces is het zaak dat de kwaliteit en volledigheid van het politiedossier voor inzending aan het openbaar ministerie wordt getoetst. Of dit in de praktijk ook daadwerkelijk wordt gedaan, is lastig op basis van papieren dossiers vast te stellen; in ruim tachtig procent (81,3%) van alle geweldszaken is het onbekend of een dergelijke toetsing heeft plaatsgevonden. In bijna een zesde van gevallen (15,2%) is echter geconstateerd dat deze toetsing wel heeft plaatsgevonden door ondermeer een leidinggevende van de recherche, een kwaliteitsmanager of een hulpofficier van justitie.

Opsporing
Gezien de beschreven context en situaties waarin geweld tegen de politie zich voordoet, is het evident dat er in de meeste gevallen (99,6%) sprake is van een bekende dader. Slechts in één van de bekeken geweldszaken was de dader niet direct bekend.

Omdat het in de geweldszaken vrijwel altijd gaat om direct geweld tegen politieambtenaar die ter plaatse zijn, is vaak een aansluitend politieoptreden mogelijk. In het overgrote deel van de geweldszaken (81,6%) zien we dan ook dat de verdachte op heterdaad is aangehouden. De verdachte is in bijna een tiende van de geweldszaken (9,0%) buiten heterdaad aangehouden of uitgenodigd op het politiebureau.
Zoals eerder bij de aard en context van de geweldsmisdrijven beschreven, komt het voor dat het geweld tegen de politie plaatsvindt op het politiebureau. In een aantal gevallen (6,6%) zien we dan ook dat de verdachte van het geweldsfeit al voor een ander feit gearresteerd was.
Uit de politiedossiers is op te maken dat in de ruime meerderheid van alle geweldszaken (81,3%) de politieambtenaar waartegen het geweld gericht is de aanhouding van de verdachte zelf of samen met een collega heeft verricht. Een logische bevinding aangezien het slachtoffer zelf ter plaatse is en zijn politietaak – mits hij of zij niet te ernstig verwond is – kan voortzetten.
De bij het geweldsincident betrokken politieambtenaar zit in een soort dubbelrol: enerzijds is hij of zij slachtoffer maar anderzijds ook een politieambtenaar. Waar het in het geval van de aanhouding op heterdaad logisch is dat het slachtoffer de aanhouding verricht of in elk geval daarbij is betrokken, mag het niet zo zijn dat hij of zij ook in het verdere politieproces in de uitvoering betrokken is. Op dat niveau is het van belang dat de onafhankelijkheid door distantie van de verdere opsporing gewaarborgd is. Dit staat ook als zodanig beschreven in de normen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Indien de verdachte van het geweldsmisdrijf bekend is en aangehouden is – zoals in de meeste gevallen het geval blijkt – beperkt de verdere opsporing zich doorgaans tot het verhoren van de verdachte, het slachtoffer en eventuele andere betrokkenen. Een heldere eis aan het politieproces is dat het slachtoffer in kwestie niet in de functie van politieambtenaar betrokken mag zijn bij de verhoren in de 'eigen' zaak. Voor zover we dit uit de politiedossiers hebben kunnen opmaken, wordt aan deze eis tegemoetgekomen. Van niet meer dan vier geweldszaken (1,6%) is bekend dat de politieambtenaar die de verdachte heeft verhoord zelf in de zaak als slachtoffer betrokken was.
Gezien het feit dat de verdachten van het geweld tegen de politie meestal bekend zijn en doorgaans direct kunnen worden aangehouden, blijkt het verdere opsporingsproces naar de geweldsmisdrijven tegen de politie in de overgrote meerderheid van de onderzochte geweldszaken (94,9%) korter dan een jaar te duren.

Inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis
In de begeleidende brief van het College van procureurs-generaal bij de richtlijnen voor het openbaar ministerie met betrekking tot geweld tegen de politie is opgenomen dat er zo mogelijk voorlopige hechtenis tegen de verdachte bij de rechter-commissaris dient te worden gevorderd. Na aanhouding van een verdachte kan de politie hem of haar op last van de (hulp)officier van justitie in verzekering stellen. Dit kan voor de duur van maximaal drie dagen met de mogelijkheid tot een verlenging waarna eventueel voorlopige hechtenis volgt. Inverzekeringstelling is alleen mogelijk bij misdrijven waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. In het algemeen zijn dat misdrijven waarop een gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld en een aantal aangewezen misdrijven.

Tabel 3.20 – Vorderingen tot inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis (N=256)

In verzekeringstelling	**absoluut**	**procentueel**
Ja	88	34,4
Nee	84	32,8
Onbekend	84	32,8
Totaal	256	100
Voorlopige hechtenis	**absoluut**	**procentueel**
Ja	8	3,1
Nee	99	38,7
Onbekend/n.v.t.	149	58,2
Totaal	256	100

In de politiedossiers is nagegaan of de verdachten van de geweldsfeiten een inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis hebben ondergaan. De informatie bij de politie leent zich er niet altijd even goed voor om deze processen goed na te gaan. Zo is in een derde van de geweldszaken (32,8%) onbekend of er sprake is geweest van een inverzekeringstelling; de informatie in die politiedossiers laat niet toe om te concluderen of de verdachten wel of niet in verzekering zijn gesteld. Uit een derde van de dossiers (34,4%) is evenwel op te maken dat de verdachten in verzekering zijn gesteld. Of een verdachte in voorlopige hechtenis is gesteld (volgend op de inverzekeringstelling), is uit bijna de helft van de dossiers (47,8%) niet te destilleren. Slechts in acht zaken (3,1%) is vastgesteld dat het openbaar ministerie voorlopige hechtenis heeft gevorderd. In tabel 3.20 zijn deze bevindingen samengevat.

3.3.4 Vervolgproces

De wijze waarop de geweldszaken worden afgedaan, is met name een aangelegenheid van het openbaar ministerie. Dit proces wordt pas ingezet wanneer het politiedossier gesloten is en is ingestuurd aan het openbaar ministerie en in de dossieranalyse is hier daarom beperkt zicht op gekregen.[19] Van driekwart van de geweldszaken (76,2%) is uit de dossiers in elk geval wel bekend dat deze voor verdere vervolging naar het openbaar ministerie zijn gestuurd.

Zaken kunnen ook op het politiebureau worden afgedaan waarmee het strafrechtelijke traject bij het openbaar ministerie niet wordt ingaan. Een zaak wordt afgedaan op het bureau wanneer de politie naar aanleiding van de melding of aangifte van een incident besluit om geen nader onderzoek in te stellen en de zaak 'op te leggen'. Van de bekeken geweldszaken is van ongeveer een tiental zaken (4,3%) bekend dat ze niet verder in behandeling zijn genomen en zijn opgelegd op het bureau. De verschillende redenen voor een dergelijk 'politiesepot' zijn onder andere dat het feit 'te licht' of niet ernstig genoeg blijkt om te vervolgen, er te weinig opsporingsindicatie is om een zaak rond te krijgen of omdat er sprake blijkt te zijn van een onterechte aanhouding.

Er is de optie tot een directe reactie op het strafbare gedrag waardoor een snelle afhandeling van de zaak mogelijk is. Volgens het College van procureurs-generaal (brief van 24

november 2006) verdient het aanbeveling dat het openbaar ministerie zoveel mogelijk gebruik maakt van de mogelijkheid tot het toepassen van de AU-procedure (Aanhouden en Uitreiken). Bij deze procedure krijgt de aangehouden verdachte bij het verlaten van het politiebureau een transactie aangeboden en/of tegelijkertijd een dagvaarding uitgereikt.[20] Bij betaling van het geldbedrag vervalt de dagvaarding. Het betalen van het geldbedrag is in dat geval de afdoening van de strafzaak. Ook kan een verdachte alleen een dagvaarding krijgen uitgereikt. In de politiedossiers is nagegaan of er gebruik is gemaakt van deze procedure. In de fase van dossieranalyse is gebleken dat het al dan niet toepassen van de AU-procedure niet op een eenduidige en goed herleidbare manier wordt gedocumenteerd bij de politie.[21] Argumenten om een procedure al dan niet toe te passen, ontbreken sowieso in de verbalen. Zo is op basis van de politiedossiers bijvoorbeeld niet te achterhalen of er geen AU-procedure is toegepast omdat dit om wettelijke redenen niet mogelijk zou zijn in de betreffende zaak.

Bij ruim de helft van de geweldszaken (59,8%) is het onbekend of een AU-procedure is toegepast. In elk geval hebben we in ongeveer een zesde van alle geweldszaken (16,0%) met enige zekerheid kunnen vaststellen dat de verdachte direct een dagvaarding uitgereikt heeft gekregen. In een kwart van de geweldszaken (24,2%) lijkt er geen sprake van een 'AU-zaak'.

Omdat sommige dossiers enige informatie van het openbaar ministerie bevatten, weten we dat de verdachte in ruim de helft van de zaken (53,5%) wegens het geweldsfeit gedagvaard is om voor de rechter te verschijnen. In ruim een derde van de geweldszaken (37,5%) is geen informatie over een eventuele dagvaarding te traceren en in ongeveer een tiende van de zaken (9,0%) is de verdachte niet gedagvaard.[22] Deze bevindingen zijn weergegeven in tabel 3.21.

Tabel 3.21 – Vervolgingsacties op het geweld tegen de politie (N=256)

Zaak opleggen op het bureau	**absoluut**	**procentueel**
Ja	11	4,3
Nee	229	89,5
Onbekend	16	6,2
Totaal	256	100
Toepassen AU-procedure	**absoluut**	**procentueel**
Ja	41	16,0
Nee	62	24,2
Onbekend	153	59,8
Totaal	256	100
Dagvaarding van de verdachte [23]	**absoluut**	**procentueel**
Ja	137	53,5
Nee	23	9,0
Onbekend/n.v.t.	96	37,5
Totaal	256	100

3.3.5 Proces van schadevergoeding

Eerder zagen we dat er van ruim zeventig procent (70,3%) van de geweldszaken bekend is dat er schade is geleden door de direct betrokken politieambtenaar. In deze gevallen bestaat er voor de slachtoffers de mogelijkheid om de geleden schade te verhalen via voeging in het strafproces. Dit kan voorafgaand aan het strafproces schriftelijk worden aangegeven op een voegingsformulier of mondeling worden gedaan tijdens de zitting. Omdat de informatie uit de politiedossiers beperkt is tot de periode voorafgaand aan het strafproces is alleen iets bekend over de schriftelijke voegingen. (Zie tabel 3.22).

Tabel 3.22 – Voeging in het strafproces bij geweld tegen de politie (N=256)

Schriftelijke voeging	**absoluut**	**procentueel**
Ja	108	42,2
Nee	49	19,1
Onbekend	23	9,0
N.v.t. (geen schade of onbekend)	76	29,7
Totaal	256	100
Voegingsformulieren aanwezig	**absoluut**	**procentueel**
Ja	95	37,1
Nee	13	5,1
N.v.t. (geen voeging of onbekend)	72	28,1
N.v.t. (geen schade of onbekend)	76	29,7
Totaal	256	100

In de tabel is te zien dat er in bijna twee op de tien geweldszaken tegen de politie (19,2%) geen schriftelijke voegingsprocedure is gestart. In de meerderheid van de geweldszaken (42,2%) is echter wel gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot schriftelijke voeging in het strafproces. Voeging is alleen mogelijk wanneer er sprake is van schade ten gevolge van het geweldsmisdrijf. Relateren we de aangetroffen schriftelijke voegingen aan het aantal geweldszaken waarin politieambtenaren schade hebben ondervonden (180; zie §3.3.2) dan betekent dit dat zestig procent van hen overgaat tot het verhalen van schadekosten op de dader door zich te voegen in het strafproces.

Tabel 3.23 – Informatie op de voegingsformulieren in de politiedossiers (N=256)

Voeging door	**absoluut**	**procentueel**
Het slachtoffer	49	19,1
Een rechtspersoon uit het politiekorps	36	14,1
Een andere rechtspersoon	10	3,9
Onbekend (geen voegingsformulier)	13	5,1
N.v.t. (geen voeging of onbekend)	72	28,1
N.v.t. (geen schade of onbekend)	76	29,7
Totaal	256	100

Schadebedrag omschreven	absoluut	procentueel
Ja	92	35,9
Nee	3	1,2
Onbekend (geen voegingsformulier)	13	5,1
N.v.t. (geen voeging of onbekend)	72	28,1
N.v.t. (geen schade of onbekend)	76	29,7
Totaal	256	100

De voegingsformulieren die ingevuld dienen te worden, werden teruggevonden in ruim een derde (37,1%) van de 256 politiedossiers: er werden in 95 dossiers voegingsformulieren aangetroffen. Gerelateerd aan de 108 bekende schriftelijke voegingszaken betekent dit dat in de ruime meerderheid van deze zaken (88,0%) een voegingsformulier aanwezig was waardoor ook nadere informatie over het voegingsproces bekend is.
Tabel 3.23 geeft een overzicht van de informatie op de voegingsformulieren.
Uit de raadpleegbare informatie op de 95 bekeken voegingsformulieren blijkt dat in de meeste geweldszaken het slachtoffer zich heeft gevoegd (19,1%), gevolgd door een rechtspersoon uit het politiekorps die zich namens het slachtoffer heeft gevoegd (14,1%). In een beperkter aantal geweldszaken blijkt het voor te komen dat een ander rechtspersoon uit naam van de verdachte bij de voeging betrokken was (3,9%).
Op vrijwel alle beschikbare voegingsformulieren - op drie na - is het schadebedrag gespecificeerd omschreven. Gemiddeld kwam dit bedrag neer op €400 en het meest vermelde schadebedrag (de modus) bedraagt €250. Enkele uitschieters in genoemde schadebedragen gaan richting de €50 naar beneden tot €1700 naar boven.
Behalve de mogelijkheid tot het verhalen van de schade via de voegingsprocedure zijn er voor het slachtoffer en het korps ook nog andere mogelijkheden. De verdachte kan de schade rechtstreeks vergoeden, er kan een civielrechtelijk traject bewandeld worden om de kosten te verhalen of de schadeclaim kan ingediend worden bij een verzekering of fonds. Het politiekorps kan daarnaast het slachtoffer schadeloosstellen.
In tabel 3.24 geven we een overzicht van de benutte mogelijkheden zoals gebleken uit de dossiers. Daarbij merken we op dat de diverse mogelijkheden tot schadevorderingen naast elkaar danwel na elkaar kunnen worden gedaan.

Tabel 3.24 – Benutte mogelijkheden tot schadevergoeding (N=256) [24]

Schadevergoeding door	absoluut	procentueel
Voeging in het strafproces	108	42,2
Vergoeding rechtstreeks door verdachte	1	0,4
Vergoeding door verzekering of fonds	12	4,7
Vergoeding via civielrechtelijke weg	8	3,1
Schadeloosstelling door het politiekorps	33	12,9
N.v.t. (geen schade of onbekend)	76	29,7

De tabel laat zien dat naast voeging in het strafproces de schadeloosstelling door het korps de meest toegepaste vorm is om tegemoet te komen aan de schadepost die veroorzaakt is door het geweldsmisdrijf. Terwijl het indienen van een schadeclaim bij een fonds of verzekering of een civielrechtelijke vordering van de schade beiden in circa tien zaken hebben plaatsgevonden, is er slechts van een enkele zaak bekend dat de schade rechtstreeks door de verdachte aan het slachtoffer is vergoed. In acht geweldszaken (3,1%) is vastgesteld dat er op meerdere manieren per zaak tot een schadevordering is overgegaan. Daarbij is in alle gevallen sprake van de schadeloosstelling van het slachtoffer door het politiekorps in combinatie met het verhalen van de schade bij een fonds of verzekering, een civielrechtelijke vordering of in combinatie met het rechtstreeks verhalen van de schade op de verdachte.

3.3.6 Slachtofferbegeleiding en -zorg

Het korps heeft volgens de geldende normen een belangrijke taak om een medewerker die schade lijdt ten gevolge van de uitvoering van zijn of haar werkzaamheden te begeleiden en ondersteunen in de procedurele afhandeling daarvan. Daarnaast heeft de politieorganisatie – zoals alle andere organisaties – een belangrijke rol om zorg te dragen voor het welzijn en de veiligheid van haar medewerkers. Zeker wanneer een politieagent tijdens de uitvoering de politietaak wordt geconfronteerd met geweld en daar consequenties van ondervindt, is deze zorg op zijn plaats. In de dossiers zijn we nagegaan of er informatie voorhanden was over de wijze waarop het slachtoffer in de onderzochte geweldszaken begeleiding en zorg van het politiekorps heeft gehad. Een belangrijke hoofdbevinding is dat de politiedossiers nauwelijks informatie over dergelijke procesmatige aspecten blijken te bevatten; in het gros van de dossiers is deze informatie onbekend. Met name op de verleende zorg aan het slachtoffer is slecht zicht verkregen; in circa 95% is daarover niets gedocumenteerd. De informatie die we wel hebben kunnen achterhalen, rapporteren we met de kanttekening dat het niet terugvinden van informatie over zorg en begeleiding niet betekent dat deze acties in de praktijk niet hebben plaatsgevonden. In tabel 3.25 geven we een overzicht van de aspecten die betrekking hebben op de geboden zorg en begeleiding aan de slachtoffers van geweld zoals uit de 256 politiedossiers is opgemaakt.

Tabel 3.25 – Acties tot zorg en begeleiding aan slachtoffers door het politiekorps (N=256) [25]

Zorg aan het slachtoffer	**absoluut**	**procentueel**
In kennis stellen van het bedrijfsopvangteam	7	2,7
Inschakelen van een arts	34	13,3
Doorverwijzing naar professionals	11	4,3
Begeleiding ten behoeve van terugkeer	10	3,9
Nazorg door het korps	12	4,7
Begeleiding bij schade	**absoluut**	**procentueel**
Steun bij civielrechtelijke procedures	3	1,2
Steun bij voeging in het strafproces	111	43,4
Steun bij andere wijzen van schadeverhalen	7	2,7

Zoals tabel 3.25 laat zien, is uit slechts enkele dossiers 'tussen de regels' opgemaakt kunnen worden dat er een vorm van begeleiding of opvang is geweest. In een zevental dossiers kwam naar voren dat het bedrijfsopvangteam in kennis is gesteld van de gebeurtenis. Van circa een achtste deel van de geweldszaken (13,3%) is bekend dat er een arts is ingeschakeld in verband met letsel en in een tiental zaken (4,3%) is het slachtoffer doorverwezen naar (andere) professionals.
Eveneens is er uit tien politiedossiers bekend dat het slachtoffer is begeleid ten behoeve van terugkeer in het werk en in eenzelfde aantal dossiers werd informatie gevonden over de geboden nazorg door het korps.
Met betrekking tot de begeleiding van het slachtoffer in geval van het verhalen van de eventueel opgelopen schade ten gevolge van het misdrijf weten we dat het politiekorps het slachtoffer in een belangrijk deel van de 256 geweldszaken (43,4%) heeft gesteund bij het voegingsproces. Het zicht op de geboden steun bij andere vormen van schadevorderingen was op basis van de politiedossiers slecht; informatie hierover is slechts in een klein aantal dossiers (minder dan tien) teruggevonden.
Een slachtoffer van een misdrijf heeft er recht op geïnformeerd te worden over de afhandeling van het incident waarbij hij of zij betrokken is geweest. In het proces-verbaal van aangifte en op het voegingsformulier bestaat de mogelijkheid om aan te geven of hij of zij op de hoogte wil worden gehouden over het opsporingsproces en het verloop van de strafzaak. We zijn nagegaan in hoeverre deze wens is 'uitgesproken'. Uit de politiedossiers blijkt dat een groot deel van de politieambtenaren die slachtoffer zijn geworden van een geweldsfeit hier behoefte aan heeft; in de meerderheid van de politiedossiers (61,7%) is de wens om op de hoogte te worden gebracht terug te vinden. In een tiende van de politiedossiers (10,9%) blijkt uit de informatie dat het slachtoffer heeft aangegeven hier geen behoefte aan te hebben. Het is aan de hand van de papieren dossiers lastig te evalueren of de informatie over de zaak in de praktijk ook daadwerkelijk naar de slachtoffers wordt teruggekoppeld; hierover is in de helft van de dossiers geen duidelijkheid (51,9%). Op basis van eventuele toegevoegde correspondentie van het openbaar ministerie in de politiedossiers kan afgeleid worden dat in elk geval in bijna de helft van de geweldszaken (46,1%) wel voldaan is aan deze informatieterugkoppeling. Zie tabel 3.26.

Tabel 3.26 – Informeren van het slachtoffer over het vervolgproces (N=256)

Slachtoffer wenst informatie	**absoluut**	**procentueel**
Ja	158	61,7
Nee	28	10,9
Onbekend	70	27,4
Totaal	256	100
Slachtoffer is geïnformeerd	**absoluut**	**procentueel**
Ja	118	46,1
Nee	5	2,0
Onbekend	133	51,9
Totaal	256	100

3.3.7 Doorlooptijden

De belangrijkste fasen en acties in het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie hebben we in voorgaande subparagrafen beschreven. Aan de hand van de dossieranalyse hebben we - voor zover er informatie over data werd teruggevonden - ook inzicht gekregen in de doorlooptijden van enkele stappen in het politieproces vanaf het moment dat het geweldsmisdrijf plaatsvond.

We hebben een analyse gemaakt van het aantal dagen dat voorbijgaat tussen het moment van het plaatsvinden van het geweldsincident en de acties met betrekking tot de verdachte (aanhouding, inverzekeringstelling en verhoren). Op eenzelfde wijze is gekeken naar het aantal dagen tussen het incident en de melding en aangifte daarvan en tussen het incident en het verdere vervolgingsproces (voorleggen van de zaak aan het openbaar ministerie, inzending van het proces-verbaal aan het openbaar ministerie en voeging in het strafproces).

Belangrijk om hierbij aan te tekenen, is dat de analyse weliswaar gedaan is over een aantal belangrijke procesacties maar dat dat niet alle acties zijn die in het proces kunnen voorkomen. Zo hebben we de voorgeleiding aan de (hulp)Officier van Justitie na aanhouding van een verdachte niet kunnen opnemen alsook de voorgeleiding van de verdachte aan de rechter-commissaris niet. De politiedossiers bevatten namelijk onvoldoende bruikbare informatie (data) over deze procesacties.

In figuur 3.1 visualiseren we de doorlooptijden in dagen van de verschillende stappen in de procesmatige afhandeling van de onderzochte geweldsincidenten tegen de politie. In de figuur is het gemiddeld aantal dagen vanaf het incident tot de verschillende actiemomenten weergegeven alsook de modus en de mediaan.[26] Ter weging van de resultaten is ook per onderdeel aangegeven wat het aantal zaken (de 'n') is waarvan we op basis van de politiedossiers over informatie over de datum van de 'procesactie' beschikken.[27] Voor de overzichtelijkheid zijn in de figuur de proceshandelingen met betrekking tot de verdachte, het slachtoffer en de zaak onderscheiden. Deze zijn wel op één en dezelfde tijdlijn weggezet. De figuur geeft een visueel overzicht van de snelheid waarmee de verschillende stappen elkaar opvolgen nadat een geweldsincident heeft plaatsgevonden.[28] Zoals uit de verschillende 'n-en' in de figuur af te leiden, beschikken we op basis van ons bronmateriaal (de politiedossiers) niet van alle bekeken zaken over de data van de diverse procesacties. Voor een deel is dit te verklaren omdat niet elke actie heeft plaatsgevonden in elke zaak (bijvoorbeeld een aangifte of een voeging). Daarnaast geldt dat er zaken zijn waarin de actie wel heeft plaatsgevonden maar dat de informatie over het moment van de actie (data) niet was te herleiden uit het onderzoeksdossier. Met andere woorden, het wil niet zeggen dat het ontbreken van informatie over een datum ook betekent dat deze informatie er bij de politie niet is. We bespreken na figuur 3.1 de bevindingen met betrekking tot de doorlooptijden van de diverse procesmatige acties.

Figuur 3.1 – Doorlooptijden vanaf het geweldsincident tegen de politie in dagen

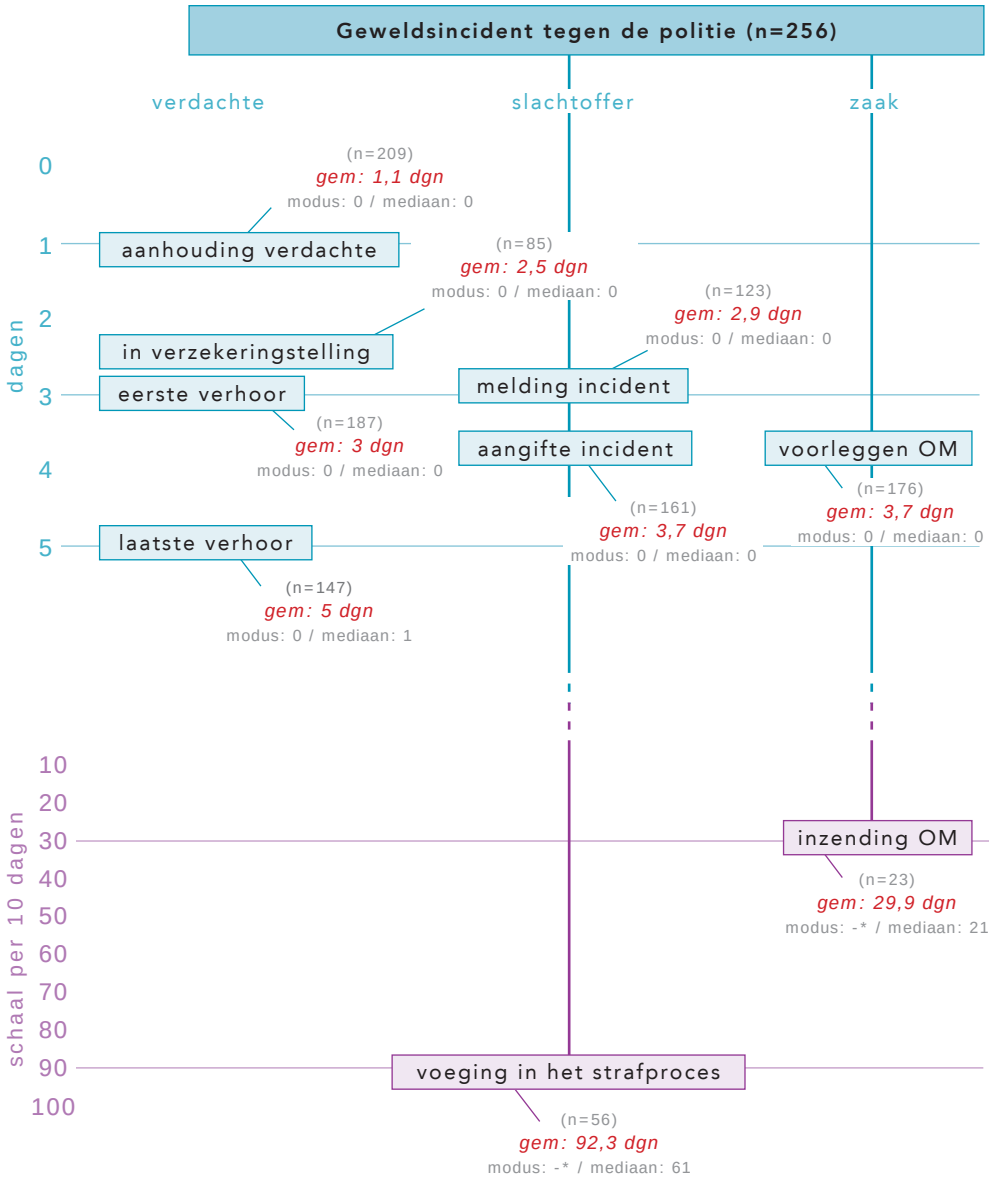

* hierbij is geen duidelijke modus vanwege een grote spreiding.

Hierna beschrijven we de bevindingen ten aanzien van de doorlooptijden van de procesacties die zijn opgenomen in de figuur. De categorie `onbekend' in de tabellen die erbij vermeld staan, geeft aan in welk deel van de politiedossiers geen informatie is teruggevonden over de betreffende procesactie.

Aanhouding en inverzekeringstelling

Van de meeste geweldszaken beschikken we over gegevens over het moment van aanhouding van de verdachte (81,6%). Uit deze data blijkt dat de verdachten gemiddeld één dag na het incident zijn aangehouden. Nader inzoomen op de data leert dat het – zoals we ook al eerder beschreven – het vaakst voorkomt dat de aanhouding van de verdachte van een geweldsfeit tegen de politie direct na het incident – op dezelfde dag – plaatsvindt; dit zien we in driekwart van alle geweldszaken (76,2%). In enkele gevallen (negen zaken) wordt de verdachte een of twee dagen later aangehouden en verder is uit de bekende data op te maken dat we kunnen spreken van uitzonderingen wanneer de periode tussen het incident en de aanhouding langer is. Slechts van een drietal zaken is bekend dat de aanhouding van de verdachte langer dan een week na het incident is verricht. Bijna twee op de tien ter beschikking gestelde politiedossiers bevatten geen informatie over het moment van aanhouding. Zie figuur 3.1 en tabel 3.27 voor een overzicht.

Tabel 3.27 – Moment van aanhouding van de verdachte in dagen na het incident (N=256)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0 dagen	195	76,2
1-2 dagen	9	3,5
3-7 dagen	2	0,8
> 7 dagen	3	1,2
Onbekend	47	18,4
Totaal	256	100

Na de aanhouding kan de verdachte op laste van de (hulp)officier van justitie inverzekering worden gesteld.[29] Van een derde van alle 256 geweldszaken (33,2%) beschikken we over datumgegevens over de inverzekeringstelling.

Tabel 3.28 – Moment van inverzekeringstelling van de verdachte na het incident (N=256)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0 dagen	64	25,0
1-2 dagen	17	6,6
3-7 dagen	2	0,8
> 7 dagen	2	0,8
onbekend	171	66,8
Totaal	256	100

In figuur 3.1 is te zien dat de verdachten gemiddeld tweeënhalve dag na het incident in verzekering zijn gesteld. De inverzekeringstelling vindt in de praktijk vaak direct na de aanhouding plaats. Dit zien we ook terug in de bevinding dat de verdachten in de meerderheid van de geweldszaken (25,0%) op de pleegdag van het geweldsincident in verzekering zijn gesteld. Zie tabel 3.28

Melding en aangifte

Kijken we vervolgens naar het moment waarop het incident in de vorm van een melding of aangifte geregistreerd wordt dan zien we over de hele linie dat deze actie in de meeste gevallen snel volgt na het incident. Zie figuur 3.1 en tabel 3.27 voor een beeld van de bevindingen. Van de geweldszaken waarvan we over informatie beschikken over het moment van melding (48,0%) blijkt dat deze na gemiddeld drie dagen gemeld worden. In de meeste gevallen wordt de melding dezelfde dag nog gedaan; dit zien we in een derde van alle zaken (35,9%). Meldingen die langer dan een week op zich laten wachten, lijken uitzonderingsgevallen te zijn (6 zaken).

In figuur 3.1 en tabel 3.29 is tevens het aangiftemoment opgenomen. Over het moment van het aangifteproces beschikken we in ruim de helft van de zaken (62,9%) over gegevens. Daaruit blijkt dat slachtoffers ook niet lang wachten met het doen van aangifte van het geweldsmisdrijf. Als een slachtoffer besluit om aangifte te doen, vindt dit gemiddeld na circa vier dagen plaats. Ook hier geldt echter dat van het leeuwendeel van de geweldszaken (32,8%) nog op dezelfde dag aangifte wordt gedaan. De aangifte wordt in ruim een op de zes zaken (17,6%) een of twee dagen later gedaan. Aangiften die langer dan een week na het plaatsvinden van het incident op zich laten wachten, blijken uitzonderingen te zijn; hiervan is in vijftien gevallen sprake.

Tabel 3.29 – Moment van melding en aangifte in dagen na het incident (N=256)

Aantal dagen: melding	**absoluut**	**procentueel**
0 dagen	92	35,9
1-2 dagen	15	5,9
3-7 dagen	10	3,9
> 7 dagen	6	2,3
onbekend	133	52,0
Totaal	256	100
Aantal dagen: aangifte	**absoluut**	**procentueel**
0 dagen	84	32,8
1-2 dagen	45	17,6
3-7 dagen	17	6,6
> 7 dagen	15	5,9
onbekend	95	37,1
Totaal	256	100

Verhoren

Voor wat betreft de opsporing van daders van geweld tegen de politie beperken de procesmatige acties zich in de regel tot het horen van de verdachte (of andere betrokkenen) aangezien de verdachte meestal bekend is en ter plaatse wordt aangehouden. Voor die geweldszaken waarbij we beschikken over gegevens over de eerste verhoormomenten (73,0%) zien we dat deze eveneens vrijwel direct volgen op het incident. Gemiddeld duurt het drie dagen vanaf de pleegdatum van het geweldsincident voordat het eerste verhoor in de zaak plaatsvindt. Zie figuur 3.1.

Verhoren vinden plaats nadat de verdachte is aangehouden. Eerder zagen we dat het merendeel van de verdachten direct na het incident wordt aangehouden, op dezelfde dag. Zoals in tabel 3.28 te zien is, vindt dan ook in de helft van alle geweldszaken (50,4%) het verhoor direct nog op de dag van het incident plaats. In bijna twee op de tien zaken (18,8%) gebeurt dit een of twee dagen later.

Er is slechts een beperkt aantal gevallen bekend (acht zaken) waarin het eerste verhoor langer dan een week op zich laat wachten. Voor het laatste verhoor beschikken we van ruim de helft van alle 256 geweldszaken (57,4%) over gegevens. Het eerste verhoor kan overigens soms direct ook het laatste verhoor zijn. Gemiddeld vindt het laatste verhoor vijf dagen na het incident plaats. Ook hierbij geldt dat het vaak op de pleegdag zelf (26,6%) dan wel een of twee dagen daarna (24,6%) wordt verricht. Behalve in figuur 3.1 zijn de bevindingen over de verhoormomenten terug te vinden in tabel 3.30.

Tabel 3.30 – Moment van eerste en laatste verhoor in dagen na het incident (N=256)

Aantal dagen: eerste verhoor	**absoluut**	**procentueel**
0 dagen	129	50,4
1-2 dagen	48	18,8
3-7 dagen	2	0,8
> 7 dagen	8	3,1
onbekend	69	26,9
Totaal	256	100
Aantal dagen: laatste verhoor	**absoluut**	**procentueel**
0 dagen	68	26,6
1-2 dagen	63	24,6
3-7 dagen	4	1,6
> 7 dagen	12	4,7
onbekend	109	42,6
Totaal	256	100

Vervolgingsproces

Voorts is het interessant binnen welke tijdsperiode de zaak ter beoordeling wordt voorgelegd aan de officier van Justitie. Hierover beschikken we over informatie in tweederde van de zaken (68,8%). Daaruit blijkt dat ook hier gesproken kan worden van een snelle actie in het behandelingsproces. Gemiddeld worden de geweldszaken na circa vier dagen voorge-

legd aan het openbaar ministerie. Evenwel zien we ook hier dat de ruime meerderheid van alle geweldszaken (57,0%) nog op de dag van het plaatsvinden van het misdrijf voorgelegd wordt. Slechts enkele zaken (een zestal) worden pas na een periode van langer dan een week na het geweldsincident voorgelegd. Tabel 3.31 geeft deze bevindingen weer.

Tabel 3.31 – Moment van voorleggen van de zaak aan het OM in dagen na het incident (N=256)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0 dagen	146	57,0
1-2 dagen	14	5,5
3-7 dagen	10	3,9
> 7 dagen	6	2,3
onbekend	80	31,3
Totaal	256	100

Op het moment van inzenden van de geweldszaak aan het openbaar ministerie voor verdere vervolging is het zicht beperkt. In slechts 23 geweldszaken (9,0%) hebben we daar informatie over. Gemiddeld zijn deze zaken een maand (dertig dagen) na het misdrijf ingezonden aan het openbaar ministerie. De spreiding over het aantal dagen met betrekking tot deze procesmatige actie is echter dermate groot dat daar verder geen uitspraken over gedaan kunnen worden.[30] Het midden van de verdeling (de mediaan) ligt bij circa drie weken. Zie ook figuur 3.1.
Het voegingsproces in geval van schade is een apart spoor in het politieproces. Na beoordeling van de zaak door de officier van Justitie en indien daarbij wordt geconstateerd dat er sprake is van een benadeelde partij die schade heeft geleden, stuurt het openbaar ministerie het slachtoffer voegingsformulieren toe. Daarmee heeft de betreffende politieambtenaar de mogelijkheid om zich te voegen in het strafproces. We beschikken in een beperkt aantal gevallen (21,9%) over informatie over het moment van voeging. Het beeld dat deze zaken laten zien, is allereerst dat er gemiddeld circa drie maanden (92 dagen) voorbijgaan van het geweldsincident tot de voeging in het strafproces. Ook hier hebben we te maken met een sterke spreiding over het aantal dagen wat het onmogelijk maakt om verdere uitspraken te doen. Het midden van deze verdeling (de mediaan) ligt bij een periode van circa twee maanden.

De doorlooptijden beschouwd
Wanneer we de doorlooptijden van de diverse procesmatige acties overzien, kunnen we vaststellen dat de politiële acties met betrekking tot aanhouding, verhoren, het doen van melding en aangifte en het voorleggen van de zaak aan de officier van Justitie gemiddeld niet meer dan enkele dagen in beslag nemen. In de meeste gevallen vinden deze acties zelfs nog op de pleegdag zelf dan wel een of twee dagen nadien plaats.
Met inachtneming van de kleine aantallen waarover we beschikken, lijken de doorlooptijden aanzienlijk langer te worden vanaf het moment dat de acties in het vervolgingstraject worden ingezet. Dit start met het inzenden (na gemiddeld een maand) van de zaak naar het openbaar ministerie voor verdere vervolging. Vervolgens krijgt het slachtoffer

de mogelijkheid om zich te voegen in het strafproces, dit gebeurt na gemiddeld drie maanden. Deze doorlooptijden worden nader beschouwd op basis van de analyse van strafdossiers bij het openbaar ministerie waarvan we in hoofdstuk 4 verslag doen.

3.3.8 Status van de geweldszaken tegen de politie

De analyse van de geweldszaken op basis van de politiedossiers geeft een goed beeld van de aspecten in het politieproces die vastgelegd worden door de politiekorpsen. De informatie in de politiedossiers is vaak beperkt tot het moment van vervolging. Weliswaar hebben we – zoals we hiervoor zagen – over een aantal geweldszaken wel informatie over enkele vervolgingsaspecten zoals het insturen naar het openbaar ministerie en het moment van voeging in het strafproces, maar deze kleine aantallen lenen zich niet voor generaliseerbare uitspraken.

Om toch een beeld te krijgen van de status van de zaken die bij alle politiekorpsen onderzocht zijn, is een beknopte, aanvullende onderzoeksactiviteit uitgevoerd. 31 We zijn in het registratiesysteem van het openbaar ministerie nagegaan welk deel van de geanalyseerde geweldszaken bij de politie door het openbaar ministerie geregistreerd staan. Een registratie in OM-data wil zeggen dat de zaak door de politie voor verdere vervolging is ingestuurd naar het openbaar ministerie. Een analyse van de gegevens in het systeem biedt inzicht in de status en de wijze waarop de zaken al dan niet zijn afgedaan door de rechter of het openbaar ministerie.

Uit de analyse in OM-data komt naar voren dat driekwart van de geweldszaken uit de steekproef bij de politiekorpsen (74,6%) voorkomt in het registratiesysteem van het openbaar ministerie. Een kwart (25,4%) is onbekend in het systeem.[32] Van de zaken die bekend zijn in het systeem van het openbaar ministerie is op basis van de informatie in OM-data inzicht verkregen in de afhandeling van deze zaken. Tabel 3.32 geeft daarvan een overzicht.

Tabel 3.32 – Afhandeling van geweldszaken tegen de politie op basis van OM-data (N=256)

Afhandelingswijze	absoluut	procentueel
Schuldigverklaring door rechter	118	46,1
Andere uitspraak door rechter	3	1,2
Transactie door OM	24	9,4
Voeging ad informandum	11	4,3
Sepot door OM	2	0,8
Openstaande zaak	33	12,9
Onbekend	65	25,4
Totaal	256	100

Bijna de helft van alle onderzochte geweldszaken (46,1%) is afgedaan door de rechter met een schuldigverklaring van de verdachte. In bijna één op de tien zaken heeft het openbaar ministerie de zaak afgedaan door middel van een transactie. Een tiental geweldszaken is ad informandum gevoegd bij een andere zaak (4,3%) en een tiende deel (12,9%) staat nog open om behandeld te worden. Sepots komen nauwelijks voor; hiervan was slechts in twee zaken sprake.

3.4 Resumé

In dit hoofdstuk hebben we beschreven hoe het behandelingsproces van geweldszaken tegen politieambtenaren er bij de politiekorpsen in de praktijk uitziet en in hoeverre dit verloopt volgens de geldende normen en afspraken. De interviews met alle politiekorpsen en een analyse van 256 politiedossiers inzake geweld tegen de politie hebben hier zicht op gegeven. De belangrijkste bevindingen vatten we hier samen.

3.4.1 De werking van het geweldsprotocol

Alle politiekorpsen werken met een regionaal geweldsprotocol waarin beschreven staat hoe er gehandeld moet worden in geval een politieambtenaar geconfronteerd wordt met een geweldsincident. De interviews leren dat de protocollen een couleur locale kennen en verschillen in gedetailleerdheid, actualiteit en kwaliteit.

De reikwijdte van de geweldsprotocollen – de vormen van geweld waarvoor het geldt – komt in de kern op hetzelfde neer maar is niet hetzelfde bij de verschillende korpsen. De doelgroep is helder, dit betreft alle politiefunctionarissen die werkzaam zijn voor het korps. Wat betreft de gedetailleerdheid en helderheid omtrent de te ondernemen stappen in geval van een geweldsincident kunnen we concluderen dat dit op papier helder lijkt te zijn. De borging en werkbaarheid van de procedures kunnen echter nog een extra impuls gebruiken. Niet iedereen in het korps is op de hoogte van het geweldsprotocol en handelt daar vervolgens naar. Dit aspect hangt samen met de communicatie en kennisverspreiding. Hoewel korpsen creatief blijken te zijn in het communiceren, kunnen we concluderen dat deze communicatie niet stelselmatig en breed genoeg is om iedereen te bereiken.

De korpsen hebben allen een mogelijkheid gecreëerd om zaken van geweld tegen de politie in behandeling te nemen door daarvoor een afdeling of functionaris verantwoordelijk te stellen. Daarmee wordt de expertise in elk geval bij personen geborgd.

Het monitoren van geweldsincidenten jegens politieambtenaren blijkt een heikel punt omdat het ontbreekt aan goede registratiemogelijkheden. Bij de Nederlandse politie ontbreekt het namelijk aan een systematische, centrale registratie van dergelijke incidenten. Dat wat er over geregistreerd wordt, is op initiatief van de daartoe aangewezen schadebehandelaars in het korps die met eigen inventiviteit een document of dossierkast bijhouden. De korpsen zijn duidelijk zoekende naar een uniforme en werkbare registratiewijze die voor monitoring en evaluatie benut kan worden.

Hoewel het door bijna alle korpsen conform de geldende norm op papier is gesteld, wordt de direct leidinggevende niet standaard op de hoogte gesteld van een geweldsincident. Hier blijkt de praktijk weerbarstig. Allereerst is het afhankelijk van de meldingsbereidheid van de politieambtenaar of hij zijn slachtofferschap meldt en ten tweede is de direct leidinggevende niet altijd aanwezig. Een logischer meldpunt lijkt daarom ook de chef van dienst. Belangrijk is dat deze formeel de taak toebedeeld krijgt de meldingen aan de leidinggevende door te geven.

Aangifte is een volgende stap in het proces. In principe moet er een proces-verbaal van aangifte worden opgemaakt wanneer een politiefunctionaris het slachtoffer is van een geweldsincident. Hoewel de verwachting is dat de meerderheid van de slachtoffers dit ook doet, wordt ook onderkend dat er sprake is van terughoudendheid om aangifte te doen. De onbekendheid met de meerwaarde van een aangifte, de investering die men liever niet

doet en de veronderstelling dat een melding of een ambtshalve verslag volstaat, zijn hier redenen voor. Daarbij komt dat de wensen van het openbaar ministerie ten aanzien van de inhoud van een proces-verbaal niet eenduidig zijn waardoor er geen standaard werkwijze in de melding- en aangiftesfeer is.
Voor het onafhankelijk uitvoeren van opsporingsonderzoeken geldt dat daarvoor in alle korpsen – al dan niet geformaliseerd – afspraken voor gelden maar dat er in de praktijk niet op een eenduidige wijze op gecontroleerd wordt. Hetzelfde geldt voor de inhoud en kwaliteit van het proces-verbaal dat wordt ingestuurd aan het openbaar ministerie.
Wat betreft de zorg en ondersteuning van slachtoffers van geweld tegen de politie kunnen we concluderen dat deze in personen voldoende geborgd is bij de politiekorpsen maar dat daar een gevarieerde invulling aan is gegeven. Ook hier geldt een sterke couleur locale die samenhangt met de mogelijkheden die een korps heeft om de hulp en ondersteuning bij personen of afdelingen neer te leggen. Afhankelijk van de formatieplekken die er door het korps voor worden vrijgemaakt en de inrichting van de organisaties liggen de taken bij een enkele functionaris, een afdeling of zijn deze (deels) extern uitbesteed. Hoewel men er in de praktijk voor heeft gezorgd dat de ondersteuning en zorg voor slachtoffers er voldoende is, ontbreekt ook op dit vlak een uniforme werkwijze.
De schadeafwikkeling na een geweldsincident vraagt om specifieke ondersteuning van de getroffen politieambtenaar. We kunnen concluderen dat de korpsen inmiddels voldoende ervaring hebben opgedaan met de afhandeling van zowel materiële als immateriële schade, maar dat het sommige korpsen nog ontbreekt aan handreikingen en goede voorbeelden op dat gebied.
Omdat er vooralsnog geen landelijke afspraken tussen de politie en het openbaar ministerie gelden, komen de korpsen met de arrondissementsparketten tot regionale afspraken. De kracht en werkzaamheid van deze afspraken verschilt tussen de korpsen. De ervaringen van de respondenten bij de politiekorpsen met het nakomen van afspraken door de afzonderlijke officieren van Justitie van de arrondissementsparketten zijn wisselend en niet altijd positief.

3.4.2 Een beeld op basis van casuïstiek

Op basis van een analyse van 256 politiedossiers hebben we behalve inzicht in de aard en context van geweldsmisdrijven tegen politieambtenaren ook zicht gekregen op de wijze waarop deze in de praktijk navolging krijgen door de politie en deels door het openbaar ministerie. Allereerst gaat het bij de bekeken zaken meestal om gemiddeld twee vormen van geweld tegen de politie zoals bedreiging en belediging. Een op de vier politiedossiers had betrekking op een enkelvoudig geweldsfeit tegen de politie. Het gaat dan meestal om enkel een belediging of een eenvoudige mishandeling van een politieambtenaar. Beledigingen van politiemensen komen in combinatie met allerlei andere vormen van verbaal of fysiek geweld tegen de politie voor. Ook eenvoudige mishandelingen van politiemensen komen voor in combinatie met feiten als wederspannigheid of bedreigingen.
Vaak volgen geweldsuitingen tegen de politie op andersoortig strafbaar gedrag zoals een vechtpartij. Meestal is het een enkeling die dan verantwoordelijk is voor het geweldsfeit jegens de politie. De politieambtenaren die slachtoffer zijn van de onderzochte geweldsincidenten hebben in veel gevallen schade opgelopen, met name immateriële schade.

Lichamelijk letsel is daar een vorm van, waarbij het meestal wel om lichte vormen van letsel gaat.
Op basis van de papieren politiedossiers blijkt het niet altijd mogelijk om uitspraken te doen over de wijze waarop het incident navolging heeft gekregen; veel wordt daarover niet geregistreerd. Bekend is in elk geval dat van tweederde van de geweldsincidenten aangifte is gedaan. De politiedossiers bevatten in tweederde van de gevallen meerdere registraties waarbij een combinatie van een proces-verbaal van aangifte en een proces-verbaal van bevindingen de meest voorkomende is.
Meestal wordt de verdachte op heterdaad aangehouden en van een derde van alle zaken is bekend dat deze vervolgens in verzekering wordt gesteld.
Omdat hierover geen documentatie voorhanden was, is het lastig gebleken vast te stellen hoe de personeelszorg en ondersteuning voor het slachtoffer eruit heeft gezien in de zaken. Dit hebben we wel kunnen doen ten aanzien van de ondersteuning bij voeging in het strafproces. Hiervan blijkt in vier op de tien zaken gebruik van te zijn gemaakt. De schadevordering bedroeg gemiddeld €400. In een op de acht zaken is te herleiden dat het korps het slachtoffer schadeloos heeft gesteld. We weten op basis van het registratiesysteem van het openbaar ministerie dat in elk geval drie kwart van de onderzochte geweldszaken terecht zijn gekomen bij het openbaar ministerie voor verdere vervolging. Bekend is daarnaast dat bij een op de zes zaken gebruik is gemaakt van de mogelijkheid van aanhouden en uitreiken (AU-procedure) en dat ruim de helft van de zaken gedagvaard is. Wat betreft de doorlooptijden kunnen we concluderen dat de politiële acties van aanhouding van de verdachte tot het insturen van het proces-verbaal gemiddeld circa een maand in beslag nemen. De doorlooptijden vanaf het moment van insturen aan het openbaar ministerie worden aanzienlijk langer.

Noten

1. Bij het beschrijven van percentages is gekozen voor één decimaal achter de komma. Afrondingsverschillen zijn daarmee niet uit te sluiten.
2. De vragenlijsten die gehanteerd zijn voor de interviews met de politiekorpsen en de screeningslijsten die ontwikkeld zijn ten behoeve van de dossieranalyse van geweldszaken zijn gebaseerd op de elementen uit de handreiking.
3. Zie bijlage 6 voor een overzicht van de respondenten bij de politiekorpsen en bijlage 7 voor de gehanteerde topiclijst in de interviews.
4. Het is ons bekend dat, namens de portefeuillehouder van het Programma Geweld Tegen Politie Ambtenaren (GTPA), binnen de politie een inventarisatie en analyse van de geweldsprotocollen op korpsniveau is gemaakt.
5. Omdat er meerdere vormen naast elkaar gehanteerd kunnen worden, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
6. De benaming hopper is afgeleid van de twee verenigde functiebenamingen, namelijk hulpofficier (van politie) en parketsecretaris (de rechterhand van de officier van Justitie). De hopper verricht zijn werk op grond van een mandaat waarin een aantal werkzaamheden van de officier van Justitie staat beschreven die de hopper namens de officier mag uitoefenen. Bron: openbaar ministerie (www.om.nl).

7. Omdat er meerdere vormen toegepast kunnen worden, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
8. Hier wordt aangegeven hoeveel korpsen afspraken hebben over de genoemde aspecten. Omdat er meerdere afspraken naast elkaar gelden, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
9. Hiermee verwijzen we naar categorie IV van de Wet wapens en munitie: 'wapens die niet als wapen bedoeld zijn, maar wel zo gebruikt kunnen worden'.
10. Het gaat hier om openbare dronkenschap buiten het verkeer.
11. Bij overige situaties gaat het om verboden wapenbezit, drugsdelicten, zwartrijden en niet-voldoen aan de identificatieplicht.
12. Dit betreft een aanvullende analyse van de open tekstvelden in de screeningslijst. De categorie 'anders/onbekend' omvat een veelheid aan contexten waarbinnen het incident plaatsvond anders dan de onderscheiden, opvallendste categorieën.
13. Zie onder andere Timmer (2005) en Abraham et al. (2007).
14. De gehanteerde definitie van recidive: de verdachte heeft over een periode van de afgelopen vijf jaar ten minste een contact gehad met de politie wegens het plegen van een misdrijf (artikelen 92 t/m 423 uit het Wetboek van Strafrecht) en is daarvoor als dader veroordeeld.
15. Omdat er meerdere partijen in een zaak schade kunnen hebben, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
16. De letselcategorieën zijn overgenomen uit de richtlijnen voor strafvordering (Staatscourant nr. 221, 2006).
17. Omdat er op meerdere wijzen geregistreerd kan worden, telt het op tot meer dan honderd procent.
18. Dit is het aantal geweldsdossiers waarin een aangifte is aangetroffen. Omdat er meerdere elementen kunnen voorkomen in een proces-verbaal van aangifte, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
19. Weliswaar wordt het dossier bij de zogenaamde AU-zaken (aanhouden en uitreiken) vaak pas achteraf naar het openbaar ministerie gestuurd.
20. Bij een transactie krijgt de verdachte de mogelijkheid tot het betalen van een geldsom ter voorkoming van strafvervolging, de dagvaarding betreft de oproeping voor de behandeling van de strafzaak voor de (politie)rechter.
21. Veelal bevatten de processen verbaal de mogelijkheid om een vakje aan te kruisen om aan te geven dat het een 'AU-zaak' betreft maar dit blijkt niet consequent te worden ingevuld.
22. Het is op basis van de politiedossiers niet duidelijk wat hier de reden voor is.
23. Omdat in de AU-zaken een dagvaarding wordt uitgereikt, vallen deze zaken hier ook onder.
24. Omdat er meerdere mogelijkheden tot schadevergoeding benut kunnen worden, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
25. In deze tabel is weergegeven in hoeveel politiedossiers genoemde aspecten zijn aangetroffen. Voor de overige dossiers is het onbekend of deze acties in de praktijk hebben plaatsgevonden. Omdat het om meerdere vormen van zorg en begeleiding gaat, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
26. Het gemiddelde is het rekenkundige gemiddelde van alle waarden, de modus geeft de waarde weer die het meest frequent voorkomt en de mediaan is de middelste waarneming in de verdeling van de waarden.
27. De n geeft het aantal zaken aan waarover we beschikten over de data van de procesacties. Het niet beschikken over de datum van een actie wil niet zeggen dat deze niet heeft plaatsgevonden; de datum is dan niet herleidbaar uit het onderzoeksdossier. Van sommige acties is in slechts een beperkt aantal politiedossiers bekend op welk moment deze hebben plaatsgevonden waardoor

voorzichtigheid geboden is bij de generalisatie van de resultaten. Dat geldt voor: voeging in het strafproces en inzending van het proces-verbaal aan het openbaar ministerie.

28. De gemiddelden liggen soms heel dicht bij elkaar waardoor bepaalde opvolging van acties niet logisch lijkt (bijvoorbeeld de inverzekeringstelling na het eerste verhoor) wanneer alleen naar het gemiddelde wordt gekeken, de modus en mediaan moeten daarom ook in beschouwing worden genomen.
29. De inverzekeringstelling is het vasthouden van een verdachte in het belang van het onderzoek. Inverzekeringstelling is alleen mogelijk bij misdrijven waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. In het algemeen zijn dat misdrijven waarop een gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld en een aantal aangewezen misdrijven.
30. Op dit onderdeel komen we terug in het hoofdstuk over de afhandeling van de strafzaken door het openbaar ministerie in hoofdstuk 4.
31. Hieraan heeft de afdeling Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse (SIBa) van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) haar medewerking verleend.
32. De kanttekening die hierbij moet worden geplaatst, is dat de diversiteit in het registreren en de vorm van procesverbaalnummers ervoor kan zorgen dat een zaak niet altijd kan worden teruggevonden terwijl deze wel kan zijn ingestuurd aan het openbaar ministerie. Het aantal teruggevonden zaken in OM-data kan daarmee worden aangemerkt als een ondergrens.

4 De praktijk bij het openbaar ministerie in beeld

De aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken is de laatste jaren een actief besproken issue op de politieke agenda. Behalve de roep om een versteviging van het opsporings- en vervolgingsproces ten aanzien van geweldszaken tegen ambtenaren kwam uit de politiek ook de wens naar voren voor een zwaardere strafmaat voor dergelijke zaken. Een uitvloeisel daarvan is de aanpassing van de strafvorderingrichtlijnen bij het openbaar ministerie voor feiten gepleegd jegens beroepsbeoefenaars en andere slachtoffers die de strafmaat kwalificeren (Staatscourant nr. 221, 2006). Ten aanzien van de opsporings- en vervolgingspraktijk van geweldszaken tegen politieambtenaren is behalve de strafmaat ook van belang wat de aard van de afdoeningen is, alsook de snelheid waarmee het behandelingsproces van zaken bij het openbaar ministerie verloopt. De afspraken die tussen de arrondissementsparketten en de politiekorpsen gemaakt zijn ten aanzien van de behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren – die in de regel vastgelegd zijn in het regionale geweldsprotocol – dienen als uitgangspunt voor het vervolgingsbeleid.
De wijze waarop het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie bij het openbaar ministerie in de praktijk verloopt, is onderzocht aan de hand van dossieranalyse van strafdossiers en data-analyse in het registratiesysteem van het openbaar ministerie (Compas/OM-data).[1] Aanvullend is op basis van een tweetal interviews met een medewerker van het openbaar ministerie en een lid van de rechtsprekende macht een beeld verkregen van de aanpak in de praktijk. In onderhavig hoofdstuk worden de bevindingen van de evaluatie van het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie door het openbaar ministerie beschreven. Zoals ook in voorgaand hoofdstuk wordt voorafgaand aan de presentatie van de bevindingen ingegaan op de geldende beleidslijnen ten aanzien van het vervolgingsproces als toetsingskader voor de praktijk.[2]

4.1 Richtlijnen voor het openbaar ministerie

Vooraf is het zinvol om de belangrijkste richtlijnen ten aanzien van de behandeling van geweldszaken tegen de politie, die we in het onderzoek tegen het licht hebben gehouden, wat concreter te benoemen. Het gaat daarbij om een toelichting op de beleidslijnen zoals aangegeven door het College van procureurs-generaal – middels brieven – aan de arrondissementsparketten en de beleidsregels van het openbaar ministerie met betrekking tot de strafmaatrichtlijnen (Staatscourant nr. 221, 2006).
Uit deze documenten valt op te maken dat er van de parketten wordt verwacht dat ze ten aanzien van de strafvordering, de werkwijze bij geweldsfeiten jegens politieambtenaren en de samenwerking met politiekorpsen handelen volgens de geldende richtlijnen en aanbevelingen.

Per 1 december 2006 is de strafvorderingsrichtlijn (Polarisrichtlijn) voor gevallen van geweld tegen 'elke persoon in de rechtmatige uitoefening van zijn beroep' aangepast. Daartoe behoren ook politieambtenaren. De kern van de aanpassing van de richtlijn voor de politie is de verdubbeling van de strafeis die mogelijk is geworden wanneer het een geval van geweld tegen de politie betreft.[3] Hiervan dient de officier van Justitie in zijn requisitoir melding te maken.
Behalve de aanpassing van de strafmaatrichtlijnen ten aanzien van geweld tegen politieambtenaren is uit hoofde van het College van procureurs-generaal aan de hoofden van de parketten beleid geformuleerd ten aanzien van de inhoud van het requisitoir, het toepassen van dwangmiddelen bij de opsporing en richtlijnen voor de afdoening.[4] In het hiernavolgende overzicht zetten we de voor onderhavig onderzoek relevante beleidslijnen voor het vervolgingsbeleid op een rij.

Inhoud van de beleidslijnen voor het vervolgingsbeleid
Geweld tegen politieambtenaren dient – in principe - te allen tijde een vervolg te krijgen.
Zo mogelijk dient er voorlopige hechtenis tegen de verdachte bij de rechter-commissaris te worden gevorderd.
Het verdient in overige gevallen sterk de aanbeveling om gebruik te maken van de mogelijkheid tot aanhouden en uitreiken (AU-procedure).[5]
Er geldt in beginsel een verdubbeling van de strafeis tegen de verdachte wanneer het slachtoffer een politieambtenaar is die in de uitoefening van zijn beroep met geweld wordt geconfronteerd.[6]
De officier van justitie dient in zijn requisitoir aan te geven dat een hogere straf wordt geëist vanwege het specifieke type slachtoffer (een politieambtenaar).

Het overzicht fungeert als toetsingskader voor de behandelingspraktijk bij het openbaar ministerie in geval van geweld tegen de politie. Hierna maken we aan de hand van dossieronderzoek, data-analyse en enkele interviews een verdieping van het handelingsproces bij de arrondissementen ten aanzien van de selectiezaken van geweld tegen de politie in de praktijk.[7]

4.2 Visie op de praktische toepassing van de beleidslijnen

Zoals de politiekorpsen worden geacht aan de normen en afspraken met betrekking tot de behandeling van geweldszaken tegen de politie te voldoen, wordt het openbaar ministerie geacht daar een goed vervolg aan te geven. De belangrijke vraag die speelt, is in hoeverre de behandeling van zaken voldoet aan de richtlijnen en beleidslijnen zoals in de vorige paragraaf beschreven. Een tweetal interviews met een officier van Justitie en een rechter heeft inzicht gegeven in de praktijk en de mate waarin deze anno 2008 ingebed lijkt te zijn. Daarbij is ingegaan op de ervaringen met het reactieproces na geweldsincidenten alsook op eventuele knelpunten en verbeterpunten die wenselijk dan wel noodzakelijk zijn. Belangrijk om hierbij op te merken, is dat de bevindingen op basis van de interviews enkel illustratief beschouwd mogen worden, gezien het feit dat het slechts twee respondenten betreft die niet als vertegenwoordigers van enerzijds het openbaar ministerie en anderzijds van de zittende magistratuur optreden.

4.2.1 Het vervolgingsbeleid

Het eerste uitgangspunt dat wordt gesteld, is dat geweld tegen de politie in principe altijd vervolgd moet worden.[8] Het openbaar ministerie is daarbij in de eerste plaats afhankelijk van de handelwijze van de politie. Van de politie mag verwacht worden dat zij daar waar er sprake is van geweld tegen politiemensen adequaat reageert en vervolgens zo snel mogelijk contact opneemt met het openbaar ministerie om een vervolgingsbeslissing te nemen. Landelijke afspraken tussen het openbaar ministerie en de politie daarover ontbreken tot op heden nog. Zoals we in hoofdstuk 3 hebben beschreven, worden de arrondissementsparketten daarom geacht om op regionaal niveau afspraken te maken met de politiekorpsen. Enkele belangrijke aandachtspunten voor een goed vervolgingsbeleid die in de interviews naar voren kwamen en die ons inziens een belangrijke lering voor de politiepraktijk zijn, bespreken we hier.

Kwaliteit en tastbaarheid

In de interviews met de rechter en de officier van Justitie wordt opgemerkt dat er een toename wordt ervaren van het aantal aangebrachte zaken van geweld tegen de politie, alsook het aantal voegingen in die zaken. Eerder in hoofdstuk 3 hebben we beschreven dat er geen heldere, consequente en uniforme werkwijze is ten aanzien van de kwaliteitscontrole van de processen-verbaal bij de politiekorpsen alvorens de zaken in te sturen naar het openbaar ministerie. De kwaliteit en volledigheid van een zaak kan het succes op vervolging echter maken of breken, zo ook beamen de respondenten van het openbaar ministerie en de zittende magistratuur. Om tot een goede beoordeling van het incident te komen met het oog op zowel de strafeis als het vonnis is een goed sfeerbeeld van de situatie op papier onmisbaar. Een proces-verbaal moet daartoe relevante informatie bevatten zoals de aanleiding en de aard van het feit en de eventuele schade die het tot gevolg heeft gehad.

Slachtoffers dienen in het proces-verbaal te onderbouwen waarom zij een schadevergoeding vorderen van de verdachte van het geweldsmisdrijf. Tijdens de dossieranalyse bij zowel de politie als het openbaar ministerie viel op dat de onderbouwing voor het verkrijgen van een schadevergoeding niet altijd even uitgebreid en helder is. Zo wordt er doorgaans een standaardzin in het proces-verbaal opgenomen luidende: `…ik voelde mij in mijn goede eer en naam aangetast…'. De door ons geïnterviewde rechter wees erop dat deze standaardzin veelal als te algemeen wordt beschouwd waardoor de feitelijke en persoonlijke impact van het incident op het slachtoffer niet helder is voor een adequate beoordeling. De inhoudelijke meerwaarde van een proces-verbaal zit volgens de rechter in een nadrukke-lijke, persoonlijke verwoording van de gebeurtenis en van de impact die deze heeft gehad op het slachtoffer: ``ik heb er persoonlijk behoefte aan dat de letterlijke bewoordingen van het slachtoffer worden weergegeven". Onderstaande passage uit een proces-verbaal van aangifte is een voorbeeld van de wijze waarop de situatie en de impact voor het slachtoffer gedetailleerd beschreven wordt.

> "…de verdachte kwam plotseling op mij af….Ik was in de veronderstelling dat hij mij letsel wilde toebrengen…Ik ervaarde de situatie als zeer bedreigend, gelet op de hele situatie, ik bedoel daarbij de melding dat de verdachte zijn vrouw met een mes bedreigd had, de

agressieve houding van de verdachte, zeker in mijn richting, hij was door het dolle heen. Ik heb een poosje slecht geslapen van het voorval…het heeft diepe indruk op mij gemaakt. Ik functioneer nog niet zoals ik voor het incident functioneerde. Voor het incident stond ik "vooraan", dat doe ik op dit moment niet. Ik ben emotioneel beschadigd waarvoor ik de verdachte verantwoordelijk houdt. Indien mogelijk, wil ik deze schade op de verdachte verhalen'.
Bron: proces-verbaal van aangifte

Zoals ook de officier van Justitie aangeeft in het interview is het van groot belang dat het proces-verbaal op kwaliteit en volledigheid wordt gecontroleerd: "een kwalitatief goed proces-verbaal maakt niet alleen de zaak sterker en daarmee kansrijker maar het proces van afwikkeling kan dan ook sneller verlopen".
Een ander belangrijk leerpunt voor de vervolgingspraktijk dat de rechter ons aan de hand deed, is dat het volgens hem door rechters in algemene zin erg op prijs wordt gesteld dat het slachtoffer aanwezig is op de zitting of dat er iemand namens het slachtoffer op de zitting verschijnt. De kwaliteit van de politiedossiers en de vertegenwoordiging van het slachtoffer op de zitting kunnen gezien worden als een vorm van tastbaarheid voor de rechtspraak om een adequate beoordeling van de zaak te kunnen maken.

Zwaarder straffen
In de richtlijnen voor strafvordering is bepaald dat indien een feit jegens een politieambtenaar is gepleegd, de strafeis in beginsel moet worden verdubbeld.[9] De officier van Justitie dient volgens de richtlijnen in alle zaken betreffende geweld tegen politieambtenaren ter zitting in zijn requisitoir expliciet aan te geven dat in de betreffende casus om die reden een hogere straf wordt geëist.
Het politieproces en het proces bij het openbaar ministerie moeten ertoe leiden dat daders van geweld tegen politiemensen daar adequaat voor worden gestraft om het signaal af te geven dat geweld tegen de politie niet wordt getolereerd. Een niet te vergeten partij in deze keten is de zittende magistratuur. De rechters vormen immers de laatste schakel in het strafproces en de vraag is in hoeverre zij de zaken als 'gekwalificeerde' zaken behandelen en de visie om geweld tegen de politie niet te tolereren en extra zwaar te straffen, navolging geven.

4.3 De praktijk bij het openbaar ministerie op casusniveau
Op basis van een analyse van 192 strafdossiers inzake geweld tegen politieambtenaren is de feitelijke behandeling van geweldszaken door het openbaar ministerie zo goed mogelijk in kaart gebracht.[10] De informatie uit de strafdossiers is tegen het licht gehouden van de richtlijnen die gelden voor het openbaar ministerie in de behandeling van dergelijke zaken. Daarnaast is op algemener niveau informatie uit de dossiers gefilterd over het type zaak en de wijze waarop deze zijn afgedaan.

4.3.1 Misdrijfkenmerken
Om allereerst een beeld te hebben van de geweldsvormen waarop de strafdossiers betrekking hebben, presenteren we tabel 4.1. Daarin is te zien dat - zoals we al bij de politiedossiers zagen - het vaak gaat om meerdere geweldsfeiten naast elkaar. De 192 bekeken

strafdossiers hebben betrekking op gemiddeld 1,77 feiten per dossier. Zoals in de tabel te zien is, gaat het voornamelijk om wederspannigheid en ambtsdwang (26,5%), bedreiging (16,2%), belediging (15,3%), eenvoudige mishandeling (13,6%) en het niet-voldoen aan een ambtelijk bevel (11,8%).[11]

Tabel 4.1 – Typen en aantal strafbare feiten gericht tegen de politie (N=339)

Geweldsvorm	**absoluut**	**procentueel**
Wederspannigheid/ambtsdwang	90	26,5
Bedreiging	55	16,2
Belediging	52	15,3
Eenvoudige mishandeling	46	13,6
Niet voldoen ambtelijk bevel	40	11,8
Belemmeren politieoptreden	15	4,4
Zware mishandeling	13	3,8
Openlijke geweldpleging	13	3,8
(poging) doodslag	11	3,2
Anders	4	1,2
Totaal	339	100

Tabel 4.2 geeft op basis van de 192 strafdossiers het voorkomen van combinaties van feiten weer. De meest voorkomende combinaties zijn gespecificeerd.

Tabel 4.2 – Combinaties van geweldsfeiten tegen de politie (N=192)

Enkel geweldsfeit	**absoluut**	**procentueel**
Wederspannigheid/ambtsdwang	29	15,1
Bedreiging	22	11,5
Eenvoudige mishandeling	14	7,3
Niet voldoen ambtelijk bevel	8	4,2
Belediging	6	3,1
(Poging) doodslag	4	2,1
Combinaties van feiten		
Eenvoudige mishandeling + wederspannigheid	12	6,3
Bedreiging + belediging	10	5,2
Wederspannigheid + belediging	8	4,2
Wederspannigheid + niet voldoen ambtelijk bevel	7	3,6
Wederspannigheid + niet voldoen ambtelijk bevel + belediging	7	3,6
Bedreiging + wederspannigheid + belediging	6	3,1
Overige combinaties	59	30,7
Totaal	192	100

In lijn met de bevindingen uit de politiedossiers is uit de tabel te herleiden dat ruim vier op de tien strafdossiers (43,2%) betrekking hebben op een enkelvoudig geweldsfeit tegen de politie. Dat betekent dat de overige dossiers (56,8%) gaan over combinaties van geweldsvormen.
Ruim één op de zeven strafdossiers (15,1%) heeft enkel betrekking op wederspannigheid of ambtsdwang en ruim een tiende (11,5%) betreft een bedreiging van een politieambtenaar. Belediging van een politieambtenaar zagen we veel vaker als enkelvoudig feit in de politiedossiers (15,2%) dan in de strafdossiers (3,1%). Als belediging voorkomt in de strafdossiers is dat vaker in combinatie met andere geweldsfeiten tegen politiemensen. Wederspannigheid of ambtsdwang is het meest voorkomende geweldsfeit in de strafdossiers (zie tabel 4.1) en komt dan ook in vele combinaties met andere geweldsfeiten tegen politieambtenaren voor. Met name eenvoudige mishandeling van een politieagent (6,3%) en het niet voldoen aan een ambtelijk bevel (totaal 7,3%) zien we in combinatie met wederspannigheid en ambtsdwang voorkomen. De categorie 'overige combinaties' bevat alle andere denkbare combinaties van geweldsfeiten tegen de politie zoals bijvoorbeeld een belediging in combinatie met een bedreiging en een mishandeling of het niet-voldoen aan een ambtelijk bevel in combinatie met een mishandeling.
De wijze waarop de geweldsmisdrijven zoals hier gepresenteerd vervolg hebben gekregen door het openbaar ministerie en de zittende magistratuur komt in de hiernavolgende paragrafen aan bod.

4.3.2 Vervolgingsbeleid

De stelregel is dat geweld tegen de politie – indien mogelijk – te allen tijde vervolgd moet worden. We beschrijven hierna de mate waarin er dwangmiddelen zijn toegepast, of het slachtoffer zich heeft gevoegd in het strafproces en hoe het vervolgingsbeleid verder vorm heeft gekregen bij de 192 geweldszaken tegen de politie.

Inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis

Na aanhouding van de verdachte wegens het geweldsmisdrijf tegen de politie kan er besloten worden de verdachte vast te houden voor het politieonderzoek door hem of haar in verzekering te stellen.[12] In ruim een derde van de 192 zaken (36,5%) is de verdachte van het geweldsmisdrijf tegen de politie in verzekering gesteld.
Op een inverzekeringstelling kan op last van de officier van Justitie voorlopige hechtenis volgen. Het College van procureurs-generaal geeft in haar brief aan dat het openbaar ministerie zo mogelijk voorlopige hechtenis tegen verdachten van geweld tegen de politie moet vorderen. Niet voor alle strafbare feiten is voorlopige hechtenis toegestaan, er moeten goede redenen zijn om iemand in voorlopige hechtenis te nemen, bijvoorbeeld het onderzoeksbelang, gevaar voor vlucht of recidive.[13]
In bijna een kwart van de strafzaken (23,4%) is hier gevolg aan gegeven. De redenen om geen voorlopige hechtenis te vorderen, zijn op basis van de informatie uit de strafdossiers niet vast te stellen. Tabel 4.3 geeft deze resultaten weer.

Tabel 4.3 – Inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis (N=192)

Inverzekeringstelling	**absoluut**	**procentueel**
Ja	70	36,5
Nee	98	51,0
Onbekend	24	12,5
Totaal	192	100
Voorlopige hechtenis	**absoluut**	**procentueel**
Ja	45	23,4
Nee	122	63,5
Onbekend	25	13,0
Totaal	192	100

Acties tot strafvervolging

Het College van procureurs-generaal geeft daarnaast in haar brief aan dat het sterk de aanbeveling verdient om gebruik te maken van de mogelijkheid tot aanhouden en uitreiken van een dagvaarding (en eventueel een transactie); de zogenoemde AU-procedure. Daarmee wordt nagestreefd om zoveel mogelijk zaken zo snel mogelijk af te doen. Bij de AU-procedure begint het afhandelen al op het politiebureau. De bedoeling is om zoveel mogelijk verdachten het bureau te laten verlaten met een afdoening of vervolgingsbeslissing van het openbaar ministerie op zak. Uit de strafdossiers hebben we kunnen opmaken dat er in een kwart van alle zaken (26,0%) gebruik is gemaakt van de AU-procedure. Zicht op argumenten om wel of niet tot aanhouden en uitreiken over te gaan, ontbreekt op basis van de informatie in de strafdossiers. Zie tabel 4.4.

Tabel 4.4 – Toepassing van de AU-procedure (N=192)

AU-procedure	**absoluut**	**procentueel**
Ja	50	26,0
Nee	122	63,5
Onbekend	20	10,4
Totaal	192	100

De verdere vervolging van de geweldszaak laten we zien in tabel 4.5. Daarin is te zien dat de verdachte van het geweldsfeit tegen de politie in tweederde (68,8%) van de strafzaken is gedagvaard om voor de rechter te verschijnen. Dat betekent dat het openbaar ministerie in de overige gevallen (31,2%) de zaak zelf heeft afgedaan.[14] Deze afdoeningen betreffen de meeste gevallen een transactie (27,1%).

Tabel 4.5 – Acties tot strafvervolging (N=192)

Acties	absoluut	procentueel
Dagvaarden	132	68,8
Transactie	52	27,1
Seponeren	8	4,2
Totaal	192	100

Uit tabel 4.5 blijkt ook dat de zaken in acht gevallen zijn geseponeerd. Bij een sepot wordt door de officier van Justitie besloten om (verder) af te zien van vervolging. De motieven (de sepotgronden) zijn van vijf zaken bekend en hangen in de meeste gevallen samen met de persoon van de verdachte. Bij één zaak hangen de sepotgronden samen met het gepleegde feit en in één geval met de bewijslast. Zie tabel 4.6.

Tabel 4.6 – Sepotgronden voor de geweldszaken (N=8) [15]

Sepotgronden	absoluut	procentueel
Onvoldoende wettig en overtuigend bewijs	1	12,5
Geringe strafwaardigheid van het feit [16]	1	12,5
Verdachte door feit of gevolgen getroffen[17]	2	25,0
Gewijzigde omstandigheden van de verdachte[18]	1	12,5
Onbekende sepotgrond	3	37,5
Totaal	8	100

Afdoeningen door het openbaar ministerie in relatie tot de geweldsvormen
In een analyse zijn we nagegaan voor welk type geweldsfeiten jegens politieambtenaren het openbaar ministerie de zaak heeft afgedaan met een sepot of een transactie. In bijlage 9 is in kruistabel A de relatie weergegeven tussen de 'OM-afdoeningen' en de geweldsvormen. Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat er sprake kan zijn van meerdere geweldsfeiten tegen de politie in een zaak.
Uit de kruistabel is af te lezen dat de sepots geen duidelijk verband lijken te hebben met een specifiek type geweldsfeit tegen de politie; we zien een sepot in relatie tot alle geweldsvormen voorkomen. Transacties zien we met name door het openbaar ministerie aangeboden bij zaken waarin sprake is van wederspannigheid of ambtsdwang en het niet-voldoen aan een ambtelijk bevel. Bij de zwaardere (fysieke) vormen van geweld tegen de politie wordt minder vaak een transactieaanbod gedaan door het openbaar ministerie.

Voeging in het strafproces
Een slachtoffer heeft de mogelijkheid zich in het strafproces te voegen om de kosten voor de aangerichte schade ten gevolge van het misdrijf op de verdachte te verhalen. De verdachte kan dan door de rechter worden verplicht een schadevergoeding aan het slachtoffer te betalen. Een politieambtenaar kan zich als benadeelde partij voegen in het strafproces door daarvoor voegingsformulieren in te vullen. Deze formulieren worden in

de regel in het strafdossier gevoegd. Op basis van de aangetroffen voegingsformulieren in de strafdossiers kunnen we concluderen dat in bijna twee op de tien zaken (18,8%) gebruik is gemaakt van de mogelijkheid tot (schriftelijke) voeging in het strafproces. Zie tabel 4.7. Het meest vermelde schadebedrag (de modus) is €250 en het gemiddelde is €470.

Tabel 4.7 – Voegingsformulier in het strafdossier (N=192)

Voegingsformulier	absoluut	procentueel
Ja	36	18,8
Nee	156	81,2
Totaal	192	100

4.3.3 Strafeisen

Aan de hand van de informatie in de strafdossiers is vastgesteld welke stappen er zijn ondernomen en hoe de strafzaken zijn afgedaan door de rechter dan wel door het openbaar ministerie. Eerder al zagen we dat drie op de tien zaken (31,2%) zijn afgedaan door het openbaar ministerie. Verder is in tabel 4.8 te zien dat ruim de helft van de eindvonnissen (57,8%) is uitgesproken door de politierechter. Slechts een klein aantal zaken (6,8%) is voor de meervoudige strafkamer gekomen en in acht gevallen heeft de kinderrechter de zaak in handen gehad.

Tabel 4.8 – Type rechter eindvonnis (N=192)

Afdoening door rechter	absoluut	procentueel
Politierechter	111	57,8
Meervoudige strafkamer	13	6,8
Kinderrechter	8	4,2
N.v.t. (afdoening door OM)	60	31,2
Totaal	192	100

De officier van Justitie wordt op basis van de strafmaatrichtlijnen geacht de strafeis ten aanzien van geweld tegen politieambtenaren honderd procent te verzwaren. Bovendien moet de officier van Justitie dit als dusdanig beargumenteren in het requisitoir. In de strafdossiers is getracht na te gaan in hoeverre deze richtlijnen in de praktijk navolging hebben gekregen.

De strafeis

Op basis van de aanwezige documenten in de strafdossiers is de strafeis van de officier van Justitie ten aanzien van de geweldsfeiten onderzocht. Alvorens we de bevindingen beschrijven, willen we een tweetal kanttekeningen plaatsen.

Een eerste belangrijke constatering is dat het lastig blijkt te zijn om vast te stellen wat de exacte strafeis van de officier van Justitie in de onderzochte zaken is geweest. De strafeis is in de strafdossiers enkel af te leiden uit de geschreven aantekeningen van de officier van Justitie.[19] Er kan echter niet met zekerheid worden gesteld dat deze eis ook de werke-

lijke eis is zoals door de officier van Justitie ter zitting uitgesproken. In elk geval biedt een analyse van de 'genoteerde' strafeisen in de strafdossiers een goede indicatie voor de typen geëiste straffen die worden gedaan ten aanzien van de geweldsfeiten jegens politieambtenaren.
Een tweede belangrijke opmerking ten aanzien van de strafeis is dat deze veelal betrekking hebben op de gehele zaak, dat wil zeggen alle feiten in de zaak.
Op basis van de analyse van de strafdossiers blijkt dat een belangrijk deel van de geweldsfeiten tegen de politie gepaard gaat met andere strafbare gedragingen. In ruim tweederde van de onderzochte strafdossiers (69,3%) blijkt hier sprake van te zijn.[20] Zo kan er sprake zijn van een bedreiging van een politieagent nadat de verdachte wordt aangehouden voor openlijke geweldpleging. De strafeis heeft dan betrekking op zowel de geweldpleging als de bedreiging van een ambtenaar in functie. Dit maakt het lastig de strafeisen één-op-één te koppelen aan het geweldsfeit tegen de politie.
Het is belangrijk dat de bevindingen ten aanzien van de strafeisen ten aanzien van de geweldszaken jegens politieambtenaren in het licht van de hiervoor gemaakte opmerkingen beschouwd worden.

Schadevergoedingen
Voor het overzicht van wat er in de zaken geëist en opgelegd is, is in de tekst en tabellen ook aandacht besteed aan de mate waarin schadevergoedingen een rol spelen in de strafzaken. Daarbij is van belang om op te merken dat de schadevergoeding geen bestraffend karakter heeft maar erop gericht is om geleden schade te compenseren. Daar waar in de tekst en tabellen over schadevergoedingen wordt gesproken, dient dit in ogenschouw te worden genomen.

Type strafeis
Een strafeis in een zaak kan uit meerdere onderdelen naast elkaar bestaan zoals een voorwaardelijke vrijheidsstraf met een schadevergoeding. Eerder zagen we dat van de 192 zaken er 60 door het openbaar ministerie zijn afgedaan. Van de overige 132 strafzaken zijn de vastgelegde strafeisen bekeken. In tabel 4.9 presenteren we de belangrijkste te onderscheiden strafeisen zoals in de strafdossiers aangetroffen. Bij geldboete, taakstraf en vrijheidsstraf is het mogelijk om een voorwaardelijke of onvoorwaardelijke straf te eisen of een onvoorwaardelijke strafeis met een voorwaardelijk deel te combineren. De tabel geeft weer hoe deze verhoudingen liggen.
In de tabel is weergegeven dat in veertien strafdossiers geen informatie over de strafeis is teruggevonden. De meest voorkomende strafeisen in de zaken die betrekking hebben op (onder andere) geweld tegen politieambtenaren zijn taakstraffen.
In ruim een kwart van de zaken is een taakstraf geëist (28,6%) waarbij het meestal om een onvoorwaardelijke taakstraf gaat. Bij een taakstraf kan het zowel gaan om een leerstraf als om een werkstraf.[22]

Tabel 4.9 – Vermelde strafeisen in de strafdossiers (N=192) [21]

Type strafeis	absoluut	procentueel
Taakstraf onvoorwaardelijk	41	21,4
Taakstraf onvoorwaardelijk met voorwaardelijk deel	14	7,3
Taakstraf voorwaardelijk	-	-
Vrijheidsstraf onvoorwaardelijk	18	9,4
Vrijheidsstraf onvoorwaardelijk met voorwaardelijk deel	16	8,3
Vrijheidsstraf voorwaardelijk	19	9,9
Geldboete onvoorwaardelijk	15	7,8
Geldboete onvoorwaardelijk met voorwaardelijk deel	3	1,6
Geldboete voorwaardelijk	-	-
Schadevergoeding	22	11,5
Vrijspraak	6	3,1
Anders	45	23,4
Onbekend	14	7,3
N.v.t. (afdoening OM)	60	31,3

De strafeis van de officier van Justitie behelst op een goede tweede plaats een vrijheidsstraf, dit is in eveneens ruim een kwart van de dossiers (27,6%) aangetroffen.[23] Het gaat dan in een belangrijk deel om een eis tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf eventueel met een voorwaardelijk deel (samen 17,7%). Waar de geëiste onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen gemiddeld 4,1 maanden beslaan, bedragen de voorwaardelijke straffen gemiddeld 2,3 maanden. Verder zien we dat er in ruim een tiende van de strafdossiers (11,5%) een schadevergoeding is geëist. Daarbij gaat het gemiddeld om €403 met een gelijkmatige spreiding van €50 tot €1300. De schadevergoeding is overigens geen sanctie (zie kader op pagina 88).
In een zestal strafzaken is door de officier van Justitie vrijspraak geëist. Tot slot is er een deel van de strafzaken (23,4%) waarin andersoortige eisen stonden vermeld onder de noemer van bijzondere voorwaarden, zoals een voorwaardelijke vrijheidsstraf met als bijzondere voorwaarde reclasseringstoezicht. Nogmaals merken we hier op dat deze eisen betrekking hebben op een eventuele combinatie van en een verscheidenheid aan strafbare feiten in een zaak.

Combinaties van eisen
De strafeisen van de officier van Justitie ten aanzien van de geweldszaken kunnen bestaan uit een combinatie van straffen en maatregelen. In vier op de tien zaken (41,1%) is een enkelvoudige straf geëist. Het gaat dan om het eisen van enkel een taakstraf, een vrijheidsstraf, een geldboete, vrijspraak of in een geval om een schadevergoeding. In de overige strafdossiers waarin de strafeis stond vermeld, gaat het om meerdere eisen naast elkaar. Een combinatie van een vrijheidsstraf en taakstraf zijn daarbij het meest voorkomend (4,7%) alsook een vrijheidsstraf of taakstraf in combinatie met een schadevergoeding (beiden 3,6%). Vanzelfsprekend moet hierbij rekening worden gehouden met de eisen van

verschillende straffen in relatie tot verschillende feiten in een zaak. Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een eis tot vrijspraak voor het ene feit en een eis tot een taakstraf voor een ander feit uit dezelfde zaak. Zie tabel 4.10.

Tabel 4.10 – Combinaties van strafeisen in de strafdossiers (N=192)

Enkelvoudige strafeis	**absoluut**	**procentueel**
Taakstraf	36	18,8
Vrijheidsstraf	29	15,1
Geldboete	10	5,2
Vrijspraak	3	1,6
Schadevergoeding	1	0,5
Gecombineerde strafeisen		
Vrijheidsstraf en taakstraf	9	4,7
Vrijheidsstraf en schadevergoeding	7	3,6
Taakstraf en schadevergoeding	7	3,6
Overige combinaties	15	7,8
Onbekend	15	7,8
N.v.t. (afdoening OM)	60	31,3
Totaal	192	100

Strafeisen in relatie tot de geweldsvormen

Vervolgens is het interessant te weten voor welk type geweldsfeiten jegens politieambtenaren welke straffen worden geëist. Zoals we eerder beschreven, betreft het vaak een combinatie van geweldsfeiten tegen de politie waarbij bovendien sprake kan zijn van andere typen strafbaar gedrag. Bovendien kunnen er verschillende vormen van straffen of maatregelen naast elkaar worden geëist in één zaak. We kunnen daarom alleen een globaal beeld geven van de meest voorkomende relaties tussen strafeis en geweldsfeit tegen de politie zonder rekening te houden met eventuele andersoortige feiten in de zaak. In bijlage 9 is kruistabel B opgenomen met daarin het aantal keer dat een strafeis van toepassing is geweest op een strafzaak die betrekking heeft op een of meerdere typen geweld tegen de politie (en eventueel andersoortige feiten). Aan de hand van de gegevens in kruistabel B is een aantal patronen vast te stellen.

Allereerst zien we dat geldboetes veelal worden geëist in zaken waarin sprake is van wederspannigheid of ambtsdwang en bij beledigingen van politieambtenaren.

Taakstraffen worden voor een breed scala aan geweldsvormen tegen de politie geëist, zonder dat daar een duidelijk patroon in te vinden is, terwijl voor vrijheidsstraffen geldt dat deze met name zijn geëist voor de zwaardere misdrijven zoals (poging) doodslag, zware mishandeling en bedreiging.

Bij eisen tot vrijspraak is geen duidelijk patroon te herkennen in relatie tot de feiten, behalve dat er geen vrijspraak is geëist bij de ernstigste vormen (zware mishandeling en poging doodslag).

Tot slot zien we eisen tot schadevergoeding vooral in relatie tot misdrijven die lichamelijk letsel tot gevolg kunnen hebben zoals mishandeling en (poging) doodslag.

Het toepassen van de strafvorderingsrichtlijn
In geval van geweld tegen de politie geldt volgens de strafvorderingsrichtlijnen een verzwaring van de strafeis met honderd procent. De vraag is nu in hoeverre de strafeisen van het openbaar ministerie de verdubbeling in zich hebben zoals voorgeschreven in de richtlijnen. Wij hebben dit op basis van de informatie in de strafdossiers proberen vast te stellen. Een belangrijke constatering daarbij was dat er in de strafdossiers over het algemeen geen informatie is terug te vinden over de motivering voor de strafeis. Daarmee is ook niet vast te stellen of de officier van Justitie heeft gehandeld volgens de geldende strafvorderingsrichtlijnen ten aanzien van gekwalificeerde slachtoffers (verdubbeling van de strafeis). Voor alle strafdossiers geldt dat er geen uitgebreide argumentatie voor de strafeis in is opgenomen. De officier van Justitie wordt geacht in zijn requisitoir te beargumenteren dat de hogere straf wordt geëist omdat het slachtoffer (de politieambtenaar) de strafmaat kwalificeert. Een uitwerking van het requisitoir is echter in geen enkel strafdossier aangetroffen. In de praktijk is het overigens ook niet gebruikelijk om de mondelinge toelichting van de officier van Justitie tijdens de zitting te registreren, laat staan deze integraal op te nemen in het strafdossier.[24]

Polaris-richtlijnen en Bos-Polaris
Voor ongeveer tachtig procent van vormen van 'veelvoorkomende criminaliteit' gebruikt het openbaar ministerie speciale richtlijnen: de zogenoemde Polarisrichtlijnen. Het gaat dan om misdrijven zoals het rijden onder invloed, om zaken als valsheid in geschrift, drugsbezit, openlijke geweldpleging, inbraak, verbreking, mishandeling, heling, huisvredebreuk, discriminatie en fietsendiefstal. Hieronder valt ook geweld tegen politieambtenaren. In de Polaris-richtlijnen zijn zoveel mogelijk de objectieve factoren beschreven, die de ernst van een misdrijf kunnen bepalen. Met uitzondering van de factor recidive zijn er in deze richtlijnen geen subjectgerelateerde factoren opgenomen. De wel gedefinieerde objectieve factoren leveren de officier van Justitie een eerste uitgangspunt voor de passende strafmaat.
Een van de factoren is ook de verhoging van de strafeis met 100% indien het slachtoffer de strafmaat kwalificeert, zoals in het geval van een politieambtenaar als slachtoffer. Spelen er in een zaak ook nog (objectieve of subjectieve) factoren een rol die niet beschreven zijn, dan kan dat leiden tot een andere strafmaat. Een officier van Justitie kan derhalve afwijken van wat de richtlijnen als uitgangspunt opleveren. Hij of zij zal in dat geval wel moeten motiveren waarom in een specifiek geval wordt afgeweken van de Polaris-eis. De Polaris-richtlijnen werken volgens een vast stramien. Aan ieder delict is in de richtlijnen van Polaris een aantal strafpunten toegekend. Polaris werkt daarvoor met het begrip `basisdelict': een strafbaar feit in de kale vorm. Ieder basisdelict heeft een vast aantal strafpunten. De eis wordt als het ware berekend op basis van alle factoren en punten die daaraan zijn toegekend.

Tabel 4.11 geeft weer in hoeverre wij op basis van de beschikbare informatie in de strafdossiers toch enig zicht hebben gekregen op de mate van navolging van de strafvorderingsrichtlijnen. In de tabel valt de categorie 'onbekend' direct op. Deze categorie geeft weer dat er uit ruim tachtig procent van de onderzochte strafdossiers niet te destilleren valt of de richtlijnen zijn toegepast omdat ofwel de strafeis überhaupt in het dossier ontbrak ofwel omdat de motivatie voor de strafeis niet in het dossier was terug te vinden.

Tabel 4.11 – Toepassing van strafvorderingsrichtlijnen (verzwaring eis) (N=192)

Toepassing	absoluut	procentueel
Ja, verzwaring	22	11,4
Onbekend	156	81,3
N.v.t. (sepot of vrijspraak)	14	7,3
Totaal	192	100

Zoals in tabel 4.10 te zien is, hebben we toch in een tiende van de 192 bekeken strafdossiers met enige zekerheid kunnen constateren dat door de officier van Justitie de strafvorderingsrichtlijnen ten aanzien van geweld tegen politieambtenaren zijn toegepast. Deze 22 strafdossiers bevatten informatie – anders dan het requisitoir – op basis waarvan wij konden vaststellen dat de strafeis verzwaard was wegens het feit dat het slachtoffer (de politieambtenaar) de strafmaat kwalificeert. Deze vaststelling hebben we gedaan op basis van de in het dossier aanwezige uitdraaien van Bos-Polaris; een systeem waarmee op basis van normen en factoren een berekening van de strafeis kan worden gemaakt die de officier van Justitie als advies kan meenemen in zijn vordering. Op de uitdraaien van de 'strafeisberekening' door Bos-Polaris is terug te vinden of er in de berekening de verzwarende factor ten aanzien van een politieambtenaar als slachtoffer is meegenomen. Indien uit de dossiers blijkt dat de officier van Justitie het Bos-Polarisadvies als zodanig heeft opgevolgd, is vastgesteld dat er rekening is gehouden met de richtlijnen en de strafeis naar behoren is verzwaard. Dit is het geval gebleken in een tiende van de strafdossiers (11,4%).
Ter illustratie van wat er wordt aangetroffen in de strafdossiers en als toelichting op de moeilijkheid om zicht te krijgen op de beargumentering van het openbaar ministerie presenteren we enkele praktijkervaringen uit de analysefase van het onderzoek.

> Het dossier bevat een uitdraai van Bos-Polaris. Hierbij staat de richtlijn 'kwalificeert het slachtoffer de strafmaat met percentage 100%' en er is een vermelding dat het om een ambtenaar in functie gaat. Een strafeis van de officier van Justitie ontbreekt echter in het strafdossier waardoor het lastig is te concluderen of het advies is opgevolgd. *Bron: dossieronderzoeker*

> Het strafdossier bevat een brief van het parket-generaal waarin een stuk over strafverhoging in geval van geweld tegen ambtenaren in functie met gele stift is gearceerd. Op basis van enkel deze informatie en andere informatie uit het strafdossier is het echter onduidelijk of er daadwerkelijk een verdubbeling van de strafeis heeft plaatsgevonden.
> *Bron: dossieronderzoeker*

Het dossier bevat een uitdraai van Bos-Polaris waarin de 100% verzwarende factor 'slachtoffer kwalificeert de strafmaat' is aangevinkt. De officier van Justitie volgt het advies niet op en eist een lagere straf dan het advies van Bos-Polaris aangeeft. Een motivatie daarvoor ontbreekt overigens. *Bron: dossieronderzoeker*

4.3.4 Rechterlijke uitspraak

Waar voor het openbaar ministerie richtlijnen gelden ten aanzien van de strafeis voor geweldsfeiten jegens politieambtenaren beoordeelt de onafhankelijke rechter een zaak op zijn merites en beslist op een vordering van de officier van justitie. In de strafdossiers zijn we nagegaan welke straf er uiteindelijk is opgelegd aan de verdachte van het geweldsmisdrijf tegen de politie en in hoeverre deze straffen afwijken van de strafeisen die zijn gesteld.

Zoals ook geldt voor de strafeisen kunnen de vonnissen bestaan uit meerdere typen afdoeningen per zaak. Bovendien geldt ook voor de rechterlijke uitspraken dat deze betrekking hebben op de gehele strafzaak waarbinnen het naast een geweldsfeit tegen de politie ook kan gaan om andere strafbare feiten. Een één-op-één relatie van vonnis en geweldsfeit tegen de politie is niet te achterhalen. Tabel 4.12 geeft de verdeling naar de vonnissen weer in verhouding tot het aantal geanalyseerde strafdossiers.

De tabel wijst uit dat taakstraffen en vrijheidsstraffen veruit de meest door de rechter opgelegde sancties zijn bij de selectie van geweldszaken tegen de politie (respectievelijk in totaal 30,2% en 26,6%). Bij de taakstraffen geldt dat deze vrijwel altijd in de onvoorwaardelijke sfeer worden opgelegd met in een klein aantal gevallen (9 keer) een voorwaardelijk deel. De vrijheidsstraffen zijn vooral onvoorwaardelijk met al dan geen voorwaardelijk deel. De lengte van de opgelegde vrijheidstraffen bedraagt gemiddeld 3,8 maanden in de onvoorwaardelijke sfeer en 1,9 maanden in de voorwaardelijke zin. In twee op de tien zaken (19,3%) krijgt de verdachte een geldboete opgelegd door de rechter, in de meeste gevallen betreft dat een onvoorwaardelijke boete, met in een enkel geval (4 keer) een onvoorwaardelijk deel. De bedragen van de opgelegde transacties zijn gemiddeld €384 met een brede range van €130 tot €1000. De verdachten van (ondermeer) het geweldsfeit tegen de politie hebben in 29 zaken (15,1%) een schadevergoeding opgelegd gekregen. Deze kan betrekking hebben op de eventueel aangerichte schade bij het slachtoffer of anderen. Hierbij merken we wederom op dat – en dit geldt ook voor de verdere tekst en tabellen waarin over schadevergoedingen wordt gesproken - de schadevergoeding erop gericht is om geleden schade te compenseren en geen bestraffend karakter heeft.

In een op de tien zaken (9,9%) is de verdachte door de rechter vrijgesproken. Evenwel kan het zijn dat dit vrijspraak betreft voor het ene feit waarvoor hij vervolgd is terwijl hij wel een straf krijgt opgelegd voor een eventueel ander misdrijf.

Tabel 4.12 – Rechterlijke vonnissen voor geweld tegen de politie (N=192) [25]

Type vonnis	absoluut	procentueel
Taakstraf onvoorwaardelijk	47	24,5
Taakstraf onvoorwaardelijk met voorwaardelijk deel	9	4,7
Taakstraf voorwaardelijk	2	1,0
Vrijheidsstraf onvoorwaardelijk	19	9,9
Vrijheidsstraf onvoorwaardelijk met voorwaardelijk deel	16	8,3
Vrijheidsstraf voorwaardelijk	16	8,3
Geldboete onvoorwaardelijk	32	16,7
Geldboete onvoorwaardelijk met voorwaardelijk deel	4	2,1
Geldboete voorwaardelijk	1	0,5
Schadevergoeding	29	15,1
Vrijspraak	19	9,9
Anders[26]	22	11,5
Onbekend	7	3,6

Combinaties van vonnissen

Bij de vonnissen blijkt dat het in ruim 40 procent van de strafzaken (41,1%) gaat om enkelvoudige vonnissen. De verdachte krijgt in een even groot aantal zaken (26) ofwel enkel een taakstraf ofwel enkel een geldboete opgelegd door de rechter. Terwijl vrijheidsstraffen ook in een tiende van de zaken (10,4%) in enkelvoudige zin worden opgelegd, zien we dat het verder vooral om combinaties van vonnissen gaat. Met name een taakstraf in combinatie met een schadevergoeding (6,8%) komt voor. Ook bij deze gegevens merken we nogmaals op dat de vonnissen niet alleen betrekking hoeven hebben op het geweldsfeit tegen de politie maar dat het vaak om een combinatie van feiten gaat waarvoor een straf wordt opgelegd.

Tabel 4.13 – Combinaties van rechterlijke vonnissen (N=192)

Type vonnis enkelvoudig	absoluut	procentueel
Taakstraf	26	13,5
Geldboete	26	13,5
Vrijheidsstraf	20	10,4
Vrijspraak	7	3,6
Type vonnis combinatie		
Taakstraf en schadevergoeding	13	6,8
Taakstraf en vrijheidsstraf	8	4,2
Vrijheidsstraf en vrijspraak	7	3,6
Vrijheidsstraf en schadevergoeding	7	3,6
Overige combinaties	11	5,7
Onbekend	7	3,6
N.v.t. (afdoening door OM)	60	31,3
Totaal	192	100

Type vonnis in relatie tot de feiten
Zoals we ook bij de strafeisen hebben gedaan, hebben we geprobeerd inzicht te krijgen in de relatie tussen het type vonnis en het geweldsfeit tegen de politie. Wederom geldt daarbij dat het vonnis van toepassing is op de strafzaak die kan bestaan uit meerdere geweldsfeiten tegen de politie en nog eventuele andere strafbare feiten. De analyse geeft daarmee slechts een patroon weer van de wijze waarop typen vonnissen in relatie lijken te staan tot typen geweldsvormen tegen de politie. De bevindingen zijn afgeleid uit kruistabel C in bijlage 9.
Uit de kruistabel komt het patroon naar voren dat de vrijspraak over alle typen geweldsvormen tegen de politie voorkomt.
Een geldboete zien we doorgaans door de rechter opgelegd in geval van misdrijven als belemmering van een politieoptreden, niet-voldoen aan een ambtelijk bevel, wederspannigheid of ambtsdwang en belediging.
Taakstraffen zien we als vonnis vooral terug bij zaken naar aanleiding van eenvoudige mishandeling en bij belediging of bedreiging van een politieambtenaar maar ook bij wederspannigheid of ambtsdwang.
Vrijheidsstraffen worden door de rechter met name opgelegd bij de ernstiger vormen van geweld tegen de politie waaronder bedreiging, zware mishandeling en poging doodslag.
Tot slot worden door de rechter schadevergoedingen opgelegd in relatie tot met name de ernstigste vormen van geweld tegen de politie, zoals mishandeling en poging doodslag. Overigens komen schadevergoedingen als vonnis voor in relatie tot alle geweldsvormen, behalve bij openlijke geweldpleging.

4.3.5 De strafeis versus het vonnis
Wanneer we de bevindingen ten aanzien van de strafeisen vergelijken met die van de rechterlijke uitspraken kunnen we een aantal conclusies trekken over de mate waarin de rechter in zijn uitspraak 'meegaat' in de eis van de officier van Justitie. Het gaat dan enkel om een vergelijking van de typen straf die geëist en opgelegd zijn en niet om de inhoud van deze typen straffen zoals het aantal jaren vrijheidsstraf of het aantal uren taakstraf.
In tabel 4.14 zijn de eisen en vonnissen naast elkaar gezet. [27] In de tabel is te zien dat de typen eisen en vonnissen redelijk overeenkomen ten aanzien van vrijheidsstraffen en taakstraffen. Alleen geldboetes en vrijspraak lijken vaker het eindvonnis van de rechter te zijn dan dat deze door de officier van Justitie wordt geëist.

Tabel 4.14 – Strafeisen versus de rechterlijke vonnissen naar type (N=192) [28]

Type straf	eis in %	vonnis in %
Taakstraf	28,6	30,2
Vrijheidsstraf	27,6	26,6
Geldboete	9,4	19,3
Schadevergoeding	11,5	15,1
Vrijspraak	3,1	9,9
Anders	23,4	42,7
Onbekend	7,8	3,6

Nadere analyses die we hebben gedaan naar aanleiding van het beeld dat in tabel 4.14 is weergegeven, laten zien dat in het merendeel van de geweldszaken waarin een taakstraf is geëist (81,4%) deze ook is opgelegd door de rechter. Voor de vrijheidsstraffen geldt dat de rechter eveneens in een groot aantal zaken (83,0%) beslist conform het type straf dat de officier van Justitie heeft geëist. Eenzelfde patroon geldt voor schadevergoedingen en vrijspraak, de eisen daartoe worden in veel gevallen (respectievelijk 81,8% en 83,3%) ook opgelegd. Zoals eerder opgemerkt, gaat het om een overeenkomst in het type straf en niet om de zwaarte of hoogte van de straf.[29]

4.3.6 Doorlooptijden

Het vervolgingsproces kent verschillende fasen zoals we hiervoor hebben beschreven. Om zicht te krijgen op de doorlooptijden in het behandelingsproces van de geweldszaken tegen de politie is een analyse gemaakt van geregistreerde data in het registratiesysteem van het openbaar ministerie.[30] Figuur 4.1, op de pagina hiernaast, illustreert de belangrijkste bevindingen. In de figuur zijn de perioden tussen de verschillende processuele acties en de ontvangst van het proces-verbaal in dagen weergegeven.

Instroom bij het openbaar ministerie

Nadat het openbaar ministerie een proces-verbaal heeft ontvangen van de politie wordt de zaak ingeschreven bij het betreffende arrondissementsparket. Dit is de 'instroom' van de zaak bij het openbaar ministerie. Op basis van de geregistreerde data over de 192 zaken kunnen we constateren dat de ingezonden processen-verbaal gemiddeld na circa zes dagen (6,1 dagen) worden geregistreerd door het openbaar ministerie. Het merendeel (59,4%) stroomt zelfs op dezelfde dag van ontvangst van het proces-verbaal in of is nog voor ontvangst van het proces-verbaal geregistreerd, het gaat dan om AU-zaken. Iets minder dan twee op de tien ingezonden processen-verbaal (18,2%) wordt later dan een week na ontvangst geregistreerd bij het parket. Zie tabel 4.15.

Tabel 4.15 – Moment van registratie bij het OM na ontvangst proces-verbaal (N=192)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0 dagen of minder	114	59,4
1-7 dagen	43	22,4
8-14 dagen	9	4,7
15-21 dagen	13	6,8
> 21 dagen	13	6,8
Totaal	192	100

Figuur 4.1 - Doorlooptijden vanaf de ontvangst van het proces-verbaal bij het OM in dagen

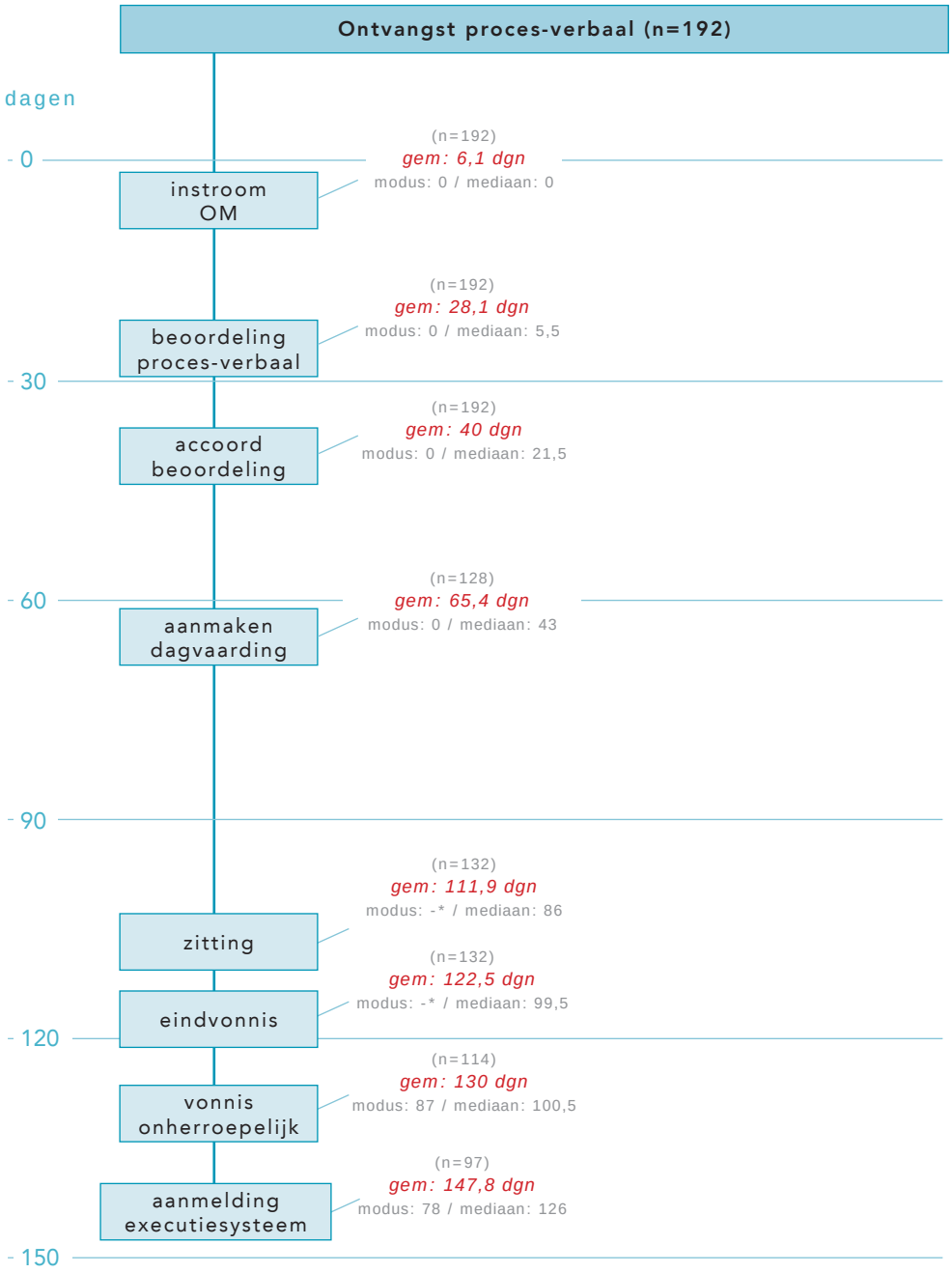

* Hierbij is geen duidelijke modus vanwege een grote spreiding

Beoordelen en accorderen

Nadat een proces-verbaal is ontvangen en geregistreerd bij het openbaar ministerie wordt de zaak beoordeeld om over te gaan tot nadere vervolgingshandelingen zoals het dagvaarden, het aanbieden van een transactie of het eventueel seponeren van de zaak. In tabel 4.16 zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 4.16 – Moment van eerste beoordeling na ontvangst proces-verbaal (N=192)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0 dagen of minder	72	37,5
1-7 dagen	27	14,1
8-14 dagen	11	5,7
15-21 dagen	11	5,7
22-30 dagen	19	9,9
31-60 dagen	25	13,0
> 60 dagen	27	14,1
Totaal	192	100

Uit tabel 4.16 is af te leiden dat deze eerste beoordeling van de zaak na gemiddeld circa vier weken (28,1 dagen) na ontvangst wordt gedaan. In ruim de helft van de zaken (51,6%) vindt de eerste beoordeling binnen een week na ontvangst van de zaak bij het parket plaats. Meestal vindt de beoordeling dan nog op dezelfde dag van registratie plaats maar het komt volgens de geregistreerde data ook voor dat de beoordeling al wordt gedaan voordat het proces-verbaal is ontvangen, in die gevallen betreft het AU-zaken. Een niet te verwaarlozen deel van de ontvangen zaken (27,1%) wordt evenwel pas na een maand voor het eerst beoordeeld. Een op de zeven processen-verbaal (14,1%) wordt pas na twee maanden beoordeeld.

De beoordeling van het proces-verbaal blijkt gemiddeld veertig dagen na ontvangst te worden geaccordeerd. In vier op de tien gevallen (40,6%) wordt de beoordeling binnen een week akkoord verklaard maar de accordering van de overige beoordelingen (59,4%) laten langer dan een week na ontvangst van het proces-verbaal op zich wachten. Van vier op de tien zaken worden de beoordelingen van de processen-verbaal (41,1%) niet eerder dan een maand na ontvangst geaccordeerd en ruim een tiende (12,0%) niet eerder dan na drie maanden (zie tabel 4.17 in bijlage 10).

Dagvaarding

Op basis van de geregistreerde gegevens beschikken we van tweederde van alle zaken (66,7%) ook over de momenten waarop de dagvaarding voor de rechtszitting is aangemaakt door het openbaar ministerie. Daaruit blijkt dat de datum voor de dagvaarding gemiddeld circa twee maanden (65,4 dagen) na ontvangst van het proces-verbaal is aangemaakt. In bijna een op de zes zaken (16,1%) is de dagvaarding nog op dezelfde dag van ontvangst van de zaak aangemaakt en soms enkele dagen eerder al. Bij ruim een achtste van de zaken (13,5%) is binnen een maand na ontvangst van het proces-verbaal een dagvaarding aangemaakt maar de dagvaarding is in ruim een derde van de zaken

(37,0%) later dan een maand nadat de zaak binnen was, aangemaakt. De dagvaarding is in een tiende van alle zaken (10,9%) zelfs pas na vier maanden aangemaakt (zie tabel 4.18 in bijlage 10 voor een overzicht).

Zitting
Het moment van de zitting vindt vervolgens gemiddeld circa bijna vier maanden (111,9 dagen) na binnenkomst van het proces-verbaal bij het openbaar ministerie plaats. De zittingen werden in bijna twee op de tien zaken (18,8%) binnen twee maanden na ontvangst van de zaak gehouden maar eenzelfde deel (18,9%) vindt pas na vijf maanden plaats (zie tabel 4.19 in bijlage 10).

Vonnis en executie
Het eindvonnis in de ingezonden zaken wordt gemiddeld na circa vier maanden (122,5 dagen) na ontvangst uitgesproken. In een derde van de zaken (32,2%) is het eindvonnis binnen drie maanden na ontvangst van de zaak bekend maar voor een tiende van de zaken (11,5%) geldt dat er een half jaar voorbij gaat voordat het eindvonnis is uitgesproken (zie tabel 4.20 in bijlage 10 voor de verdeling). De onherroepelijkverklaring van het eindvonnis vindt in de meeste zaken korte tijd na het eindvonnis plaats. De doorlooptijd vanaf de ontvangst van het proces-verbaal tot de onherroepelijkheid van het vonnis bedraagt gemiddeld ruim vier maanden (130 dagen).
Ten slotte is een procesmatige handeling bij het openbaar ministerie het aanmelden van de executie van de strafzaak bij de relevante instantie (bijvoorbeeld het CJIB of DJI). Hierover beschikken we van de helft van de zaken (50,5%) over data. Daaruit blijkt dat deze aanmelding na gemiddeld circa vijf maanden (147,8 dagen) na binnenkomst van de zaak plaatsvindt. Een op de zeven zaken (14,6%) loopt vanaf de ontvangst van het proces-verbaal bij het openbaar ministerie een periode van langer dan zes maanden door voordat deze is aangemeld in het executiesysteem voor afwikkeling van de zaak (tabel 4.21 in bijlage 10 geeft een overzicht).

Doorlooptijden bij AU-zaken
Eerder (zie 4.3.2) beschreven we dat er van vijftig zaken (26,0%) bekend is dat de AU-procedure is bewandeld. Dat wil zeggen dat de verdachten in deze zaken het politiebureau hebben verlaten met een afdoening of vervolgingsbeslissing van het openbaar ministerie. Interessant is nu in hoeverre dit heeft geleid tot snellere doorlooptijden in het proces vergeleken met zaken waar geen sprake is geweest van aanhouden en uitreiken.
Tabel 4.22 geeft een overzicht van de doorlooptijden van de AU-zaken en de overige zaken uitgedrukt in het gemiddeld aantal verstreken dagen vanaf het moment van ontvangst van de zaak door het openbaar ministerie.

Tabel 4.22 – Doorlooptijden in gemiddeld aantal dagen voor AU-zaken versus overige zaken

Aantal dagen vanaf ontvangst pv	AU-zaak	geen AU-zaak
Instroom OM	0,1	7,2
Beoordeling proces-verbaal	1,6	36,7
Accoord beoordeling	11,2	50,0
Aanmaken dagvaarding	7,3	83,4
Zitting	64,9	127,3
Eindvonnis	72,0	137,8
Vonnis onherroepelijk	80,0	149,5
Aanmelding executiesysteem	101,7	164,7

Uit de tabel blijken duidelijke verschillen [31] tussen de doorlooptijden bij AU-zaken en niet-AU-zaken. De zaak stroomt bij AU-zaken sneller in bij het openbaar ministerie (dezelfde dag nog) dan bij de overige zaken (na gemiddeld een week).
De dagvaarding is bij de AU-zaken na gemiddeld een week aangemaakt terwijl deze actie bij de andere zaken bijna drie maanden (83 dagen) op zich laat wachten.
Vanaf het moment van het aanmaken van de dagvaarding gaan de vervolgacties ook trager bij de overige zaken dan bij de AU-zaken. De zitting vindt bij de AU-zaken binnen iets meer dan twee maanden (65 dagen) na ontvangst van het proces-verbaal plaats terwijl de verdachte in de overige zaken gemiddeld pas na ruim vier maanden (127 dagen) na ontvangst van de zaak voor de rechter moet verschijnen. Deze bijna verdubbeling van de doorlooptijden zet zich voort tot aan de administratieve afhandeling van de zaak. De AU-zaken zijn uiteindelijk gemiddeld na bijna drieënhalve maand (102 dagen) aangemeld in het executiesysteem en de overige zaken na gemiddeld vijvenhalve maand (165 dagen).

4.4 Resumé

De richtlijnen voor het openbaar ministerie hebben betrekking op het vervolgingsbeleid ten aanzien van geweldsmisdrijven tegen de politie. Het speerpunt bij het vervolgingsbeleid is dat alle feiten van geweld tegen de politie in principe vervolgd moeten worden. Met betrekking het strafvorderingsbeleid geldt dat het openbaar ministerie de strafeis voor geweldsfeiten tegen politiemensen moet verdubbelen en dat zij daar in het requisitoir melding van maken. Voorts wordt voorgeschreven om zoveel mogelijk gebruik te maken van de mogelijkheid tot het vorderen van voorlopige hechtenis voor de verdachte bij de rechter-commissaris en de procedure van aanhouden en uitreiken toe te passen. Aan de hand van analyse van 192 strafdossiers is nagegaan in hoeverre aan deze richtlijnen tegemoet is gekomen. De bevindingen over de behandelingspraktijk zijn gelardeerd met de informatie uit een interview met een officier van Justitie en een rechter.

4.4.1 Aandachtspunten

Een van de aandachtspunten die in de interviews naar voren komen, heeft betrekking op de kwaliteit van de zaken die het openbaar ministerie en de rechter onder ogen krijgen. Een belangrijke les voor de politie is dat er zorg wordt gedragen voor kwaliteitscontrole van de processen-verbaal. Met name met het oog op het vorderen van een schadever-

goeding is een gedegen onderbouwing van de schadeclaim van belang. De praktijk leert dat er nog te veel met standaardteksten wordt gewerkt wat zaken mogelijk minder kansrijk maakt voor succesvolle vervolging.

4.4.2 Een beeld van de praktijk op basis van casuïstiek

De mate waarin de richtlijnen worden toegepast, is nader getoetst in de strafdossiers van 192 zaken. De strafzaken hebben vaak betrekking op een combinatie van geweldsfeiten tegen de politie en daarnaast eventueel andersoortige misdrijven. Daarbij kan het gaan om een mishandeling van een agent in combinatie met verzet tegen de aanhouding. In vier op de tien gevallen handelt de strafzaak over een enkelvoudig geweldsfeit tegen de politie en dan meestal om wederspannigheid of ambtsdwang of bedreiging. Enkel een belediging van een politieambtenaar (naast eventueel een andersoortig strafbaar feit) komt in een kleiner deel van de strafzaken voor dan dat bij de politiedossiers het geval was. Belediging komt in de strafzaken vooral in combinatie met andere geweldsfeiten tegen de politie voor.

In ruim een derde van de strafzaken is de verdachte in verzekering gesteld en in bijna een kwart van de zaken volgde voorlopige hechtenis. In een kwart van de gevallen is de procedure van aanhouden en uitreiken gevolgd en van drie op de tien zaken is bekend dat het openbaar ministerie de zaak zelf heeft afgedaan, meestal door het aanbieden van een transactie en in een klein aantal gevallen door de zaak te seponeren. Sepots komen bij alle typen geweldsfeiten voor terwijl transacties vooral door het openbaar ministerie aangeboden worden bij de lichtere strafzaken waarin sprake is van wederspannigheid of ambtsdwang en het niet-voldoen aan een ambtelijk bevel.

Tweederde van alle zaken is voor de rechter gebracht door de verdachte te dagvaarden. In bijna twee op de tien zaken heeft het slachtoffer zich gevoegd in het strafproces om de geleden schade te verhalen op de dader. De strafeis betreft in de meeste zaken een taakstraf of een vrijheidsstraf; beiden zijn in ruim een kwart van de zaken geëist. Schadevergoedingen zijn in ruim een tiende van de zaken gevorderd en geldboetes in bijna een tiende. Slechts in enkele gevallen is er vrijspraak gevorderd. Terwijl het in vier op de tien strafzaken om een enkelvoudige strafeis gaat, komen in de overige gevallen combinaties van straffen of maatregelen voor. Geldboetes worden vooral geëist voor de wat lichtere vormen van geweld tegen de politie zoals beledigingen en wederspannigheid of ambtsdwang terwijl taakstraffen voor alle geweldsvormen worden geëist. Eisen tot vrijheidsstraffen en schadevergoedingen komen met name voor in relatie tot de zwaardere misdrijven die letsel tot gevolg kunnen hebben zoals mishandeling en (poging) doodslag. Bij deze zwaardere categorie zien we minder vaak dat er een vrijspraak wordt geëist.

Het is op basis van de strafdossiers slecht vast te stellen of er voldaan is aan de richtlijn de strafeis te verdubbelen; in ruim tachtig procent van de zaken is hier geen zicht op gekregen. Het requisitoir ontbreekt in het dossier. Desalniettemin kunnen we met enige zekerheid constateren dat er in ruim een tiende van de zaken rekening is gehouden met de verzwaarde strafeis op basis van de geldende richtlijnen.

De typen vonnissen blijken globaal gezien niet veel af te wijken van de strafeisen; taakstraffen en vrijheidsstraffen zijn ook door de rechter de meest opgelegde straffen voor de strafdossiers inzake geweld tegen de politie. In circa tachtig procent van de gevallen

beslist de rechter conform het type strafeis van de officier van Justitie. De rechter legt wat vaker geldboetes op en spreekt de verdachte vaker vrij dan geëist door het openbaar ministerie.
De bevindingen ten aanzien van de doorlooptijden in het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie leren dat de meeste procesmatige acties afzonderlijk allemaal binnen afzienbare tijd worden uitgevoerd. Het gehele proces tot aan de aanmelding van de zaak in het executiesysteem nadat het eindvonnis onherroepelijk is verklaard neemt gemiddeld circa vijf maanden in beslag. Na ontvangst van het proces- verbaal wordt deze in de meeste gevallen binnen een week geregistreerd. De beoordeling van de zaak laat echter gemiddeld een maand op zich wachten waarna er nog enige dagen op de goedkeuring van de beoordeling moet worden gewacht. Na deze acties kan de vervolging van start gaan. We zien dan dat het aanmaken van de dagvaarding gemiddeld twee maanden na het binnenkomen van de zaak plaatsvindt en de daadwerkelijke zitting na bijna vier maanden. Het eindvonnis wordt vrijwel altijd kort na de zitting uitgesproken en ook de onherroepelijkverklaring laat niet lang op zich wachten. De aanmelding van het eindvonnis in het executiesysteem laat vervolgens wel weer enkele weken op zich wachten.
De doorlooptijden bij zaken waarbij gebruik is gemaakt van aanhouden en uitreiken (de AU-procedure) zijn bijna de helft korter dan bij de overige zaken. AU-zaken worden in zijn geheel na gemiddeld drieënhalve maand administratief afgedaan terwijl de aanmelding van de executie van de overige strafzaken na vijvenhalve maand plaatsvindt.

Noten

1. Hieraan heeft de afdeling Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse (SIBa) van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) haar medewerking verleend.
2. Bij het beschrijven van percentages is gekozen voor één decimaal achter de komma. Afrondingsverschillen zijn daarmee niet uit te sluiten.
3. Ten aanzien van politieambtenaren is overigens in een aantal gevallen ook een gekwalificeerd delict van toepassing waarbij het wettelijk strafmaximum met een derde wordt verhoogd.
4. Dit is opgenomen in een brief van 14 februari 2006 (PaG/BJZ-B/10180) en een brief van 24 november 2006 (Pag/BJZ-B/11046) aan alle Hoofdofficieren van Justitie.
5. Bij Aanhouden en Uitreiken (AU-procedure) krijgt de aangehouden verdachte vóór het verlaten van het politiebureau een dagvaarding uitgereikt en eventueel een transactie aangeboden.
6. Dit betreft de wijziging van de Polaris-strafmaatrichtlijnen waarin de strafeis in geval van gewelds-misdrijven gericht tegen onder andere politieambtenaren met honderd procent kan worden verhoogd (Staatscourant nr. 221, 2006).
7. De elementen zijn onderdeel van de screeningslijst voor de dossieranalyse en de topiclijst die gehanteerd is bij de interviews.
8. Het vervolgen van dit soort feiten vloeit rechtstreeks voort uit de Aanwijzing voor de opsporing (Staatscourant nr. 41, 2003). In veel gevallen zal er namelijk sprake zijn van een bekende dader, is de lichamelijke integriteit van de betreffende politieambtenaar aangetast en kan het gepleegde strafbare feit een algemeen risico vormen voor het integer functioneren van de democratische orde.
9. De richtlijn geldt overigens ook voor andere beroepsbeoefenaren, slachtoffers van burgermoed en

zij die zich in een afhankelijke positie van de verdachte bevinden.
10. Voor de duidelijkheid tekenen we hierbij nogmaals aan dat de onderzochte strafdossiers een andere selectiebasis kennen dan de politiedossiers die in hoofdstuk 3 zijn besproken.
11. In hoofdstuk 3 zagen we een iets andere verdeling op basis van de politiedossiers maar de top vier van meest voorkomende geweldsvormen omvat – los van de volgorde – dezelfde misdrijven.
12. Een inverzekeringstelling duurt maximaal drie dagen en komt voor bij (middel)zware misdrijven. Het kan éénmalig met drie dagen worden verlengd waarna eventueel voorlopige hechtenis volgt.
13. Artikel 67 en 67a Wetboek van Strafvordering.
14. Het openbaar ministerie mag zaken zelf afdoen wanneer voor het misdrijf een maximale straf van zes jaar geldt. Er kan dan een leer- of werkstraf of een geldboete worden opgelegd.
15. De vermelde sepotgronden zijn conform de aanwijzing 'Gebruik sepotgronden' van het College van procureurs-generaal (Staatscourant nr. 19, 2008).
16. Hoewel aan de formele eisen van een strafbaar feit is voldaan en een rechtvaardigingsgrond of schulduitsluitingsgrond (overmacht, noodweer e.d.) in strikte zin ontbreekt, is het gebeurde ten aanzien van een strafuitsluitingsgrond een zodanig randgeval dat een strafvervolging onevenredig zwaar zou zijn (sepotgrond 42).
17. Door eigen letsel; door letsel of verlies van naasten; in zijn maatschappelijke positie of in de verhouding tot zijn naaste omgeving; door ernstige financiële schade, rechtstreeks uit het feit voortvloeiend of door verplichte schadevergoeding; door een reactie van de overheid op het gepleegde feit, welke reactie voldoende representatief, te zwaar of minder juist blijkt te zijn geweest, bv. inverzekeringstelling, hard politieoptreden of onjuiste formaliteiten (sepotgrond 52).
18. Verbeterd levensgedrag van verdachte; dan wel omstandigheden die tot het delict hebben geleid of die tot recidive zouden kunnen leiden, bestaan niet meer of zijn in belangrijke mate gewijzigd (sepotgrond 55).
19. In het strafdossier zit vaak een document met als titel 'werkformulier' of 'feuille' waarop de strafeis doorgaans te vinden is. Meestal wordt de eis met afkortingen omschreven en was het soms lastig de 'krabbels' te ontcijferen.
20. Dit komt overeen met de bevindingen op basis van de politiedossiers die we in hoofdstuk 3 beschreven waar we zagen dat 73% van alle geweldsfeiten tegen de politie gepaard ging met ander strafbaar gedrag.
21. Omdat een strafeis uit meerdere onderdelen kan bestaan, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
22. Een cursus of training (bijvoorbeeld 'sociale vaardigheden training' of 'slachtoffer in beeld') valt vaak onder een leerstraf en dus onder een taakstraf.
23. Een vrijheidsstraf is een gevangenisstraf. Als de rechter een vrijheidsstraf van maximaal vier jaar oplegt, kan hij daarvan een bepaald gedeelte als voorwaardelijke vrijheidsstraf opleggen. Het gedeelte dat voorwaardelijk wordt opgelegd, kan nooit langer zijn dan twee jaar (art. 14a WvStr).
24. De aantekeningen van de griffier (het proces-verbaal van zitting) worden pas uitgewerkt als er in appèl wordt gegaan en zijn dan ook enkel in appèlzaken terug te vinden in de strafdossiers.
25. Omdat een uitspraak uit meerdere elementen kan bestaan, telt het op tot meer dan 100%.
26. De categorie 'anders' bestaat uit bijvoorbeeld ontzegging van de rijbevoegdheid en reclasseringstoezicht.
27. Deze tabel is gebaseerd op tabel 4.9 en tabel 4.12.
28. Omdat een vordering en vonnis uit meerdere elementen kunnen bestaan, telt het totaal op tot meer dan honderd procent.
29. Het kan dus bijvoorbeeld zijn dat de officier van Justitie een taakstraf eist van 240 uur en dat de rechter een taakstraf toekent voor 120 uur.

30. Bij de figuur merken we op dat deze de hoofdstroom visueel inzichtelijk maakt, maar dat de doorlooptijden beïnvloed kunnen worden door variabelen die niet in de analyse zijn opgenomen zoals voorlopige hechtenis en het enkelvoudig of meervoudig behandelen van een zaak.
31. $P < 0.01$

5 De onderzoeksvragen beantwoord

Zoals in het Programma Veilige Publieke Taak 2007-2011 (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2007) beschreven, is een adequate afhandeling van geweldsmisdrijven tegen de politie van essentieel belang om aangericht letsel en schade bij de betrokkenen zo snel en zo veel mogelijk te herstellen en om de kans op herhaling te voorkomen. Het streven is dat de politie en het openbaar ministerie landelijk gezien op een uniforme wijze gaan optreden tegen agressie en geweld gepleegd tegen politieambtenaren. Hiermee wordt transparantie van het overheidsoptreden beoogd alsook een samenhang en enkelvoudigheid van de afspraken tussen de politie en het openbaar ministerie inzake de afhandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren. In onderhavig onderzoek is nagegaan in hoeverre de behandeling van zaken en de bejegening van slachtoffers van geweld tegen de politie zowel bij de politie als bij het openbaar ministerie volgens de geldende richtlijnen, afspraken en normen verloopt. In dit afsluitende hoofdstuk geven we aan de hand van de zes onderzoeksvragen de belangrijkste bevindingen uit het uitgevoerde onderzoek weer.
Waar in dit rapport gesproken wordt van geweld tegen de politie gaat het om agressie- en geweldsincidenten die door burgers tegen politiemensen worden gepleegd. Bij agressie- en geweldsincidenten gaat het om zowel verbaal geweld als fysiek geweld.
De geweldsfeiten variëren van belediging en bedreiging tot mishandeling en doodslag van politieambtenaren. Daarbij dient opgemerkt te worden dat het leeuwendeel van de door ons onderzochte zaken betrekking heeft op belediging, bedreiging, eenvoudige mishandeling en wederspannigheid.

5.1 Hoe worden de zaken bij de politie behandeld en wat zijn de resultaten?

De eerste onderzoeksvraag luidt als volgt: *Hoe worden zaken met betrekking tot geweld tegen politieambtenaren door de politie behandeld en met welke resultaten?* Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, is een analyse gemaakt van 256 politiedossiers met betrekking tot geweld tegen politiefunctionarissen. Vermeldenswaardig is dat alle politieregio's dossiers voor deze analyse beschikbaar hebben gesteld.
Op basis van de analyse van de politiedossiers kan er naast een beeld van de aard en context van geweldsmisdrijven tegen politieambtenaren ook zicht gegeven worden op de wijze waarop deze in de praktijk navolging krijgen door de politie en voor een deel ook bij het openbaar ministerie.
Bij gebrek aan een uniforme en dekkende registratie van geweldsfeiten tegen de politie is het niet mogelijk om uitspraken te doen over de aard en omvang van geweldsfeiten tegen politieambtenaren. De onderzochte dossiers betreffen enkel zaken die bekend zijn geworden in het korps.

Allereerst gaat het bij de bekeken zaken meestal om gemiddeld twee vormen van geweld tegen de politie zoals belediging en bedreiging. Vaak volgt het geweld tegen de politie op andersoortig strafbaar gedrag zoals een vechtpartij. Meestal is het een enkeling die dan verantwoordelijk is voor het geweldsfeit jegens de politie. De politieambtenaren die slachtoffer zijn van de onderzochte geweldsincidenten hebben in veel gevallen met name immateriële schade - zoals letsel - opgelopen.
Op basis van de analyse van de 256 zaken blijkt dat er in tweederde van de geweldsincidenten aangifte is gedaan. Een combinatie van een proces-verbaal van aangifte en een proces-verbaal van bevindingen is daarbij het meest voorkomend. Veelal wordt de verdachte op heterdaad aangehouden, die in een derde van de gevallen in verzekering wordt gesteld.
Bij gebrek aan informatie is het niet goed mogelijk om uitspraken te doen over de personeelszorg en ondersteuning voor het slachtoffer na het incident. Wat wel bekend is, is dat er in vier op de tien zaken door de slachtoffers gebruik gemaakt is van ondersteuning bij voeging in het strafproces. De schadevordering bedroeg gemiddeld €400. In een op de acht zaken is te herleiden dat het korps het slachtoffer schadeloos heeft gesteld. Uit de dossiers is bekend dat er bij een op de zes zaken gebruik is gemaakt van de mogelijkheid van aanhouden en uitreiken (AU-procedure).
Van de onderzochte zaken komt in elk geval driekwart voor verdere vervolging terecht bij het openbaar ministerie.

5.2 Worden de minimumnormen bij de politie gehaald?

De tweede onderzoeksvraag luidt: *In hoeverre voldoet de behandeling van geweldszaken tegen de politie en de bejegening van de slachtoffers bij de politiekorpsen aan de minimumnormen uit de 'Handreiking voor Protocol geweld tegen de politie' van het ministerie van BZK?*
Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties schrijft aan de hand van de handreiking 'protocol geweld tegen de politie' (2005) een aantal normen voor waaraan de politie bij de behandeling van dergelijke incidenten moet voldoen. Onderzocht is in hoeverre er door de korpsen wordt voldaan aan deze normen. We zetten de belangrijkste onderzoeksbevindingen met betrekking tot de mate waarin de politie voldoet aan de gestelde normen per hoofdelement op een rij.[1]

Geweldsprotocol
De politiekorpsen worden geacht te beschikken over een geweldsprotocol voor geweldsincidenten tegen de politie. Hieraan voldoen inmiddels alle korpsen. Omdat er geen 'modelprotocol' is, hebben de korpsen op eigen wijze de protocollen vormgegeven. Daardoor kan er variëteit ontstaan in kwaliteit van de protocollen maar ook in de uitvoeringspraktijk. Terwijl er wel overeenstemming lijkt te zijn over de doelgroep van het protocol – alle ambtenaren die door het korps zijn aangesteld – bestaat er geen eenduidige omschrijving van agressie- en geweldsincidenten. In de praktijk blijken er daarmee verschillen in visie te bestaan over de reikwijdte van het geweldsprotocol. Feitelijk wordt er per zaak bekeken of het protocol in werking treedt.

Een belangrijke voorwaarde (norm) voor een helder en werkbaar protocol is een verdeling van taken en verantwoordelijkheden van functionarissen naar de verschillende te ondernemen stappen. Op enkele korpsen na zijn dergelijke stappenplannen - naar eigen zeggen - inmiddels opgenomen in het geweldsprotocol. Daarbij is wel merkbaar dat het ene korps daar praktischer mee omgaat dan het andere door aparte instructieboekjes en checklisten te ontwikkelen. Helder is dat er geen sprake is van een uniforme procedure bij de korpsen maar dat elk korps zijn eigen weg zoekt of soms nog zoekende is.

Organisatie en borging
Om de procedures zoals op papier gezet in de praktijk te laten werken, is het zaak dat de inhoud van het protocol bekend is in het korps. Uitleg over de te bewandelen procedures in geval er geweld wordt gepleegd tegen een politieambtenaar maakt echter in de meeste korpsen geen standaardonderdeel uit van het introductieprogramma. Hoewel het protocol bij alle korpsen op intranet te vinden is en de korpsen op eigen creatieve wijze proberen het geweldsprotocol op andere wijze onder de aandacht te brengen, kent niet elke politieambtenaar het bestaan van het protocol. Op basis van het onderzoek is onbekend in hoeverre korpsen uitvoering geven aan evaluaties van het protocol en de werking in de praktijk.
Behalve de communicatie laat ook de borging van het geweldsprotocol nog te wensen over. Niet alle korpsen hebben een portefeuillehouder aangesteld en daarmee is het niet in alle korpsen duidelijk wie de verantwoordelijkheid en coördinatie draagt voor het protocol. Op dit punt bestaan er veel verschillen tussen de korpsen en is er geen eenduidige wijze van borging.
Wel is er in alle korpsen een afdeling of functionaris verantwoordelijk gesteld voor de afwikkeling van schade die is opgelopen bij geweldsincidenten. Zij fungeren als operationeel aanspreekpunt voor slachtoffers. Het verschilt per korps in hoeverre de betreffende afdeling of functionaris gefaciliteerd wordt voor deze taak. De (juridische) expertise om de taak uit te voeren, is ofwel bij de afdeling of functionaris aanwezig of er is een mogelijkheid door het korps gecreëerd om daarop een beroep te doen.
Voor wat betreft borging in de vorm van registratie kunnen we concluderen dat daar – bij gebrek aan standaarden – op individueel niveau wordt geprobeerd vorm aan te geven. De bedrijfsprocessensystemen van de politiekorpsen hebben geen mogelijkheid in zich om geweldsfeiten tegen de politie betrouwbaar te registreren.
De functionarissen of afdelingen die belast zijn met de schadebehandeling zijn daarom meestal zelf op zoek gegaan naar een registratiewijze. De variatie daarin is groot; het gaat van losse worddocumenten tot meer professionele accestoepassingen. Bovendien is er doorgaans geen centraal registratiebestand maar liggen de diverse elementen verspreid over personen, afdelingen, systemen en documenten. De behoefte aan een uniforme registratiewijze wordt door de korpsen stellig uitgesproken.

Procesmatige stappen
Terwijl bijna alle korpsen op papier de gestelde norm hebben vastgelegd dat de direct leidinggevende direct op de hoogte moet worden gesteld van een geweldsincident lijkt de praktijk weerbarstiger. Een praktisch punt daarbij is dat de direct leidinggevende niet altijd

aanwezig is en de melding eerder terecht zal komen bij de dienstdoende operationele chef. Op basis van de analyse van de politiedossiers weten we dat in elk geval in een op de tien zaken het incident is gemeld bij de direct leidinggevende maar dat meer gevallen (16%) gemeld worden bij een andere functionaris in het korps. Op het vlak van melding lijkt het nog te ontbreken aan helderheid omtrent de eisen in relatie tot routing en vorm die daarvoor gelden.
De gestelde norm om in principe altijd een proces-verbaal van aangifte op te maken van een geweldsincident blijkt in de praktijk eveneens niet altijd navolging te krijgen. Uit de politiedossiers weten we evenwel dat er in tweederde van de zaken een aangifte is gedaan. Het lijkt erop dat de meerwaarde van het doen van aangifte niet altijd door politiemensen wordt ingezien en daarnaast beschouwt men het soms ook als overbodige tijdsinvestering. Er bestaat bij de politiekorpsen geen uniforme en harde richtlijn om te allen tijde aangifte te doen.
Belangrijk is dat de opsporingsonderzoeken naar de geweldsmisdrijven tegen politieambtenaren onafhankelijk worden uitgevoerd. Hoewel deze norm door de korpsen niet altijd op papier is geformaliseerd, kunnen we op basis van de casuïstiek concluderen dat hieraan in de praktijk voldoende tegemoet lijkt te worden gekomen; in enkele gevallen is het slachtoffer zelf wel als politieambtenaar betrokken bij het verhoor.
De kwaliteit en volledigheid van een proces-verbaal is voor een belangrijk deel bepalend voor het succes op verdere vervolging. De norm schrijft ook voor dat er altijd kwaliteitscontrole moet plaatsvinden. De korpsen blijken hier echter niet altijd uniforme en geformaliseerde procedures voor te kennen. Op basis van de casuïstiek hebben we gedeeltelijk zicht gekregen op de kwaliteitscontrole bij de politie. Daaruit blijkt dat in elk geval een op de zes zaken voor inzending naar het openbaar ministerie getoetst is, bij de meerderheid van de zaken (81%) was dit niet te achterhalen.

Slachtofferzorg
De politiekorpsen moeten slachtoffers uit eigen kring voldoende zorg en hulp bieden als zij het slachtoffer zijn geworden van een geweldsincident. Alle korpsen hebben een bedrijfsopvangteam ter beschikking dat zij indien nodig inschakelen in geval van geweldsmisdrijven tegen collega's.
De verantwoordelijkheid voor de directe personeelszorg voor politieambtenaren ligt bij alle korpsen in handen van de leidinggevenden en teamchefs. De zorg voor slachtoffers van geweldsmisdrijven is daarmee voldoende gewaarborgd maar een belangrijk aandachtspunt daarbij is de mate waarin politieambtenaren in het korps voldoende op de hoogte zijn van de geldende procedures. Daarmee verwijzen we terug naar het communicatieaspect. Specifiek voor de behandeling van schadegevallen is het zaak dat een aangewezen persoon of afdeling binnen het korps daar actie op onderneemt en het slachtoffer hulp en ondersteuning biedt. Hieraan wordt voor een deel door alle korpsen voldaan doordat de verantwoordelijkheden zijn neergelegd bij bepaalde personen of afdelingen. De praktische uitvoering van de schadebehandeling is wederom echter niet op een eenduidige manier geregeld bij de korpsen. De mate waarin aan de norm van een actieve benadering van slachtoffers kan worden voldaan, hangt samen met de beschikbare tijd, capaciteit, expertise en middelen die de verantwoordelijke afdeling of functionaris ten

dienste staan voor de uitoefening van die taak. In de praktijk blijken sommige korpsen nog te 'worstelen' met een goede werkwijze en is er momenteel meer sprake van een reactief proces voor geweldsincidenten dan dat er gesproken kan worden van een actieve benadering van slachtoffers. Het ontbreken van een heldere registratie is hier ook debet aan.

Schadeafhandeling
In lijn met het hiervoor genoemde aspect van behandeling van schadezaken geldt dat er normen zijn gesteld ten aanzien van de afwikkeling van materiële en immateriële schade. Daarbij gaat het specifiek om het overnemen van de schadevordering door het korps. Door bijna alle korpsen wordt het slachtoffer in geval van materiële schade schadeloosgesteld en bij ongeveer de helft van de korpsen is dit gebruikelijk bij immateriële schade. Het opstarten van de voegingsprocedure is een bekende weg bij vrijwel alle korpsen bij beide vormen van schade. Dit zien we ook terug in de casuïstiek. In vier op de tien zaken is gebruik gemaakt van de schriftelijke voegingsprocedure om de geleden schade in het strafproces op de dader te verhalen. Daarnaast is uit de politiedossiers bekend dat er in een tiende van de zaken sprake is geweest van een schadeloosstelling door het korps. Een belangrijk aandachtspunt bij de schadeafhandeling is dat er verschillen tussen de korpsen bestaan over de type incidenten waarvoor een schadevergoedingsprocedure wordt gestart. Veelal bepalen de korpsen per zaak of de impact van het misdrijf dusdanig is dat een schadevergoeding op zijn plaats is en wat de hoogte van de eis van moet zijn. Op basis van de gesprekken die we hebben gevoerd, constateren we dat er soms onduidelijkheid en onzekerheid bestaat over de definiëring van geweld tegen de politie en over de grenzen en bedragen die daarbij gelden voor schadevorderingen.

Afspraken met het openbaar ministerie
Tot slot hebben de gestelde normen betrekking op het maken en vastleggen van afspraken tussen de politie en het openbaar ministerie over de aanpak van geweldsmisdrijven tegen politiemensen.
Hoewel bijna alle korpsen om tafel hebben gezeten met het parket en afspraken hebben gemaakt, lijken deze afspraken te verschillen in gedetailleerdheid en kracht. Uniformiteit in afspraken ontbreekt geheel. Zo kan het voorkomen dat eenzelfde arrondissementsparket met het ene korps andere afspraken heeft dan met het andere korps uit het arrondissement. Uit de interviews met de politie komt naar voren dat de kennis van de inhoud van de afspraken bij de afzonderlijke medewerkers van het parket nog te wensen overlaat wat de werking van het geweldsprotocol kan remmen. Ook hier geldt dat de inhoud van de afspraken niet bij een ieder bekend is; afspraken worden vaak op beleidsniveau (met de Hoofdofficier van Justitie) gemaakt. Het blijkt volgens de korpsen procesversnellend te werken wanneer het parket een vast aanspreekpunt voor het korps heeft aangesteld. Hier is niet in alle korpsen sprake van. Afhankelijk van de helderheid omtrent de afspraken en de communicatiestromen zijn er wisselende ervaringen in de samenwerking tussen het parket en de politiekorpsen op de aspecten waarvoor normen zijn gesteld. Dit betreft de vervolging van zaken, de wijze van contactlegging, de inhoud van het proces-verbaal en de wijze van informatieverstrekking. We kunnen over al deze aspecten bij geen enkel korps grote tevredenheid vaststellen.

5.3 Hoe worden de zaken door het OM behandeld en wat zijn de resultaten?

Hoe worden zaken met betrekking tot geweld tegen politieambtenaren door het openbaar ministerie behandeld en met welke resultaten?, zo luidt de derde onderzoeksvraag.
Om zicht te krijgen op de wijze waarop het openbaar ministerie de geweldszaken behandelt, zijn de strafdossiers van 192 zaken geanalyseerd. Bij het openbaar ministerie hebben alle arrondissementen meegewerkt aan het aanleveren van dossiers.
Het openbaar ministerie doet drie van de tien zaken zelf af, meestal door het aanbieden van een transactie. Bij de geweldszaken die voor de rechter zijn gebracht, zijn de meest geëiste straffen door het openbaar ministerie taak- en vrijheidsstraffen. In ruim een tiende van de strafzaken is een vordering tot schadevergoeding gedaan en in bijna evenveel gevallen wordt een geldboete geëist.
Het blijkt dat de rechter in veel gevallen de eis van de officier van Justitie volgt; het gaat dan om overeenkomsten in het type straf dat is geëist en opgelegd. Taakstraffen en vrijheidsstraffen zijn ook door de rechter de meest opgelegde straffen voor de strafdossiers inzake geweld tegen de politie, zij het dat de rechter vaker geldboetes oplegt en de verdachte vaker vrijspreekt dan geëist door het openbaar ministerie.

5.4 Worden de richtlijnen door het OM gevolgd?

Onderzoeksvraag vier luidt: *In hoeverre voldoet de behandeling van geweldszaken tegen de politie bij het openbaar ministerie aan de richtlijnen van het College van procureurs-generaal?* Het College van procureurs-generaal vaardigde twee jaar geleden een strafvorderingsrichtlijn uit die het mogelijk maakt in geval van geweldsmisdrijven gepleegd jegens beroepsbeoefenaars en andere slachtoffers die de strafmaat kwalificeren een twee keer zo hoge straf te eisen. Dit houdt in dat er in beginsel een verdubbeling van de strafeis geldt tegen verdachten van geweld tegen de politie. De officier van Justitie wordt geacht de zwaardere kwalificatie van geweld tegen de politie expliciet te benoemen in het requisitoir. Daarnaast heeft het College van procureurs-generaal middels een tweetal brieven een aantal beleidslijnen ten aanzien van onder andere de behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren medegedeeld. Deze behelzen in de kern dat er zo mogelijk voorlopige hechtenis tegen de verdachte bij de rechter-commissaris moet worden gevorderd en dat het in de overige gevallen sterk de aanbeveling verdient om gebruik te maken van de mogelijkheid tot aanhouden en uitreiken (de AU-procedure). De vraag is in hoeverre deze beleidslijnen in de praktijk worden nageleefd. We zetten de belangrijkste bevindingen op een rij.[2]

Vervolging

De beleidslijnen voor het vervolgingsbeleid bij geweldszaken tegen de politie houden in de basis in dat in principe alle geweldszaken tegen politieambtenaren vervolgd moeten worden. Uit de dossieranalyse kunnen we concluderen dat hier voldoende aan lijkt te worden voldaan. Van de 256 onderzochte politiedossiers is bekend dat in elk geval driekwart is ingezonden naar het openbaar ministerie voor vervolging, vier procent is opgelegd op het bureau. Van de 192 zaken die bij het openbaar ministerie zijn geanalyseerd, weten we dat daarvan slechts een achttal zaken is geseponeerd. Ruim tweederde van de verdachten van de geweldsmisdrijven is gedagvaard om voor de rechter te verschijnen.

Voorlopige hechtenis en aanhouden en uitreiken
Van het openbaar ministerie wordt verwacht dat er zo mogelijk voorlopige hechtenis tegen de verdachte wordt gevorderd. We hebben in de strafdossiers gezien dat hieraan in een kwart van de onderzochte zaken gevolg aan gegeven is.
Ook het toepassen van de AU-procedure – aanhouden en uitreiken – om de verdachte een snelle reactie te geven op het misdrijf verdient volgens de beleidslijnen aanbeveling. Uit de strafdossiers weten we dat de verdachte in een kwart van de gevallen direct een dagvaarding heeft gekregen in het kader van de AU-procedure.
Hoewel het op basis van deze onderzoeksbevindingen duidelijk is dat er bij geweldszaken tegen de politie volgens de beleidslijnen voor het vervolgingsbeleid ten aanzien van geweld tegen de politie wordt gewerkt, is het niet duidelijk om welke redenen er eventueel niet conform het beleid wordt gewerkt.

Strafeisen
Met betrekking tot het strafvorderingsbeleid geldt de richtlijn van verdubbeling van de strafeis en het beargumenteren van de verhoogde strafeis in het requisitoir.
Hoewel we een goede indicatie hebben gekregen van de strafeisen die voor geweldszaken tegen politiemensen zijn gedaan door het openbaar ministerie, kunnen we geen betrouwbare uitspraak doen over in hoeverre de richtlijn ten aanzien van het strafvorderingsbeleid is gevolgd. Uit ruim tachtig procent van de strafdossiers valt niet op te maken wat de argumentatie is voor de strafeis; de documentatie hierover ontbreekt. In een tiende van alle onderzochte strafzaken is evenwel gebleken dat er naar alle waarschijnlijkheid rekening is gehouden met de strafvorderingsrichtlijn.

5.5 Doorlooptijden
In de vijfde onderzoeksvraag staan de doorlooptijden centraal en de vraag luidt: *Wat zijn de doorlooptijden in het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie?*
Deze doorlooptijden hebben we voor diverse fasen in het proces bij zowel de politie als het openbaar ministerie bekeken.[3]
De doorlooptijden in het politieproces laten zien dat de meeste acties rondom het misdrijf - aanhouden, verhoren, melden en aangeven en het voorleggen van de zaak aan het openbaar ministerie - gemiddeld binnen enkele dagen na het geweldsmisdrijf plaatsvinden. Het inzenden van het proces-verbaal naar het openbaar ministerie voor vervolging gebeurt vervolgens gemiddeld een maand na het misdrijf. Na ontvangst van het proces-verbaal door het openbaar ministerie gaan er in totaal gemiddeld vijf maanden voorbij voordat een zaak (administratief) is afgewikkeld in de zin van een aanmelding van de executie van de strafzaak.
In het proces naar de afwikkeling van de zaak zien we dat het gemiddeld bijna een maand duurt voordat deze na ontvangst voor het eerst wordt beoordeeld. Daarna gaan er nog enkele dagen overheen voordat er akkoord wordt gegeven en duurt het in totaal gemiddeld ruim twee maanden na ontvangst voordat de dagvaarding wordt aangemaakt. Het grootste 'gat' in het proces volgt daarna. De rechtszitting vindt uiteindelijk pas gemiddeld circa vier maanden na het binnenkomen van de zaak plaats.
Waar de doorlooptijden in het politieproces zich stapelen tot het moment van het daad-

werkelijk insturen van het proces-verbaal voor vervolging, verstrijkt er bij het strafproces aldus vooral de nodige tijd tot aan de daadwerkelijke zitting.
In een kwart van de geweldszaken is gebruik gemaakt van aanhouden en uitreiken (de AU-procedure). Uit de analyse blijkt dat deze procedure de doorlooptijden in het vervolgingsproces met bijna de helft reduceren in vergelijking met de zaken waarin geen AU-procedure is toegepast.

5.6 Verbeterpunten

Op welke concrete punten kan het behandelingsproces (nog) worden verbeterd? Dit is de zesde en laatste onderzoeksvraag.
Op basis van de bevindingen kunnen we concluderen dat de behandeling van zaken en slachtoffers van geweld tegen de politie anno 2008 redelijk is ingebed bij de politie en het OM, maar dat er sprake is van soms grote lokale verschillen. Er is dan ook een aantal verbeterpunten te benoemen die we hierna de revue laten passeren.

Behoefte aan landelijke voorbeelden, normeringen en praktische handreikingen
Diverse korpsen zijn momenteel – al dan niet na een evaluatie – bezig met een update van het geweldsprotocol. Andere korpsen zijn voornemens om het geweldsprotocol te vernieuwen en zoeken daarvoor actief naar goede voorbeelden (good practices) bij andere politiekorpsen. Gezien het belang van landelijke uniformiteit bij de behandeling van geweldszaken tegen de politie is het volgens de politiekorpsen bijvoorbeeld wenselijk dat er een landelijk format voor een geweldsprotocol komt inclusief standaardformulieren (schadeformulieren en brieven). Nu nog is er veel diversiteit in de behandeling van geweldszaken tegen politiemensen en dit schept het beeld van rechtsongelijkheid. Afhankelijk van het korps waarin een politieambtenaar werkzaam is, is er een andere procedure voor de behandeling van de zaak, de opvang van het slachtoffer en de hulp bij het verhalen van de eventuele schade. We kunnen concluderen dat elk korps weliswaar zijn eigen werk-wijze heeft ontwikkeld voor de behandeling van geweldszaken tegen de politie maar dat het ontbreekt aan een eenduidige handelingswijze en de behandeling van zaken en de bejegening van slachtoffers in het ene korps beter is ingebed dan in het andere.
De bepaling van de vorderingen voor geleden immateriële schade vraagt om kennis en expertise.
Hoewel de korpsen hier allemaal redelijk mee uit de voeten kunnen, wordt er door de politiekorpsen de behoefte uitgesproken aan landelijke richtlijnen voor schadebedragen in relatie tot de aard van de schade. In het kader van rechtsgelijkheid zou het op landelijk niveau normeren van schadebedragen aan de hand van jurisprudentie een weg kunnen zijn naar meer duidelijkheid en transparantie voor alle betrokken partijen.
Korpsen hebben verder de handelingsvrijheid gekregen om hun eigen keuzes te maken in de wijze waarop de behandeling van zaken en slachtoffers wordt vormgegeven. Dit leidt er in de praktijk toe dat het ene korps een sterke juridische afdeling heeft met veel expertise en voldoende capaciteit terwijl het andere korps het op een goede manier extern uitbesteed bij gebrek aan eigen kwaliteit en capaciteit in huis. De vrijheid die korpsen gekregen hebben met betrekking tot de invulling van de taken maakt dat sommige korpsen ook sterk zoekende blijven naar een werkbaar model.

Het creëren van duidelijker richtlijnen of handreikingen ten aanzien van de wijze waarop de behandeling vorm moet krijgen, is daarom te overwegen.

Borging in herkenbare menskracht
Uit het onderzoek komt naar voren dat de borging van de behandeling van geweldszaken een aandachtspunt is. In bijna alle gevallen is er binnen de korpsen slechts een enkele functionaris belast met de taak waardoor het afbreukrisico groot is en er veel kennis verloren gaat indien deze functionaris wegvalt. Het faciliteren van mensen en middelen is hier een aandachtspunt. Het gaat daarbij om tijd, mogelijkheden en bevoegdheden die noodzakelijk zijn om de taken goed uit te kunnen voeren. Het behandelen van geweldszaken tegen politieambtenaren is soms enkel een neventaak, de functionarissen of afdelingen hebben niet altijd toegang tot de politiesystemen en het ontbreekt hen soms aan een goed registratiesysteem en relevante formulieren en documenten. Te vaak blijkt de uitvoering van het beleid afhankelijk van de inzet en aanwezigheid van één persoon.
Voor de snelle en goede afhandeling van zaken lijkt op basis van de praktijkervaringen van de politiekorpsen van belang dat ieder politiekorps beschikt over een herkenbare functionaris die de taak heeft geweldszaken te coördineren én dat elk arrondissementsparket over een portefeuillehouder beschikt die zich in operationele zin bezighoudt met geweldszaken. Op deze wijze kunnen processen mogelijk beter en sneller gestroomlijnd worden.

Definitie en reikwijdte
In het kader van het vervolgingsbeleid is het zaak dat er tussen het korps en het parket overeenstemming is over welk vervolg het openbaar ministerie aan geweldszaken gericht tegen politieambtenaren geeft. Daarbinnen gaat het ondermeer om afspraken omtrent het voegen in de strafzaak als slachtoffer en/of benadeelde terzake het vorderen van de geleden schade ten gevolge van het misdrijf. Zo moet er duidelijkheid zijn over op welke wijze de schade wordt afgehandeld bij welke type geweldsmisdrijven. Met andere woorden is het belangrijk om een goede beschrijving van de reikwijdte van het geweldsprotocol te maken. Zoals we in het onderzoek zagen, is er geen eenduidige omschrijving van wat er onder geweld tegen de politie wordt verstaan en wordt er evenmin op eenduidige wijze omgegaan met het vorderen van schadevergoeding in relatie tot bepaalde misdrijven.

Gerichte communicatie en praktische kennisverspreiding
In veel gevallen weet men wel dat er een geweldsprotocol is maar is de inhoud en de procedure onbekend. Buiten dat op papier helder en stapsgewijs beschreven moet staan welke procedures er gelden, is het zaak dat alle politieambtenaren op de hoogte zijn van het bestaan van het protocol en de te ondernemen stappen indien er sprake is van een geweldsincident.
Van belang in de communicatie is dat het niet alleen met regelmaat wordt gedaan – ook gezien het verloop van personeel – maar dat ook de juiste personen binnen het korps worden bereikt. Volgens de politiekorpsen is het zinvol om niet enkel de leidinggevenden te informeren maar ook de dienders op straat te bereiken. Daarbij kan er wel verschillend worden omgesprongen met de inhoud die wordt gecommuniceerd.

Zo is het belangrijk dat de leidinggevenden weten hoe ze moeten handelen en welke stappen er ondernomen moeten worden in geval teamleden wordt geconfronteerd met geweld. Voor de collega's in het veld is het volgens de korpsen voldoende te weten dat er een geweldsprotocol is, waar zij het kunnen vinden en dat zij worden geacht een geweldsincident altijd te melden.
Aandachtspunt daarbij dat uit het onderzoek naar voren komt, is dat lang niet elke politieambtenaar op de hoogte is van de mogelijkheid en de procedure tot voeging in het strafproces in geval van geleden schade.
Mogelijkheden om de kennis over het geweldsprotocol en de werkwijze te verspreiden, zijn bijvoorbeeld het onderbrengen ervan in de basispolitieopleiding, het verspreiden van hard-copy exemplaren binnen het korps, maar ook richting externe partners.
Tot slot is als aandachtspunt uit de interviews naar voren gekomen dat het ook van belang kan zijn om behaalde strafresultaten richting media en de samenleving uit te dragen. Dit om het beoogde doel te bereiken: het signaal afgeven dat het niet getolereerd wordt dat er geweld tegen politiemensen wordt gebruikt.

Registratie en monitoring
Uniformiteit in de wijze waarop welke aspecten van geweldszaken tegen de politie gevolgd en geregistreerd worden, ontbreekt nog. De politiekorpsen geven aan behoefte te hebben aan meer inzicht in de omvang en aard van geweldsincidenten tegen politieambtenaren. Een uniforme registratie biedt ook de mogelijkheden voor een gedegen evaluatie. De invoering van het nieuwe bedrijfsprocessensysteem (BVH) zou de mogelijkheid kunnen bieden om een uniforme registratiecode aan te maken voor geweld tegen de politie. Volgens de korpsen gaat er idealiter op het moment dat een incident op die wijze 'aangemaakt' wordt een bericht naar de verantwoordelijke coördinator of afdeling binnen het korps die het slachtoffer vervolgens actief kan benaderen voor hulp en ondersteuning. Met het onderzoek is geen zicht gekregen op de mate waarin geweldsincidenten tegen politieagenten niet gemeld worden. Met andere woorden, er kunnen geen uitspraken worden gedaan over het dark number van geweldsincidenten tegen de politie. Het in beeld brengen van alle incidenten tegen politieambtenaren vraagt om een goed registratiesysteem dat ambtenaren bovendien 'dwingt' dergelijke incidenten te registreren. Nadat vastgesteld kan worden dat de registratie van geweldsincidenten tegen de politie consequent wordt bijgehouden, kunnen er op basis van inventarisaties betrouwbare uitspraken worden gedaan over de omvang van geweld tegen de politie.

Goede en herkenbare dossiers
Een gebrekkige kwaliteit van het proces-verbaal zou ertoe kunnen leiden dat vorderingen tot schadevergoeding niet-ontvankelijk worden verklaard omdat het voor de rechter niet duidelijk is wie wat heeft gedaan en welke schade ten gevolge van welke actie van wie afkomstig is. De afspraken over de inhoud en vorm van de processen-verbaal verschillen nu per korps. Landelijke afspraken over kwaliteit en inhoud zouden de uniformiteit kunnen bevorderen. Politiemensen lijken er niet altijd voldoende van doordrongen te zijn welke elementen van meerwaarde zijn voor een succesvolle vervolging van de zaak. Een persoonlijke verwoording van de gebeurtenis en de eventuele consequenties die het incident heeft

gehad zijn voorbeelden van elementen die in een proces-verbaal zouden kunnen worden opgenomen.
De controle op de inhoud en kwaliteit van de dossiers laat nog te wensen over en lijkt onvoldoende te zijn geformaliseerd en ingebed in de organisaties. De kwaliteitscontrole bij de politiekorpsen wordt niet op eenduidige wijze uitgevoerd.
Volgens de politiekorpsen blijven politiedossiers soms nog te lang liggen na inzending aan het openbaar ministerie. Het duidelijk labelen van politiedossiers als 'politiegeweld' of 'geweld tegen een politieambtenaar' zou ertoe kunnen leiden dat het dossier door het openbaar ministerie eerder geclassificeerd wordt als geweld tegen de politie en direct als zodanig volgens de richtlijnen en afspraken wordt behandeld.

Landelijke afspraken met het openbaar ministerie
Om tot een uniforme werkwijze te komen en een transparant overheidsbeleid te voeren, is het van belang dat er op landelijk niveau afspraken gelden tussen de politie en het openbaar ministerie ten aanzien van de behandeling van geweldszaken jegens politieambtenaren. De afspraken worden momenteel op regionaal niveau gemaakt waardoor een arrondissementsparket vaak met meerdere korpsen om tafel moet om afspraken te maken. In de praktijk wordt ervaren dat de afspraken die op beleidsniveau zijn gemaakt niet altijd goed landen op de werkvloer. De zaken worden volgens de korpsen door verschillende officieren van Justitie verschillend behandeld.
In de samenwerking met het openbaar ministerie zijn geen stappen en controles geborgd. De doorlooptijden van geweldszaken tegen politieambtenaren kunnen daardoor lang zijn. Volgens de politiekorpsen kan de behandeling van zaken verschillen tussen de officieren van Justitie onder andere doordat de afspraken daaromtrent niet bij elke officier goed bekend zijn. Het breder kenbaar maken van de afspraken in het geweldsprotocol bij de juiste personen binnen het openbaar ministerie is daarmee een verbeterpunt. Er wordt door de korpsen gepleit voor landelijke richtlijnen voor het openbaar ministerie ten aanzien van afspraken met de politie.

Noten

1. Voor een overzicht van de exacte inhoud van de normen verwijzen we naar het schema op pagina 25 t/m 27 in hoofdstuk 3.
2. Voor een overzicht van de exacte inhoud van de relevante beleidslijnen verwijzen we naar het kader op pagina 80 in hoofdstuk 4.
3. Voor een illustratie van deze bevindingen verwijzen we naar figuur 3.1 op pagina 68 en figuur 4.1 op pagina 97.

Nawoord

Met onderhavig onderzoek is in beeld gebracht in hoeverre de politiekorpsen en het openbaar ministerie er in slagen een adequaat vervolg te geven aan geweldszaken tegen politiefunctionarissen. Dat proces kan ingezet worden wanneer een politieagent melding maakt of aangifte doet van een geweldsincident waarmee hij of zij geconfronteerd is. Een succesvolle vervolging van dergelijke incidenten geeft het signaal aan de samenleving af dat geweld tegen de politie niet getolereerd wordt.
In dit nawoord willen we terugkijken op de resultaten in het perspectief van de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd. We kunnen stellen dat er sprake is van een landelijk beeld van geweldszaken tegen politiemensen. Er is namelijk zowel door alle politiekorpsen als door alle arrondissementsparketten meegewerkt aan het onderzoek in de vorm van het aanleveren van dossiers en het meewerken aan interviews.
Wij hebben als onderzoekers noodgedwongen keuzes moeten maken bij de uiteindelijke selectie van politie- en strafdossiers. Bij de politie ontbreekt het namelijk aan een aparte registratiecode voor geweldsincidenten tegen de politie en daarmee aan een selectiemogelijkheid in de bedrijfsprocessensystemen. De selectie is daarom handmatig door de korpsen gemaakt uit zaken die in elk geval ter kennis zijn gekomen van een functionaris in het korps. Voor de selectie van politiedossiers betekent dit dat we mogelijk een ondervertegenwoordiging hebben van meldingen c.q. aangiften van geweldszaken met een geringere ernst (zoals verbale geweldsuitingen als beledigingen) die niet ter kennis zijn gekomen. Aan de andere kant missen we bij het openbaar ministerie mogelijk de complexere dan wel ernstiger zaken, want het onderzoek heeft zich moeten beperken tot de zaken die gepleegd zijn na 1 januari 2007 (op 1 december 2006 is de strafvorderingsrichtlijn voor geweld tegen ambtenaren met een publieke functie in werking getreden) en voor juni 2008 zijn afgedaan. Daarmee zijn zaken met een langere doorlooptijd - die mogelijk complexer zijn - buiten de scope van het onderzoek gebleven. Deze wijze van steekproeftrekking bij de politie en het openbaar ministerie betekent dat het op basis van onderhavig onderzoek niet mogelijk is om uitspraken te doen over de aard en omvang van geweldsmisdrijven waarvan politieambtenaren het slachtoffer zijn.
Een belangrijke constatering in het onderzoek is dat de volledigheid en kwaliteit van politiedossiers zowel op zaaks- als korpsniveau verschillen. Daarnaast bleken de strafdossiers van het openbaar ministerie geen informatie bevatten over de beargumentering van de strafeis door de officier van Justitie waardoor het lastig is om vast te stellen in hoeverre de 100% strafverzwaring wordt toegepast. Hierdoor zijn we niet in staat geweest om alle onderzoeksvragen even uitgebreid en onderbouwd te kunnen beantwoorden.
Ondanks voornoemde kanttekeningen denken wij met de analyse van in totaal 448 zaken en de beschikbare informatie uit interviews een goed landelijk beeld te hebben geschetst

van de wijze waarop de korpsen en het openbaar ministerie doorgaans omgaan met geweldszaken tegen politiefunctionarissen en om wat voor type zaken het gaat. Het karkas voor de aanpak van geweld tegen politieambtenaren staat er en is voor een belangrijk deel ook ingevuld en ingebed bij de korpsen en de parketten. Met het onderzoek is goed in beeld gekregen welke aspecten nog om een impuls vragen om de behandelingspraktijk van zaken en de bejegening van slachtoffers van geweld tegen de politie verder te verbeteren.

Samenvatting

Politieagenten lopen het risico om tijdens de uitvoering van de taak zelf beledigd, bedreigd en soms ook mishandeld te worden. De kans op (materiële en immateriële) schade is daarbij aanwezig. Met het Programma 'Veilige Publieke Taak 2007-2011' draagt de overheid uit dat geweld door burgers tegen ambtenaren met een publieke taak – waaronder politiemensen – niet meer wordt getolereerd. Het programma richt zich op het voorkomen van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak, het helpen van werkgevers bij het beschermen van de publieke taak én hun werknemers en het aanpakken van daders. Uitgangspunt bij dit laatste is dat er altijd een reactie volgt als een dader een werknemer met een publieke taak agressief bejegent of geweld aandoet. Het programma behelst onder andere acties ten aanzien van het opsporings- en vervolgingsbeleid van geweldszaken tegen functionarissen met een publieke taak. Zowel de politiekorpsen als het openbaar ministerie worden in dat kader geacht om dergelijke geweldszaken serieus te nemen en adequaat op te sporen en te vervolgen. Voor de politiekorpsen geldt dat de behandeling van zaken en bejegening van slachtoffers van geweld tegen de politie aan een aantal minimumnormen moet voldoen. Deze zijn in 2005 vastgelegd in de 'Handreiking voor Protocol Geweld tegen de politie'. Het openbaar ministerie kent sinds 2006 richtlijnen voor het vervolgingsbeleid voor geweldsmisdrijven tegen onder andere beroepsbeoefenaars (waaronder politiemensen) die een verdubbeling van de strafeis inhouden. Daarnaast heeft het College van procureurs-generaal middels een tweetal brieven aan de parketten enkele beleidslijnen gecommuniceerd omtrent de behandeling van geweldszaken waarvan (onder andere) politieambtenaren het slachtoffer worden.
In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie heeft Advies- en Onderzoeksgroep Beke een onderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop de behandeling van geweldszaken tegen politiemensen en de bejegening van de slachtoffers daarvan verloopt. Het gaat dan om de procesmatige, strafrechtelijke behandeling van zaken.
Het onderzoek is landelijk uitgevoerd bij alle 26 politiekorpsen en alle 19 arrondissementsparketten. Bij de korpsen zijn 256 papieren dossiers inzake geweld tegen politiemensen geanalyseerd en zijn er met vertegenwoordigers van de korpsen interviews gehouden. Bij het openbaar ministerie zijn in totaal 192 strafdossiers met betrekking tot geweld tegen politiemensen bestudeerd. Daarnaast is een interview gehouden met een rechter en een officier van Justitie. Aanvullend is in samenwerking met het WODC een data-analyse uitgevoerd in het registratiesysteem van het openbaar ministerie.

Geweld tegen de politie
Geweld tegen de politie is vaak een combinatie van strafbare gedragingen. Denk bijvoorbeeld aan een dief die wordt aangehouden, zich daarbij verzet en de politieman uitscheldt. Er is dan sprake van wederspannigheid en belediging van een ambtenaar in functie. In de zaken die in het onderzoek zijn bekeken, gaat het in hoofdzaak om verbaal geweld (beledigingen). Beledigingen komen ook voor in combinatie met andere geweldsuitingen. Eenvoudige mishandeling van een politieagent, wederspannigheid of ambtsdwang en bedreigingen voeren naast beledigingen de boventoon. De politieagenten die het slachtoffer zijn in die zaken hebben in veel gevallen immateriële schade opgelopen waaronder ook (vooral licht) lichamelijk letsel.
De dader van de geweldsfeiten tegen politieambtenaren is in de onderzochte zaken vaak direct aangehouden en in tweederde van de zaken is aangifte gedaan van het misdrijf. In vier op de tien zaken is de voegingsprocedure ingezet om de schade op de dader te verhalen. Gemiddeld gaat het om een bedrag van €400. Het merendeel van de geweldszaken wordt ingestuurd naar het openbaar ministerie.

De praktijk bij de politie
Alle politiekorpsen werken conform de norm met een geweldsprotocol waarin beschreven staat hoe te handelen in geval een politieambtenaar slachtoffer wordt van een agressie- of geweldsincident. Deze protocollen zijn echter niet uniform en kennen een couleur locale. De korpsen blijken in de praktijk een eigen manier te hebben gevonden om aan het protocol uitvoering te geven maar niet elke vorm blijkt geheel aan de minimumnormen te voldoen. In hoofdlijnen geldt dat afspraken en procedures die vaak wel op papier staan in de praktijk geen navolging krijgen omdat ze niet werkbaar blijken te zijn of niet goed genoeg bekend zijn op de werkvloer bij potentiële slachtoffers en de direct verantwoordelijken. Een belangrijke conclusie over het behandelingsproces bij de politiekorpsen is dat zij allen de mogelijkheden hebben gecreëerd om aan de normen te voldoen maar dat zij door het ontbreken van aspecten als uniforme werkwijzen, facilitering en expertise vooralsnog een reactief karakter kent. Een actieve benadering van slachtoffers van geweldsincidenten en een gestroomlijnde procedure om zaken conform de gestelde normen te behandelen, ontbreekt nog.

De praktijk bij het openbaar ministerie
Uit de analyse van de strafdossiers blijkt dat het openbaar ministerie tegen de verdachten van het geweldsfeit tegen een politieambtenaar in bijna een kwart van de zaken voorlopige hechtenis heeft gevorderd. In een kwart van de gevallen is er direct een dagvaarding uitgereikt (AU-procedure) en in drie op de tien zaken heeft het openbaar ministerie de zaak zelf afgedaan met een transactie. Slechts enkele zaken zijn geseponeerd door het openbaar ministerie. Tweederde van de strafzaken is voor de rechter gebracht en in het merendeel van de zaken bestond de strafeis van de officier van Justitie uit een taakstraf of een vrijheidsstraf. In ruim een tiende van de zaken is een vordering tot schadevergoeding gedaan. Het vonnis van de rechter komt voor wat betreft het type sanctie vaak overeen met de strafeis, zij het dat de rechter vaker geldboetes oplegt en de verdachte vaker vrijspreekt dan geëist door het openbaar ministerie.

De strafdossiers bevatten vrijwel nooit informatie omtrent de argumentatie voor de strafeis; het requisitoir ontbreekt. In de meerderheid van de strafzaken is daarom geen zicht gekregen op de mate waarin het openbaar ministerie aan de richtlijn voldoet om in geval van geweldsfeiten tegen een politieambtenaar de strafeis te verdubbelen. Evenwel is in ruim een tiende van de strafzaken met enige zekerheid herleid dat er rekening is gehouden met de verzwaarde strafeis.

Doorlooptijden
De meeste politiële handelingen bij geweldszaken tegen politiemensen vinden doorgaans binnen enkele dagen na het incident plaats. Het gaat dan om het aanhouden en verhoren in de zaak, het melden en aangeven van het misdrijf maar ook het voorleggen van de zaak aan het openbaar ministerie. Het daadwerkelijk inzenden van het proces-verbaal naar het openbaar ministerie voor vervolging, gebeurt vervolgens gemiddeld een maand na het misdrijf. Daarna duurt het gemiddeld een maand voordat de zaak voor het eerst wordt beoordeeld en nog een maand voordat de dagvaarding wordt aangemaakt. De uiteindelijke zitting vindt dan gemiddeld bijna vier maanden na binnenkomst van de zaak plaats waarop het eindvonnis doorgaans direct volgt. De uiteindelijke administratieve afwikkeling van de zaak (de aanmelding in het executiesysteem) volgt een maand na het eindvonnis. De doorlooptijden bij zaken waarbij gebruik is gemaakt van aanhouden en uitreiken (de AU-procedure) blijken bijna de helft korter te zijn dan zaken waarin deze procedure niet is gevolgd.

Verbeterpunten
Op basis van het onderzoek kunnen ten aanzien van de behandeling van geweldszaken tegen politiemensen enkele verbeterpunten worden benoemd. De praktische invulling en uitvoering aan de geweldsprotocollen kennen sterke regionale verschillen en missen uniformiteit. Een eerste verbeterpunt heeft dan ook betrekking op landelijke voorbeelden, normeringen en praktische handreikingen. Borging van procedures en kennis in herkenbare menskracht bij de korpsen en bij het openbaar ministerie is een tweede aandachtspunt. Ten derde zou een betere afstemming en helderheid omtrent de definitie van geweld tegen de politie en de reikwijdte van de geweldsprotocollen kunnen bijdragen aan een verbeterde aanpak. Een gerichte communicatie en een bredere, praktische kennisverspreiding van handelingswijzen is een vierde verbeterpunt. Uniformiteit in de wijze van registratie en monitoring van geweldsincidenten tegen politiemensen is een vijfde punt dat de aandacht verdient en kwalitatief goede en herkenbare politiedossiers vormen een zesde aandachtspunt. Een transparant overheidsbeleid en een uniforme werkwijze vragen om landelijke afspraken tussen de politie en het openbaar ministerie; dit is een zevende en laatste aandachtspunt.

Summary

Police officers themselves are at risk of being insulted, threatened and sometimes even of being assaulted in the execution of their duty. When this occurs, there is always the chance of (material and immaterial) damage. By means of the programme called "Safety and the Public Task 2007 – 2011" the Dutch government propagates that violence by civilians against civil servants, including police officers, who perform public tasks will no longer be tolerated. The programme is aimed at preventing aggression and violence against employees who perform public tasks, at helping employers to both protect the public task and their employees, and at dealing with perpetrators. The basic principle is that perpetrators who have aggressively treated or violently assaulted an employee in public service will always be held accountable. The programme includes actions regarding detection and prosecution of violent crime cases against civil servants. Both police forces and the Public Prosecution Service (PPS) are expected to take such violent crimes seriously and to detect and prosecute in an adequate way. Police forces are required to meet a number of minimum standards as to the way in which they deal with cases and treat their officers who have been the victims of assault. These standards were recorded in the 'Instructions concerning the Protocol of Violence against Police Officers' in 2005. Since 2006 the PPS has had guidelines for the prosecution policy regarding violence against professionals (including police officers), which entail a doubling of the sentence demanded. In addition, the Board of Procurators General has communicated a number of policy guidelines to the district courts in two letters concerning the treatment of violent crimes of which police officers (among others) were the victims.
The Scientific Research and Documentation Centre (WODC) of the Dutch Ministry of Justice has commissioned Beke Consultancy and Research Group to conduct a study into the way in which violent crime cases against police officers are dealt with and the treatment of victims proceeds. The study focuses on the handling of cases with respect to procedure and criminal proceedings. This national study was conducted in all 26 police forces and all 19 district courts. As to the police forces, 256 paper files concerning violence against police officers were analyzed and various representatives of the forces were interviewed. At the PPS, a total of 192 criminal files on violence against police officers were studied. In addition, interviews were held with a judge and a public prosecutor. In cooperation with the WODC, data in the registration system of the PPS were analyzed.

Violence against the police
Violence against the police is often a combination of punishable behaviours. For example, a thief who is being apprehended, resists arrest and verbally abuses the police officer. This is a case of resistance and insulting behaviour towards a police officer (a civil servant)

in the execution of their duty. The cases examined in our study were mainly about verbal abuse (insulting language). Insulting language also occurred in combination with other manifestations of violence. Simple assault of a police officer, resisting arrest or official coercion and threats as well as insults were predominant. The police officers who had been the victims in these cases had frequently incurred immaterial damage including (mainly minor) physical injury.
In the cases analyzed the perpetrators of violent assault on police officers were often arrested on the spot and in two thirds of the cases the assault was reported to the police. In four out of ten cases the joinder procedure was used in order to recover damages from the perpetrator (on average €400 per case). The majority of these violent crimes were submitted to the PPS.

Police practice
In accordance with standards all police forces worked with a violence protocol on how to act when a police officer had become the victim of an incident involving aggression or violence. However, these protocols differed from region to region and thus had their own characteristics. The police forces appeared to have found their own way of putting protocol into practice, but not every interpretation appeared to completely comply with minimum standards. Generally speaking, many agreements and procedures that had been written down were not adhered to in practice because they either appeared to be impractical or because potential victims and their immediate superiors on the force were insufficiently aware of them. A major conclusion concerning the way in which the various police forces dealt with these situations is that they had all created possibilities to comply with standards but due to the absence of such aspects as uniform operating procedures, facilitation and expertise, these procedures can be characterized as reactive for the time being. An active approach towards victims of violence and a streamlined procedure to deal with these cases in accordance with the established standards were still lacking.

Practice at the Public Prosecution Service
Analysis of the criminal files shows that in almost 25 per cent of the cases the PPS demanded preventive custody for the suspects of violent crimes against police officers. In 25 per cent of the cases a summons was issued immediately (the so called AU procedure, or aanhouden en uitreiken in Dutch) and in three out of ten cases the PPS itself dealt with the cases by means of a settlement. Only a few cases were dismissed by the PPS. Two thirds of the criminal cases were brought to court and in the majority of these cases the public prosecutor demanded community service or detention. In over ten per cent of the cases a claim for damages was made.
As to the type of sanction, the rulings of the courts often complied with the sentences demanded, be it that the courts more often imposed fines or acquitted the suspect than demanded by the PPS.
The criminal files hardly ever contained information about the reasoning behind the sentences demanded; the prosecution's charge was not included. That is why in the majority of criminal cases no light could be shed on the extent to which the PPS had complied with the guideline to double the sentence demanded in cases of violent crimes

against police officers. In more than ten per cent of the cases, however, it was concluded with some certainty that a more severe sentence demanded was allowed for.

Lead times

Most police actions concerning violence against police officers usually took place within a few days following the incident. These actions included not only the arrest and interrogation of the individual involved in the case and the report of the crime, but the presentation of the case to the PPS as well. The actual submission of the police report to the PPS demanding prosecution occurred on average one month after the time of the incident. Then it would take approximately one month for the case to be considered for the first time and another month for the summons to be issued. The court session itself would take place approximately four months after reception of the case and the verdict was usually delivered immediately. The final administrative completion of the case (the inclusion into the execution system) would take place one month after the final verdict. The lead times in cases involving arrest and summons (the AU procedure) turned out to take only half the time of the cases in which this procedure was not followed.

Points for improvement

On the basis of our study some points for improvement with respect to the treatment of violence against police officers could be identified. The practical interpretation and application of violence protocols varied widely from region to region and lacked uniformity. So a first point for improvement would relate to setting national examples and standards and giving practical assistance. Backing up procedures and the presence of staff in the police forces and the PPS who are knowledgeable about the subject matter would be a second point of attention. As a third point for improvement, greater adjustment and transparency concerning the definition of violence against the police and the scope of the violence protocols could contribute to an improved approach. Targeted communication and a broader, practical propagation of knowledge of procedures would be a fourth point for improvement. A fifth point that would deserve attention is uniformity with respect to the registration and monitoring of violence incidents against police officers. Creating good quality police files, which can be recognized easily, would be a sixth point for improvement. As a seventh and final point for improvement, national agreements between police and PPS are needed in order to establish a transparent government policy and uniform operating procedures.

Geraadpleegde bronnen

Abraham, M., A. van Hoek, P. Hulshof & J. Pach (2007) – *Geweld tegen de politie in uitgaansgebieden.* Amsterdam: DSP-groep BV.

Adang, O., N. Kop, H. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & K. van Woerkom (2006) – *Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie.* Politiewetenschap nr. 30. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch bv.

Janssens, A.L.J.M. (1998) – *Strafbare Belediging (proefschrift).* Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1998.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2007) - *Confrontaties met agressie: een onderzoek naar agressie tegen overheidspersoneel door burgers en collega's.* Den Haag: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2007) – *Programma Veilige Publieke Taak 2007-2011.* Den Haag: oktober 2007

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2006) – *Actieprogramma aanpak agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken.* Den Haag: oktober 2006.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Politie (2005) – *Handreiking voor 'protocol geweld tegen de politie'.* Den Haag: november 2005.

Naeyé, J. (redactie) (2007) – *Hard én zacht. Geweld in de publiekscontacten van de politieregio Amsterdam-Amstelland.* Deventer: Kluwer, 2007.

Sikkema, C.Y., M. Abraham & S. Flight (2007) – *Ongewenst gedrag besproken: ongewenst gedrag tegen werknemers met een publieke taak.* Den Haag: DSP-groep BV.

Staatscourant (2003) – *Aanwijzing voor de opsporing.* Staatscourant 27 februari 2003, nr. 41, p. 10.

Staatscourant (2006) - *Beleidsregels Openbaar ministerie. Wijzigingen Polaris-straf-maatrichtlijnen.* Staatscourant 13 november 2006, nr. 221, p. 10.

Staatscourant (2008) – *Beleidsregels Openbaar ministerie. Aanwijzing gebruik sepotgronden.* Staatscourant 28 januari 2008, nr. 19, p. 13.

Timmer, J.S. (2005) - *Politiegeweld: Geweldgebruik van en tegen de politie in Nederland, proefschrift.* Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Tweede Kamer der Staten-Generaal (2006) – *Brief van de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie. Vergaderjaar 2006-2007, 28 684, nr. 100.* Den Haag: Sdu Uitgevers.

Bijlage 1 **Instructie steekproef en samenstelling politiedossiers**

In het kader van het onderzoek naar geweld tegen politieambtenaren dat wij in opdracht van het ministerie van BZK en het ministerie van Justitie uitvoeren, vragen wij u om het volgende.
Bij elk politiekorps zal een tiental dossiers inzake geweld tegen politieambtenaren worden geanalyseerd. Het doel van deze analyses is vast te stellen op welke wijze het behandelingsproces van zaken en slachtoffers in de praktijk is verlopen.

Steekproef
Wij vragen u om een selectie van tien zaken te maken uit het bedrijfsprocessensysteem. Voor deze selectie gelden de volgende criteria:

- De selectie betreft de eerste tien mutaties inzake geweld tegen politieambtenaren zoals geregistreerd vanaf 1 maart 2007.
- Geweld tegen de politie kan variëren van eenvoudige belediging tot zware mishandeling en poging tot doodslag.
- Van de tien zaken vragen wij om een volledig papieren dossier, dat wil zeggen alle uitgeprinte stukken die er aanwezig zijn in systemen en op papier inzake het incident.

Dossiersamenstelling
Bij de samenstelling van de tien dossiers ter analyse, dient rekening gehouden worden met volledigheid op de volgende punten (indien aanwezig):

- Het overzichtspv, stampv/moederpv
- Volledige inhoudelijke uitdraaien van alle processen-verbaal (aangifte, aanhouding, verhoor, etc.)
- Een overzicht van alle toegepaste opsporingstechnieken en dwangmiddelen
- Dossiers/stukken met betrekking tot strafzaak, afspraken en contacten met het betreffende OM (parketsecretaris, officier van justitie etc.)
- Dossiers/stukken met betrekking tot schadeafhandeling en personeelszorg ten aanzien van het slachtoffer/benadeelde (denk aan voegingstukken, schadeformulieren, medische verklaringen, foto's van letsel et cetera)
- Eventuele geweldsrapportages

We willen benadrukken dat eventuele onvolledigheid van dossiers kan doorwerken in de analyses en dus kan resulteren in een onjuiste beoordeling van de werkwijze van uw korps. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het afwezig zijn van voegingsformulieren in het dossier terwijl er wel sprake is geweest van schriftelijke voeging. Het is daarom van groot belang om zo zorgvuldig en volledig mogelijk om te springen met de samenstelling van de dossiers. De onderzoekers werken alleen met papieren dossiers en gaan dus niet de systemen in.

4218199374

Geweld tegen de politie
-screeningslijst politiedossiers-

Deze screeningslijst bestaat uit vragen ten aanzien van het behandelingproces van slachtoffers en zaken met betrekking tot geweld tegen politieambtenaren door de politie. De informatie wordt uit de complete politiedossiers gehaald.

- Gebruik een pen en schrijf in blokletters
- Kruis de juiste antwoorden aan
- Soms zijn er meerdere antwoorden mogelijk
- 'Ja' wordt aangekruist indien dat feitelijk uit het dossier blijkt
- 'Nee' wordt alleen aangekruist indien dat feitelijk uit het dossier blijkt
- 'Onbekend' kan worden ingevuld indien er niets over wordt vermeld in het dossier
- Vragen en begrippen worden toegelicht op het toelichtingenformulier

1 - Basisgegevens

1.1 Naam analist

1.2 Analysedatum

dag - maand - **2008**

1.3 Politieregio

- ☐ Amsterdam-Amstelland
- ☐ Brabant Noord
- ☐ Brabant Zuid-Oost
- ☐ Drenthe
- ☐ Flevoland
- ☐ Friesland
- ☐ Gelderland-Midden
- ☐ Gelderland-Zuid
- ☐ Gooi en Vechtstreek
- ☐ Groningen
- ☐ Haaglanden
- ☐ Hollands Midden
- ☐ IJsselland
- ☐ Kennemerland
- ☐ Korps Landelijke Politiediensten
- ☐ Limburg-Noord
- ☐ Limburg-Zuid
- ☐ Midden- en West Brabant
- ☐ Noord- en Oost Gelderland
- ☐ Noord-Holland Noord
- ☐ Rotterdam-Rijnmond
- ☐ Twente
- ☐ Utrecht
- ☐ Zaanstreek-Waterland
- ☐ Zeeland
- ☐ Zuid-Holland Zuid

1.4 Mutatienummer

1.5 Parketnr (indien bekend)

2 - Misdrijfinformatie

2.1 Om welke vorm van geweld tegen de politie gaat het? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Aantasting openbare orde
- ☐ Niet voldoen aan een bevel politieambtenaar
- ☐ Belemmeren van politieoptreden
- ☐ Wederspannigheid/ambtsdwang
- ☐ Belediging
- ☐ Smaad of laster
- ☐ Bedreiging
- ☐ Intimidatie
- ☐ Openlijke geweldpleging
- ☐ Lichte mishandeling
- ☐ Zware mishandeling
- ☐ (Poging tot) doodslag

Anders, namelijk:

Geef een korte beschrijving van het incident

9517199371

2.2 Geef aan op welk(e) wetsartikel(en) het <u>geweld tegen de politie</u> betrekking heeft.

wetsartikel

☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐

☐ Onbekend

2.3 Is er nog sprake van ander strafbaar gedrag dat voorafgaat of samengaat met het geweld tegen de politie? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

Geef een korte beschrijving van de overige feiten.

2.4 Is het misdrijf solo of in groepsverband gepleegd?

☐ Solo
☐ Groepsverband
☐ Onbekend

2.5 Is er sprake van wapengebruik? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Geen wapen
☐ Slag- of stootwapen
☐ Steekwapen
☐ Nepvuurwapen
☐ Vuurwapen
☐ Gelegenheidswapen (stenen, stoelen)
☐ Onbekend

2.6 Vond het misdrijf in samenhang met een evenement plaats?

☐ Ja, sportevenement
☐ Ja, andersoortig evenement (feestdag, concert, festival, demonstratie etc).
☐ Nee
☐ Onbekend

2.7 Is er sprake van discriminerend gedrag door de verdachte (taalgebruik, gebaren) ? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

2.8 Is er bekend wie de verdachte is van het feit? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

2.9 Is er sprake van recidive bij de verdachte? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

2.10 Is er sprake van herhaald slachtofferschap van de betreffende politieambtenaar? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

4716199377

3 - Schade en letsel

3.1 Bij welke partij(en) is er sprake van schade ten gevolge van het misdrijf? *(Per partij meerdere antwoorden mogelijk)*

Slachtoffer/benadeelde	Korps	Andere benadeelde(n)
☐ Geen schade	☐ Geen schade	☐ Geen schade
☐ Materiële/financiële schade	☐ Materiële/financiële schade	☐ Materiële/financiële schade
☐ Immateriële schade	☐ Immateriële schade	☐ Immateriële schade
☐ Onbekend	☐ Onbekend	☐ Onbekend
		☐ Niet van toepassing

3.2 Indien er sprake is van (bedrijfs)schade voor het korps ten gevolge van het misdrijf, welke schade is dit dan? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Geen schade

☐ Schade aan goederen

☐ Schade wegens uitval politieambtenaar

☐ Proceskosten voor het verhalen van de schade

☐ anders, nl

☐ Onbekend

3.3 Is er sprake van letsel ten gevolge van het misdrijf?

☐ Geen letsel

☐ Licht letsel (geen medische behandeling nodig)

☐ Letsel (medische behandeling nodig)

☐ Zwaar letsel (medisch specialist nodig)

☐ Zeer zwaar letsel (ernstig, blijvend lichamelijk letsel)

☐ Letsel met dood tot gevolg

☐ Onbekend

3.4 Indien er sprake is van letsel en/of schade, zijn hiervan foto's opgenomen in het dossier?

☐ Niet van toepassing (geen letsel of schade)

☐ Ja, de foto's zijn aanwezig

☐ Nee, de foto's ontbreken

3.5 Indien er sprake is van letsel, is de geneeskundige verklaring van de arts opgenomen in het dossier?

☐ Niet van toepassing (geen letsel, geen behandeling nodig of onbekend

☐ Ja, deze is aanwezig

☐ Nee, deze ontbreekt

3.6 Is er naar aanleiding van de schade sprake van voeging in het strafproces?

☐ Niet van toepassing (geen schade)

☐ Ja, mondeling op het moment van de zitting

☐ Ja, schriftelijk door middel van een voegingsformulier

☐ Nee

☐ Onbekend

3.7 Indien er sprake is van voeging in het strafproces, door wie is het gedaan?

☐ Niet van toepassing (geen voeging)

☐ Het slachtoffer zelf

☐ Een nabestaande van het slachtoffer

☐ Een rechtspersoon uit het politiekorps

☐ Een andere rechtspersoon

☐ Een andere benadeelde partij

☐ Onbekend

3.8 Indien er sprake is van schriftelijke voeging in het strafproces, is het voegingsformulier aanwezig in het dossier?

☐ Niet van toepassing (geen voeging/onbekend)

☐ Ja

☐ Nee

5081199373

3.9 Is het schadebedrag op het voegingsformulier gespecificeerd omschreven?

☐ Niet van toepassing (geen schade/formulier)

☐ Ja — Indien ja, ten bedrage van €: ☐☐☐☐☐☐

☐ Nee

Afronden op hele bedragen

3.10 Is er op een andere wijze dan via voeging in het strafproces een (vordering tot) schadevergoeding gedaan? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen schade)

☐ Nee

☐ Ja, rechtstreekse vergoeding door de verdachte

☐ Ja, vergoeding door een verzekering of fonds

☐ Ja, vergoeding via civielrechtelijke weg

☐ Ja, schadeloosstelling door het korps

☐ Onbekend

4 - Politieproces

4.1 Wie is binnen het korps in kennis gesteld van het incident? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ De direct leidinggevende van het slachtoffer

☐ Een ander (indien bekend functie invullen)

☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

☐ Onbekend

4.2 Op welke wijze is het feit geregistreerd bij de politie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Melding

☐ Aangifte (pv van aangifte)

☐ Proces verbaal van bevindingen

☐ Vrije mutatie

☐ Overige mutatie

☐ Onbekend

4.3 Door wie is de melding of aangifte gedaan? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Het slachtoffer

☐ Het politiekorps (een vertegenwoordiger)

☐ Een ander, nl:

☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

☐ Onbekend

4.4 Door wie is de aangifte opgenomen?

☐ Niet van toepassing (geen aangifte)

☐ Het slachtoffer zelf

☐ Een politieambtenaar die *eveneens* betrokken was bij het incident

☐ Een politieambtenaar die *niet* betrokken was bij het incident

☐ Onbekend

4.5 Welke van de volgende elementen zijn er in de aangifte opgenomen? *(Zie pv van aangifte, meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen aangifte)

☐ Of het slachtoffer zich wil voegen in het strafproces

☐ Of het slachtoffer op de hoogte gehouden wil worden over het verloop van de zaak

☐ Of er sprake is van schade

☐ Het schadebedrag

☐ Of er sprake is van letsel

☐ Of er een arts is ingeschakeld

☐ Onbekend

6884199375

4.6 Indien een zaak is opgelegd op het bureau, wat is de reden daarvoor? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen oplegger)

☐ Het feit is niet ernstig/zwaar genoeg

☐ Er zijn te weinig opsporingsaanwijzingen

☐ Anders, namelijk

☐ Onbekend

4.7 Op welke wijze is de verdachte aangehouden door de politie?

☐ Niet van toepassing

☐ Op heterdaad

☐ Buiten heterdaad

☐ Uitgenodigd op bureau

☐ Anders, namelijk

☐ Onbekend

4.8 Is het slachtoffer betrokken geweest bij het opsporingsproces naar aanleiding van het misdrijf ? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen opsporing/oplegger)

☐ Nee, geen enkele betrokkenheid bij het proces

☐ Ja, betrokken bij aanhouding van de verdachte

☐ Ja, betrokken bij verhoor van de verdachte/getuige(n)

☐ Ja, betrokken bij administratieve en coör-

dinerende activiteiten (inzenden pv aan OM)

☐ Onbekend

4.9 Is er sprake van een opsporingsonderzoek dat langer dan een jaar duurt?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

Indien hier sprake van is, geef daarvoor -indien bekend- de redenen

4.10 Is er gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot aanhouden en uitreiken (AU-procedure) ?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

Indien er géén gebruik is gemaakt van de AU-procedure, geef daarvoor -indien bekend- de redenen (bijv. wettelijk niet mogelijk)

8062199375

4.11 Is de verdachte in verzekering gesteld?

☐ Niet van toepassing
☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

4.12 Is er door het openbaar ministerie voorlopige hechtenis gevorderd?

☐ Niet van toepassing
☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

4.13 Is de zaak voor verdere vervolging ingestuurd naar het openbaar ministerie?

☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

4.14 Is het proces verbaal voor inzending aan het openbaar ministerie getoetst op kwaliteit en volledigheid?

☐ Niet van toepassing (sepot/opgelegd op het bureau)
☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

Indien bekend is of het pv getoetst is, door wie is dit gedaan?

functie:

organisatie

4.15 Is de verdachte gedagvaard?

☐ Niet van toepassing (sepot/opgelegd op het bureau)
☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

4.16 Geef aan -indien bekend én van toepassing- wat de data van de verschillende momenten in het politieproces zijn:

	Dag	*Maand*	*Jaar*
Datum incident			
Datum melding			
Datum aangifte			
Datum aanhouding			
Datum aanhouden en uitreiken			
Datum eerste verhoor verdachte/ getuigen			
Datum voorlopige hechtenis			
Datum inverzekeringstelling			
Datum overige handeling			
namelijk:			

	Dag	*Maand*	*Jaar*
Datum verlenging inverzekeringstelling			
Datum laatste verhoor verdachte/ getuigen			
Datum voeging in het strafproces			
Datum inzending pv naar het OM			
Datum voorgeleiding (hulp)officier van justitie			
Datum voorgeleiding rechter commissaris			
Datum sepot/oplegging op het bureau			

5 - Slachtofferproces

5.1 Is er een arts ingeschakeld voor de begeleiding en/of hulp aan het slachtoffer?

☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

5.2 Is het bedrijfsopvangteam (BOT) in kennis gesteld?

☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

5.3 Heeft het slachtoffer gebruikgemaakt van het bedrijfs-opvangteam (BOT) van het korps?

☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

5.4 Geef per onderstaande vorm van de personele zorg/begeleiding aan, of het slachtoffer die van het korps heeft ontvangen.

Eerste opvang door het korps	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend
Verdere begeleiding door het korps, gericht op terugkeer van het slachtoffer	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend
Nazorg door het korps	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend
Doorverwijzing naar professionals	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend

5.5 Indien er sprake is van schade, welke hulp heeft het slachtoffer al dan niet gehad van het korps bij het verhalen van de schade.

☐ Niet van toepassing (geen schade)

Steun/hulp bij civielrechtelijke procedures	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend
Steun/hulp bij voeging in het strafproces	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend
Steun bij overige vormen van schadeverhalen (bijv. Schadefonds Geweldsmisdrijven)	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend
Schadeloosstelling van het slachtoffer door het korps	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend
Rechtsbijstand bij procedures	☐ Ja	☐ Nee	☐ Onbekend

5.6 Heeft het slachtoffer aangegeven op de hoogte gehouden te willen worden over het opsporingsproces en het verloop van de strafzaak? *(Zie aangifte)*

☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

5.7 Is het slachtoffer daadwerkelijk op de hoogte gesteld? *(Zie correspondentie m.b.t. vordering rechtzaak, uitnodiging rechtszitting etc.)*

☐ Ja
☐ Nee
☐ Onbekend

Einde screeningslijst

7591410984

Geweld tegen de politie
-screeningslijst strafdossiers OM-

Deze screeningslijst bestaat uit vragen ten aanzien van het zaakgerichte behandelingproces bij het openbaar ministerie inzake geweld tegen politieambtenaren. De informatie wordt uit de papieren strafdossiers gehaald.

- Gebruik een pen en schrijf in blokletters
- Kruis de juiste antwoorden aan
- Soms zijn er meerdere antwoorden mogelijk
- 'Ja' wordt aangekruist indien dat feitelijk uit het dossier blijkt
- 'Nee' wordt alleen aangekruist indien dat feitelijk uit het dossier blijkt
- 'Onbekend' kan worden ingevuld indien er niets over wordt vermeld in het dossier
- Vragen en begrippen worden toegelicht op het toelichtingenformulier

1 - Basisgegevens

1.1 Naam analist

1.2 Analysedatum

dag - maand - **2008**

1.3 Arrondissementsparket

- ☐ Alkmaar
- ☐ Almelo
- ☐ Amsterdam
- ☐ Arnhem
- ☐ Assen
- ☐ Breda
- ☐ Dordrecht
- ☐ Den Haag
- ☐ Groningen
- ☐ Haarlem
- ☐ 's Hertogenbosch
- ☐ Leeuwarden
- ☐ Maastricht
- ☐ Middelburg
- ☐ Roermond
- ☐ Rotterdam
- ☐ Utrecht
- ☐ Zutphen
- ☐ Zwolle

1.4 Parketnummer

1.5 Onderzoekscode

OM

2 - Misdrijfinformatie

2.1 Om welke vorm van geweld tegen de politie gaat het? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Aantasting openbare orde
- ☐ Niet voldoen aan een bevel politieambtenaar
- ☐ Belemmeren van politieoptreden
- ☐ Wederspannigheid/ambtsdwang
- ☐ Belediging
- ☐ Smaad of laster
- ☐ Bedreiging
- ☐ Intimidatie
- ☐ Openlijke geweldpleging
- ☐ Lichte mishandeling
- ☐ Zware mishandeling
- ☐ (Poging tot) doodslag

Anders, namelijk:

Geef een korte beschrijving van het incident

4418410989

2.2 Geef aan op welk(e) wetsartikel(en) het <u>geweld tegen de politie</u> *in eerste aanleg* betrekking heeft. *(Zie info proces verbaal)*

wetsartikel

☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐
☐☐☐	☐ lid	☐☐	☐ sub	☐☐	☐ ahf	☐☐

☐ Onbekend

2.3 Is er nog sprake van ander strafbaar gedrag dat voorafgaat of samengaat met het geweld tegen de politie? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

Geef een korte beschrijving van de overige feiten.

2.4 Is het misdrijf solo of in groepsverband gepleegd?

☐ Solo
☐ Groepsverband
☐ Onbekend

2.5 Is er sprake van wapengebruik? *(Meerdere antwoorden mogelijk).*

☐ Geen wapen
☐ Slag- of stootwapen
☐ Steekwapen
☐ Nepvuurwapen
☐ Vuurwapen
☐ Gelegenheidswapen (stenen, stoelen)
☐ Onbekend

2.6 Vond het misdrijf in samenhang met een evenement plaats?

☐ Ja, sportevenement
☐ Ja, andersoortig evenement *(feestdag, concert, festival, demonstratie etc).*
☐ Nee
☐ Onbekend

2.7 Is er sprake van discriminerend gedrag door de verdachte (taalgebruik, gebaren) ? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

2.8 Is er bekend wie de verdachte is van het feit? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

2.9 Is er sprake van recidive bij de verdachte? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

2.10 Is er sprake van herhaald slachtofferschap van de betreffende politieambtenaar? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

2986410987

3 - Schade en letsel

3.1 Bij welke partij(en) is er sprake van schade ten gevolge van het misdrijf? *(Per partij meerdere antwoorden mogelijk)*

Slachtoffer/benadeelde	Korps	Andere benadeelde(n)
☐ Geen schade	☐ Geen schade	☐ Geen schade
☐ Materiële/financiële schade	☐ Materiële/financiële schade	☐ Materiële/financiële schade
☐ Immateriële schade	☐ Immateriële schade	☐ Immateriële schade
☐ Onbekend	☐ Onbekend	☐ Onbekend
		☐ Niet van toepassing

3.2 Indien er sprake is van (bedrijfs)schade voor het korps ten gevolge van het misdrijf, welke schade is dit dan? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Geen schade

☐ Schade aan goederen

☐ Schade wegens uitval politieambtenaar

☐ Proceskosten voor het verhalen van de schade

☐ anders, nl

☐ Onbekend

3.3 Is er sprake van letsel ten gevolge van het misdrijf?

☐ Geen letsel

☐ Licht letsel (geen medische behandeling nodig)

☐ Letsel (medische behandeling nodig)

☐ Zwaar letsel (medisch specialist nodig)

☐ Zeer zwaar letsel (ernstig, blijvend lichamelijk letsel)

☐ Letsel met de dood tot gevolg

☐ Onbekend

3.4 Indien er sprake is van letsel en/of schade, zijn hiervan foto's opgenomen in het dossier?

☐ Niet van toepassing (geen letsel of schade)

☐ Ja, de foto's zijn aanwezig

☐ Nee, de foto's ontbreken

3.5 Indien er sprake is van letsel, is de geneeskundige verklaring van de arts opgenomen in het dossier?

☐ Niet van toepassing (geen letsel, geen behandeling nodig of onbekend)

☐ Ja, deze is aanwezig

☐ Nee, deze ontbreekt

3.6 Is er naar aanleiding van de schade sprake van voeging in het strafproces?

☐ Niet van toepassing (geen schade)

☐ Ja, mondeling op het moment van de zitting

☐ Ja, schriftelijk door middel van een voegingsformulier

☐ Nee

☐ Onbekend

3.7 Indien er sprake is van voeging in het strafproces, door wie is het gedaan?

☐ Niet van toepassing (geen voeging)

☐ Het slachtoffer zelf

☐ Een nabestaande van het slachtoffer

☐ Een rechtspersoon uit het politiekorps

☐ Een andere rechtspersoon

☐ Een andere benadeelde partij

☐ Onbekend

3.8 Indien er sprake is van schriftelijke voeging in het strafproces, is het voegingsformulier aanwezig in het dossier?

☐ Niet van toepassing (geen voeging/onbekend)

☐ Ja

☐ Nee

4783410984

3.9 Is het schadebedrag op het voegingsformulier gespecificeerd omschreven?

☐ Niet van toepassing (geen schade/formulier)

☐ Ja

☐ Nee

☐ Onbekend

Indien ja, ten bedrage van €: | | | | | | |

Afronden op hele bedragen

3.10 Is er op een andere wijze dan via voeging in het strafproces een (vordering tot) schadevergoeding gedaan? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen schade)

☐ Nee

☐ Ja, rechtstreekse vergoeding door de verdachte

☐ Ja, vergoeding door een verzekering of fonds

☐ Ja, vergoeding via civielrechtelijke weg

☐ Ja, schadeloosstelling door het korps

☐ Onbekend

4 - Politieproces

4.1 Door wie is de melding of aangifte gedaan? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Het slachtoffer

☐ Het politiekorps (een vertegenwoordiger)

☐ Een ander, nl:

☐ Onbekend

4.2 Door wie is de aangifte opgenomen?

☐ Niet van toepassing (geen aangifte)

☐ Het slachtoffer zelf

☐ Een politieambtenaar die *eveneens* betrokken was bij het incident

☐ Een politieambtenaar die *niet* betrokken was bij het incident

☐ Onbekend

4.3 Welke van de volgende elementen zijn er in de aangifte opgenomen? *(Zie pv van aangifte, meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen aangifte)

☐ Of het slachtoffer zich wil voegen in het strafproces

☐ Of het slachtoffer op de hoogte gehouden wil worden over het verloop van de zaak

☐ Of er sprake is van schade

☐ Het schadebedrag

☐ Of er sprake is van letsel

☐ Of er een arts is ingeschakeld

☐ Onbekend

4.4 Op welke wijze is de verdachte aangehouden door de politie?

☐ Niet van toepassing

☐ Op heterdaad

☐ Buiten heterdaad

☐ Uitgenodigd op bureau

☐ Anders, namelijk

☐ Onbekend

4971410983

4.5 Is het slachtoffer betrokken geweest bij het opsporingsproces naar aanleiding van het misdrijf ? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen opsporing/oplegger)

☐ Nee, geen enkele betrokkenheid bij het proces

☐ Ja, betrokken bij aanhouding van de verdachte

☐ Ja, betrokken bij verhoor van de verdachte/getuige(n)

☐ Ja, betrokken bij administratieve en coördinerende activiteiten (inzenden pv aan OM)

☐ Onbekend

4.6 Is er sprake van een opsporingsonderzoek dat langer dan een jaar duurt?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

Indien hier sprake van is, geef daarvoor -indien bekend- de redenen

4.7 Is de verdachte in verzekering gesteld?

☐ Niet van toepassing

☐ Ja

☐ Nee

☐ Onbekend

4.8 Is het proces verbaal voor inzending aan het openbaar ministerie getoetst op kwaliteit en volledigheid?

☐ Niet van toepassing (sepot/opgelegd op het bureau)

☐ Ja

☐ Nee

☐ Onbekend

Indien bekend is of het pv getoetst is, door wie is dit gedaan?

functie:

organisatie

5 - Strafproces

5.1 Is er gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot aanhouden en uitreiken (AU-procedure) ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

Indien er géén gebruik is gemaakt van de AU-procedure, geef daarvoor -indien bekend- de redenen, (bijv. wettelijk niet mogelijk)

5.2 Is er door het openbaar ministerie voorlopige hechtenis gevorderd? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

5.3 Is de verdachte gedagvaard? ☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend

8664410986

5.4 Welke straf heeft het openbaar ministerie geëist, dan wel op welke wijze heeft het de zaak afgedaan?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Sepot

☐ Geldtransactie voorwaardelijk ten bedrage van € ☐☐☐☐☐☐ *(Afronden op hele bedragen)*

☐ Geldtransactie onvoorwaardelijk ten bedrage van € ☐☐☐☐☐☐

☐ Taakstraf voorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ uren ☐ dagen

☐ Taakstraf onvoorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ uren ☐ dagen

☐ Vrijheidsstraf voorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ dagen ☐ maanden ☐ jaren

☐ Vrijheidsstraf onvoorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ dagen ☐ maanden ☐ jaren

☐ Voeging ad informandum

☐ Overdracht aan een parket in een ander arrondissement

☐ Vrijspraak

☐ Schadevergoedingsmaatregel ten bedrage van € ☐☐☐☐☐☐ *(Afronden op hele bedragen)*

☐ Anders, namelijk ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

☐ Onbekend

5.5 Is er in de strafeis rekening gehouden met de verzwarende factor (verdubbeling van de strafeis) omdat het slachtoffer een politieambtenaar betreft? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (zaak is geseponeerd of vrijspraak)

☐ Ja, er wordt gemotiveerd dat de strafeis verdubbeld is omdat het een politieambtenaar betreft

☐ Ja, er wordt gemotiveerd dat de strafeis verzwaard/verhoogd is omdat het een politieambtenaar betreft

☐ Nee, maar er wordt gemotiveerd waarom er afgeweken wordt van de strafverzwarende factor

☐ Onbekend, want geen motivatie voor de strafeis in het dossier vermeld

☐ Onbekend, want geen strafeis in het dossier vermeld

5.6 Beschrijf -indien bekend- in het kort de motivatie voor de strafeis.

2254410985

5.7 In geval van een sepot, wat is de sepotcode en wat is de reden voor het sepot? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Niet van toepassing (geen sepot of onbekend)
☐ Sepotcode onbekend

Sepotcode (2 cijfers) ☐☐

☐ Verdachte ten onrechte als zodanig aangemerkt
☐ Onrechtmatig verkregen bewijs
☐ Geen wettig bewijs
☐ Dader niet strafbaar
☐ Feit niet strafbaar
☐ Niet ontvankelijk voor berechting
☐ Geringe strafwaardigheid feit of gering aandeel in feit
☐ Recente bestraffing
☐ Leeftijd
☐ Gezondheid of door gevolgen van feit getroffen
☐ Verdachte onvindbaar
☐ Anders dan strafrechtelijk ingrijpen (civiel, administratief, jeugd)
☐ Andere reden
☐ Onbekend

Indien er sprake is van een sepot, geef een korte toelichting op het antwoord.

5.8 Indien de verdachte vervolgd/berecht is, wat was de rechterlijke uitspraak? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ Geldtransactie voorwaardelijk ten bedrage van € ☐☐☐☐☐☐ *(Afronden op hele bedragen*

☐ Geldtransactie onvoorwaardelijk ten bedrage van € ☐☐☐☐☐☐

☐ Taakstraf voorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ uren ☐ dagen

☐ Taakstraf onvoorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ uren ☐ dagen

☐ Vrijheidsstraf voorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ dagen ☐ maanden ☐ jaren

☐ Vrijheidsstraf onvoorwaardelijk voor de duur van ☐☐☐ ☐ dagen ☐ maanden ☐ jaren

☐ Vrijspraak

☐ Schadevergoedingsmaatregel ten bedrage van € ☐☐☐☐☐☐ *(Afronden op hele bedragen)*

☐ Anders, namelijk ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

☐ Onbekend

0920410983

5.9 Geef aan op welk(e) wetsartikel(en) de rechterlijke uitspraak betrekking heeft *(Zie info rechtbank)*

wetsartikel

	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf
	☐ lid	☐ sub	☐ ahf

☐ Onbekend

Einde screeningslijst

Geweld tegen de politie - toelichtingenformulier dossieranalyse

Dit toelichtingenformulier dient als informatiebron en naslagwerk bij de screeningsinstrumenten voor de dossieranalyse bij de politie en het openbaar ministerie. De uitleg van de terminologie zoals gebruikt in de screeningslijsten staat op alfabetische volgorde.

TERMINOLOGIE

Aangifte
Bij de politie kan aangifte worden gedaan van een misdrijf. De aangifte van geweld hoeft niet per definitie door het slachtoffer zelf te worden gedaan. De organisatie waarvoor hij of zij werkt of een vertegenwoordiger daarvan kan aangifte namens het slachtoffer doen.
Als er aangifte van een strafbaar feit is gedaan, blijkt uit de aanwezigheid van een proces-verbaal van aangifte in het dossier.
NB. Volgens de norm in het geweldsprotocol dient de politieambtenaar die slachtoffer is van geweld niet zelf de aangifte op te nemen. Met andere woorden zou de aangifte van een geval van geweld tegen de politie altijd opgenomen moeten worden door een andere politiefunctionaris dan de betrokkenen.

AU-procedure
AU staat voor 'Aanhouden en Uitreiken'. Dit wordt gedaan om snel te reageren op strafbaar gedrag, Met een AU-procedure weet de aangehouden verdachte meestal vóór het verlaten van het politiebureau al dat hij wordt vervolgd en voor welk feit of feiten en op welke datum hij of zij voor de rechter moet verschijnen. Dit kan vergezeld gaan van een transactieaanbod ter voorkoming van strafvervolging.. Dit betreft de oproeping voor de behandeling van zijn strafzaak voor de (politie)rechter. Bij betaling van het transactiebedrag vervalt de dagvaarding. Het betalen van geldbedrag is in dat geval de afdoening van de strafzaak. Ook kan een verdachte alleen een dagvaarding krijgen uitgereikt na aanhouding.
Nb. Het openbaar ministerie dient in geval van geweld tegen de politie zoveel mogelijk gebruik te maken van de mogelijkheden van de AU-procedure zodat er een snelle afhandeling van de strafzaak kan volgen.
Vaak staat op een van de processen-verbaal vermeld dat het om een AU-procedure gaat onder vermelding van AU-zaak (in rechterbovenhoek).

Bedrijfsopvangteam (BOT)
Een bedrijfsopvangteam bestaat uit politiemensen die, na het volgen van een opleiding, steun en opvang bieden aan collega's die bij een ingrijpend incident zijn betrokken. Dit kan een ernstig ongeval met dodelijk afloop zijn, maar ook bijvoorbeeld een schietincident,

waarbij de collega zelf gebruik heeft moeten maken van zijn of haar vuurwapen. Het BOT voert gesprekken met het slachtoffer en regelt indien nodig andere zaken.
Nb. De politiekorpsen hebben een belangrijke verantwoordelijkheid in de opvang en begeleiding van politieambtenaren. De meeste korpsen beschikken over een (collegiaal) bedrijfsopvangteam. Het kan zijn dat er bij de korpsen een andere benaming aan is gegeven.

Dagvaarding
Een dagvaarding is een formele oproep om op een bepaalde dag, tijd en locatie voor een rechter (politierechter, kantonrechter, meervoudige kamer) te verschijnen in verband met het gepleegde feit.

Discriminerend gedrag of discriminatoire aspecten
Discriminatie kent vele verschijningsvormen. In het Wetboek van Strafrecht zijn de grondvormen van discriminatie strafbaar gesteld, namelijk het in het openbaar beledigen, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld en het bij de uitoefening van ambt, beroep of bedrijf discrimineren van personen wegens ras, godsdienst, levensovertuiging, geslacht, seksuele gerichtheid of handicap.
Als het gaat om discriminatoire aspecten dan moet gedacht worden aan discriminerend gedrag in woorden of daden. Een voorbeeld is een agent uitschelden voor 'neger' of 'kankerhomo' .

Gekwalificeerd slachtoffer
Een politieambtenaar die slachtoffer wordt van een geweldsmisdrijf is een gekwalificeerd slachtoffer. Dat wil zeggen dat hij/zij de strafmaat kwalificeert (verzwaart) omdat het misdrijf tijdens of terzake de beroepsuitoefening werd gepleegd of de beroepsuitoefening hinderde. Hier is ook sprake van wanneer het slachtoffer (de politieambtenaar) verhinderde of probeerde te verhinderen dat er een geweldsdelict gepleegd zou worden.

Geweldsvormen
Bij de geweldsvormen gaat het om de strafbare feiten met betrekking tot geweld tegen de politie variërend van belediging tot aan verzet en doodslag. Vaak zal geweld tegen de politie gepaard gaan met ander strafbaar gedrag zoals bijvoorbeeld iemand die na een overval wordt aangehouden en zich daarbij verzet en de agenten uitscheldt. Het gaat alleen om het feit met betrekking tot het geweld tegen de politie dus in het voorbeeld om het verzetten en het schelden en niet om de overval.
Zie het overzicht van de wetsartikelen voor eventuele nadere toelichtingen.
Per categorie volgen hier achtereenvolgens de inhoudelijke beschrijving en een aantal voorbeelden.

Aantasting openbare orde
Er is sprake van aantasting van de openbare orde als iemand of meerdere personen de orde verstoren en de veiligheid van mensen in gevaar brengen of zaken vernielen. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van geweld tegen de politie in dit verband wanneer er met geweld wordt geageerd tegen het openbaar gezag zoals bij voetbalrellen.

Niet voldoen aan ambtelijk bevel
Bij het niet voldoen aan een ambtelijk bevel weigert een verdachte het bevel of vordering van een politieambtenaar op te volgen. Een voorbeeld daarvan is iemand die door de politie wordt verzocht een café te verlaten maar dit weigert. Ook het doorrijden na een stopteken is een voorbeeld. Het verschil met wederspannigheid is dat dit een vorm van een geweldloos verzet is terwijl het bij wederspannigheid om verzet met geweld gaat.

Belemmeren van politieoptreden
Indien het door het gedrag van de verdachte voor de politieambtenaar niet (goed) mogelijk om zijn politietaken uit te voeren spreken we van 'het belemmeren van politieoptreden'. Gedacht kan worden aan het in de weg staan bij een politieactie zoals de aanhouding van een verdachte. Iemand belemmert dan de rechtmatige uitoefening van de politietaak.

Wederspannigheid/ambtsdwang
Een verdachte verzet zich met geweld of met bedreiging met geweld tegen een politieambtenaar. Dit wordt ook wel wederspannigheid genoemd in politie- en justitietermen. Wanneer de politie met geweld of dreiging met geweld wordt gedwongen tot het doen of nalaten van ambtsverrichtingen spreken we van ambtsdwang.

Belediging
Het beledigen van een politieambtenaar kan mondeling of schriftelijk en in het openbaar of in een niet-openbare setting. Het gaat bij belediging om een krenkende uiting die iemands eer en goede naam kan aantasten zoals bij vloeken en schelden maar ook spotprenten en spandoekleuzen vallen daaronder.

Smaad (mondeling)/smaadschrift of laster
'Hij die opzettelijk iemands eer of goede naam aanrandt, door telastlegging van een bepaald feit, met het kennelijke doel om daaraan ruchtbaarheid te geven' (omschrijving 'smaad' in Wetboek v. Strafrecht) Iemand confronteren met ware of verzonnen beschuldigingen, bijvoorbeeld over overspel, misdrijven, professionele incompetentie, seksuele voorkeuren et cetera.
Voorbeelden: De motieven verschillen, maar kunnen vaak gezocht worden in wraak, of frustratie na het beëindigen van een relatie. Ook kan smaad het ten uitvoer leggen zijn van het dreigement dat geuit is bij chantage, als het slachtoffer niet mee wenst te werken.

Bedreiging
'Bedreiging met openlijk in vereniging geweld plegen tegen personen of goederen, met geweld tegen een internationaal beschermd persoon of diens beschermde goederen, met enig misdrijf waardoor gevaar voor de algemene veiligheid van personen of goederen of gemeen gevaar voor de verlening van diensten ontstaat, met verkrachting, met feitelijke aanranding van de eerbaarheid, met enig misdrijf tegen het leven gericht, met gijzeling, met zware mishandeling of met brandstichting' (omschrijving 'bedreiging' in Wetboek v.

Strafrecht)
Vaak gaat het om het dreigen met fysiek geweld of de dood tegen een persoon, diens naasten, of eigendommen.
Voorbeelden: dreigbrief, dreigen met vuurwapen, verbaal 'ik snijd je keel door'

Intimidatie
'Hij die opzettelijk mondeling, door gebaren, bij geschrift of afbeelding zich jegens een persoon uit, kennelijk om diens vrijheid om naar waarheid of geweten ten overstaan van een rechter of ambtenaar een verklaring af te leggen te beïnvloeden, terwijl hij weet of ernstige reden heeft te vermoeden dat die verklaring zal worden afgelegd.' (omschrijving 'intimidatie' in Wetboek v. Strafrecht). Iemand angst of onzekerheid aanpraten/aandoen, om te verhinderen dat die persoon naar waarheid gaat spreken tegen een rechtspersoon/ gezagspersoon.

Openlijk geweldpleging
'Zij die openlijk in vereniging geweld plegen tegen personen of goederen' (omschrijving 'openlijke geweldpleging' in Wetboek v. Strafrecht)
Acties in groepsverband in (semi) openbare ruimten die verwonding of schade bij mensen kunnen veroorzaken. Vaak is het geweld willekeurig van aard en lijkt het wat op een ongerichte agressie-uiting.
Voorbeelden: het gooien van objecten die op dat moment voor handen zijn, zogenaamde 'toevallige wapens' zoals het gooien van bierflesje bij een voetbalwedstrijd waarbij een politiefunctionaris of dienstauto geraakt wordt.

Mishandeling (licht/eenvoudig en zwaar)
Het toebrengen van verwondingen of pijn of andere schade tegen het lichaam van een persoon gericht. Geestelijke mishandeling, door iemand geestelijk te kwellen, angst aan te jagen of te vernederen, wordt beschouwd als een afzonderlijke vorm van mishandeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen 'lichte c.q. eenvoudige' mishandeling en 'zware' mishandeling. Alleen als iemands handeling erop gericht was om iemand een zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, is er sprake van zware mishandeling. In de andere gevallen spreekt men van lichte of eenvoudige mishandeling. Zware mishandeling kenmerkt zich vaak door ernstig lichamelijk letsel waarvoor het slachtoffer door een medisch specialist behandeld moet worden en/of blijvend letsel zoals een gebroken neus of wonden die littekens achterlaten.
Voorbeelden: steken, schoppen, slaan, bijten met letsel als gevolg.

Poging tot doodslag
(Poging) tot doodslag is het opzettelijk, maar niet met voorbedachten rade, (pogen tot het) beroven van het leven van een ander.

Bij de beschrijving van het incident op de screeningslijst gaat een om een korte inhoudelijke toelichting zoals 'Verzet bij aanhouding'.
Nb. In het strafdossier van het OM staan vaak meerdere omschrijvingen voor hetzelfde

delict. Dit komt omdat ze bijvoorbeeld inzetten op een hoge straf, de strafeis voor zware mishandeling ligt hoger dan voor gewone mishandeling. Primair kan iemand dan zware mishandeling ten laste worden gelegd en subsidiair openlijke geweldpleging tegen personen. In de screening graag beide noteren!

Herhaald slachtofferschap
De politie dient volgens het protocol te registreren wanneer het slachtoffer/de politieambtenaar eerder slachtoffer is geweest van enig feit.

Inverzekeringstelling
De inverzekeringstelling - die vooraf gaat aan de voorlopige hechtenis - is het insluiten van een verdachte in het belang van het onderzoek. De (hulp)officier van justitie beslist hierover. Inverzekeringstelling is alleen mogelijk bij misdrijven waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. In het algemeen zijn dat misdrijven waarop een gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld en een aantal aangewezen misdrijven. De inverzekeringstelling duurt maximaal drie dagen en komt voor bij (middel)zware misdrijven. Het kan één keer met drie dagen worden verlengd, daarna volgt eventueel voorlopige hechtenis.

Inzending proces-verbaal naar OM
In de bief van het College van procureurs-generaal aan de parketten staat beschreven dat het openbaar ministerie afspraken met de politie moet maken over de kwaliteit van de processen-verbaal. Voor inzending aan het openbaar ministerie moet het proces-verbaal getoetst worden op inhoudelijke kwaliteit en volledigheid door de politieparketsecretaris of het parket.

Letsel
Bij letsel gaat het om lichamelijk letsel n diverse gradaties. De volgende beschrijvingen gelden:

Licht letsel
Licht letsel waarvoor geen medische hulp nodig is. O.a. blauw oog, bloedneus, tand door de lip, lichte kneuzingen en lichte ontvellingen.

Letsel
Letsel waarvoor medische hulp nodig is. O.a. wonden die gehecht moeten worden, lichte hersenschudding, zware kneuzingen en ontvellingen.
Zwaar letsel
Zwaarder letsel waarvoor een medisch specialist nodig is. O.a. gebitschade, gebroken neus, jukbeen, sleutelbeen, littekens en zware hersenschudding

Zwaar lichamelijk letsel
Ernstig, blijvend letsel o.a. voortdurende arbeidsongeschiktheid, ongeneselijke ziekte en verstoring van de verstandelijke vermogens gedurende meer dan vier weken.

Mutatienummer
Dit is de code die het korps geeft aan een incident in het bedrijfsprocessensysteem. De politiekorpsen hanteren verschillende bedrijfsprocessensystemen: BPS, Xpol of Genesys.

Niet-ontvankelijk
Niet ontvankelijk betekent dat een zaak niet vatbaar is voor berechting. De niet-ontvankelijkheid wordt bepaald door de rechter, bijvoorbeeld omdat een zaak te lang heeft gelegen of omdat de termijn waarbinnen het beroep binnen had moeten zijn, is overschreden. In het strafrecht kan ook het openbaar ministerie niet ontvankelijk zijn als bijvoorbeeld de opsporing en vervolging niet fatsoenlijk zijn verlopen.
Als een schadezaak door de rechter niet-ontvankelijk wordt verklaard, dan wordt deze niet in behandeling genomen. Dat gebeurt bijvoorbeeld ook omdat een vordering tot schadevergoeding te ingewikkeld is om tijdens de zitting te behandelen. Een strafproces is er in eerste instantie op gericht om de zaak van de verdachte te behandelen. Daarom kunnen alleen eenvoudige vorderingen door de rechter worden bekeken. In geval van een ingewikkelde vordering tot schadevergoeding, zal deze door de civiele rechter worden behandeld.
Voorbeelden Niet-ontvankelijk van verdachte: verjaring, overlijden, klachtdelict zonder klacht, verdachte jonger dan 12 jaar of overschrijding 'redelijke termijn' van Artikel 6 Europees Verdrag Rechten van de Mens.

Onderzoekscode
Dit is de code die door Beke aan het dossier is gegeven. Politiedossiers beginnen met PO en strafdossiers bij het openbaar ministerie met OM. Zie voor de onderzoekscode de 'dossierlijst'.

Opleggen
De politie kan besluiten om een zaak niet (verder) in behandeling te nemen en daarmee de zaak op te leggen ofwel te seponeren. De politie zal naar aanleiding van een aangifte van een misdrijf in de meeste gevallen onderzoek doen om de waarheid boven tafel te krijgen en verdachten van een misdrijf op te sporen.
Toch kan het voorkomen dat de politie naar aanleiding van de aangifte, besluit om geen onderzoek in te stellen en de zaak 'op te leggen'. Dit kan om twee verschillende redenen: het feit blijkt 'te licht' of niet strafbaar, of het ontbreekt aan opsporingsaanwijzingen zoals verdachten en sporen (bewijs).

Opsporingsaanwijzingen
Opsporingsaanwijzingen zijn aanwijzingen die kunnen leiden tot opheldering van de zaak. Als deze – verdachten en bewijsmateriaal – ontbreken of zeer minimaal zijn, kan de politie besluiten de zaak op te leggen.

Opsporingsonderzoek
Naar aanleiding van een misdrijf start de politie in de regel met de opsporing van de dader. In geval van geweld tegen de politie zal het vaak zo zijn dat er sprake is van een

bekende dader en dat deze (direct) kan worden aangehouden. Ook kan het echter zijn dat er pas op een later moment melding of aangifte door het slachtoffer wordt gedaan en er dus 'actiever' moet worden opgespoord.
Nb. Het uitgangspunt bij geweld tegen politieambtenaren is dat dergelijke zaken te allen tijde een vervolg moeten krijgen. In de brief van het College van procureurs-generaal is opgenomen dat het openbaar ministerie erop moet toezien dat het politieonderzoek naar aanleiding van het geweldsincident wordt verricht door functionarissen die niet zelf direct betrokken zijn geweest bij het geweldsdelict en tevens voldoende objectiviteit en distantie kunnen betrachten.
Nb. Het slachtoffer zal vaak betrokken zijn als degene die de aanhouding (heeft) verricht omdat politiegeweld nog al eens 'verzet bij aanhouding' betreft. Hoewel 'aanhouding' een opsporingsactiviteit en is het slachtoffer hier geen rol in mag hebben, telt dat bij een aanhouding ter plaatse niet mee.
Nb. Ten aanzien van het invullen van de screeningslijsten van de politie:
Startpunt opsporing: Moment van aangifte
Eindpunt opsporing: Inzending proces-verbaal naar OM

Overdracht aan een parket in een ander arrondissement
De zaak wordt niet door het huidige maar een ander arrondissementsparket afgedaan en berecht.

Parketnummer
Dit is het nummer dat het openbaar ministerie aan het dossier heeft gegeven.

Proces-verbaal
In een proces-verbaal (pv) brengt een politieambtenaar verslag uit over feiten en omstandigheden waarvan melding of aangifte wordt gedaan of die ambtshalve worden waargenomen. Het gehele inhoudelijke proces van incident tot inzending aan het openbaar ministerie wordt erin vermeld. Het proces-verbaal omvat de persoonsgegevens van het slachtoffer en dader(s) van een misdrijf, kenmerken van het misdrijf en de toedracht. Ook de verschillende verklaringen die door getuigen en verdachte(n) in een zaak worden afgelegd, worden opgenomen in het proces-verbaal.
Nb. In de richtlijnen staat beschreven dat het openbaar ministerie afspraken met de politie moet maken over de kwaliteit van de processen-verbaal. Voor inzending aan het openbaar ministerie moet het proces-verbaal getoetst worden op inhoudelijke kwaliteit en volledigheid door de politieparketsecretaris of het parket.

Polaris-richtlijnen
Het openbaar ministerie gebruikt voor ongeveer tachtig procent van vormen van 'veelvoorkomende criminaliteit' speciale richtlijnen:de Polaris-richtlijnen. Het gaat dan om misdrijven zoals het rijden onder invloed, om zaken als valsheid in geschrift, drugsbezit, openlijke geweldpleging, inbraak, verbreking, mishandeling, heling, huisvredebreuk, discriminatie en fietsendiefstal. Hieronder valt ook geweld tegen politieambtenaren.
Nb. Volgens de nieuwe strafmaatrichtlijnen (Polaris) dient in geval van geweld tegen poli-

tieambtenaren de straf met 100% te worden verhoogd: een verdubbeling van de strafeis. Daarnaast is het aantal basispunten (die bepalend zijn voor de strafeis) voor mishandeling verhoogd van 7 naar 12 punten.
Het openbaar ministerie (de officier van justitie) moet in zijn requisitoir motiveren waarom er eventueel wordt afgeweken van de richtlijnen.

Rechtspersoon
Een rechtspersoon kan namens het slachtoffer optreden in het strafproces. Voor een rechtspersoon moet een vertegenwoordigingsbevoegde of een gemachtigde (natuurlijk persoon) optreden. De voegingsformulieren kunnen bijvoorbeeld worden ingevuld door de werkgever indien deze daarvoor gemachtigd is door het slachtoffer.

Recidive
Recidive is het herhaald plegen van misdrijven. Een first offender is niet eerder in contact geweest met de politie wegens het plegen van een misdrijf, een recidivist wel. Informatie over recidive is te vinden in een uitdraai van het Justitieel Documentatie Systeem (JDS) van de Justitiële Informatiedienst.
Operationalisering recidive
Of iets recidive is, hangt af van:
- De zwaarte van feit: Sr 92 t/m 423, alleen misdrijven (geen overtredingen)
- De termijn waarin het/de voorgaande feit(en) gepleegd is: het laatste misdrijf moet binnen de afgelopen 5 jaar plaatsgevonden hebben.
- Alleen af zijn en de beslissing die destijds genomen is: geen sepots of vrijspraak

Requisitoir
Het requisitoir is het betoog van de officier van justitie waarin hij gemotiveerd laat weten waarom de verdachte de telastegelegde feiten heeft gepleegd (of niet gepleegd) en hoe volgens hem de rechter zou moeten oordelen.
Nb. Indien de OvJ een hogere strafeis toepast vanwege de richtlijn 'kwalificerend slachtoffer' dient hij die laatste als motivatie voor de hogere strafeis aan te geven in het requisitoir. Omgekeerd is het niet zo dat de OvJ moet motiveren in het requisitoir waarom hij van bepaalde richtlijnen afwijkt (bijv. Waarom hij zich niet houdt aan de richtlijn van een hogere strafeis bij een kwalificerend slachtoffer).
Het zal daarom in de regel niet terug te vinden zijn wanneer de OvJ de richtlijnen voor de strafeis m.b.t. kwalificerend slachtoffer niet toegepast heeft.

Schade
Er zijn verschillende soorten schade denkbaar die het het slachtoffer en/of het korps kunnen lijden:
Bij materiële/financiële schade moeten gedacht worden aan schade aan goederen zoals het uniform en toebehoren van de politieambtenaar of de dienstauto, maar ook geleden financiele schade door het uitvallen van de politieambtenaar vanwege het letsel of de proceskosten voor het korps voor het verhalen van de schade. Bij immateriële schade gaat het om het opgelopen lichamelijke en/of psychische letsel door het politiegeweld.

Schadebedrag
Het opgegeven schadebedrag in het voegingformulier kan betrekking hebben op zowel materiële schade als immateriële schade.

Schadeloosstelling
Wanneer de (verzekering van de) politieorganisatie de schade vergoed die het slachtoffer heeft ondervonden naar aanleiding van het misdrijf is er sprake van schadeloosstelling door het korps.

Sepot
Er wordt gesproken van een sepot wanneer besloten wordt om een zaak niet (verder) in behandeling te nemen en de verdachte niet (verder) te vervolgen voor het feit. Zowel de politie als het openbaar ministerie kunnen een zaak respectievelijk opleggen of seponeren (oplegger of OM-sepot). De politie kan officieel niet seponeren, alleen het OM daarom spreken we van het opleggen van een zaak door de politie in plaats van een politiesepot.

Opleggen (politie)
De politie zal naar aanleiding van een aangifte van een misdrijf in de meeste gevallen onderzoek doen om de waarheid boven tafel te krijgen en verdachten van een misdrijf op te sporen. Toch kan het voorkomen dat de politie naar aanleiding van de aangifte, besluit om geen onderzoek in te stellen en de zaak 'op te leggen'. Dit kan om twee verschillende redenen: het feit blijkt 'te licht' of niet strafbaar, of het ontbreekt aan opsporingsaanwijzingen zoals verdachten en sporen (bewijs).

OM-sepot
In geval van een OM-sepot besluit de officier van justitie om geen verder onderzoek uit te voeren. Er zijn verschillende redenen om niet te vervolgen. Allereerst is er het technisch sepot, bijvoorbeeld als de politie niet voldoende bewijs heeft kunnen verzamelen. Ten tweede bestaat het beleidssepot. In zo'n geval is er voldoende bewijs, maar besluit het openbaar ministerie bewust om iemand niet te vervolgen, bijvoorbeeld als er sprake is van een klein vergrijp en de dader de schade aan het slachtoffer heeft vergoed.

Sepotcode
Waneer het OM een zaak seponeert gaat dit in de regel vergezeld met een sepotcode en een inhoudelijke beschrijving van het sepot. Wellicht komt het voor dat geen van beide vermeld worden. Kruis dan 'onbekend' aan. Indien een van beide vermeld staat, gelieve dit in te vullen.

Voorbeelden:
01 Ten onrechte als verdachte vermeld
07 Onrechtmatig verkregen bewijs

Slachtoffer
Het is mogelijk dat meerdere politiefunctionarissen betrokken zijn bij een incident en wellicht ook slachtoffer zijn. Degene die de aangifte doet, vormt de hoofdpersoon waar op het dossier is samengesteld (politie en OM) en aan wie in de screeningslijsten wordt gerefereerd. De politie en het Openbaar ministerie gebruiken afwisselend de term 'slachtoffer' en 'benadeelde'. In de screeningslijst wordt alleen de term 'slachtoffer' gebruikt. Een politieambtenaar die slachtoffer wordt van een geweldsmisdrijf is een gekwalificeerd slachtoffer. Dat wil zeggen dat hij/zij de strafmaat kwalificeert (verzwaart) omdat het misdrijf tijdens of terzake de beroepsuitoefening werd gepleegd of de beroepsuitoefening hinderde. Het begrip 'gekwalificeerd slachtoffer' wordt elders in dit formulier toegelicht.

Strafeis
De strafeis is de straf die de officier van justitie eist voor het gepleegde feit. Op landelijk niveau zijn richtlijnen ontwikkeld voor het bepalen van de strafmaat. In de zogenoemde Polaris-richtlijnen In de Polaris-richtlijnen zijn zoveel mogelijk de objectieve factoren beschreven, die de ernst van een misdrijf kunnen bepalen. Deze factoren leveren de officier van justitie een eerste uitgangspunt voor de passende strafmaat. Spelen er in een zaak ook nog (objectieve of subjectieve) factoren een rol die niet beschreven zijn, dan kan dat leiden tot een andere strafmaat. Een officier van justitie kan derhalve afwijken van wat de richtlijnen als uitgangspunt opleveren.
Nb. Volgens de nieuwe strafmaatrichtlijnen (Polaris) dient in geval van geweld tegen politieambtenaren de straf met 100% te worden verhoogd: een verdubbeling van de strafeis. Daarnaast is het aantal basispunten (die bepalend zijn voor de strafeis) voor mishandeling verhoogd van 7 naar 12 punten.
Het openbaar ministerie (de officier van justitie) moet in zijn requisitoir de strafeis motiveren.

Taakstraf
Bij een taakstraf gaat het om een leer- of werkstraf. Een cursus of training (bijvoorbeeld 'sociale vaardigheden training' of 'slachtoffer in beeld' valt vaak onder een leerstraf en dus onder een taakstraf.

Transactie
Schikking. Door het betalen van een geldsom, voorgesteld door de officier van justitie, kan de verdachte bij misdrijven voorkomen dat hij voor de rechter moet komen.

Voeging
Indien er schade is geleden ten gevolge van de overtreding of het misdrijf kan het slachtoffer schadevergoeding krijgen tijdens het strafproces. Daarvoor dient het slachtoffer zich te voegen in het strafproces. Daarbuiten hoeft het slachtoffer dan geen aparte procedure te starten voor het vergoed krijgen van de schade. Aan de voeging zijn geen kosten verbonden.
Voeging in het strafproces kan gedaan worden door de benadeelde zelf, een nabestaande van de benadeelde of een rechtspersoon die daartoe gemachtigd is. Ook kan het zijn dat

een andere benadeelde die bij het incident betrokken is geweest of gevolgen daarvan heeft ondervonden zich voegt in het strafproces. Ook het politiekorps zelf kan de benadeelde partij zijn.

Voeging ad informandum
Het voegen, door het openbaar ministerie, van een strafzaak (zonder tenlastelegging) bij een andere zaak die aan de rechter wordt voorgelegd, met het doel de rechter bij de bepaling van de strafmaat rekening te laten houden met de gevoegde zaak. M.a.w. De zaak wordt bij een andere strafzaak gevoegd waar de betrokkene verdachte van is, vaak om een hogere straf te eisen.

Voegingsformulier
Op het voegingsformulier kan het slachtoffer de geleden schade specificeren. Indien het slachtoffer c.q. de benadeelde zich wil voegen in het strafproces kan hij/zij dit formulier invullen. We spreken dan van een 'schriftelijke voeging'. Het slachtoffer kan zich door een gemachtigde laten vertegenwoordigen in de procedure. Overigens kan het slachtoffer c.q. de benadeelde zich ook mondeling op het moment van de zitting voegen in het strafproces.

Voorgeleiding
Er zijn twee soorten voorgeleidingen. Een eerste voorgeleiding is de verdachte terstond na aanhouding voorgeleiden aan de hulpofficier van Justitie voor onder andere de beoordeling van de rechtmatigheid van de aanhouding. Een tweede voorgeleiding is de voorgeleiding van de verdachte door de officier van Justitie aan de rechter-commissaris waarbij de rechter de vordering tot voorlopige hechtenis van de officier van Justitie beoordeelt.

Voorlopige hechtenis
Voorlopige hechtenis betekent dat een aangehouden verdachte wordt vastgehouden totdat hij/zij voor de rechter verschijnt. Het feit waarvoor de verdachte is aangehouden moet wel een feit betreffen waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten en er gronden voor aanwezig zijn. Het openbaar ministerie kan voorlopige hechtenis van een verdachte vorderen. De voorlopige hechtenis bestaat uit twee delen. Het eerste deel heet inbewaringstelling (ibs). Dit duurt maximaal 14 dagen. Daarna zal de raadkamer beslissen of men nog langer vastgehouden dient te worden. Dit tweede deel van de voorlopige hechtenis heet gevangenhouding. Dit duurt maximaal 90 dagen. Niet voor alle strafbare feiten is voorlopige hechtenis toegestaan. Er moeten goede redenen zijn om een jongere in voorlopige hechtenis te nemen, bijvoorbeeld het onderzoeksbelang, gevaar voor vlucht of recidive. Nb. In de brief van het College van procureurs-generaal aan de parketten met betrekking tot geweld tegen de politie is opgenomen dat er zo mogelijk voorlopige hechtenis tegen de verdachte bij de rechter-commissaris dient te worden gevorderd.

Vrijheidsstraf
Een vrijheidsstraf is een gevangenisstraf. Als de rechter een vrijheidsstraf van maximaal drie jaar oplegt, kan hij daarvan een bepaald gedeelte als voorwaardelijke vrijheidsstraf

opleggen. Het gedeelte dat voorwaardelijk wordt opgelegd, kan nooit langer zijn dan één jaar. De veroordeelde hoeft dan dat gedeelte van de straf niet uit te zitten, tenzij hij tijdens een proeftijd weer nieuwe strafbare feiten pleegt.

Wetsartikel
In het proces-verbaal van aangifte staat vermeld op welke wetsartikelen uit het strafrecht het geweld tegen de politie en mogelijke andere feiten, betrekking hebben. Er wordt gevraagd om het wetsartikel zoals opgenomen in het dossier inclusief eventuele tussenvoegsels (lid, sub, bis, ahf).
Voorbeeld 1:
304 LID 2
Omschrijving wetboek:
304= 'Strafverzwarende omstandigheden'
LID 2= 'Indien het misdrijf wordt gepleegd tegen een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening van zijn bediening.

Bijlage 5 Overzicht wetsartikelen geweld tegen politieambtenaren

Misdrijven tegen de openbare orde	
SR 131	Opruiing
SR 141	Openlijke geweldpleging
Misdrijven tegen het openbaar gezag	
SR 179	Ambtsdwang
SR 180	Wederspannigheid
SR 181	Ambtsdwang en wederspannigheid met letsel
SR 182	Medeplegen ambtsdwang en wederspannigheid met letsel
SR 184	Niet voldoen aan ambtelijk bevel of belemmeren ambtshandeling
SR 185	Belemmeren ambtshandeling
Belediging	
SR 261	Smaad(schrift)
SR 262	Laster
SR 266	Eenvoudige belediging
SR 267	Belediging bijzondere organen en functionarissen
Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid	
SR 284	Dwang
SR 285	Bedreiging
SR 285a	Intimidatie
SR 285b	Stalking
Misdrijven tegen het leven gericht	
SR 287	Doodslag
SR 288	Doodslag in combinatie met een ander strafbaar feit
SR 289	Moord
Mishandeling	
SR 300	Eenvoudige mishandeling
SR 301	Mishandeling met voorbedachte rade
SR 302	Zware mishandeling
SR 303	Zware mishandeling met voorbedachte rade
SR 304/2	Mishandeling van een ambtenaar
Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld	
SR 307	Dood door schuld
SR 308	Zwaar lichamelijk letsel door schuld
Afpersing en afdreiging	
SR 317	Afpersing
SR 318	Afdreiging

Misdrijven tegen de openbare orde

Artikel 131 - Opruiing
Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, tot enig strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag opruit, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 141 – Openlijke geweldpleging
1. Zij die openlijk in vereniging geweld plegen tegen personen of goederen, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en zes maanden of geldboete van de vierde categorie.
2. De schuldige wordt gestraft:
   1°. met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie, indien hij opzettelijk goederen vernielt of indien het door hem gepleegde geweld enig lichamelijk letsel ten gevolge heeft;
   2°. met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien dat geweld zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft;
   3°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien dat geweld de dood ten gevolge heeft.
3. Artikel 81 blijft buiten toepassing.

Misdrijven tegen het openbaar gezag

Artikel 179 - Ambtsdwang
Hij die door geweld of enige andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of enige andere feitelijkheid een ambtenaar dwingt tot het volvoeren van een ambtsverrichting of het nalaten van een rechtmatige ambtsverrichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 180 - Wederspannigheid
Hij die zich met geweld of bedreiging met geweld verzet tegen een ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, of tegen personen die hem daarbij krachtens wettelijke verplichting of op zijn verzoek bijstand verlenen, wordt als schuldig aan wederspannigheid gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 181 – Ambtsdwang en wederspannigheid met letsel
De dwang en de wederspannigheid in de artikelen 179 en 180 omschreven worden gestraft:
1°. met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van de vierde categorie, indien het misdrijf of de daarmede gepaard gaande feitelijkheden enig lichamelijk letsel ten gevolge hebben;
2°. met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden of geldboete van de vijfde categorie, indien zij zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

3°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien zij de dood ten gevolge hebben.

Artikel 182 – Medeplegen ambtsdwang en wederspannigheid met letsel

1. De dwang en de wederspannigheid in de artikelen 179 en 180 omschreven, door twee of meer personen met verenigde krachten gepleegd, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. De schuldige wordt gestraft:
   1°. met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden of geldboete van de vijfde categorie, indien het door hem gepleegde misdrijf of de daarbij door hem gepleegde feitelijkheden enig lichamelijk letsel ten gevolge hebben;
   2°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien zij zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben;
   3°. met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien zij de dood ten gevolge hebben.

Artikel 184 – Niet voldoen aan ambtelijk bevel

1. Hij die opzettelijk niet voldoet aan een bevel of een vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van enig toezicht belast of door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten, alsmede hij die opzettelijk enige handeling, door een van die ambtenaren ondernomen ter uitvoering van enig wettelijk voorschrift, belet, belemmert of verijdelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie.
2. Met de in het eerste gedeelte van het vorige lid bedoelde ambtenaar wordt gelijkgesteld ieder die, krachtens wettelijk voorschrift, voortdurend of tijdelijk met enige openbare dienst is belast.
3. Met een vordering of handeling als bedoeld in het eerste lid wordt gelijkgesteld een vordering of handeling van de schipper of gezagvoerder van een luchtvaartuig die een bevoegdheid uitoefent of een verplichting vervult, welke hem als zodanig is toegekend of opgelegd bij een bepaling van het Wetboek van Strafvordering. Onder schipper wordt begrepen hij die het hoogste gezag uitoefent op een overeenkomstig artikel 136a, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering aangewezen installatie.
4. Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verlopen sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens gelijk misdrijf onherroepelijk is geworden, kan de gevangenisstraf met een derde worden verhoogd.

Artikel 185 – Belemmeren ambtshandeling

Hij die bij een terechtzitting of ter plaatse waar een ambtenaar in het openbaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening werkzaam is, opschudding veroorzaakt en na het door of vanwege het bevoegd gezag gegeven bevel zich niet verwijdert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van de tweede categorie.

Belediging

Artikel 261 – Smaad(schrift)

1. Hij die opzettelijk iemands eer of goede naam aanrandt, door telastlegging van een bepaald feit, met het kennelijke doel om daaraan ruchtbaarheid te geven, wordt, als schuldig aan smaad, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
2. Indien dit geschiedt door middel van geschriften of afbeeldingen, verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen, of door geschriften waarvan de inhoud openlijk ten gehore wordt gebracht, wordt de dader, als schuldig aan smaadschrift, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
3. Noch smaad, noch smaadschrift bestaat voor zover de dader heeft gehandeld tot noodzakelijke verdediging, of te goeder trouw heeft kunnen aannemen dat het te last gelegde waar was en dat het algemeen belang de telastlegging eiste.

Artikel 262 - Laster

1. Hij die het misdrijf van smaad of smaadschrift pleegt, wetende dat het te last gelegde feit in strijd met de waarheid is, wordt, als schuldig aan laster, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Ontzetting van de in artikel 28, eerste lid, onder 1° en 2°, vermelde rechten kan worden uitgesproken.

Artikel 266 – Eenvoudige belediging

1. Elke opzettelijke belediging die niet het karakter van smaad of smaadschrift draagt, hetzij in het openbaar mondeling of bij geschrift of afbeelding, hetzij iemand, in zijn tegenwoordigheid mondeling of door feitelijkheden, hetzij door een toegezonden of aangeboden geschrift of afbeelding, aangedaan, wordt, als eenvoudige belediging, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie.
2. Niet als eenvoudige belediging strafbaar zijn gedragingen die ertoe strekken een oordeel te geven over de behartiging van openbare belangen, en die er niet op zijn gericht ook in ander opzicht of zwaarder te grieven dan uit die strekking voortvloeit.

Artikel 267 – Belediging bijzondere organen en functionarissen

De in de voorgaande artikelen van deze titel bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de belediging wordt aangedaan aan:

1°. het openbaar gezag, een openbaar lichaam of een openbare instelling;
2°. een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening van zijn bediening;
3°. het hoofd of een lid van de regering van een bevriende staat.

Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid

Artikel 284 - Dwang

1. Met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden of geldboete van de derde categorie wordt gestraft:

1°. hij die een ander door geweld of enige andere feitelijkheid of door bedreiging met geweld of enige andere feitelijkheid, gericht hetzij tegen die ander hetzij tegen derden, wederrechtelijk dwingt iets te doen, niet te doen of te dulden;
2°. hij die een ander door bedreiging met smaad of smaadschrift dwingt iets te doen, niet te doen of te dulden.

2. In het geval onder 2° omschreven wordt het misdrijf niet vervolgd dan op klacht van hem tegen wie het gepleegd is.

Artikel 285 - Bedreiging

1. Bedreiging met openlijk in vereniging geweld plegen tegen personen of goederen, met geweld tegen een internationaal beschermd persoon of diens beschermde goederen, met enig misdrijf waardoor gevaar voor de algemene veiligheid van personen of goederen of gemeen gevaar voor de verlening van diensten ontstaat, met verkrachting, met feitelijke aanranding van de eerbaarheid, met enig misdrijf tegen het leven gericht, met gijzeling, met zware mishandeling of met brandstichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien deze bedreiging schriftelijk en onder een bepaalde voorwaarde geschiedt, wordt ze gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.
3. Bedreiging met een terroristisch misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 285a - Intimidatie

1. Hij die opzettelijk mondeling, door gebaren, bij geschrift of afbeelding zich jegens een persoon uit, kennelijk om diens vrijheid om naar waarheid of geweten ten overstaan van een rechter of ambtenaar een verklaring af te leggen te beïnvloeden, terwijl hij weet of ernstige reden heeft te vermoeden dat die verklaring zal worden afgelegd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Met rechter of ambtenaar wordt gelijkgesteld: een rechter bij onderscheidenlijk een persoon in de openbare dienst van een internationaal gerecht dat zijn rechtsmacht ontleent aan een verdrag waarbij het Koninkrijk partij is.

Artikel 285b – Stalking en belaging

1. Hij, die wederrechtelijk stelselmatig opzettelijk inbreuk maakt op eens anders persoonlijke levenssfeer met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen wordt, als schuldig aan belaging, gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of een geldboete van de vierde categorie.
2. Vervolging vindt niet plaats dan op klacht van hem tegen wie het misdrijf is begaan.

Misdrijven tegen het leven gericht

Artikel 287 - Doodslag
Hij die opzettelijk een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan doodslag, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 288 – Doodslag in combinatie met een ander strafbaar feit
Doodslag gevolgd, vergezeld of voorafgegaan van een strafbaar feit en gepleegd met het oogmerk om de uitvoering van dat feit voor te bereiden of gemakkelijk te maken, of om, bij betrapping op heter daad, aan zichzelf of andere deelnemers aan dat feit hetzij straf-feloosheid hetzij het bezit van het wederrechtelijk verkregene te verzekeren, wordt gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 289 - Moord
Hij die opzettelijk en met voorbedachten rade een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan moord, gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Mishandeling

Artikel 300 – Eenvoudige mishandeling
1. Mishandeling wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien het feit zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.
3. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.
4. Met mishandeling wordt gelijkgesteld opzettelijke benadeling van de gezondheid.
5. Poging tot dit misdrijf is niet strafbaar

Artikel 301 – Mishandeling met voorbedachte rade
1. Mishandeling gepleegd met voorbedachten rade wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien het feit zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.
3. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 302 – Zware mishandeling

1. Hij die aan een ander opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toebrengt, wordt, als schuldig aan zware mishandeling, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 303 – Zware mishandeling met voorbedachte rade

1. Zware mishandeling gepleegd met voorbedachten rade wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 304/2 – Mishandeling van een ambtenaar

De in de artikelen 300-303 bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd:

1°. ten aanzien van de schuldige die het misdrijf begaat tegen zijn moeder, zijn vader tot wie hij in familierechtelijke betrekking staat, zijn echtgenoot, zijn levensgezel of zijn kind;
2°. indien het misdrijf wordt gepleegd tegen een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening van zijn bediening;
3°. indien het misdrijf wordt gepleegd door toediening van voor het leven of de gezondheid schadelijke stoffen.

Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld

Artikel 307 – Dood door schuld

1. Hij aan wiens schuld de dood van een ander te wijten is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien de schuld bestaat in roekeloosheid, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 308 – Zwaar lichamelijk letsel door schuld

1. Hij aan wiens schuld te wijten is dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt of zodanig lichamelijk letsel dat daaruit tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening van zijn ambts- of beroepsbezigheden ontstaat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien de schuld bestaat in roekeloosheid, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

Afpersing en afdreiging

Artikel 317 - Afpersing

1. Hij die, met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen, door geweld of bedreiging met geweld iemand dwingt hetzij tot de afgifte van enig goed dat geheel of ten dele aan deze of aan een derde toebehoort, hetzij tot het aangaan van een schuld of het teniet doen van een inschuld, hetzij tot het ter beschikking stellen van gegevens, wordt, als schuldig aan afpersing, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Met dezelfde straf wordt gestraft hij die de dwang, bedoeld in het eerste lid, uitoefent door de bedreiging dat gegevens die door middel van een geautomatiseerd werk zijn opgeslagen, onbruikbaar of ontoegankelijk zullen worden gemaakt of zullen worden gewist.
3. De bepalingen van het tweede en derde lid van artikel 312 zijn op dit misdrijf van toepassing.

Artikel 318 - Afdreiging

1. Hij die, met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen, door bedreiging met smaad, smaadschrift of openbaring van een geheim iemand dwingt hetzij tot de afgifte van enig goed dat geheel of ten dele aan deze of aan een derde toebehoort, hetzij tot het aangaan van een schuld of het teniet doen van een inschuld, hetzij tot het ter beschikking stellen van gegevens met geldswaarde in het handelsverkeer, wordt als schuldig aan afdreiging, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Dit misdrijf wordt niet vervolgd dan op klacht van hem tegen wie het gepleegd is.

Bijlage 6 **Namenlijst van respondenten**

organisatie	naam
Arrondissementsparket Arnhem	Jan de Jong
Arrondissementsparket Den Haag	Roland Knobbout
Korps Landelijke Politiediensten	Peter Harderwijk
Rechtbank Arnhem	Ed Smedema
Regiopolitie Amsterdam Amstelland	André Avezaat
Regiopolitie Brabant Noord	Joyce van Nuenen
Regiopolitie Brabant Zuid Oost	Cor de Visser
Regiopolitie Drenthe	Bart Benedick
Regiopolitie Flevoland	Alex Kordes
Regiopolitie Friesland	Hendrik Scholte
Regiopolitie Gelderland Midden	Hans Mast
Regiopolitie Gelderland-Zuid	Jasmijn Ross
Regiopolitie Gelderland-Zuid	Michiel Aal
Regiopolitie Gooi en Vechtstreek	Cees Adriaanse
Regiopolitie Groningen	Melanie Laemers
Regiopolitie Groningen	Ruud van der Kraats
Regiopolitie Haaglanden	Suzanne de Quillettes
Regiopolitie Hollands Midden	Leo Verboom
Regiopolitie IJsselland	Sir Schokkenbroek
Regiopolitie Kennemerland	Linda Huisman
Regiopolitie Limburg Noord	Remco van Ophoven
Regiopolitie Limburg Zuid	Jo Jetten
Regiopolitie Midden West Brabant	Wilko Andelbeek
Regiopolitie Midden West Brabant	Firdevs Keles
Regiopolitie Noord en Oost Gelderland	Martin van Elden
Regiopolitie Noord Holland Noord	Theo Stroosnijder
Regiopolitie Rotterdam Rijnmond	Petra van de Ven
Regiopolitie Twente	Piet Hooites
Regiopolitie Utrecht	Valeska Kleczewski
Regiopolitie Zaanstreek Waterland	Bert Seinen
Regiopolitie Zeeland	Kees Nieuwenhuyzen
Regiopolitie Zuid Holland Zuid	Jan van Dalen

Geweld tegen politieambtenaren

- Topiclijst interview politie -

Het ministerie van BZK heeft in 2005 de Handreiking voor "Protocol Geweld tegen de politie" uitgebracht waarin minimumnormen zijn gesteld voor de behandeling van zaken en slachtoffers van geweld tegen de politie door de politieorganisatie en het OM. Daarmee werden korpsen gestimuleerd en ondersteund om een geweldsprotocol te ontwikkelen

In het onderzoek dat Advies- en Onderzoeksgroep Beke in opdracht van het WODC uitvoert, wordt nagegaan hoe het behandelingsproces ten aanzien van zaken en slachtoffers van geweld tegen politieambtenaren verloopt binnen de korpsen en in hoeverre de korpsen erin slagen dit proces te laten verlopen volgens de geldende minimumnormen en richtlijnen.

Door middel van interviews met korpsvertegenwoordigers wordt in kaart gebracht hoe de behandeling van slachtoffers en zaken van geweld tegen de politie in de praktijk verloopt. In deze interviews wordt onderhavige topiclijst gehanteerd. Hierin komen achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan bod:

1. ORGANISATIE BINNEN HET KORPS
2. PROCEDURES EN PROCESSEN OP PAPIER
3. PROCEDURES EN PROCESSEN IN DE PRAKTIJK
4. SCHADEBEHANDELING EN SLACHTOFFERZORG
5. ERVARINGEN EN VERBETERPUNTEN

1. ORGANISATIE BINNEN HET KORPS

1.1a. Is er een portefeuillehouder namens het korps belast met geweld tegen politie-ambtenaren?

- O nee
- O ja, namelijk (functie/afdeling):

b. Zo ja, welke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden heeft de portefeuillehouder (aanspreekpunt, intermediair,…)?

c. Zo nee, op welke alternatieve wijze is de behandeling van zaken van geweld tegen politieambtenaren al dan niet in het korps georganiseerd/weggezet?

1.2a. Is er binnen het korps een persoon verantwoordelijk voor de personeelszorg voorslachtoffers van geweldsincidenten?

- O nee
- O ja, namelijk (functie/afdeling):

b. Zo ja, wat zijn zijn/haar taken?

1.3a. Is er binnen het korps een persoon verantwoordelijk voor de schadeafhandeling in geval van geweld tegen politieambtenaren?

- O nee
- O ja, namelijk (functie/afdeling):

b. Zo ja, wat zijn zijn/haar taken?

1.4a. Is er een collegiaal opvangteam voor slachtoffers van geweldsincidenten (BOT, ZIG, …)?

- O nee
- O ja

b. Voldoet dit team aan de volgende randvoorwaarden?

- O Systematische opvang geregeld door middel van vastgestelde inzetcriteria
- O Een gegarandeerde bereikbaarheid en opkomst
- O Een verplichting tot het aanbieden van hulp (maar met vrijwillige aanvaarding)

1.5a. Is er iemand verantwoordelijk voor het toezien op het interne proces in geval van geweldszaken tegen de politie (het zo onafhankelijk mogelijk verrichten van opsporingsonderzoek)?

- O nee
- O ja, namelijk (functie/afdeling):

b. Zo ja, op welke wijze wordt hierop toegezien?

1.6 Heeft de regio bij het OM een vast aanspreekpunt inzake geweld tegen politieambtenaren (officier van justitie, taakaccenthouder/portefeuillehouder)?

- O nee
- O ja

1.7 Welke afspraken zijn er tussen het korps en het OM gemaakt omtrent de aanpak en het vervolgingsbeleid van geweldszaken tegen politieambtenaren?

- O afspraken m.b.t. contactlegging (i.g.v. letsel, ...):
- O afspraken m.b.t. prioritering en vervolging:
- O afspraken m.b.t. proces-verbaal (aangifte, foto's, recidive, omstandigheden, duur van verhindering werkzaamheden, toegepast geweld door politie, …):
- O afspraken m.b.t. schaderegeling, voeging in het strafproces (Wet Terwee):
- O afspraken m.b.t. informatieverstrekking aan het korps en het slachtoffer:
- O anders:

2. PROCEDURES EN PROCESSEN OP PAPIER

2.1 Bestaat er in de regio een aparte registratiecode in het bedrijfsprocessen-systeem voor incidenten van geweld tegen de politie?

- O nee
- O ja, namelijk:

2.2 Welke aspecten ten aanzien van geweldszaken tegen de politie worden op welke wijze geregistreerd?

- O aantal politieambtenaren dat slachtoffer is geworden:
- O recidive door verdachten:
- O herhaald slachtofferschap van betrokken politieambtenaren:
- O afloop van de schadeafwikkeling:
- O anders:

2.3a. Beschikt het korps over een protocol voor geweld tegen de politie?

- O nee
- O ja

b. Zo nee, op welke alternatieve wijze bestaan er al dan geen procedures ten aanzien van de behandeling van zaken en slachtoffers van geweld tegen de politie?

2.4 In hoeverre is het geweldsprotocol bekend binnen het korps?

- O nauwelijks
- O redelijk
- O goed

2.5 Hoe is over de inhoud van het protocol gecommuniceerd binnen het korps en op welke wijze wordt het geborgd?

- O informatiefolder
- O intranet
- O voorlichtingsbijeenkomsten
- O introductieprogramma voor nieuwe collega's
- O korpskrant
- O anders, namelijk:

2.6 Staat in dit protocol omschreven op wie het protocol van toepassing is?

- O nee
- O ja
  - O ambtenaren in uitvoering van de politietaak
  - O ambtenaren in uitvoering van andere taken ten dienste van de politie
  - O vrijwillige ambtenaren in uitvoering van de politietaak
  - O politiesurveillanten
  - O stagiaires in uitvoering van taken ten dienste van de politie
  - O uitzendkrachten in uitvoering van taken ten dienste van de politie
  - O anders:

2.7a. Staat in het protocol omschreven op welke vormen van geweld tegen de politie het protocol van toepassing is (reikwijdte/definiëring)?

- O nee
- O ja:
  - O verbaal geweld
  - O serieuze bedreigingen
  - O fysiek geweld
  - O anders:

b. Geldt er volgens het protocol een ondergrens voor het aangewende geweld?

- O nee
- O ja:

2.8 Gelden er volgens het protocol criteria voor de ernst van de schade om in aanmerking te komen voor bijstand bij het verhalen van de schade?

- O nee, alle materiële en immateriële schade
- O ja:
  - O alleen materiële en immateriële schade ten bedrage van min. € ____
  - O alleen materiële schade ten bedrage van minimaal € ____
  - O anders:

2.9a. Staat in het protocol een stappenplan omschreven hoe de procedure na een geweldsmelding moet worden doorlopen?

- O nee
- O ja

b. Zijn in dit stappenplan de taken van de verschillende actoren binnen het korps omschreven?

O nee
O ja

2.10 Staat in het protocol opgenomen dat de direct leidinggevende van de benadeelde meteen in kennis moet worden gesteld indien een diender gecon fronteerd is met geweld?

O nee
O ja

2.11 Geldt er volgens het protocol een meldingsplicht van incidenten van geweld tegen de politie?

O nee
O ja

2.12 Geldt er volgens het protocol een aangifteplicht van incidenten van geweld tegen de politie?

O nee
O ja

3. PROCEDURES EN PROCESSEN IN DE PRAKTIJK

3.1 In hoeverre wordt de direct leidinggevende - naar inschatting - in de praktijk altijd meteen in kennisgesteld na een geweldsincident gericht tegen de politie?

O in de minderheid van de gevallen
O in ongeveer de helft van de gevallen
O in de meerderheid van de gevallen
O in alle gevallen

3.2a. In hoeverre wordt er – naar inschatting - in de praktijk een proces-verbaal van aangifte opgemaakt van geweld tegen de politie?

O in de minderheid van de gevallen
O in ongeveer de helft van de gevallen
O in de meerderheid van de gevallen
O in alle gevallen

b. In welke gevallen en om welke redenen monden meldingen van geweld tegen de politie niet uit in een aangifte (lichte feiten, geringe schade, cultuur korps, onbekende routing, ….)?

+ praktijkvoorbeeld:

3.3a. In hoeverre volgt er – naar inschatting - een opsporingsonderzoek op een geweldsincident gericht tegen de politie?

- O in de minderheid van de gevallen
- O in ongeveer de helft van de gevallen
- O in de meerderheid van de gevallen
- O in alle gevallen

b. In welke gevallen en om welke redenen wordt er in geval van geweld tegen de politie geen opsporingsonderzoek verricht (lichte feiten, capaciteit, opsporingsindicaties, ….)?

+ praktijkvoorbeeld:

3.4a. In hoeverre wordt een proces-verbaal ven geweld tegen de politie - naar inschatting - ingezonden naar het OM voor vervolging?

- O in de minderheid van de gevallen
- O in ongeveer de helft van de gevallen
- O in de meerderheid van de gevallen
- O in alle gevallen

b. In welke gevallen en om welke redenen wordt een proces-verbaal niet ingezonden naar het OM en is er sprake van een oplegging op het bureau (politiesepot)?

+ praktijkvoorbeeld:

3.5 Wordt het proces-verbaal altijd getoetst op kwaliteit en volledigheid voor inzending naar het OM en zo ja door wie gebeurt dit?

- O nee
- O ja, namelijk (functie/afdeling):

3.6 Hoe verloopt de informatieverstrekking vanuit het OM naar het korps en het slachtoffer over het verloop en de afloop van de strafzaak in de praktijk?

- O slecht:
- O redelijk:
- O goed:

4. SCHADEBEHANDELING EN SLACHTOFFERZORG

4.1 Op welke wijze en ten aanzien van welke aspecten worden politieambtenaren door het korps in de praktijk ondersteund en begeleid in geval van geweldsincidenten?

- O personele zorg (opvang en nazorg):
- O afhandeling van schade en letsel:
- O maatschappelijke hulpverlening (evt. doorverwijzing):

- O mogelijkheid tot het verkrijgen van rechtsbijstand:
- O juridische hulpverlening:
- O informatieverstrekking over rechtsprocedures (civiel- en strafrechtelijk):

4.2 Hoe wordt er doorgaans gehandeld bij het verhalen van materiële schade (goederen, kosten, …) ten gevolge van een geweldsincident?

- O schadeloosstelling door het korps
- O voeging in het strafproces (verhalen op de dader/Wet Terwee)
- O civielrechtelijke actie tot schadevergoeding (smartengeld)
- O anders:

4.3 Hoe wordt er doorgaans gehandeld bij het verhalen van immateriële schade (letsel, aantasting eer, ...) ten gevolge van een geweldsincident?

- O schadeloosstelling door het korps
- O voeging in het strafproces (verhalen op de dader/Wet Terwee)
- O civielrechtelijke actie tot schadevergoeding (smartengeld)
- O anders:

4.4 Hoe wordt er doorgaans gehandeld bij het verhalen van schade voor het korps ten gevolge van een geweldsincident tegen een politieambtenaar?

- O voeging in het strafproces (verhalen op de dader/Wet Terwee)
- O civielrechtelijke actie tot schadevergoeding
- O anders:

5. ERVARINGEN EN VERBETERPUNTEN

5.1 Wat zijn de ervaringen van het korps ten aanzien van het vervolgingsproces van geweldszaken tegen de politie (toekenning/afwijzing schadevergoeding, strafmaat, …)?

5.2 Op welke aspecten kan het behandelingsproces van slachtoffers en zaken van geweld tegen de politie bij het korps worden verbeterd?

- O interne organisatie (lijnen/routing, protocol, …):
- O registratie:
- O schadeafhandeling:
- O begeleiding, opvang en nazorg:
- O samenwerking en afspraken met het OM:
- O anders:

Vragen en opmerkingen:

Bijlage 8 **Topiclijst interviews openbaar ministerie**

Afspraken en contacten met de politie

1) Is er een vast contactpersoon voor de korpsen (taakacccenthouder/portefeuillehouder)?
2) Welke afspraken met de korpsen worden gemaakt t.a.v. de marges van geweld tegen de politie?
3) Welke afspraken met de korpsen worden gemaakt t.a.v. de doorlooptijden?
4) Welke afspraken met de korpsen worden gemaakt t.a.v. de voeging?
5) Welke afspraken met de korpsen worden gemaakt t.a.v. de informatieverstrekking?
6) Welke afspraken worden met korpsen gemaakt t.a.v. aan te leveren informatie: pv van aangifte of volstaat ambtelijk verslag (pv van bevindingen)?

Behandelingsproces

7) Wordt er voldoende gevolg gegeven aan de richtlijn van vordering van voorlopige hechtenis inzake geweld tegen de politie?
8) Wordt er voldoende gevolg gegeven aan de richtlijn van voorgeleiding bij de Rechter Commissaris inzake geweld tegen de politie?
9) Wat is de kwaliteit van de ingezonden politiedossiers voor wat betreft de volledigheid en inhoudelijke juistheid (aanwezigheid voegingsformulier, foto's, pv van aangifte,
bevindingen, etc.)?
10) Komt het voor dat men vanwege onvoldoende kwaliteit van de geleverde politiestukken moet seponeren?
11) Komt het voor dat men vanwege onvoldoende kwaliteit van de geleverde politiestukken niet aan strafvorderingeisen kan voldoen?

Strafvorderingsrichtlijnen

12) Hoe wordt er tegen de nieuwe strafvorderingrichtlijnen (verdubbeling strafeis wegens gekwalificeerd slachtoffer) aangekeken?
13) Zijn deze strafvorderingsrichtlijnen goed geïmplementeerd?
14) Hoe wordt strafmodaliteit bepaald? Wordt er gebruik gemaakt van BOS/Polaris?
15) In welke gevallen en om welke redenen wordt er van de richtlijnen afgeweken?
16) Geven OvJ's in requisitoir aan dat zij de richtlijn volgen (signaal richting dader) dat er verzwaard wordt wegens gekwalificeerd slachtoffer?
17) Hoe wordt de eis geregistreerd/geborgd?

Strafproces

18) Hoe staat het met de bewijslast in geval van geweld tegen de politie?
19) Hoe wordt er omgegaan met en aangekeken tegen (vormen van) snelrecht?
20) In hoeverre zijn rechters op de hoogte van de strafvorderingsrichtlijnen en hoe wordt er door hen tegen aan gekeken/kunnen ze ermee uit de voeten?
21) Op welke wijze worden de meeste zaken van politiegeweld afgedaan en waarom (sepot, dagvaarding, transactie, snelrecht)?
22) In hoeverre gaat de rechter mee in het opvolgen van de strafeis?
23) In hoeverre neemt de rechter de schadeclaim mee in de uitspraak (opleggen van een schadevergoedingsmaatregel….stukje civielrecht in het strafrecht)?

Leerervaringen en verbeterpunten

24) Wat zijn verbeterpunten ten aanzien van geweld tegen de politie met betrekking tot:
    - Geweldsprotocol
    - Afspraken
    - Communicatie, contacten en samenwerking
    - Doorlooptijden
    - Vastleggen van informatie
    - Strafmodaliteiten en snelrecht
    - Schadeverhalen

25) Is men voorstander van landelijke afspraken over het behandelingsproces van geweldszaken tegen de politie m.b.t.:
    - Snelheid van behandeling/redelijke termijnen
    - Kaders geweld tegen de politie (letsel, schade, voeging)
    - Wijze van afdoening (altijd dagvaarden, geen transactie of schikking, et cetera anders,…

Bijlage 9 Afdoeningen in relatie tot de geweldsvormen tegen de politie

Tabel A – Afdoeningen door het openbaar ministerie in relatie tot de geweldsvormen tegen de politie

		type afdoening [1]			
geweldsvorm [2]		**transactie**		**sepot**	
	n [3]	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*
Wederspannigheid/ ambtsdwang	*90*	19	21,1	4	4,4
Belemmeren politieoptreden	*15*	4	26,7	1	6,7
Niet voldoen bevel	*40*	14	35,0	2	5,0
Belediging	*52*	6	11,5	2	3,8
Bedreiging	*55*	2	3,6	2	3,6
Eenvoudige mishandeling	*46*	4	8,7	1	2,2
Zware mishandeling	*13*	1	7,7	2	15,4
Openlijke geweldpleging	*13*	1	7,7	1	7,7
Poging doodslag	*11*	1	9,1	1	9,1

1. In de kolommen wordt aangegeven hoe vaak er een transactie door het openbaar ministerie is aangeboden en hoe vaak er een sepot heeft plaatsgevonden in relatie tot de zaken waarvan de geweldsvormen deel uitmaken.
2. De geweldsvormen betreffen alle vormen van geweld tegen de politie die in de dossiers zijn aangetroffen.
3. De 'n' geeft het aantal keer aan dat de geweldsvorm is voorgekomen in de dossiers.

Tabel B – Strafeisen in relatie tot de geweldsvormen tegen de politie

		type strafeis [4]									
geweldsvorm [5]		**geldboete**		**taakstraf**		**vrijheidsstraf**		**schadevergoeding**		**vrijspraak**	
	n [6]	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*
Wederspannigheid/ ambtsdwang	*90*	18	20.0	31	34.4	17	18.9	8	8.9	4	4.4
Belemmeren politieoptreden	*15*	3	20.0	6	40.0	3	20.0	2	13.3	0	0.0
Niet voldoen bevel	*40*	7	17.5	8	20.0	5	12.5	3	7.5	1	2.5
Belediging	*52*	12	23.1	20	38.5	10	19.2	4	7.7	2	3.8
Bedreiging	*55*	8	14.5	22	40.0	22	40.0	6	10.9	1	1.8
Eenvoudige mishandeling	*46*	5	10.9	25	54.3	13	28.3	16	34.8	2	4.3
Zware mishandeling	*13*	1	7.7	5	38.5	9	69.2	5	38.5	0	0.0
Openlijke geweldpleging	*13*	2	15.4	4	30.8	3	23.1	0	0.0	1	7.7
Poging doodslag	*11*	0	0.0	1	9.1	8	72.2	4	36.4	0	0.0

4. In de kolommen wordt aangegeven hoe vaak welk type straf door het openbaar ministerie geëist is in relatie tot de zaken waarvan de geweldsvormen deel uitmaken.
5. De geweldsvormen betreffen alle vormen van geweld tegen de politie die in de dossiers zijn aangetroffen.
6. De 'n' geeft het aantal keer aan dat de geweldsvorm is voorgekomen in de dossiers.

Tabel C – Rechterlijke vonnissen in relatie tot de geweldsvormen tegen de politie type vonnis

		type strafeis [7]									
geweldsvorm [8]		**geldboete**		**taakstraf**		**vrijheidsstraf**		**schadevergoeding** [9]		**vrijspraak**	
	n [10]	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*	*aantal*	*%*
Wederspannigheid/ ambtsdwang	*90*	22	24.4	32	35.6	15	16.7	12	13.3	9	10.0
Belemmeren politieoptreden	*15*	5	33.3	3	20.0	3	20.0	1	6.7	1	6.7
Niet voldoen bevel	*40*	12	30.0	6	15.0	7	17.5	4	10.0	1	2.5
Belediging	*52*	14	26.9	21	40.4	7	13.5	7	13.5	3	5.8
Bedreiging	*55*	10	18.2	19	34.5	20	26.4	6	10.9	5	9.1
Eenvoudige mishandeling	*46*	5	10.9	23	50.0	12	26.1	18	39.1	7	15.2
Zware mishandeling	*13*	1	7.7	5	38.5	8	61.5	4	30.8	3	23.1
Openlijke geweldpleging	*13*	3	23.1	2	15.4	4	30.8	0	0.0	2	15.4
Poging doodslag	*11*	0	0.0	1	9.1	8	72.7	6	54.5	1	9.1

7. In de kolommen wordt aangegeven hoe vaak welk type vonnis door de rechter is uitgesproken in relatie tot de zaken waarvan de geweldsvormen deel uitmaken.
8. De geweldsvormen betreffen alle vormen van geweld tegen de politie die in de dossiers zijn aangetroffen.
9. Schadevergoedingen zijn erop gericht de geleden schade te compenseren en het opleggen van een schadevergoeding heeft geen bestraffend karakter.
10. De 'n' geeft het aantal keer aan dat de geweldsvorm is voorgekomen in de dossiers.

Tabel 4.17 – Moment van accordering van de beoordeling na ontvangst (N=192)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0 dagen of minder	58	30,2
1-7 dagen	20	10,4
8-14 dagen	10	5,2
15-21 dagen	8	4,2
22-30 dagen	17	8,9
31-60 dagen	35	18,2
61-90 dagen	21	10,9
>90 dagen	23	12,0
Totaal	192	100

Tabel 4.18 – Moment waarop de dagvaarding is aangemaakt na ontvangst (N=192)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0 dagen of minder	31	16,1
1-30 dagen	26	13,5
31-60 dagen	15	7,8
61-90 dagen	16	8,3
91-120 dagen	19	9,9
>120 dagen	21	10,9
N.v.t. / onbekend	64	33,3
Totaal	192	100

Tabel 4.19 – Moment van zitting na ontvangst (N=192)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0-30 dagen	12	6,3
31-60 dagen	24	12,5
61-90 dagen	33	17,2
91-120 dagen	19	9,9
121-150 dagen	8	4,2
151-180 dagen	17	8,9
> 180 dagen	19	9,9
N.v.t. / onbekend	60	33,3
Totaal	192	100

Tabel 4.20 – Moment van eindvonnis na ontvangst (N=192)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
0-30 dagen	10	5,2
31-60 dagen	20	10,4
61-90 dagen	32	16,7
91-120 dagen	16	8,3
121-150 dagen	11	5,7
151-180 dagen	21	10,9
> 180 dagen	22	11,5
N.v.t. / onbekend	60	33,3
Totaal	192	100

Tabel 4.21 – Moment van melding in het executiesysteem na ontvangst (N=192)

Aantal dagen	absoluut	procentueel
31-60 dagen	7	3,6
61-90 dagen	20	10,4
91-120 dagen	18	9,4
121-150 dagen	14	7,3
151-180 dagen	10	5,2
> 180 dagen	28	14,6
N.v.t. / onbekend	95	49,5
Totaal	192	100

Eerder verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?
Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgen problemen
Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Zie voor meer informatie over de uitgaven in deze reeks: www.beke.nl

Politieambtenaren lopen het risico om tijdens de uitvoering van hun taak door burgers beledigd, bedreigd en soms ook mishandeld te worden. De kans dat politieambtenaren daarbij (materiële en immateriële) schade oplopen, is aanwezig. Met het Programma 'Veilige Publieke Taak 2007-2011' draagt de overheid uit dat geweld door burgers tegen ambtenaren met een publieke taak - waaronder politiemensen - niet meer wordt getolereerd. Zowel de politiekorpsen als het openbaar ministerie worden geacht dergelijke geweldszaken serieus te nemen en adequaat op te sporen en te vervolgen. Voor de politiekorpsen geldt dat de behandeling van zaken en de bejegening van slachtoffers van geweld tegen de politie aan een aantal minimumnormen moet voldoen.
Het openbaar ministerie kent sinds december 2006 een richtlijn voor het vervolgingsbeleid ten aanzien van geweldsmisdrijven tegen onder andere beroepsbeoefenaars (waaronder politiemensen) die een verdubbeling van de strafeis inhoudt.

Op aanvraag van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie is een landelijk onderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop geweldszaken tegen politieambtenaren worden behandeld. In het onderzoek is nagegaan in hoeverre de initiatieven en maatregelen bij zowel de politiekorpsen als het openbaar ministerie geleid hebben tot een verbetering van de procesmatige, strafrechtelijke behandeling van geweldszaken. Daarbij gaat het er in hoofdzaak om in hoeverre deze aanpak bij de politie en het openbaar ministerie verloopt volgens de geldende normen, afspraken en richtlijnen. Het onderzoek is uitgevoerd bij alle politiekorpsen en alle arrondissementsparketten door middel van dossieranalyse van politiedossiers en strafdossiers, interviews en data-analyse. In dit boek worden de resultaten beschreven.

ISBN 978-90-75116-46-5